

UNIVERSITETET I OSLO

Studiehandbok
Det samfunnsvitenskapelige
fakultet

STUDIEÅRET 1981/82

HØSTSEMESTRET 1981

VÅRSEMESTRET 1982

UNIVERSITETSFORLAGET

OSLO - BERGEN - TROMSØ

© Universitetsforlaget 1980

ISBN 82 00 05668-6

Printed in Norway by
Naper Boktrykkeri, Kragerø

INNHOOLD

FORORD 7

OPPTAK TIL DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE
FAKULTET 8

MELDING TIL EKSAMEN 8

LOV OM EKSAMENER OG GRADER VED
UNIVERSITETER OG HØGSKOLER 9

KONTINUASJONSREGLER 12

FORSKRIFT OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED UNI
VERSITETS- OG HØGSKOLEEKSAMENER 14

REGLER OM BRUK AV FELLE SARBEIDER TIL
EKSAMEN 18

REGLEMENT FOR TILDELING AV GRADEN CANDIDA
TUS MAGISTERII VED UNIVERSITETET
I OSLO 20

SAMFUNNSVITENSKAPELIG EMBETSEKSAMEN

Reglement 23

Prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk 29

Forutsetninger for å få utstedt vitnemål 30

Godkjenning av eksamener fra utdanningsinstitusjoner utenfor
universitetet som del av en universitetsgrad 30

Godkjenning av utenlandske eksamener 55

Utdanningskrav for adjunkter og lektorer 55

Studier av fagene offentlig rett og kriminologi 56

Massekommunikasjon grunnfag 57

Pedagogikk grunnfag, mellomfag og hovedfag 58

Psykologi grunnfag 87

Sosialantropologi grunnfag, mellomfag og hovedfag 90

Sosialpedagogikk grunnfag, mellomfag og hovedfag 105

Sosialøkonomi 139

Sosiologi grunnfag og mellomfag	140
Statistikk grunnfag	148
Statsvitenskap grunnfag, mellomfag og hovedfag	156

PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

<i>Reglement</i>	165
Almenn orientering	167
Praksis	180
Undervisning	181
Eksamen	182
Melding til eksamen	183
Utdanningsprogresjon for pedagogisk embetseksamen	184

EMBETSEKSAMEN I PSYKOLOGI

<i>Reglement</i>	185
Studieplan	187
1. avdeling	188
Undervisning	190
Støttedisipliner	192
Eksamen	193
2. avdeling	195
Praksis	197
Hovedoppgave	198
Eksamen	199

SOSIALØKONOMISK EMBETSEKSAMEN

<i>Reglement</i>	202
Studieplan	204
Innledning	204
De enkelte fag	206
Obligatoriske fag	206
Valgfrie fag	209
Studieordning m. v.	212
Pensum og undervisning	215
Alternativ gjennomføringsplan for økonomisk avsnitt	217
Prøver og eksamener	218
Karaktersystemet	219
Diverse opplysninger	221
Pensumlister m.v.	221

Forberedende prøve i matematikk i første avdeling	221
Grunnkurs i teoretisk økonomi	222
Grunnkurs i næringsøkonomi	226
Sosiallære	227
Teoretisk statistikk	231
Anvendt statistikk	233
Forberedende prøve i matematikk i andre avdeling	235
Høyere kurs i teoretisk økonomi	236
Høyere kurs i næringsøkonomi	240
Penge- og finansiell lære	242
Internasjonal økonomi	246
Økonomiske systemer	248
Økonomiske metoder	249
Bedriftsøkonomi	251
Offentlig rett	253
Makroøkonomisk planlegging	254
Matematisk økonomi	258
Hjelpemidler ved eksamen	261

EMBETSEKSAMEN I SOSIOLOGI

<i>Reglement</i>	263
Målsetting	265
Undervisning i fellesstoffet	266
Praksis	267
Spesialisering	267
Hovedoppgave	268
Pensum og eksamen	268

MAGISTERGRADEN

<i>Reglement</i>	269
Magistergradsstudiet	271

FORORD

Denne handbok gir en oversikt over de krav som stilles til – og de studieplaner som gjelder for embetseksamener under Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Eventuelle endringer i studieplaner og reglementer blir gjort kjent ved oppslag og i «Bulletin fra Studieveilederen». De studerende er forpliktet til å kjenne universitetsloven og de spesielle lover, reglementer og studieplaner som gjelder for deres studium. Dessuten må de skaffe seg kjennskap til og rette seg etter de ordensregler, meldingsfrister o.l. som Universitetets myndigheter fastsetter. Slike bestemmelser blir kunngjort på oppslagstavler i Universitetets bygninger og har samme virkning som om innholdet av kunngjøringen var meddelt hver enkelt student.

Oversikter over undervisningen, administrasjonen, universitetslærere, viktige adresser, studenttillitsvalgte osv. finnes i Universitetets katalog som blir delt ut gratis ved Universitetets ekspedisjonskontorer. Katalogen kommer i ny utgave hvert semester. For nærmere opplysninger henvises for øvrig til Studieveilederen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, 5. etg., Administrasjonsbygningen, Blindern.

OPPTAK TIL DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET

Alle som skal følge undervisning og/eller framstille seg til eksamen må ha studierett ved fakultetet i henhold til Reglement for begrensning av adgangen til de historisk-filosofiske og samfunnsvitenskapelige studier ved Universitetet i Oslo. Reglementet fås ved henvendelse til fakultetssekreteriatet, 5. etg., Administrasjonsbygningen, Blindern.

Søknad om opptak til fakultetet må skje innen fastsatte frister som kunngjøres i dagspressen.

MELDING TIL EKSAMEN

Melding til eksamen skjer ved Ekspedisjonskontoret, Administrasjonsbygningen, Blindern, innen frister som kunngjøres i forelesningskatalogen. Meldingen skrives på spesielt skjema som fås på Ekspedisjonskontoret. Eksamensmeldinger som kommer etter de fastsatte frister godtas ikke.

Før man melder seg til noen fageksamen må man ha bestått examen philosophicum.

Forøvrig vises det til bestemmelser under de enkelte studieplaner.

EMBETSEKSAMEN VED DET SAMFUNNS- VITENSKAPELIGE FAKULTET

Under forutsetning av departementets godkjenning vil studietiden til cand. mag.-graden ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet bli forkortet med ett semester. Inntil videre gjelder reglementet som er gjengitt i denne studiehandboka.

LOV

av 19. juni 1970 om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler

§ 1.

Denne lov gjelder universitetene i Bergen, Oslo, Tromsø og Trondheim, Arkitekthøyskolen i Oslo, Norges handelshøyskole, Norges idrettshøyskole, Norges landbrukshøyskole, Norges veterinærhøyskole og Statens kunsthøgskole samt de statlige høyskoler Kongen bestemmer.

§ 2.

Kongen bestemmer hvilke eksamener og forberedende prøver som kan avholdes, og hvilken tittel den enkelte eksamen berettiger til. Kongen gir tilsvarende bestemmelser om doktorgrader og andre grader.

Kongen kan gi et universitet eller en høyskole som ikke har hjemmel for det i særskilt lov, rett til å utnevne æresdoktor (doctor honoris causa) for betydningsfull vitenskapelig innsats eller fremragende arbeid til gagn for norsk vitenskap.

§ 3.

Kongen gir forskrifter om

1. fag
2. obligatoriske kurser og praksis
3. eksamensordninger
4. forberedende prøver som skal kreves, og når de må være avlagt.
5. adgangsbegrensning til ny eksamen eller prøve
6. vilkår for å gå opp til eksamen eller prøve dersom slike vilkår ikke er fastsatt ved lov.
7. vilkår for tildeling av doktorgrader og andre grader.

Styret, det høyeste organ, for universitetet eller høyskolen fremmer forslag om slike forskrifter. Det kan også få fullmakt til selv å gi dem.

§ 4.

Eksaminasjonen er offentlig, unntagen i de særlige tilfeller hvor styret for universitetet eller høyskolen bestemmer noe annet.

Sensorene oppnevnes av styret. Det avgjør hvem som har ansvaret for oppnevning ved uventet forfall. Såvidt mulig skal det ved alle eksamener eller prøver oppnevnes en sensor som ikke hører til ved vedkommende institusjon.

§ 5.

Vitnesbyrd om eksamen eller prøve fra en institusjon nevnt i § 1 gjelder tilsvarende ved de andre nevnte institusjoner.

Kongen kan frita for eksamen eller prøve når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.

Eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen kan etter Kongens bestemmelse gi rett til fritakelse. Dette gjelder eksamen eller prøve ved den samme eller ved en annen institusjon.

§ 6.

En eksamen som ikke er avholdt med hjemmel i denne lov, kan godkjennes av Kongen som universitets- eller høyskoleeksamen når den er faglig jevngod med en slik eksamen.

Utenlandske eksamener eller grader kan godkjennes av Kongen som faglig jevngode med eksamener eller grader fra norske universiteter eller høyskoler. Tilleggsprøve kan kreves avlagt.

§ 7.

Denne lov trer i kraft fra den tid Kongen bestemmer.

Fra samme tid er følgende lover opphevet (her er tatt med de som gjaldt Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo):

1. Lov 21. april 1933 om forberedende prøver ved Universitetet.
2. Lov 29. juni 1956 om embetseksamen i psykologi ved Universitetet i Oslo.
3. Lov 13. mai 1960 om sosialøkonomisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.

4. Lov 17. mars 1961 om pedagogisk embetseksamen ved Universitetet i Oslo.
5. Lov 10. juni 1966 om samfunnsvitenskapelig embetseksamen.
6. Lov 23. september 1921 om magistergrad ved Universitetet.

§ 8.

Forskrifter gitt med hjemmel i lover som er opphevet eller endret, jfr. § 7, skal gjelde inntil Kongen bestemmer noe annet.

REGLER OM ADGANGEN TIL Å AVBRYTE EKSAMEN OG TIL Å KONTINUERE VED FAKULTETETS EKSAMENER

Vedtatt av Det akademiske kollegium 5. november 1976.

§ 1.

En student anses for å ha fremstilt seg til en eksamen når han/hun er til stede i eksamenslokalet i det øyeblikk oppgaven gjøres kjent.

§ 2.

En student som har fremstilt seg til eksamen, kan avbryte denne (trekke seg) innen han/hun endelig forlater sin plass siste dag av de skriftelige prøver. Skriftlig erklæring om dette gis til eksamensinspeksjonen.

En student som har levert besvarelse ved alle de skriftlige prøver i et fag, kan ikke unndra seg sensur for disse. Dersom de skriftlige prøver er bestått, kan studenten trekke seg før den muntlige prøve. Det er ikke adgang til å trekke seg under muntlig prøve.

§ 3.

En student som på grunn av sykdom eller annet gyldig forfall er forhindret fra å avlegge deler av den skriftlige eksamen, kan gis adgang til eksamen de øvrige dager og til å avlegge de gjenstående deler av den skriftlige og muntlige eksamen ved kontinuasjon.

En student som venter barn innenfor et tidsrom på 6 uker før første eller 6 uker etter siste skriftlige eksamensdag, har rett til å fremstille seg til fremskutt eller utsatt prøve. Studenten kan kreve at prøven legges til minst 6 uker før forventet nedkomst eller 6 uker etter nedkomsten.

Fakultetet kan i særlige tilfeller gi også andre studenter adgang til utsatt prøve.

Kontinuasjoneksamen og utsatt prøve skal etter nærmere bestemmelse fra det institutt vedkommende eksamen hører inn under, holdes så snart som mulig etter at forfallsgrunnen er bortfalt, eller ved neste ordinære eksamen.

Dersom en student avbryter en kontinuasjonseksamen eller utsatt prøve, har han/hun ikke adgang til fornyet kontinuasjon/utsatt prøve.

§ 4.

Sykdomsforfall og barnefødsel i forbindelse med eksamen må legitimeres ved legeerklæring. Annet forfall må kjønnnes gyldig av fakultetet.

FORSKRIFT OM BEGRUNNELSE OG KLAGE VED UNIVERSITETS- OG HØGSKOLEEKSAMENER

fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 19. januar 1973 med hjemmel i kongelig resolusjon 5. desember 1969 om delegasjon m.v. i forbindelse med Forvaltningslovens ikraftsettelse.

§ 1.

Begrunnelse

Eksamenskandidat ved universitet eller høgskole har etter at sensur er falt, rett til å få en redegjørelse for sensurvedtaket av egne eksamensprestasjoner. Redegjørelsen gis av en av sensorene. Finner sensoren det hensiktsmessig, kan redegjørelse gis skriftlig.

Er det gitt skriftlige retningslinjer for bedømmelsen (sensorveiledning), skal de være tilgjengelige for kandidatene etter at sensuren er falt.

§ 2.

Klage over innholdet av sensurvedtak

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig.

Finnes klagen å være berettiget, endres vedtaket. I motsatt fall gis klageren en skriftlig begrunnelse for sensuren, og en frist på tre uker til å meddele om klagen opprettholdes.

Opprettholdes klagen, skal den behandles av en særskilt klagenemnd, som oppnevnes av styret, det høyeste organ, ved institusjonen.

Examen philosophicum kan bare påklages når eksamen ikke er bestått. Muntlig eksamen, propedeutiske prøver og praktiske prøver kan ikke påklages. Er kretsen av sakkyndige i et fag så liten at styret ved institusjonen ikke anser det mulig å sammensette en klagenemnd med tilstrekkelig kyndighet, kan sensurvedtaket ikke påklages.

§ 3.

Behandlingen i klagenemnda

Klagenemnda vurderer sensurvedtak og begrunnelsen for det. Finner nemnda et påtakelig misforhold mellom eksamenspresta-

sjonen og eksamensresultatet, fastsetter den ny karakter. Endring kan skje til gunst eller til ugunst for klageren. Nemndas avgjørelse er endelig. I fag der den endelige karakteren fastsettes etter at muntlig eksamen er avholdt, skal det før den nye karakter fastsettes, avholdes ny muntlig prøve.

§ 4.

Klage over saksbehandlingen

Klage over formelle feil ved eksamen eller eksamenssensur behandles av det høyeste organ ved institusjonen, eller av det klageorgan som dette gir fullmakt. Finner klageorganet feil som kan ha hatt betydning for utfallet, opphever det sensurvedtaket og bestemmer om det skal foretas ny sensur eller holdes ny prøve. Klageorganets avgjørelse er endelig.

§ 5.

Fullmakt til å gi nærmere regler

Styret ved institusjonen kan gi nærmere regler om begrunnelse, om klagens form og innhold, om frist for klagen, om klagenemndas sammensetning, hvilket organ ved institusjonen klagen skal fremsettes for og om hva som skal regnes som påtakelig misforhold etter § 3.

For øvrig gjelder reglene i Forvaltningslovens kap. VI.

Utfyllende regler

1. Om begrunnelse

Alle som bedømmer eksamensprestasjoner (sensorene) gjøres kjent med at de bør ha så fyldige notater fra bedømmelsen at de på grunnlag av disse kan utarbeide en begrunnelse dersom dette blir krevet etter forskriftenes § 1 og § 2.

Studenter som ønsker begrunnelse må be om dette innen to uker etter at sensur er falt, eventuelt en uke etter muntlig eksamen dersom den endelige karakter fastsettes etter at denne er holdt. Anmodningen rettes til eksamensinspektøren ved vedkommende fakultet eller til instituttsekretæren ved vedkommende institutt som vil avtale en samtale mellom studenten og

den av sensorene som disse har utpekt til å gi studenten den muntlige redegjørelse. Den som gir begrunnelse bør melde fra om adgangen til klage og frist for denne, jfr. punkt 3.

For examen philosophicum rettes henvendelsen til lederen av ekspedisjonskontoret på Blindern som videresender henvendelsen til Rådet for examen philosophicum sammen med kopi av besvarelsen. Skriftlig redegjørelse for karakteren utarbeides av en av sensorene og tilstiles studenten gjennom Ekspedisjonskontoret.

Et fakultet kan henstille til sensorene å utarbeide en skriftlig sensorveiledning som redegjør for hvilke hovedpunkter som ventes behandlet i eksamensbesvarelsen og hvilke momenter det er lagt vekt på ved bedømmelsen, jfr. forskriftenes § 1, annet ledd.

2. Om klagens form og innhold

Klage over innholdet av sensurvedtak fremsettes skriftlig. Den må være begrunnet og for eksempel angi på hvilke punkter studenten mener at sensorene har tatt feil, har misforstått hans anførsler, hvilke momenter de har lagt for stor eller for liten vekt på etc.

Også klage over saksbehandlingen må være begrunnet.

3. Om frist for klagen, det organ den skal sendes til

Den skriftlige klage over innholdet av sensurvedtak og/eller over saksbehandlingen må være innkommet til vedkommende fakultet innen to uker etter at studenten har fått den muntlige eller skriftlige begrunnelse.

For examen philosophicum sendes klagen til Rådet for examen philosophicum.

4. Om klagenemndas sammensetning

Klagenemnda skal ha minst tre medlemmer, fortrinnsvis personer som har deltatt i samme eksamen, men slik at ingen av de sensorer som var med på å bedømme klageren, kan delta. Medlemmene oppnevnes etter forslag fra vedkommende fakultet eller Rådet for examen philosophicum. Samtidig oppnevnes to varamedlemmer som trer inn i tilfelle av inhabilitet, jfr. første ledd.

5. Om hva som skal regnes som påtagelig misforhold etter forskriftenes § 3

For at klagenemnda skal kunne fastsette en ny karakter, må den – der hvor det gis tallkarakter – finne at det er et misforhold mellom eksamensprestasjon og eksamensresultat på minst 3/10 ved de eksamener som har karakterskala fra 1.0 til 4.0; minst 10/100 for dem som har karakterskala fra 2.0 til 3.15; minst 2 for dem som har karakterskala fra 12 til 6. Endring kan skje til gunst eller ugunst for klageren.

For eksamener hvor det bare gis bestått/ikke bestått eller laud/haud, må klagenemnda finne at misforholdet er så påtagelig at eksamensprestasjonen må gis karakteren bestått henholdsvis laud istedenfor ikke bestått og haud.

6. Om dispensasjon

Etter forslag fra vedkommende fakultet kan kollegiet for et enkelt fakultet eller en enkelt eksamen eller grad, godkjenne regler som fraviker bestemmelsene i dette reglement.

7. Om ikrafttreden

Disse regler samt forskriftene om begrunnelse og klage ved eksamener ved Universitetet i Oslo gjøres gjeldende for eksamener som avholdes etter 10. april 1973.

1,0 - 4,0 } mellom
2,0 - 3,15 }

REGLER OM BRUK AV FELLESARBEIDER TIL EKSAMEN

Fastsatt av Det akademiske kollegium 11. mars 1977.

§ 1.

Etter Det akademiske kollegiums bestemmelse kan det for det enkelte fag foruten individuelle skriftlige arbeider tas i bruk fellesarbeider

- a) som hovedoppgave
- b) som magistergradsavhandling
- c) som spesialoppgave.

§ 2.

Fellesarbeid kan være enten

- a) fellesarbeid med individuell bedømmelse. Av fellesarbeidet skal tilstrekkelig store deler kunne identifiseres som de enkelte gruppedeltakeres personlige innsats.

Eller:

- b) fellesarbeid med felles og lik bedømmelse. Det samfunnsvitenskapelige fakultetsråd har fattet vedtak som impliserer at bare pkt. a i § 2 får anvendelse ved dette fakultet.

§ 3.

Deltakere i et fellesarbeid, jfr. § 1, kan være tilknyttet forskjellige grunnenheter eller forskjellige fakulteter. Emnet for et fellesarbeid og arbeidsgruppens størrelse, jfr § 5, må godkjennes av grunnenheten, eller grunnenhetene i fellesskap, dersom deltakerne er tilknyttet forskjellige grunnenheter, etter nærmere bestemmelser gitt av de enkelte grunnenheter.

Før arbeidet tar til, må det sammen med arbeidsgruppen avgjøres om arbeidet skal gis individuell bedømmelse eller felles og lik bedømmelse. Det kreves godkjenning for å forandre bedømmelsesform etter at arbeidet med oppgaven er begynt.

Grunnenheten har ingen plikt på seg til å sørge for at det til enhver tid foreligger passende emner for fellesarbeider.

§ 4.

For et fellesarbeid skal det være minst én fast veileder. Veilederen skal medvirke til at deltakerne får det best mulig faglige utbytte av arbeidet, og ellers holde tilstrekkelig kontakt med deltakerne til å kunne kontrollere hver deltakers innsats i arbeidet.

Hvis veilederen under arbeidets gang mener at han ikke kan gå god for at hver deltaker yter et forholdsvis bidrag til arbeidet, eller et medlem av gruppen finner at arbeidsfordelingen er skjev, skal dette snarest tas opp med deltakerne og om nødvendig med grunnenheten. Spørsmål om utelukkelse av deltakere eller skifte av veileder avgjøres også av grunnenheten, under opprettholdelse av den alminnelige klageadgang.

§ 5.

Grunnenheten gir nærmere regler for arbeidsgruppenes størrelse og sammensetning. For fellesarbeider med felles og lik bedømmelse bør deltakerantallet normalt ikke overstige 3, jfr. § 2 pkt. b.

Endringer i en arbeidsgruppe under arbeidets gang kan skje med grunnenhetens samtykke.

§ 6.

Når tittelen på en hovedoppgave, en magistergradsavhandling eller en spesialoppgave føres på kandidatens vitnemål, skal det angis om hovedoppgaven er et individuelt arbeid, et fellesarbeid med individuell bedømmelse eller et kollektivarbeid med felles og lik bedømmelse.

§ 7.

Disse regler gjelder i den utstrekning ikke annet er bestemt i reglementene for de enkelte eksamener med tilhørende utfyllende regler.

Eventuelle supplerende regler fastsettes av grunnenheten.

REGLEMENT FOR TILDELING AV GRADEN CANDIDATUS MAGISTERII VED UNIVERSITETET I OSLO

Fastsett av Kyrkje- og undervisningsdepartementet 30. juni 1972 med heimel i eksamenslova § 3, nr. 7 og kongeleg resolusjon 17. juli 1970.

§ 1.

Graden candidatus magisterii blir tildelt på grunnlag av eksamen i eit grunnfag og to mellomfag, eller jamgod utdanning etter avgjerd av Kollegiet.

Kollegiet fastset kor stor del av utdanninga som lyt vera frå Universitetet i Oslo.

§ 2.

Det blir kravt examen philosophicum. Reglementet om førebuaude prøver gjeld så langt det høver.

§ 3.

Vitnemålet skal påførast dei eksamenar som er grunnlaget for tildeling av graden.

§ 4.

Kollegiet gjev utfyllande føresegner.

§ 5.

Reglementet tek til å gjelda straks.

Utfyllende bestemmelser i henhold til reglement om cand.-mag.-graden ved Universitetet i Oslo, vedtatt av Det akademiske kollegium 29. mars med endringer t.o.m. 1979.

§ 1.

Graden cand.mag. (candidatus magisterii) kan oppnås på grunnlag av reglementene for historisk-filosofisk embetseksamen

og samfunnsvitenskapelig embetseksamen, reglement for gradene candidatus magisterii, candidatus scientiarum og Doctor Scientiarum ved Universitetet i Bergen og Universitet i Oslo og reglement for tildeling av graden candidatus magisterii ved Universitetet i Oslo.

§ 2.

Cand.mag.-graden ved Universitetet i Oslo tildeles på grunnlag av gjennomførte studier av, eller eksamener i en av følgende fem kombinasjoner av fag og emner fra studieplaner med hjemmel i de reglementer som er nevnt i § 1.

1. to mellomfag og ett grunnfag
2. to mellomfag og emner med til sammen 15 vekttall eller jevn god utdanning etter avgjørelse av kollegiet
3. ett mellomfag, ett grunnfag og emner med til sammen minst 20 vekttall
4. to grunnfag og emner med til sammen minst 30 vekttall.
5. ett mellomfag, to grunnfag og emner med tilsammen 10 vekttall eller et studium av $\frac{1}{2}$ års omfang som er godkjent for kombinasjon 5.

Søkere som ønsker å få tildelt cand.mag.-graden på grunnlag av eksamener tatt etter reglementer for andre eksamener og grader enn de som er nevnt under § 1, i kombinasjon med eksamener tatt etter cand.mag.-reglementer, må fylle følgende betingelse:

Søkere må ha en avsluttet universitets- eller høgskoleeksamen og tilleggsutdanning, uten faglig overlappning, på ett grunnfag/20 vekttall. Kombinasjonen godkjennes ikke hvis tilleggsutdanningen har gitt fritak for deler av den avsluttede universitetsutdanning.

§ 3.

Det akademiske kollegium kan fritta for deler av kombinasjonene nevnt i § 2, på grunnlag av gjennomførte studier, eksamener eller prøver ved Universitetet i Oslo eller en annen institusjon, i velegnede fag, fagområder eller emner angitt i studieplaner utarbeidet med hjemmel i andre reglementer enn de som er nevnt i § 1.

Avlagte eksamener i en avsluttet del av universitets- eller høgskoleeksamen, dvs. avsnitt eller avdelinger, kan inngå i cand.mag.-graden som grunnlag for fritak for deler av de godkjente kombinasjoner.

Bare én av de delene det kan innvilges fritak for, kan være et studium sammensatt av enheter som i omfang er mindre enn de tilsvarende enheter (grunnfag, mellomfag emner o.l.) ved norske universiteter*) eller som ikke forekommer i disse institusjoners studieplaner. Kollegiet kan i særlige tilfelle dispensere fra dette.

For å oppnå cand.mag.-graden ved Universitet i Oslo må studenten ha gjennomført et studium ved Universitet i Oslo av et omfang som minst tilsvarer grunnfag eller emner med tilsammen minst 20 vekttall. Kollegiet kan i særlige tilfelle dispensere fra dette.

§ 4.

Før vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo tildeles, må studenten ha avlagt examen philosophicum og de forberedende prøver som kreves for den del av studiet som gjennomføres ved Universitetet i Oslo.

§ 5.

Vitnemål om oppnådd cand.mag.-grad ved Universitetet i Oslo utstedes av rektor.

På vitnemålet angis på hvilket grunnlag graden er oppnådd. Det skal også angis i hvilke semestre kravene til de gjennomførte studier ble oppfylt og resultatet av de prøver som inngår i studiene.

*) De universiteter og høyskoler som er nevnt i lov om eksamener og grader ved universiteter og høyskoler av 19. juni 1970.

SAMFUNNSVITENSKAPELIG EMBETSEKSAMEN

Reglement

Fastsatt ved kgl. res. 25. oktober 1968
med endringer t.o.m. 1978

§ 1.

Tittel og grad

Samfunnsvitenskapelig embetseksamen har to grader: lavere grad (cand.mag.-eksamen) som gir rett til tittelen candidatus magisterii og høyere grad (cand.polit. -eksamen) som gir rett til tittelen candidatus rerum politicarum.

§ 2.

Fageksamener

Under samfunnsvitenskapelig embetseksamen kan det avlegges tre fageksamener: grunnfagseksamen, mellomfagseksamen og hovedfagseksamen.

Hvilke fag det kan avlegges eksamen i bestemmes av departementet etter forslag fra fakultetet og Det akademiske kollegium. Opplysning om dette inntas i studieplanen.

Kollegiet kan bestemme at fageksamener kan inndeles i emneprøver med vekttall som gir uttrykk for omfanget av emnet, og som benyttes ved utregning av karakteren for de enkelte fageksamener.

§ 3.

Embetseksamen

Den lavere grad oppnås med grunnfagseksamen i ett fag og mellomfagseksamen i to eller med mellomfagseksamen i tre fag.

Minst to eksamener må være grunn- eller mellomfagseksamen i fag fastsatt etter § 2. Fakultetet kan dog etter søknad godkjenne to norske grunn- eller mellomfagseksamener når en av dem har klar relevans til samfunnsvitenskapelige fag. To fag må ikke

dekke hverandre innholdsmessig. Mat.nat. emneeksamener med vekt tall 20 eller 30 tilsvarer henholdsvis et grunnfag og mellomfag.

Den høyere grad oppnås med den lavere grad og hovedfagseksamen i ett av de fag som kandidaten har avlagt grunnfags- eller mellomfagseksamen i. Fakultetet kan dispensere fra kravet om lavere grad som en forutsetning for å få høyere grad når vektige grunner foreligger.

§ 4.

Oppmeldingskrav

Før melding til fageksamen kreves at studenten har bestått examen philosophicum.

Før melding til siste fageksamen under den lavere grad, eller før melding til eksamener under hovedfagets siste del, må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under lavere grad eller av hovedfaget.

Videre må studenten tilfredsstillende ha gjennomgått de kurser og avlagt de prøver som er fastsatt i studieplanen. Fakultetet kan i særlige tilfelle fritta for deltaking i kurs.

Før melding til hovedfagseksamen må studenten ha bestått mellomfagseksamen eller eksamen i mellomfagstillegget i vedkommende fag med ikke dårligere karakterer enn 2,7 eller med karakteren bestått. Fakultetet kan gi adgang til å ta hovedfagseksamen med grunnfagseksamen i faget, i tilfelle med tilsvarende kvalitetskrav. Bestemmelser om slik adgang kan inntas i studieplanen.

§ 5.

Grunnfagseksamen

Grunnfagseksamen eller emneprøver som inngår i grunnfag holdes minst en gang i året med mindre det i studieplanen for vedkommende fag er bestemt noe annet. Nærmere bestemmelse om eksamenskrav og prøver inntas i studieplanen. Eksamenskravene fastsettes slik at grunnfagsstudiet normalt skal kunne gjennomføres på 2 semestre.

§ 6.

Mellomfagseksamen

Mellomfagseksamen holdes en gang i semestret med mindre det i studieplanen for vedkommende fag er bestemt noe annet.

Mellomfagseksamen kan avlegges uten forutgående grunnfagseksamen i faget. Bestemmelser om eksamenskrav og prøver inntas i studieplanen. Hele mellomfagsstudiet skal normalt kunne gjennomføres på tre semestre, eller på ett semester etter bestått grunnfagseksamen.

§ 7.

Hovedfagseksamen

Hovedfagseksamen holdes en gang hvert semester. Den består av en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave) over selvvalgt emne innenfor et spesielt område av faget, samt prøver etter nærmere bestemmelser i studieplanen.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komiteen bør når det er nødvendig, innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Eksamenskravene inntas i studieplanen. Hovedfagsstudiet skal normalt kunne gjennomføres på seks semestre eller på tre semestre etter bestått mellomfagseksamen eller på fire semestre etter bestått grunnfagseksamen.

§ 8.

Karakterer

Etter avgjørelse av kollegiet brukes ett av følgende to alternativ:

1. Karakterene:

Laudabilis prae ceteris	1,0–1,5
laudabilis	1,6–2,5
haud illaudabilis	2,6–3,2
non contemnendus	3,3–4,0

2. Karakteren: Bestått.

Den som ikke har oppnådd karakter som nevnt under punktene 1 eller 2, har ikke bestått eksamen.

§ 9.

Karakterfastsetting

I de fag hvor studieplanen fastsetter muntlig prøve, gis det en foreløpig karakter etter den skriftlige prøve som meddeles studenten. Karakteren omfatter ved hovedfagseksamen også hovedoppgaven. Studenter som ikke har bestått den skriftlige prøve, kan ikke fremstille seg til muntlig prøve.

Når det brukes tallkarakterer, fastsettes den foreløpige karakter med en desimal. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige felleskarakter for de skriftlige og muntlige prøver med en desimal. Denne karakter blir også den endelige karakter for vedkommende fageksamen, dersom det ikke foretas slik beregning som nevnt i § 10. Regler for hvor meget hovedoppgaven skal veie i forhold til de skriftlige besvarelser ved hovedfagseksamen inntas i studieplanen.

§ 10.

Beregning av tallkarakterer ved påbygging av grunnfag og mellomfag

Har studenten tidligere bestått en lavere eksamen i faget, skal karakteren for denne eksamen innregnes i karakteren for den høyere eksamen, med mindre studenten framstiller seg til fullstendig mellomfags- eller hovedfagseksamen.

Ved beregning av den endelige karakter for mellomfagseksamen gis karakteren for grunnfagseksamen vektallet 2 og karakteren for mellomfagstillegget vektallet 1.

Ved beregning av den endelige karakter for hovedfagseksamen gis karakteren ved mellomfagseksamen og karakteren for hovedfagseksamen samme vektall.

Har studenten tidligere bestått grunnfagseksamen i faget, gis karakteren ved grunnfagseksamen vektallet 1 og karakteren for hovedfagseksamen vektallet 2.

Den endelige karakter utregnes med en desimal, som forhøyes dersom den følgende desimal ville bli 5 eller høyere.

§ 11.

Vitnemål

På eksamensvitnemålet føres opp de endelige karakterer for hvert fag med grad og tallverdi. På vitnemålet for høyere grads eksamen føres opp tittelen på den utførte vitenskapelige undersøkelse og den oppnådde karakter for dette arbeid.

Karakterer for grunnfagseksamen som inngår i mellomfagseksamen, blir ikke påført vitnemålet med mindre kandidaten ønsker grunnfagskarakteren påført istedenfor karakteren til mellomfagseksamen og fagkombinasjonen likevel tilfredsstillende etter § 3.

En kandidat som har avlagt eksamen i mer enn tre fag, kan velge hvilke tre fag som skal stå på vitnemålet.

En kandidat som tar eksamen i nye fag etter fullført lavere eller høyere grads eksamen, kan kreve å få utstedt nytt vitnemål.

Det gis ikke karakter for en fageksamen når deler av den erstattes med eksamener avlagt utenfor universitetet.

§ 12.

Ny prøve

En student som ikke har bestått en fageksamen, kan ikke framstille seg til ny prøve før ved ordinær eksamen i det påfølgende semester.

En student kan ikke framstille seg til samme eksamen mer enn tre ganger sammenlagt ved norske universiteter og høyskoler. I særlige tilfeller kan kollegiet etter innstilling fra fakultetet gjøre unntak fra denne bestemmelsen. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Det er i samme semester ikke adgang til å framstille seg til eksamen i et fag ved mer enn ett universitet eller høyskole.

En student kan framstille seg til ny prøve i hovedfaget, uten at dette influerer på tidligere godkjenning av hovedoppgaven.

Når en student framstiller seg til ny eksamen i et eller flere fag kan han kreve å få eksamensvitnemålet på grunnlag av sine beste resultater.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 13.

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritak for eksamen eller prøve

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

PRØVE I SAMFUNNSVITENSKAPELIG STATISTIKK

Før melding til siste fageksamen under den lavere grad, eller før melding til eksamener under hovedfagets siste del må studenten ha bestått en prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk, eventuelt som en del av en fageksamen under den lavere grad eller av hovedfaget.

Følgende prøver godkjennes som prøve i samfunnsvitenskapelig statistikk under samfunnsvitenskapelig embetseksamen:

1. Fra pedagogikk:
  - a) Prøve i forskningsmetoder, studieplan 1975.
  - b) Kurs i forskningsmetode og statistikk under sosialpedagogisk studiealternativ.
  - c) Kurs Pe2, målingsmetoder og statistikk, studieplan av 1968.
  - d) Særskilt prøve i statistikk avlagt under tidligere studieplaner.
2. Fra sosiologi:

Grunnfag/mellomfag fra V-68 eller senere (ny ordning med statistikk som statarisk pensum).
3. Fra statsvitenskap:
  - a) Prøve i metode med statistikk, studieplan 1975.
  - b) Statistikk-prøve avlagt under grunnfag, studieplan 1969.
4. Fra Sosialøkonomi:

Statistisk avsnitt av I. avdeling av Sosialøkonomisk embetseksamen.
5. Fra Statistikk grunnfag:

Eksamener i statistikk.

Andre prøver i statistikk kan *etter søknad* godkjennes.

Forutsetninger for å få utstedt vitnemål

Fakultetet har utarbeidet følgende regler om hvor stor del av samfunnsvitenskapelig embetseksamen som må avlegges ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Oslo for at det kan utstedes vitnemål for høyere grad/lavere grad ved dette fakultet:

1. For å få utstedt cand.polit.-vitnemål ved Universitetet i Oslo må studenten ha avlagt hovedfagseksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
2. For å få utstedt cand.mag.-vitnemål ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet må studenten ha avlagt to av de tre fageksamener til cand.mag.-eksamen ved en institusjon nevnt i § 1 i Lov av 19. juni 1970 om eksamen og grad ved universitet og høyskole. En av de tre eksamener må være avlagt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.
3. For kandidater som benytter seg av reglene om internordisk tentamensgyldighet, kreves at de har avlagt en av de tre fageksamener til cand.mag.-eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo.

Reglene er inntil videre godkjent av Det akademiske kollegium i møte 26. februar 1971.

GODKJENNING AV EKSAMENER FRA NORSKE UTDANNINGSINSTITUSJONER UTENFOR UNIVERSITETET SOM DEL AV EN UNIVERSITETSGRAD

I henhold til fakultetets eksamensreglementer er det adgang til å søke om å få benytte annen utdanning i en fagkombinasjon som fører fram til de enkelte gradene (cand.mag., cand.polit., cand.-paed. og cand.sociol). På de neste sidene følger ei liste over de utdanninger som universitetene har ferdigbehandlet pr. 1. mars

1981. Det er angitt i lista hva utdanningene gir fritak for som del av en grad.

At en utdanning f.eks. gir fritak for et grunnfag innebærer ikke at utdanningen kan innpasses/danne grunnlag for påbygging til mellomfagseksamen. Spørsmålet om innpassing avgjøres av det enkelte universitet.

En del av de fagene som er godkjent som et uspesifisert fag, har sperre mot et nært beslektet fag, det vil si at det ikke kan kombineres i en grad med det faget det har sperre mot.

Opplysninger om hvilke fag som er godkjent for påbygging til eksamener ved fakultetet og om fagkombinasjoner, kan fåes ved henvendelse til studieveilederen.

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
---------------	--

DISTRIKTSHØGSKOLER

DH-skolene

2-årig øk./adm. studieretning

Uspesifisert mellomfag

Agder DH

Kjemiennene Kj 1, Kj 2, Kj 3,

Kj 4, Kj 5

21 vekttall kjemi

Kjemi 3: 5 vekttall

Kjemi 4: 3 vekttall

Kjemi 5: 3 vekttall

Agder DH

1-årig studium i matematikk (72/73)

17 vekttall matematikk

3 vekttall statistikk

Agder DH

2-årig studium i EDB/systemering

Enten 20 vekttall databehandling/informasjonsvitenskap grunnfag etter studieplanen for 1972 og senere eller uspesifisert mellomfag/30 uspesifiserte vekttall

Agder DH

1-årig studium i engelsk

Engelsk grunnfag etter studieplan for 1973 og senere

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Agder DH</i> Mat. 6-geometrier	3 vektall
<i>Agder DH</i> 2-årig studium i offentlig administrasjon	Uspesifisert mellomfag
<i>Agder DH</i> 4 kurs i EDB og matematikk	Kvant 3: 3 vektall EDB 21: 1 vektall EDB 22: 3 vektall EDB 25: 2 vektall
<i>Agder DH</i> Kurset Bio 1 – Akvatisk økologi I, Studieretning for analytisk kjemi	3 vektall
<i>Agder DH</i> Årsstudium i norsk	Nordisk grunnfag/20 vektall nordisk
<i>Agder DH</i> 2-årig studieretning i skipsfartsfag	Uspesifisert mellomfag/ 30 vektall
<i>Agder DH</i> 3-årig studieretning for fagoversettere	Uspesifisert mellomfag/ 30 vektall
<i>Agder DH</i> ½-årig tilleggsutdanning i engelsk	Mellomfagstillegg/ 10 vektall
<i>Agder DH</i> Fysikkemnene 1 og 2	Fysikk 1: 5 vektall fysikk Fysikk 2: 5 vektall fysikk
<i>Agder DH</i> Matematikk-kursene Mat. 8 – Differensialligninger Mat. 9 – Matematikk og samfunn	Mat. 8: 4 vektall matematikk Mat. 9: 3 vektall matematikk
<i>Agder DH</i> Allmenn 2 – Miljøkunnskap Allmenn 7 – Økologi og ressursforvaltning	AVSLÅTT AVSLÅTT

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Høgskolen i Finnmark</i> 1-årig studium i idrettsfag	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
<i>Høgskolen i Finnmark</i> Årsstudium i finsk	Finsk grunnfag/20 vektall finsk
<i>Møre og Romsdal DH</i> 1-årig studium i norsk	Nordisk grunnfag etter studieplanen for 1971/72 og senere
<i>Møre og Romsdal DH</i> 1-årig studium i tysk	Tysk grunnfag etter studie- planen for 1972/73 og senere
<i>Møre og Romsdal DH</i> 1-årig studium i lokalhistorie	Historie grunnfag etter studieplanen for 1972/73 og senere
<i>Møre og Romsdal DH</i> 1-årig studium i matematikk (1973/74)	20 vektall i matematikk m/databasehandling
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig studium i velferd og organisasjon- /teologisk linje (KM-linjen)	AVSLÅTT
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig studium i lokalsamfunnsplan- legging	Uspesifisert mellomfag
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig studium i media og kommunika- sjon	Uspesifisert grunnfag
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig studium i EDB/systemering	<i>Enten</i> informasjonsviten- skap grunnfag/20 vektall da- tabehandling <i>eller</i> uspesifi- sert mellomfag/30 uspesifi- serte vektall
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig studium i kristendomskunnskap	Uspesifisert mellomfag/30 vektall etter studieplanen for 1972-74 og senere

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig transportfagstudium	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Møre og Romsdal DH</i> 1-årig studium i samfunnsfag Praktisk linje Teoretisk linje	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig studium i sosialpedagogikk	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall etter studieplanene for 1971/73 og 1972/74, uspesifisert mellomfag/30 vekttall etter studieplanen for 1973/75 og senere
<i>Møre og Romsdal DH</i> 2-årig studium i norsk språk og litteratur	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Møre og Romsdal DH</i> Kurs i sannsynlighetsregning	4 vekttall i statistikk eller 4 vekttall i årsstudium på 20 vekttall i matematikk
<i>Møre og Romsdal DH</i> Statistikk I Statistikk II	2 vekttall 2 vekttall
<i>Nordland DH</i> 1-årig studium i historie	Historie grunnfag etter studieplanen for 1973/74 og senere.
<i>Nordland DH</i> 1-årig studium i samfunnsfag	Uspesifisert grunnfag /20 vekttall etter studieplanen for 1974 og senere
<i>Nordland DH</i> Enkeltkurs i datafag	Innføring i EDB: 2 vekttall Programmering FORTRAN: 2 vekttall Programmering COBOL: 2 vekttall

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Oppland DH</i> 1-årig studium i pedagogikk	Pedagogikk grunnfag etter studieplanen for 1971/72 og senere
<i>Oppland DH</i> ½-årig studium i pedagogikk	Mellomfagstillegg/ 10 vektall i pedagogikk
<i>Oppland DH</i> 1-årig studium i samtidshistorie	Uspesifisert grunnfag
<i>Oppland DH</i> 2-årig studium i reiseliv	Uspesifisert grunnfag etter studieplanen for 1971/72 og senere
<i>Oppland DH</i> 1-årig studium i samfunnspolitikk og offentlig forvaltning/administrasjon	Uspesifisert grunnfag etter studieplanen for 1971/72 og senere
<i>Oppland DH</i> Spesialpedagogikk for yrkeslærere/1. avd. spesialpedagogikk	AVSLÅTT etter studieplan for 1973/74 og senere
<i>Rogaland DH</i> 1-årig studium i engelsk	Engelsk grunnfag etter studieplanen for 1972/73 og senere
<i>Rogaland DH</i> Kurs i fagmetodikk i matematikk	4 vektall etter studieplanen for 1972/73 og senere
<i>Rogaland DH</i> 2-årig samfunnsfaglig studieretning	Uspesifisert grunnfag etter studieplanen for 1972/73 og senere
<i>Rogaland DH</i> 2-årig samfunnsfaglig studieretning Fordypningsretning: Forvaltning Fordypningsretning: Personaladm. Fordypningsretning: Kultur- og fritidsadm.	Uspesifisert mellomfag etter studieplan for 1976 og senere, under forutsetning av at kandidatene har kurs i samfunnsfaglig metode. (Forutsetningen gjøres gjeldende fra og med sommeren 1980)
<i>Rogaland DH</i> 1-årig studium i matematikk	20 vektall matematikk m/statistikk etter studieplanen for 1972/73 og senere

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Rogaland DH</i> 1-årig studium i norsk	Nordisk grunnfag etter studieplanen for 1974/75 og senere
<i>Rogaland DH</i> 1-årig studium i historie	Historie grunnfag
<i>Rogaland DH</i> 1-årig studium i tysk (over 2 år)	Tysk grunnfag
<i>Rogaland DH</i> 2-årig humanistisk-estetisk studieretning	Uspesifisert mellomfag/30 vekttall
<i>Sogn og Fjordane DH</i> 1-årig studium i samfunnsfag	Uspesifisert grunnfag for samfunnsfag med lokalhistorie/lokalpolitikk som spesialisering etter studieplanen for 1975/76 og senere
<i>Sogn og Fjordane DH</i> 1-årig studium i naturfag (fysikk/kjemi)	Ikke fritak for samfunnsfag med museumsarbeid som spesialisering. 10 vekttall fysikk og 7 vekttall kjemi
<i>Sogn og Fjordane DH</i> Årskurs i fysikk/kjemi, fysikkdelen (nytt opplegg 1979)	Fysikkdelen: 10 vekttall fysikk
<i>Sogn og Fjordane DH</i> 1-årig studium i naturfag (biologi/kjemi)	10 vekttall biologi og 7 vekttall kjemi
<i>Sogn og Fjordane DH</i> Generell kjemi	5 vekttall kjemi
<i>Sogn og Fjordane DH</i> 1-årig studium i naturkunnskap 2-årig studium i naturressursfag	AVSLÅTT Uspesifisert mellomfag/30 vekttall

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Sogn og Fjordane DH</i> Årskurs i forebyggende miljøarbeid	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall etter gammel evalueringsordning
<i>Telemark DH</i> 1-årig studium i matematikk (71/72)	Etter evalueringsordningene fra vårsemesteret 1980: AVSLÅTT
<i>Telemark DH</i> EDB-kurs, valgfritt emne (1971/72)	18 vekttall matematikk og 2 vektall statistikk
<i>Telemark DH</i> Valgemne i geometri	2 vekttall databehandling
<i>Telemark DH</i> 1-årig studium i norsk	3 vekttall matematikk
<i>Telemark DH</i> 1-årig studium i engelsk	Nordisk grunnfag etter studieplanen for 1972/73 og senere
<i>Telemark DH</i> 1-årig studium i kulturarbeid og kunst- formidling 2-årig studium i kulturarbeid	Engelsk grunnfag etter stu- dieplanen for 1973/74 og senere
<i>Telemark DH</i> 2-årig studium i natur- og miljøvern	AVSLÅTT
<i>Telemark DH</i> 1-årig studium i natur- og miljøvern	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Telemark DH</i> Valgemne i matematikk «Effektive be- regninger»	Uspesifisert mellomfag
	AVSLÅTT
	3 vekttall matematikk

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Telemark DH</i> Årsstudium i historie	Historie grunnfag/20 vekttall historie etter studieplanen for 1977/78 og senere
<i>Telemark DH</i> ½-årsstudium i lokalhistorie	Mellomfagstillegg i historie/10 vekttall i historie for kandidater som bygger på historie grunnfag eller årsstudium som gir grunnlag for fritak for historie grunnfag/20 vekttall i historie
<i>Telemark DH</i> Matematikk for økologer	5 vekttall matematikk
<i>Telemark DH</i> Tilleggsstudium i norsk	Mellomfagstillegg/10 vekttall som påbygning av nordisk grunnfag etter årsstudium som gir fritak for nordisk grunnfag
<i>Telemark DH</i> 2-årig studium i Landbruksøkonomi	Uspesifisert mellomfag/30 vekttall

PEDAGOGISKE HØGSKOLER (som gir allmennlærerutdanning)

Lærerutdanning:

I 2-årig og 4-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag
II 3-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag
III Den innebygde spesialisering i 3-årig utdanning kan etter vurdering evt. gi fritak for 1 grunnfag/inntil 20 vekttall. Den resterende delen gir da fritak for 1 uspesifisert grunnfag.	(1 uspesifisert og 1 spesifisert grunnfag)
IV 2(4)-årig lærerprøve + 1-årig tilleggsutdanning blir likestilt med 3-årig lærerprøve.	

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<p>V Søkeren avgjør selv om utdanningen skal vurderes etter punkt II eller III. Dersom det er spørsmål om <i>innpassing</i> i et videregående fagstudium, må studiet normalt vurderes etter punkt III.</p>	
<p><i>Bergen PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i drama</p>	AVSLÅTT
<p><i>Bergen PH</i> 1-årig spesialisering i musikk (eller integrert) i 3-årig lærerutdanning</p>	Musikk grunnfag
<p><i>Bergen PH</i> 1-årig videreutdanning i kroppsøving</p>	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
<p><i>Bergen PH</i> 1-årig videreutdanning i logopedi</p> <p>a) Når utdanningen <i>ikke</i> bygger på spesialpedagogisk grunnutdanning som gir fritak</p> <p>b) Når utdanningen bygger på spesialpedagogisk grunnutdanning som gir fritak for grunnfag</p>	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
<p><i>Bergen PH</i> Årsstudium i samfunnsfag.</p>	AVSLÅTT
<p><i>Bodø PH</i> 1-årig videreutdanning i norsk</p>	Nordisk grunnfag/20 vektall nordisk etter studieplanen for 1976/77 og senere
	Søknad om godkjenning etter studieplan for 1972/73 er AVSLÅTT
<p><i>Bodø PH</i> 1-årig utdanning i spesialpedagogikk</p>	Pedagogikk grunnfag/ 20 vektall i pedagogikk
<p><i>Eik PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i engelsk</p>	Uspesifisert grunnfag/20 vektall med sperre mot engelsk

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Eik PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i kroppsøving	Uspesifisert grunnfag
<i>Eik PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i norsk	AVSLÅTT ¹⁾
<i>Eik PH</i> 1-årig utdanning i spesialpedagogikk	Pedagogikk grunnfag/20 vekttall i pedagogikk etter studieplanen for 1969 og senere
<i>Elverum PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i kroppsøving	Uspesifisert grunnfag
<i>Halden PH</i> Årskurs i spesialpedagogikk	Pedagogikk grunnfag/20 vekttall i pedagogikk etter studieplanen for 1976/77 og senere
<i>Hamar PH</i> 3-årig musikklinje	Musikk grunnfag/20 vekttall musikk etter studieplanene av 1970, 1973 og 1977
<i>Hamar PH</i> 1-årig spesialisering i engelsk	Engelsk grunnfag
<i>Kristiansand PH</i> Matematikk-emnet M 11 – tallteori	3 vekttall matematikk
<i>Kristiansand PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i biologi 1) Ny søknad	AVSLÅTT
<i>Kristiansand PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i pedagogisk rettleiding	Pedagogikk grunnfag

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
Kristiansand PH 1-årig videreutdanning i engelsk	Engelsk grunnfag/20 vekt-tall i engelsk etter studieplanen for 1977/78 og senere
	Søknad om godkjenning etter studieplanen for 1969 er AVSLÅTT
<i>Kristiansand PH</i> 1-årig utdanning i småskolepedagogikk	Pedagogikk grunnfag/ 20 vekt-tall i pedagogikk
<i>Kristiansand PH</i> 1-årig utdanning i idrett	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekt-tall
<i>Kristiansand PH</i> 1-årig utdanning i spesialpedagogikk	Pedagogikk grunnfag/ 20 vekt-tall i pedagogikk etter studieplanen for 1964/65
<i>Kristiansand PH</i> Årsenhet i fysikk/kjemi	Fysikkdelen: 10 vekt-tall fysikk
<i>Levanger PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i kroppsøving	Uspesifisert grunnfag
<i>Levanger PH</i> 1-årig videreutdanning i biologi	20 uspesifiserte vekt-tall
<i>Notodden PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i fysikk/matematikk	13 vekt-tall fysikk og 2 vekt-tall matematikk
<i>Notodden PH</i> 1-årig videreutdanning i fysikk med kjemi	13 vekt-tall fysikk og 4 vekt-tall i kjemi
<i>Oslo PH</i> 1-årig tilleggsutdanning og 1-årig spesialisering i norsk	Nordisk grunnfag etter studieplanen for 1971/72 og senere
	Søknad om godkjenning etter studieplan for 1965-71 er AVSLÅTT

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Oslo PH</i> 1-årig spesialisering i engelsk i 3-årig lærerutdanning	Engelsk grunnfag
<i>Oslo PH</i> 1-årig videreutdanning i sosialpedagogikk	Pedagogikk grunnfag/20 vekttall i pedagogikk etter studieplanen for 1976/77 og senere
<i>Sagene PH</i> 1-årig videreutdanning i småskolepedagogikk	AVSLÅTT etter studieplaner for 1975-77
<i>Stavanger PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i engelsk	Engelsk grunnfag etter studieplanen for 1969/70 og senere
<i>Stavanger PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i norsk	Nordisk grunnfag etter studieplanen for 1971 og senere
<i>Stavanger PH</i> Årsstudium i kristendomskunnskap	AVSLÅTT etter studieplanen for 1967 og senere
<i>Stavanger PH</i> 1-årig videreutdanning i spesialpedagogikk	Pedagogikk grunnfag/20 vekttall i pedagogikk etter studieplanene for 1966 og senere
<i>Stavanger PH</i> 1-årig studium i spesialpedagogikk – 2 halvårsenheter – i Haugesund	Pedagogikk grunnfag/20 vekttall etter studieplanen for 1970 og senere
<i>Stord PH</i> 1-årig utdanning (årskurs) i norsk	AVSLÅTT etter studieplanene for 1972/73 og 1976/77 Nordisk grunnfag etter studieplanen for 1978/79 og senere
<i>Tromsø PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i engelsk	AVSLÅTT

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Trondheim PH</i> 2. avdeling spesialpedagogikk etter studieplanen for 1976/77	Mellomfagstillegg i pedagogikk/10 vekttall i pedagogikk
<i>Volda PH</i> 1-årig studium i norsk	Nordisk grunnfag etter studieplanen 1971/72 og 1972/73
<i>Volda PH</i> 1-årig tilleggsutdanning i kroppsøving	Uspesifisert grunnfag
<i>Volda PH</i> 1-årig videreutdanning i samfunnsfag med hovedvekt på geografi	AVSLÅTT
<i>Volda PH</i> 1-årig videreutdanning i samfunnsfag med hovedvekt på historie	AVSLÅTT
<i>Volda PH</i> 1-årig videreutdanning i kristendoms-kunnskap	AVSLÅTT
<i>Volda PH</i> 1-årig videreutdanning i spesialpedagogikk (2 halvårsheter)	Pedagogikk grunnfag/20 vekttall
<i>Volda PH</i> 1/2-årsenhet i økologi/naturvern	AVSLÅTT
<i>Volda PH</i> 1/2-årig utdanning i rådgivning-sosialpedagogiske tjenester	Uspesifisert grunnfag/20 vekttall
<i>Førskolelærerutdanning</i> 2-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag/20 vekttall
<i>Statens Lærerskole i forming</i> 1-årig formingslærerutdanning, Oslo	AVSLÅTT
2-årig formingslærerutdanning, Oslo	Uspesifisert grunnfag
3-årig ergoterapiutdanning, Oslo	Uspesifisert mellomfag/30 vekttall

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
2-årig formingslærerutdanning, Blaker	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
2-årig formingslærerutdanning, Notodden	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall

ANNEN UTDANNING

<i>Ballettinstituttet</i> 2-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
3-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Baptistenes Teologiske seminar</i> 4-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag/20 vektall etter studieplanen for 1959-63
<i>Bedriftsøkonomisk institutt (BI)</i> 3-årig diplomstudium 2-årig aftenskolestudium 2-årig dagskolestudium	Uspesifisert mellomfag AVSLÅTT Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Bergens Kunsthåndverkskole og Statens Handverks- og kunstindustriskole</i> 3-årig utdanning for brukskunstnere	Uspesifisert grunnfag (stu- dentene må ha minst 10 års forutgående utdanning)
3-årig studium + 1 påbyggingsår (dip- lomstudium)	Uspesifisert mellomfag
<i>Brevika Videregående skole (Tromsø Yrkesskole)</i> 1-årig utdanning for biokjemiteknikere	AVVIST
<i>Det norske Misjonsforbunds Teologiske seminar</i> 4-årig utdanning	AVSLÅTT

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Diakonhjemmets Teologisk-administrative Høgskole</i>	
1) De teologiske emnene (basisfag) + ett av de valgfrie emnene Religionshistorie eller Moderne religionsdannelser	Kristendomskunnskap grunnfag/ 20 vekttall
2) De teologiske emnene (basisfag) + ett av de valgfrie emnene Konfessjonskunnskap, Religionssosiologi eller Religionspsykologi	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall Det er satt sperre mot kristendomskunnskap
3) Kombinasjon av utdanningene under 1) og 2) + praktisk-kirkelige emner	Gir <i>ikke</i> fritak for mellomfag
<i>Dr. Arbos Fysikalske institutt</i> 1½-årig fysioterapiutdanning (1942-43)	
	AVVIST
<i>Ergoterapiskolen, Trondheim</i> 3-årig utdanning	
	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Forsvarets skole i E- og S-tjeneste</i> Det militære språkkurs i russisk	
	Russisk grunnfag/ 20 vekttall i russisk
<i>Fylkessjukehuset i Molde</i> 2-årig utdanning ved klinisk kjemisk sentrallaboratorium	
	AVSLÅTT
<i>Fysiokjemikerskolene</i> 2-årig utdanning (Oslo kommunale fysiokjemikerskole og liknende skoler)	
	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Førskolelærerutdanning</i> 2-årig utdanning	
	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Goethe-institut, Lüneburg (Statens årskurs)</i> 1-årig tysklærerkurs	
	Tysk grunnfag/20 vekttall i tysk

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Handelsakademiet</i> 3-årig studium i økonomisk-administrative fag	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Handelsgymnas</i> 1-årig sekretærskole	AVSLÅTT
<i>Husflidskole</i> 1-årig utdanning	AVVIST
<i>Hærens Krigsskole</i> 3-årig utdanning 2-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Indremisjonsselskapets bibelskole</i> 2-årig bibelseminar	AVSLÅTT
<i>Ingeniørhøgskolene</i> 3(2)-årig ingeniørutdanning	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
Eksamen fra kjemilinjene	20 vekttall kjemi
<i>Ingeniørhøgskolene</i> 3-årig ingeniørutdanning + 1-årig videreutdanning ved ingeniørhøgskolene	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Ingeniørhøgskolene</i> 2(3)-årig ingeniørutdanning fra kjemilinjene + 1-årig videreutdanning	30 vekttall, derav 20 vekttall kjemi
<i>Institutt for markedsføring</i> Diplomeksamen	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Kristiansand kommunale musikk-skole</i> Skolemusikk-lærer-eksamen og musikk-pedagogisk eksamen (Sang)	Uspesifisert mellomfag
<i>Luftforsvarets Befalskole for Sambands- og Radarpersonell</i>	AVSLÅTT fordi befalskole- ne ikke er postgymnasiale

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Luftkrigsskolen</i> 2-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Luftkrigsskolen</i> 3-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Lærerutdanningsrådet</i> 2 sommerkurs i spesialpedagogikk, 2. avdeling Trondheim 1975-76	Mellomfagstillegg/10 vekttall i pedagogikk
<i>Markedsføringskolen Stiftelsen</i> 2-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Misjonshøgskolen i Stavanger</i> Kristendom og misjon grunnfag	AVSLÅTT
<i>Musikkonservatoriet i Oslo</i> 4-årig orkestermusikerutdanning	<i>Enten</i> uspesifisert mellomfag/30 vekttall <i>eller</i> musikk grunnfag/20 vekttall i musikk
<i>Musikkonservatoriet i Oslo</i> Normal organisteksamen fra 1959	Uspesifisert grunnfag/20 vekttall med <i>sperre</i> mot musikk grunnfag
<i>Nordnorsk Musikkonservatorium</i> 3-årig faglærereksamen i musikk	<i>Enten</i> uspesifisert mellomfag/30 vekttall <i>eller</i> grunnfag i musikk/20 vekttall i musikk etter studieplan for 1975 og senere
<i>Norges handelshøyskoles kursvirksomhet</i> Videregående undervisning i bedriftsøkonomi (16 kurs + 1 seminar)	Uspesifisert mellomfag
<i>Norges Handelshøyskoles kursvirksomhet</i> 1-årig videregående studium i tysk for næringslivet	Uspesifisert grunnfag
<i>Norges Handelshøyskoles kursvirksomhet</i> 1-årig utdanning i personaladministrasjon	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Norges Kommunal- og Sosialscole</i> 3-årig kommunallinje 2-årig barnevernlinje 2½-årig sosiallinje	Uspesifisert mellomfag AVSLÅTT Uspesifisert grunnfag/20 vektall etter studieplanen for 1961-63
<i>Norges Sykepleierhøgskole</i> 1½-årig lærerlinje	Enten uspesifisert mellomfag eller pedagogikk grunnfag
<i>Norges Sykepleierhøgskole</i> 1-årig administrasjonslinje	AVSLÅTT ¹⁾)
<i>Norges Sykepleierhøgskole</i> 1-årig avdelingsadministrasjonslinje	AVSLÅTT ¹⁾)
<i>Norges Trelastskole, Lillestrøm</i> 2-årig utdanning	AVSLÅTT
<i>Norske Musikk læreres Landsforbunds høyere opptaksprøve</i>	Uspesifisert mellomfag
<i>Norsk Journalistskole</i> 2-årig utdanning 1-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag AVSLÅTT
<i>Norsk Lærerakademi for Kristendoms-kunnskap og pedagogikk, Bergen</i> 1-årig studium i pedagogikk 1½-årig studium i pedagogikk	Pedagogikk grunnfag Pedagogikk mellomfag
<i>Norsk Korrespondanseinstitutt (NKI's) Tekniske skole</i> 3(2)-årig ingeniørutdanning	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
<i>Norsk Mensendieckskole</i> 2-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag
1) Se under Sykepleieskole s.	
<i>Norsk Rikskringkasting</i> 2-årig kurs for programingeniører	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Oppland Skogskole</i> 2-årig utdanning som skogtekniker	AVVIST
<i>Oslo Handelsgymnasium</i> 2-årig økonomisk college	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Pedagogisk seminar for Yrkeslærere</i> Pedagogisk grunnutdanning, øvings- lærerutdanning og metodikk for elek- trofag	AVSLÅTT
<i>Pedagogisk seminar for Yrkeslærere</i> Videreutdanning i spesialpedagogikk	Uspesifisert grunnfag/20 vektall etter studieplanene for 1975/76 og 1977
<i>Pedagogisk senter, Oslo</i> 1. avdeling spesialpedagogikk (1-årig videreutdanning i spesialpedagogikk)	Pedagogikk grunnfag/20 vektall i pedagogikk etter studieplanene for 1969 og senere
<i>Sjøforsvarets Gymnastikkskole</i>	Uspesifisert grunnfag
<i>Sjøkrigsskolen</i> 3-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall
<i>Sosionomutdanning</i> 3-årig utdanning 2½-årig utdanning, se Norges kommu- nal- og sosialskole s. 28	Uspesifisert mellomfag
<i>Statens Bibliotekskole</i> 1) Etter studieopplegget 1958–1966 (Eksamen kan være avlagt senere)	Uspesifisert grunnfag
2) Etter studieopplegget fra og med 1966	Uspesifisert mellomfag
<i>Statens Fysioterapiskole</i>	Uspesifisert grunnfag

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
<i>Statens Fysioterapiskole, Oslo</i> 2½-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall etter studieplan fra 1977 og senere
<i>Statens Fysioterapiskole, Bergen</i> 2½-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag/ 30 vekttall etter studieplan fra 1977 og senere
<i>Statens Gymnastikkskole</i>	Uspesifisert grunnfag
<i>Statens institutt for folkehelse</i> 3-årig program for utdanning av medisinske laboratorieteknikere i mikrobiologi og immunhematologi	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall
<i>Statens Lærerkurs i Bergen</i> 1-årig utdanning i rådgiving	Uspesifisert grunnfag/ 20 vekttall etter studieplanen for 1970-73
<i>Statens praktiske skogskole, Osen</i> 1-årig utdanning	AVSLÅTT
<i>Statens Saksbehandleropplæring</i> 1-årig utdanning	AVVIST
<i>Statens Skogskole, Steinkjer</i> 2-årig utdanning	AVSLÅTT
<i>Statens Spesiallærerskole</i> 1. avdeling 1. + 2. avdeling	Pedagogikk grunnfag/ 20 vekttall i pedagogikk Pedagogikk mellomfag/ 30 vekttall i pedagogikk
<i>Statens Teaterskole</i> 3-årig utdanning	AVSLÅTT
<i>Statens Trafikklærerskole</i> 1-årig grunnutdanning	AVVIST
<i>Statens årskurs i Spesialpedagogikk</i> 2 sommerkurs i spesialpedagogikk	Grunnfag/20 vekttall i pedagogikk

Studium/skole	Utdanningen gir fritak for del av en universitets- eller høskolegrad slik:
Sammensatte årskurs i spesialpedagogikk	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
<i>Sykepleielærerutdanningen i Bergen</i> 1½-årig utdanning	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
<i>Sykepleieskole</i> 3-årig grunnskole etter Sosialdepartementets vilkår av 14.10. -67 eller etter midlertidige vilkår av 8.1.-75 + en av følgende tilleggsutdanninger: a) 1-årig administrasjonslinje ved Norges Sykepleierhøgskole b) 1-årig avdelingsadministrasjonslinje ved Norges Sykepleierhøgskole c) Statens helsesøsterskole d) 1-årig jordmorutdanning e) Spesielskole i psykiatrisk sykepleie	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
3-årig grunnskole etter vilkårene av 8.1.-75 uten tilleggsutdannelse	AVSLÅTT
<i>Teknisk Fagskole</i> 2-årig utdanning	AVSLÅTT
<i>Telegrafistskole</i> 1-årig utdanning	AVVIST
<i>Teleskolen</i> Televerkets 2½-årige ingeniørutdanning	Uspesifisert grunnfag/ 20 vektall
<i>Trondheim økonomiske Faghøgskole</i> 2-årig utdanning	Uspesifisert mellomfag
<i>Trøndelag Musikkonservatorium</i> 3-årig organist- og kirkemusikkutdanning	<i>Enten</i> uspesifisert mellomfag/30 vektall <i>eller</i> musikk grunnfag/20 vektall i musikk
<i>University of Newcastle</i> 1-årig engelsklærerutdanning	Engelsk grunnfag
<i>Vernepleierskoler</i> 3-årig utdanning	AVSLÅTT

UTDANNING VURDERT FOR FRITAK ORDNET ETTER FAG, MED HENVISNING TIL UTDANNINGSINSTITUSJON

Utdanningsinstitusjoner utenom DH og PH er her tatt med i den grad det er gitt fritak for *spesifiserte* fageksamener. I en rekke tilfeller er beslektet utdanning ved slike institusjoner gitt *uspesifisert* fritak.

Administrasjon

DH-skolene generelt, Agder DH og Oppland DH

Biologi

Kristiansand PH, Levanger PH, Sogn og Fjordane DH

Drama

Bergen PH

EDB, Se også matematikk s.

Agder DH, Møre og Romsdal DH, Telemark DH, Nordland DH

Engelsk

Agder DH, Eik PH, Hamar PH, Kristiansand PH, Oslo PH, Rogaland DH, Stavanger PH, Telemark DH, Tromsø PH, University of Newcastle

Fagoversettere

Agder DH

Finsk

Høgskolen i Finnmark (DH)

Forming

Statens PH i forming, Oslo, Blaker, Notodden

Fysikk

Agder DH, Notodden PH, Sogn og Fjordane DH, Kristiansand PH

Førskolelærerutdanning

Førskolelærerutdanning generelt

Geografi, Se Samfunnsfag s.

Historie, Se også Samfunnsfag s.

Møre og Romsdal DH, Nordland DH, Oppland DH, Rogaland DH, Telemark DH

Humanistisk-Eстетisk Studieretning

Rogaland DH

Idrett og kroppsøving

Bergen PH, Eik PH, Elverum PH, Høgskolen i Finnmark (DH), Kristiansand PH, Levanger PH, Volda PH

Kjemi

Agder DH, Notodden PH, Sogn og Fjordane DH, Ingeniørhøgskolene

Kristendomskunnskap

Møre og Romsdal DH, Stavanger PH, Volda PH. Babtistenes teologiske seminar, Det norske misjonsforbunds teologiske seminar, Indremisjons-selskapets bibelskole, Misjonshøgskolen i Stavanger, Diakonhjemmets teologisk-administrative høgskole

Kroppsøving, Se Idrett og kroppsøving s.

Kulturarbeid og kunstformidling

Telemark DH

Lokalhistorie, se Historie s.

Lokal Samfunnsplanlegging, Se Samfunnsfag s.

Lærerutdanning

Se PH generelt

Matematikk og statistikk, Se også EDB s.

Agder DH, Kristiansand PH, Møre og Romsdal DH, Notodden PH, Rogaland DH, Telemark DH

Media og kommunikasjon

Møre og Romsdal DH

Musikk

Bergen PH, Hamar PH, Musikkonservatoriet i Oslo, Nordnorsk musikk-konservatorium, Trøndelag musikkonservatorium

Naturfag, Se også Biologi s. . Fysikk s. og Kjemi s.

Sogn og Fjordane DH

Natur og miljøvern

Telemark DH, Volda PH, Sogn og Fjordane DH, Agder DH

Norsk/Nordisk

Agder DH, Bodø PH, Eik PH, Møre og Romsdal DH, Oslo PH, Rogaland DH, Stavanger PH, Stord PH, Telemark DH, Volda PH

Offentlig administrasjon, Se Administrasjon s.

Pedagogikk, Pedagogisk rettleiding, småskolepedagogikk, sosialpedagogikk og spesialpedagogikk

Bodø PH, Eik PH, Halden PH, Kristiansand PH, Møre og Romsdal DH, Oppland DH, Oslo PH, Sagene PH, Stavanger PH, Volda PH, Norges Sykepleierhøgskole, Norsk lærerakademi for kristendom og pedagogikk, Bergen, Pedagogisk senter, Oslo, Statens spesiallærerskole, Statens årskurs i spesialpedagogikk, Lærerutdanningsrådet, Bergen PH

Reiseliv

Oppland DH

Russisk

Forsvarets skole i E- og S-tjeneste

Samfunnsfag

Møre og Romsdal DH, Nordland DH, Rogaland DH, Sogn og Fjordane DH, Volda PH, Bergen PH

Skipsfartsfag

Agder DH

Statistikk, Se Matematikk s.

Transportfag

Møre og Romsdal DH

Tysk

Møre og Romsdal DH, Rogaland DH, Goethe-institutt Lüneburg, Norges Handelshøyskoles kursvirksomhet

Velferd og Administrasjon, Se Kristendom s.

Økologi og Naturvern, Se Natur og miljøvern s.

Økonomisk Administrasjon, Se Administrasjon s.

GODKJENNING AV UTENLANDSKE EKSAMENER

Du kan få godkjent utenlandsk utdanning som tilsvarende eksamener og grader ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Søknad om slik godkjenning sendes til Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Du må selv gi en utførlig redegjørelse for studiets innhold, omfang og varighet og legge ved rettkjente kopier av vitnemål, kataloger, pensumlister o.l. dokumentasjon.

For utdanning fra Danmark, Finland, Island og Sverige gjelder

regler for internordisk eksamensgyldighet fra 1. april 1976. Ett av grunnprinsippene i disse er at man skal ta utgangspunkt i den normerte studietid for de utdanninger som sammenliknes.

Hos studieveileder får du nærmere opplysninger om de retningslinjer som gjelder ved vurderingen av utenlandsk utdanning. Der får du også reglene for internordisk eksamensgyldighet.

UTDANNINGSKRAV FOR ADJUNKTER OG LEKTORER

Adjunktkompetanse oppnås på grunnlag av embetseksamen av lavere grad (cand.mag.) med minst to fag godkjent for undervisning og godkjent pedagogisk utdanning. (Pedagogisk seminar.)

Lektorkompetanse oppnås på grunnlag av embetseksamen av høyere grad (cand.scient., cand.philol., cand.polit., cand.paed., cand.sociol.) med minst to fag godkjent for undervisning og godkjent pedagogisk utdanning. Dersom en har lærerprøve eller annen lærerutdanning, gjelder andre bestemmelser. For tiden (mars 1981) er følgende universitetsfag godkjent for undervisning:

Norsk/nordisk ¹	Kunsthistorie
Norrøn filologi ¹	Sosialøkonomi
Samisk	Rettslære (herunder offentlig rett og kriminologi)
Finsk	Musikk
Engelsk	Medisin
Tysk	Ernæringslære
Fransk	Miljøkunnskap
Russisk	Nordisk arkeologi
Spansk	Biologi
Italiensk	Kjemi
Gresk	Matematikk ³
Latin	Mekanikk ³
Fonetikk ²	Informatikk ⁴
Språkvitenskap med fonetikk ²	Datafag ⁴
Lingvistik ²	Statistikk ⁴
Allmenn litteraturkunnskap	Geologi ⁵
Historie	

Geofysikk ⁵	Sosialpolitikk ⁸
Fysikk ⁶	Offentlig forvaltning og organisasjonslære ⁸
Astronomi ⁶	Psykologi ⁹
Geografi ⁷	Pedagogikk ⁹
Planlegging/lokalsamfunn ⁷	Sosialpedagogikk ⁹
Samfunnsorientert naturgeografi ^{7, 8}	Skoleforskning ⁹
Etnografi/sosialantropologi ^{7, 8}	Kristendomskunnskap ¹⁰
Samiske studier/etniske relasjoner ^{7, 8}	Religionshistorie/religionsvitenskap ¹¹
Samfunnskunnskap ⁸	Filosofi ¹⁰
Statsvitenskap ⁸	Idéhistorie ¹⁰
Sammenliknende politikk ⁸	Teatervitenskap ¹¹
Offentlig administrasjon og organisasjonskunnskap ⁸	Drama, film, teater ¹¹
Samfunnsvitenskap ⁸	Folkeminnevitenskap ¹²
Sosiologi ⁸	Folkelivsgranskning ¹²
	Folkloristikk ¹²

Fag som er merket med samme tall gir bare undervisningskompetanse i et fag dersom de kombineres med hverandre.

STUDIER AV FAGENE OFFENTLIG RETT OG KRIMINOLOGI

Grunnfagseksamen og mellomfagseksamen i offentlig rett samt grunnfagseksamen, mellomfagseksamen i kriminologi holdes etter Reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen. For disse fags vedkommende er undervisning og eksamensavvikling lagt til Det juridiske fakultet. Studenter som skal studere disse fag, trenger derfor ikke å ha studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Det er tilstrekkelig at studentene lar seg registrere som student ved Det juridiske fakultet ved semesterets begynnelse.

Studenter som har avlagt grunn-/mellomfagseksamen i offentlig rett eller kriminologi, kan registrere seg ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet for å studere og avlegge en fageksamen (inntil ett mellomfag) uten å søke om opptak ved fakultetet. Skal en studere videre ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, må

en søke om opptak ved fakultetet for det studieåret en skal fortsette studiene utover ett mellomfag.

Studieplanene for fagene offentlig rett og kriminologi er tatt inn i studiehandbok for Det juridiske fakultet.

MASSEKOMMUNIKASJON GRUNNFAG

Kirke- og undervisningsdepartementet har fastsatt at det under samfunnsvitenskapelig embetseksamen kan avlegges grunnfagseksamen i massekommunikasjon ved Universitetet i Oslo. Institutt for presseforskning vil starte undervisning i dette studiet fra og med vårsemestret 1982. Studieplan fås ved henvendelse til instituttet eller hos studieveilederen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

PEDAGOGIKK

GRUNNFAG – MELLOMFAG – HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 10. mai 1957
og 7. oktober 1959. Revidert 1967, 1969, 1971 og 1975

Ved Pedagogisk forskningsinstitutt er det to alternative studie-tilbud – det ordinære pedagogikkstudiet og det sosialpedagogiske studiet (se side 105).

ORIENTERING OM INNMELDING TIL STUDIET I PEDAGOGIKK

1. Alle som skal starte pedagogikkstudier ved Pedagogisk forskningsinstitutt, uansett hvilken eksamen i pedagogikk de sikter mot, skal innlevere «Innmeldingsskjema for pedagogikkstuderende». Det er ingen spesiell frist for innmeldingen, men den bør skje senest ved semestrets begynnelse. Alle som skal studere pedagogikk må være opptatt ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet (se s.   ).
2. Alle pedagogikkstudenter skal hvert semester de studerer ved instituttet fylle ut «Semesterkort», som innleveres like etter at semestret har startet. Før levering av slikt semesterkort må studenten ha betalt semesteravgift for vedkommende semester.
3. Skjemaene fås ved henvendelse til instituttet og innleveres samme sted.

DET ORDINÆRE STUDIET

For pedagogikk grunnfag ble det innført ny studieplan fra og med høsten 1975 og for mellomfag og hovedfag fra og med våren 1976.

Studenter som har avlagt helt grunnfag eller mellomfag etter gammel studieordning, kan begynne på henholdsvis mellomfag

og hovedfag etter ny studieordning. I sistnevnte tilfelle må imidlertid karakteren til mellomfaget eller mellomfagstillegget være 2,7 eller bedre.

En gjør oppmerksom på at for studenter som skal opp til grunnfagseksamen høsten 1981, er det studieplanen i Studiehandboka 1980/81 som gjelder, mens planen i foreliggende studiehandbok gjelder for studenter som skal opp våren og høsten 1982.

ALLMENN ORIENTERING

Pedagogikk er læren om oppdragelse og undervisning. Siktepunktet for pedagogikkstudiet er å oppnå innsikt i oppdragelses- og undervisningsprosessens egenart, former, betingelser og mål, slik at kandidaten skal bli i stand til å analysere, forstå, vurdere og utøve pedagogisk virksomhet.

Den pedagogiske vitenskap må i sin analyse av pedagogisk virksomhet trekke inn synspunkter av både normativ og deskriptiv art fra en rekke vitenskaper. Av sentrale hjelpevitenskaper for pedagogikkstudiet kan nevnes filosofi, historie, psykologi og sosiologi.

Pedagogisk embetseksamen og magistergradsstudiet er omtalt på s. 165 og s. 269.

GRUNNFAG

Grunnfagsstudiet tar sikte på å gi en generell innføring i sentrale pedagogiske disipliner.

Grunnfagseksamen i pedagogikk kan inngå i en fagkrets som fører fram til cand.polit. eller cand.mag. eksamen. Den kan videre benyttes som støttefag til magistergraden.

I den utstrekning instituttet har kapasitet til det, innledes studiet med et introduksjonskurs som tar sikte på å gi en oversikt over pedagogikkens virkefelt og forskningsområder. Deretter følger en innføring i noen sentrale pedagogiske disipliner:

Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring: En tar her opp psykologiske begreper, teorier og forskningsresulta-

ter som er relevante i den pedagogiske situasjon. Ved siden av den allmennpsykologiske innføring omfatter disiplinen følgende emner: Utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og læring.

Pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi: Pedagogisk historie omfatter den norske skoles historie, pedagogisk idéhistorie og komparativ pedagogikk. Pedagogisk filosofi omfatter filosofiske problemer med relasjon til pedagogisk forskning og pedagogisk virksomhet. Pedagogisk sosiologi omfatter begreper og teorier fra sosiologien som har betydning for forståelsen av pedagogiske problemer.

Didaktikk og oppdragelsesteori: En tar her opp målsettingsproblemer, utvelgning og organisering av lærestoff og læringsaktiviteter og tilrettelegging og vurdering av oppdragelses- og undervisningssituasjoner.

Dessuten omfatter grunnfag et innføringskurs i forskningsmetoder med vekt på testing, observasjon og statistikk. Kurset tar sikte på å gi den innsikt studenten vil ha behov for under studiet av pedagogisk forskningslitteratur.

UNDERSVISING

Undervisningen for grunnfagsstudiet vil bli gitt både som forelesninger og i seminarform.

I 2. semester vil det ved siden av undervisning i de ulike deler av faget bli avholdt integreringsseminarer som vil danne utgangspunkt for integrering av de ulike disipliner som inngår i grunnfaget.

Melding om undervisningen for grunnfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

PENSUM

Til hver av de pedagogiske disipliner og til kurset i forskningsmetoder er det utarbeidet en mål- og emnebeskrivelse. Dessuten følger veiledende forslag til grunnbøker og til eventuell utfyllende lesning.

De foreslåtte grunnbøker presiserer nærmere de emnene som er angitt for grunnfagsstudiet, og angir et rimelig nivå og omfang av disse emnene.

Studentene kan lese andre grunnbøker, men må påse at disse gir en tilsvarende dekning.

EKSAMEN

Melding til eksamener i pedagogikk skjer på spesielt skjema ved universitetets ekspedisjonskontor og ikke ved instituttet. Frister for melding til eksamen gjøres hvert semester kjent i forelesningskatalogen.

Grunnfagseksamen består av to skriftlige prøver som hver varer 8 timer. Det gis en samlet karakter for de to prøvene etter gradert skala.

Eksamensoppgavene gis med utgangspunkt i studieplanens mål- og emnebeskrivelse. Første dag gis det to oppgaver av essaytypen, hvorav den ene skal besvares. Andre dag gis det 5 småoppgaver, hvorav kandidaten velger bort én oppgave.

Det understrekes at eksamensoppgavene både kan bli gitt innenfor de enkelte disipliner av studiet og at de kan omfatte integrering av flere disipliner.

I tillegg kommer en 4 timers prøve i forskningsmetoder. Ved vurdering av denne siste prøven brukes skalaen bestått – ikke bestått.

Melding til grunnfagseksamens hoveddel forutsetter at studenten har avlagt eller meldt seg til prøven i forskningsmetode.

MÅL- OG EMNEBESKRIVELSE FOR DE ENKELTE DISIPLINER OG FOR KURSET I FORSKNINGS- METODER

PEDAGOGISK PSYKOLOGI MED ALLMENNPSYKOLOGISK INNFØRING

Pedagogisk psykologi omfatter den psykologiske kunnskap og viten som kan bidra til forståelse av oppgaver og problemer som knytter seg til oppdragelse og annen hjelp i oppveksten, og til den mer systematiske opplæringsvirksomhet som blir organisert for mennesker på ulike aldersnivå og med ulike formål, herunder spesialpedagogiske tiltak.

Innholdet i denne disiplinen knyttes til psykologiske begreper, teorier og forskningsresultater som er relevante for pedagogisk virksomhet, både i den generelle oppdragelse og i undervisnings-situasjoner. Kunnskapsinnholdet skal bidra til å belyse såvel teoretiske som praktiske oppdragelses- og undervisningsproblemer.

Innholdet i den pedagogiske psykologi er altså ikke avgrenset til å omfatte bare det som kan anvendes i pedagogisk virksomhet. Disiplinen omfatter også stoff som kan bidra til å prege faglig tenkemåte og holdninger, og derved gi et bedre grunnlag for valgavgjørelser i situasjoner som krever pedagogiske vurderinger.

Hvilken psykologisk kunnskap som oppfattes som relevant i den pedagogiske virksomhet, vil ikke *bare* bestemmes av emnes art og innhold, men også ut fra hvilket synspunkt en nærmer seg disse, og på hvilken måte en arbeider med dem. Det er ikke minst den enkelte pedagog som avgjør i hvilken grad og på hvilken måte den psykologiske kunnskap og innsikt gjøres relevant for den pedagogiske virksomhet. For at dette skal lykkes i studiet, kreves det innsats ikke bare på det rent teoretiske plan, men også når det gjelder å relatere teoretisk kunnskap til praktiske situasjoner og ikke minst til en selv og ens egen pedagogiske virksomhet. Psykologistudiets bidrag innenfor pedagogikken vil dermed først og fremst ligge i de muligheter det gir til å utdype og klargjøre pedagogens forståelse av sin virksomhet, seg selv og de mennesker han/hun får å gjøre med i sin virksomhet.

Målet for innføringsstudiet i pedagogisk psykologi er å utruste og motivere for videre pedagogisk fagstudium og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Studiet skal føre fram til (1) kjennskap til disiplinens terminologi og metoder, (2) oversikt over disiplinens grunnleggende problemer og områder, (3) et visst kjennskap til ulike teoretiske synsmåter og prinsipper og (4) innsikt i psykologiens betydning for pedagogikken.

Studenten skal kunne anvende pedagogisk-psykologiske fagtermer i samsvar med definisjoner eller presiseringer som han/hun kan gi en faglig begrunnelse for. Det kreves kjennskap til de metoder og metodeproblemer som er særlig aktuelle innenfor den pedagogisk-psykologiske forskning. På grunnlag av denne kunnskap skal studenten kunne tolke og vurdere kritisk aktuelle forskningresultater.

Videre kreves kunnskap om sentrale psykologiske fenomener og prosesser og sammenhenger mellom disse.

Studenten skal ha et visst kjennskap til sentrale teoretiske synsmåter eller forklaringsprinsipper innenfor de ulike pedagogisk-psykologiske problemområder.

Endelig skal studenten ha innsikt i den pedagogiske psykologiske muligheter og begrensninger innenfor den pedagogiske vitenskap og for praktisk pedagogisk virksomhet.

Disiplinen pedagogisk psykologi omfatter generell innføring i (A) allmenn psykologi, (B) utvikling (barne- og ungdomspsykologi) og (C) læring.

A. ALLMENN PSYKOLOGI

En konsentrerer seg her om generelle begreper og prosesser som et grunnlag for studiet av utvikling og læring.

- Grunnleggende kognitive funksjoner: persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens.
- Læring, læring/modning, arv/miljø.
- Emosjonelle og motivasjonelle prosesser. Konflikt og tilpassning.
- Sosiale prosesser, gruppedynamikk, innstillinger, normer og roller.

B. UTVIKLING (BARNE- OG UNGDOMSPSYKOLOGI)

1. GENERELLE UTVIKLINGSPSYKOLOGISKE BEGREPER OG PROBLEMER

Utvikling, vekst, modenhet, utviklingsoppgave, differensieringsprinsippet, integreringsprinsippet, sekvensprinsippet, stadieprinsippet.

Ungdomsalderens spesielle problemer: Kjønnsmodning, identitetsproblemet, yrkesvalg, kriminalitet og stoffbruk som ungdomsfenomen, ungdomsseksualitet.

2. UTVIKLINGSOMRÅDER

- a. *Fysisk og motorisk utvikling*: Generelle utviklingstrekk.
- b. *Kognitiv utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved persepsjon, språk, begrep, tenkning, intelligens, kreativitet.
- c. *Utviklingen av motiver og emosjoner*: Generelle utviklingstrekk, spesifikke grunnleggende behov og emosjoner.
- d. *Sosial utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved forholdet til voksne og til jevnaldrende.
- e. *Moralsk utvikling*: Internaliseringsprosessen. Danning av innstillinger, normer, verdier, samvittighet, karakter.
- f. *Religiøs utvikling*: Generelle utviklingstrekk ved religiøs tenkning, opplevelse og atferd.
- g. *Interesseliv og skapende virksomhet*: Generelle utviklingstrekk ved lek, forming og andre skapende aktiviteter, le-seinteresser og bruk av massemedia.

3. SOSIALISERING OG PERSONLIGHETSDANNING

Ego- (selv-)utviklingen. Personlighetens utvikling og integrasjon. Familien og øvrige faktorer i sosialiseringprosessen.

C. LÆRING

1. LÆRING SOM GENERELT FENOMEN

- a. Begrepet operasjonelt og teoretisk definert.
- b. Overordnet prinsipp:
Læring som resultat av samspill (interaksjon) mellom en *person* og en *situasjon*.
Personforutsetninger.
Situasjonsbetingelser.

Læring og læringssvikt eller læreversker i tilknytning til personforutsetninger og situasjonsbetingelser.

c. Læreprosessen.

Assosiativ læring.

Kognitiv læring.

d. Hukommelse og glemsel. Overføring av læring.

Korttids- og langtidshukommelse.

Prosesser og faktorer av betydning for hukommelse og glemsel av ulike typer av lærestoff og ferdigheter.

Generalisering og diskriminering.

Retroaktiv og proaktiv letting og hemning.

2. LÆRINGSOMRÅDER SETT I LYS AV LÆRING SOM GENERELT

FENOMEN (C.1).

a. Emosjonell og motivasjonell læring. Emosjoners og motivers betydning for læring og prestasjoner.

b. Perseptuell læring. Oppmerksomhet. Selektivitet.

c. Ferdighetslæring.

d. Begrepslæring. Språklæring.

e. Læring av prinsipper.

f. Tenkning. Kritisk tenkning. Skapende tenkning.

Problemløsning.

g. Sosial læring.

GRUNNBØKER:

Child, D.: Psychology and the Teacher. London 1977,
kap. 3, 5–8 og 10.

Evenshaug, O. og Hallen, D.: Barne- og ungdomspsykologi,
Oslo 1977.

Hilgard, E.R., Atkinson, R.C. & Atkinson, R.L.: Introduction
to psychology, 7. utg., 1979, kap. 1, 2 (s. 54–59), 3–5, 7–14,
17–18.

Mann, L.: Sosialpsykologi, 3. opplag. Oslo 1975, kap. 2–6.

Rørvik, H.: Pedagogisk psykologi med generell psykologisk
innføring. Oslo 1976, kap. 1–15.

UTFYLLENDE LESNING:

Alexander, T.: Human development in an urban age, New
Jersey 1973.

- Allport, G. W.: Personligheten – hvordan formes den? Oslo 1973.
- Andersson, B. E. och Wallin, E.: Tonåringarna och omvärlden, St.hlm. 1971.
- Bronfenbrenner, U. & M. A. Mahoney (Eds.): Influences on human development, 2. ed., Illinois 1975.
- Cropley, A. J.: Kreativitet, København 1970.
- Havighurst, R. J.: Developmental tasks and education, 3. ed., N.Y. 1972.
- Kagan, J.: Understanding children. Behavior, motives, and thought, N.Y. 1971.
- Maslow, A. H.: Toward a Psychology of Being, 2. ed., N.Y. 1968.
- Muuss, R. E.: Theories of Adolescence, 3. ed., N.Y. 1975.
- Stensaasen, S.: Barn og ungdom – Utvikling og idrett. Oslo 1979.

PEDAGOGISK HISTORIE, PEDAGOGISK FILOSOFI OG PEDAGOGISK SØSIOLOGI

Dei pedagogiske problema som desse delområda skal gi innsikt i, er på mange måtar ulike. Men dei er også på same tid i nær slekt med kvarandre. Til dels høyrer dei vår eiga tid til, og til dels var dei aktuelle i tidlegare tider. Dei har like ofte med den pedagogiske røyndommen å gjere som med den pedagogiske idéverda. Problema kan dreie seg om konkrete forhold, og dei kan vere av prinsipiell karakter. Men felles for dei er at dei må sjåast i ein kulturell og samfunnsmessig samanheng for å bli rett forstått. Dette gjeld like mykje om problema er filosofiske eller sosiologiske, om dei har med samanlikningar mellom pedagogiske fenomen over landegrensene å gjere, og like mykje om problema er fortidige eller nåtidige.

Det er dessutan eit karakteristisk trekk ved desse problema at dei i stor utstrekning er naturlege forskningsobjekt også for fleire andre vitenskaplege disiplinar; såleis for sosial og politisk historie, filosofi og andre samfunnsvitenskapar. Derfor er det også lite skarpe grenser mellom desse forskningsgreinene og dei delområda av pedagogikken som det her gjeld.

Studiet av pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi skal ikkje berre gi innsikt i pedagogiske problem og i deira samanheng med kultur og samfunnsforhold i fortid og nåtid. Det skal samstundes gi kjennskap til forskningsmetodar som nok er mest aktuelle på desse delområda, men som på same tid er av interesse under studiet av også andre delar av pedagogikken.

PEDAGOGISK IDÉHISTORIE

Studiet av pedagogisk idéhistorie fører inn i dei sentrale problemstillingane i oppseding og undervisning som kvar generasjon, og ikkje minst vår eigen, må ta opp til vurdering. Idéhistoria avspeglar både den humanistiske, naturvitskaplege og samfunnsmessige sida ved pedagogikken og viser korleis intellektualistiske, biologiske og sosiologiske menneskesyn er med og bestemmer målsetting, fag og metodar, læreplanar og skoleordning. I relasjonane individ/samfunn og samfunn/skole kjem det politiske og sosiale aspektet klart fram.

Idéhistoria er ei viktig kjelde til kunnskap om pedagogiske og skolepolitiske forhold, og studiet vil kunne skape vidsyn og betre forståing av den kontinuerlege debatt om oppseding og undervisning.

Studiet omfatter:

1. Realismens pedagogiske idéar.
2. Opplysningstida – idéar og sentrale pedagogar.
3. Den klassisk-idealisticke epoken.
4. Tankeretningar og reformpedagogar på 1800-tallet.
5. Pedagogiske hovudstraumar i vårt hundreår.

GRUNNBØKER:

- Myhre, R.: 1. Pedagogisk idéhistorie fra oldtiden til 1850, og
2. Pedagogisk idéhistorie fra 1850 til i dag.
Oslo 1976.

UTFYLLANDE LESNAD:

Sentrale arbeid av dei pedagogiske klassikarane som står omtala i grunnbøkene.

NORSK SKOLEHISTORIE

Studiet av den norske skoles historie skal omfatte både den utviklinga som faktisk har skjedd, og dei krefter og motiv som har vore med på å bestemme denne utviklinga. Så langt det er råd, skal dei pedagogiske problema sjåast i samfunnsmessig, kulturell og politisk samanheng. Den norske pedagogiske historie bør dessutan sjåast i samanheng med den generelle pedagogiske idéhistoria. Studiet skal gjelde utviklinga heilt fram til dei aktuelle problema i norsk skole, og dessutan omfatte kjennskap til dagens grunnskole i dei andre nordiske landa.

Studiet omfattar:

1. *Grunnskolen.*
Allmugeskole – folkeskole – grunnskole.
2. *Ungdomsskolar.*
Folkehøgskolar, fylkesskolar, kristelege ungdomsskolar.
3. *Den vidaregåande skolen.*
Borgarskole – middelskole – realskole.
Latinskole – lærd skole – gymnas – vidaregåande skole.
4. *Lærarutdanninga.*
Seminar – lærarskolar – pedagogiske høgskolar.
Lærarutdanninga ved universiteta.
5. *Einskapsskole og differensiering.*
Standskolesystemet – einskap til 5. – til 7. – til 9. – 12. trinn.
Differensiering i grunnskolen og vidaregåande skolar.
6. *Mål og middel i undervisninga.*
Formål. Læreplanar. Fagkrins. Arbeidsmåtar og hjelpemiddel.
7. *Evaluerings- og kompetanseproblem.*
Karaktergiving. Eksamensordningar.
8. *Styringsorgan og ansvarsfordeling.*
Skole – kyrkje. Skole – stat, fylke, kommune, krins.
Ulike råd og organ i skolestellet.
9. *Komparativ pedagogikk.*
Grunnskolen i dei nordiske land.

GRUNNBØKER:

Dokka, H. J.: Vår nye skole. Oslo 1975.

Høigård, E. og Ruge H.: Den norske skoles historie. (Til 2. verdenskrig.) Oslo 1971.

Grunnskolen i Norden 1976. N.U.B. 1976: 5.

UTFYLLANDE LESNAD:

Dahl, H.: Norsk lærerutdanning fra 1814 til i dag.
Oslo 1959.

Dokka, H. J.: Fra allmueskole til folkeskole. Oslo 1967.

Harbo, T. m. fl.: Skolen og samfunnet. En pedagogisk essay-samling. Oslo 1975.

Telhaug, A. O.: Vår nye videregående skole. Oversikt over og kommentarer til reformarbeidet. Oslo 1975.

Nyare innstillingar og offentlege utgreiingar.

PEDAGOGISK FILOSOFI

Det sentrale siktemålet med studiet av pedagogisk filosofi er å gi ei innføring i korleis denne kan vere med å belyse sentrale pedagogiske spørsmål. Ein søker å nå dette målet gjennom ei analyse av sentrale pedagogiske omgrep, ulike sider ved undervisning og oppseding og sentrale pedagogiske grunnlagsproblem.

Studiet omfattar:

Klargjering av omgrepsbruk og filosofiske premissar som ligg bak ulik bruk av følgjande sentrale pedagogiske omgrep:

- undervisning – oppseding
- læring – utvikling
- indoktrinering
- autoritet – fridom
- danning – allmenndanning
- innhald – lærestoff – kunnskap
- teori – praksis
- mål – verdiar

GRUNNBØKER:

Løvlie, L.: Pedagogisk filosofi for praktiserende lærere.

I: *Pedagogen*, nr. 1, 1974, s. 19–36.

Schofield, H.: *The Philosophy of Education. An introduction.*

London 1973. Kap. 1–4, 6–9, 11 og 13.

UTFYLLANDE LESNAD:

Pedagogisk periferi – noen sentrale problemer. Artikkelsamling, Oslo 1973.

Soltis, J. F.: *An Introduction to the Analysis of Educational Concepts.* London 1968.

Aarek, W.: *Pedagogiske grunnlagsproblemer. Innføring i pedagogisk filosofi.* Oslo 1966.

PEDAGOGISK SOSIOLOGI

Pedagogisk sosiologi har med dei kreftene å gjere som er verksame i den allmenne sosialiseringprosessen. I studiet kjem ein også inn på dei einingane og mønstra i skole og samfunn som høyrer med i og er med og styrer denne prosessen. I studiet vil det norske undervisningsverket vere det naturlege grunnlaget for den faglege framstillinga.

Studiet omfattar:

1. Makt og kunnskap.
2. Utdanning og likskap.
3. Kunnskapsoverføring og kulturvariasjon.
4. Utdanning og yrkeskvalifisering.
5. Skolen som ressursdisponerande eining.

GRUNNBØKER:

Hoem, A. Beck, C. W. & A. Tjeldvoll (red.): *Samfunnsrettet pedagogikk.* Oslo 1979.

UTFYLLANDE LESNAD:

Lindbekk, T.: *Sosiologien.* Trondheim 1975.

Lindbekk, T.: *Skolesosiologi.* Trondheim 1974.

Solstad, K. J.: *Riksskole i utkantstrok.* Oslo 1978.

Monsen, L.: *Kunnskapsteori og skoleutvikling.* Oslo 1978.

DIDAKTIKK OG OPPDRAGELSESTEORI

I didaktikk og oppdragslæsteori behandles spørsmålene om undervisningens og oppdragslæstens HVA (mål og innhold), HVORDAN (metoder/midler) og HVORFOR (begrunnelse). For å besvare disse spørsmålene i en gitt situasjon må det gjøres en rekke overveielser og foretas valg. Didaktikk og oppdragslæsteori bidrar her med en teoretisk bakgrunn og en ramme for slike overveielser og beslutninger.

Formålet med studiet i didaktikk og oppdragslæsteori er å

1. Klargjøre og systematisere forhold som angår sentrale problemer innenfor undervisning og oppdragslæ.
2. Gi kunnskap og forståelse som undervisnings- og oppdragslæsmessige vurderinger og avgjørelser kan baseres på.
3. Bidra til å utvikle et helhetssyn på faget pedagogikk.

Studiet i didaktikk og oppdragslæsteori skal altså i første rekke gi oversikt over et stort fagområde og innsikt i de vurderinger som bør gjøres på ulike ledd i undervisnings- og oppdragslæprosessen.

Etter som de andre områder i studiet behandler spørsmål som har konsekvenser for undervisnings- og oppdragslæsmessige vurderinger og avgjørelser, er det en forutsetning at disse er gjennomgått eller studeres parallelt slik at dette fagstoffet kan anvendes i studiet av didaktikk og oppdragslæsteori. Slik sett kan didaktikk og oppdragslæsteori betraktes som et fagfelt som har en viktig oppgave i å integrere fagstoff fra andre deler av pedagogikkfaget og relatere dem til undervisning og oppdragslæ.

Studiet omfatter en generell del (A) som tar opp enkelte grunnlagsproblemer, en del (B) som er knyttet til noen sentrale didaktiske kategorier og en del (C) som tar opp noen sentrale oppdragslæsteoretiske emner og problemstillinger.

Nedenfor følger en oversikt over de hovedemner innenfor disse tre delene som det kreves at studenten skal ha innsikt i og kunne redegjøre for og gi en faglig drøfting av.

A. GENERELL DEL: NOEN GRUNNLAGSPROBLEMER

- Didaktikkens og oppdragelsesteoriens funksjon og forholdet til de øvrige pedagogiske disipliner.
- Forholdet mellom sentrale begreper som undervisning og oppdragelse undervisning/oppdragelse og opplæring/danning undervisning/oppdragelse og læring/utvikling/sosialisering/enkulturasjon/personalisering.
- Forholdet teori – praksis.
- Ulike prinsipielle oppfatninger av undervisning og oppdragelse belyst ut fra undervisningstradisjoner eller retninger.
- Forholdet mellom menneskesyn/samfunnssyn og synet på undervisning og oppdragelse.
- Undervisningens og oppdragelsens mulighet og grenser.
- Pedagogisk mandatfordeling.

B. DIDAKTIKK

Didaktikkstudiet er nedenfor delt i to hoveddeler med delemner som sees i sammenheng med grunnlagsproblemer under A. Den første delen gir oversikt over noen didaktiske kategorier som står sentralt i pedagogisk arbeid. Andre delen er innsikting på praktisk planlegging og gjennomføring av undervisningen.

SENTRALE DIDAKTISKE TEORIER

1. MÅL

- All undervisning og oppdragelse bygger på visse intensjoner og er derfor målrettet. For dette emnet vil det bli lagt vekt på:
- skolens overordnede oppgave, med utgangspunkt i den generelle del av Mønsterplanen og av Læreplan for den videregående skole (henholdsvis kapitlene «Skolens oppgave» og «Mål og midler»).

Sentralt i denne sammenheng står skolens rolle og funksjon i dagens samfunn sett i forhold til generelle pedagogiske grunnlagsproblemer.

- sammenheng mellom skolens overordnede mål og undervisningsmålene
- forståelse og vurdering av hvilke konsekvenser ulike former for målutforming kan ha.

2. INNHOLD

Ved gjennomgåing av undervisningens innhold vil det bli lagt vekt på

- spørsmål om hva en læreplan er og hvordan den blir til
- utvelgelse og organisering av skolens innhold. De sentrale tema her blir faglige, individpregede og samfunnsrettede kriterier som basis for utvalg, og tverrfaglig kontra fagsentrert organisering. Dette blir drøftet både generelt og i relasjon til norske læreplaner
- sammenheng mellom skolens overordna mål, læreplaner og lærestoff i undervisningen.

3. UNDERVISNINGENS FORUTSETNINGER

Under dette emnet vil en ta opp ulike former for forutsetninger og forholdet mellom dem. En vil her legge vekt på følgende forutsetninger

- forutsetninger hos eleven selv (læreforutsetninger)
- forutsetninger knyttet til sosiale og kulturelle forhold
- ressurser og ressursbegrensninger i arbeidet (rammefaktorer).

4. METODER, ARBEIDSMÅTER OG ORGANISERINGSFORMER

Sentralt i dette problemområdet står:

- valg mellom alternativer når det gjelder undervisningsprinsipper eller aktivitetsformer, styrings- og organiseringsformer og differensieringsformer
- forholdet mellom mål, lærestoff og arbeidsmåter.

5. LÆREMIDLER

Det vil her bli lagt vekt på begrepsbruk, ulike former for læremidler og deres rolle i undervisningen.

6. EVALUERING

De mest sentrale emner for dette studieområdet blir

- ulike sider ved evalueringsbegrepet og dets anvendelse
- ulike formål som evalueringen kan ha og ulike evalueringsformer
- sammenheng mellom ulike typer undervisningsmål, lærestoff og arbeidsmåter og ulike evalueringsformål og evalueringsformer.

Planlegging av undervisning

Emnet planlegging av undervisning vil bli behandlet ut fra to innfallsvinkler:

1. Undervisningsplanlegging i dagens skole med utgangspunkt i regelverk og læreplaner.
2. Didaktisk relasjonstenkning. Styring av undervisningen er i første rekke tillagt mål og innhold. Men i praktisk arbeid er ikke dette de eneste faktorer som virker inn på undervisningen. Det kan også i ulik grad tilskrives elevene, lærerne, rammefaktorene osv.

Didaktisk relasjonstenkning står for sammenhengen mellom de didaktiske kategorier i planlegging og gjennomføring av undervisning.

C. OPPDRAGELSESTEORETISKE EMNER OG PROBLEMSTILLINGER

Oppdragelsens vesen og egenart.

Intensjonal og funksjonal oppdragelse.

Funksjoner og prosesser i oppdragelsen; Oppdragerens rolle i forholdet til barnet, samfunnet og kulturen.

Oppdragelsens polare struktur.

Målsetting i oppdragelsen.

Målsettingens funksjon i oppdragelsen.

Formale og materiale målbestemmelser.

Generelle mål og delmål.

Forholdet mellom oppdragelsesmandat og målsetting.
Forholdet mellom menneskesyn/samfunnssyn og oppdragelsesmål.

Oppdragelsesmål i hjem, barnehage og skole og forholdet mellom disse.

Ulike oppdragelsesområder.

Sosial, moralsk, intellektuell, fysisk, estetisk og religiøs oppdragelse. Oppdragelse og mental helse. Oppdragelse og selvstendighet.

Autoritetens plass og funksjon i oppdragelsen.

Virkemidler i oppdragelsen.

Forholdet mellom oppdragelsessyn og synet på virkemidlene.

Kontinuerlige virkemidler.

Diskontinuerlige virkemidler.

Familien som oppdragelsesmiljø.

Familiens oppdragelsesfunksjon.

Foreldrenes rolle som oppdragere.

Skolen som oppdragelsesmiljø.

Skolesamfunnets oppdragelsesfunksjon.

Lærerens oppdragelsesoppgaver.

Andre sosialiseringfaktorers oppdragelsesfunksjon.

Barnehage, kirke, massemedia, jevnaldningsgruppen.

GRUNNBØKER:

Bjørndal, B. & S. Lieberg: Nye veier i didaktikken? Oslo 1978

Handal, G., Holmstrøm, L. G., Thomsen O. B. (red):

Universitetsundervisning. Lund 1975. Særlig kap. 2, 5, 9, 11 (fra s. 290), 12, 13.

Kompendium i didaktikk. Pedagogisk forskningsinstitutt 1975. (Kap. 5.)

Læreplan for den videregående skole. Del 1, Generell del.

Gyldendal, Oslo 1976.

Myhre, R.: Innføring i pedagogikk. Bind 1: Oppdragelsesteori. Oslo 1977.

Mønsterplan for grunnskolen. Generell del (s. 9–81). Oslo 1974.

Ålvik, T.: Undervisningslære I. 2. utgave. København 1974.
Særlig kap. 1–9, 11 og 15.

UTFYLLENDE LESNING:

Bjørndal, B. og Lieberg, S.: Innføring i økopedagogikk. Oslo 1975.

Bollnow, O. F.: Eksistensfilosofi og pedagogikk. K.havn 1977.

Bruner, J.: Om å lære. Oslo 1970.

Harbo, T.: Pedagogisk praksis og pedagogisk teori. I: Harbo, T. m.fl. (red.): *Skolen og samfunnet*. Essaysamling. Oslo 1975.
Side 95–116.

Myhre, R.: Innføring i pedagogikk. Bind 2: Skole- og undervisningsteori. Oslo 1978.

Pedagogisk periferi – noen sentrale problemer. Artikkelsamling. Oslo 1973.

Aarek, W.: Pedagogiske grunnlagsproblemer. Innføring i pedagogisk filosofi. Oslo 1966.

FORSKNINGSMETODER MED SÆRLIG VEKT PÅ TESTING, OBSERVASJON OG STATISTIKK

Metodeproblemene i pedagogisk forskning vil foruten å være generelle også i ikke liten grad være avhengige av hvilke områder innenfor faget pedagogikk man er opptatt av. Det kan være forskningsmetodiske problemer av filosofisk, historisk, didaktisk, sosiologisk eller psykologisk karakter.

Studiet av metodeproblemer innenfor grunnfaget tar sikte på å hjelpe studenten til å forstå den pedagogiske faglitteraturen for så vidt det gjelder de mer elementære forskningsmetodiske aspekter, skaffe seg et grunnlag for kritisk å kunne vurdere hvor pålitelig og gyldig den kunnskap er som innvinnes gjennom forskning og å ha et utgangspunkt i forskningsmetodisk orientering for et videregående studium i faget.

Metodeproblemer vil også bli belyst under studiet av de enkelte disipliner i faget. Denne metodediskusjon skal sammen med selve metodestudiet gi studenten et grunnlag for selv å

kunne reflektere over hva som er karakteristisk for vitenskapelige problemstillinger i faget.

Innføringskurset i metode omfatter en *generell metodisk orientering, testing og observasjon og statistikk*.

GENERELL METODISK ORIENTERING

Studiet tar sikte på å gjøre studenten kjent med generelle begreper som er sentrale i den pedagogiske forskningslitteraturen. Problemer av mer analytisk karakter i teoretisk forskning, metodeproblemer innenfor empirisk forskning og problemer i tilknytning til bruken av kildemateriale vil også bli behandlet.

STUDIET OMFATTER

Begrepene: Problem, teori, hypotese. Variabelbegrepet. Ulike undersøkelsesopplegg (design). Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder elementær kildekritikk, indre og ytre validitet.

TESTING OG OBSERVASJON

En god del av forskningens resultater bygger på data som er samlet inn ved å benytte observasjoner av ulike slag. Også i praktisk-pedagogisk sammenheng vil observasjoner i forskjellige former være en viktig informasjonskilde. Studiet tar sikte på å gjøre studenten kjent med noen vanlig brukte observasjonsmetoder og å gi noe innsikt i de pålitelighets- og gyldighetsproblemer som knytter seg til innsamling av data ved observasjon generelt, og ved testing mer spesielt.

STUDIET OMFATTER

Måling, målenivåer. Konstruksjon av målemidler. Reliabilitet og validitet. Test-typer (evne-, kunnskaps- og personlighetstester). Individual- og gruppetester. Direkte observasjon. Intervju. Spørreskjema.

STATISTIKK

Statistikk er en viktig hjelpedisciplin i samfunnsvitenskapelig forskning. Statistikkens begrepsapparat gjør det mulig å beskrive relasjoner i kompliserte og uoversiktlige data og danner utgangs-

punkt for å kunne lære å tenke systematisk i usikkerheten omkring empiriske data. Studiet tar sikte på å gi en dekkende elementær innføring i dette statistiske begrepsapparat. Samtidig tar studiet sikte på å være omfattende nok til å oppfylle kravet fra Det samfunnsvitenskapelige fakultet om en bestått prøve i statistikk før melding til siste fageksamen under lavere grad eller før melding til eksamen under hovedfagets siste del.

STUDIET OMFATTER

Frekvensfordelinger. Sentraltendens. Spredningsmål. Transformering, z-skåre. Populasjon og utvalg. Sannsynlighet og normalfordeling. Samplingsfordelinger. Standardfeil. Estimering. Hypoteseprøving. Korrelasjon og regresjon.

GRUNNBØKER:

Blalock jr., H.M.: An Introduction to Social Research. N.J.: Prentice Hall 1970. Kap. 1-4 + 6. (91 s.).

Rand, G.: Elementær testteori. Universitetsforlaget 1965-1974.

Rand G.: Observasjon- og Survey-metode. Pedagogisk forskningsinstitutt 1980. Stensil, 9 s.

Tveit, K.: Historisk forskningsmetode. Ei kort innføring. Stensil. Pedagogisk forskningsinstitutt 1979. (Fås kjøpt ved instituttet.)

Wright, R.L.D.: Understanding Statistics. Kap. 2-5 og 8-12, samt s. 171-174 og 429-435. Følgende avsnitt vil ikke bli krevd til eksamen: s. 98-100, 102-105, 123-131, 248-250, 315-326 og 350-358.

En stensil som gir veiledning i lesning i pensumlitteraturen kan fåes ved henvendelse til instituttet.

MELLOMFAG

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg.

Studenter som har ekstern utdanning godkjent som «tilsvarende pedagogikk grunnfag», må søke instituttet om å få denne innpasset til pedagogikk mellomfag.

I mellomfagstillegget skal studenten etter eget valg fordype seg i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en

semesteroppgave samt studium av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder:

1. Pedagogisk psykologi.
2. Pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi.
3. Didaktikk.

Valg av semesteroppgave og arbeidet med denne skal skje i samråd med en eller flere av instituttets lærere og godkjennes av instituttet.

En egen orientering om mellomfagstillegget kan fås ved henvendelse til instituttet.

UNDERVISNING

Melding om undervisningen for mellomfagstillegget vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen. På grunn av fristene for innlevering av semesteroppgaver, vil undervisningen til mellomfagstillegget begynne ca. 20. august i høstsemestret og ca. 15. januar i vårsemestret.

PENSUM

Litteratur velges i samråd med en eller flere av instituttets lærere og godkjennes av instituttet. Pensumlisten skal normalt omfatte 1000–1200 sider alt etter vanskegrad.

Den må ikke omfatte innslag fra andre eksamener.

Pensumliste, godkjent av instituttet, leveres ved eksamensoppmelding. (Se frister i forelesningskatalogen.)

Instituttet utarbeider veiledende litteraturlister innen de enkelte hovedområder. (Se egen orientering for mellomfagstillegget.)

SEMESTEROPPGAVE

Innen 15. november i høstsemestret og 1. mai i vårsemestret skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang på ca. 20 maskinskrevne sider.

Semesteroppgaven inngår i eksamen og må være godkjent før kandidaten får framstille seg til muntlig eksamen.

Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmaterie-ll og kan nyttes i senere semesters undervisningstiltak – etter studentens samtykke.

EKSAMEN

Eksamen i mellomfagstillegget består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig eksamen i tilknytning til denne oppgave og studiet av den valgte litteratur innenfor de to hovedområder.

Det gis karakterer etter gradert vurdering, både for semesteroppgaven og for muntlig eksamen. Semesteroppgaven teller 1/3 og muntlig 2/3 av den samlede karakter til mellomfagstillegget.

En student som går opp til eksamen i grunnfaget og mellomfagstillegget samme semester og består mellomfagsprøven, men trekker seg fra eller stryker til grunnfagsprøven, må gå opp til ny muntlig prøve til mellomfagstillegget samtidig med eller etter at grunnfaget fullføres. Den opprinnelige karakteren på semesteroppgaven beholdes.

HOVEDFAG

ALLMENN ORIENTERING

Hovedfaget bygger på mellomfag i pedagogikk og forbereder generelt i retning av yrkesfunksjoner i samfunnet hvor faglig-pedagogisk innsikt er nødvendig. Med utgangspunkt i fullført mellomfagseksamen (inkl. bestått prøve i forskningsmetode under grunnfag) skal hovedfagsstudiet lede studenten inn i en faglig videreutvikling.

Dette innebærer bl.a.:

At studenten skal få anledning til å danne seg en selvstendig og kritisk begrunnet oppfatning av teoretiske og praktisk-pedagogiske problemer med grunnlag i faglitteratur, undervisning og egen observasjon.

At studenten skal få innsikt i vitenskapelig tenkning og metode.

At studenten selvstendig får anvende vitenskapelig tenkning og metode i forbindelse med en hovedoppgave.

Det regnes med at studietiden til hovedfag normalt skal svare til 2 år etter avsluttet mellomfagseksamen.

Studiet omfatter:

Utarbeiding av en hovedoppgave.

Studium av

a) et kjernepensum hvori inngår forskningsmetodikk.

b) et selvvalgt pensum.

Hovedoppgaven bygger på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem. Emnevalget og opplegget bør drøftes med en eller flere av de faste lærerne i faget før det videre arbeid settes i gang. Hovedoppgaven skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelig-pedagogiske metoder og selv kan bruke dem. Innenfor det område hvor han velger emnet for sin hovedoppgave, må han orientere seg grundig.

Arbeidet med hovedoppgaven antas å svare til ca. halvparten av den totale studietidsrammen for hovedfaget (dvs. ca. 1½ semester).

For øvrig henvises studentene til en orientering om arbeidet med hovedoppgaven som kan fås ved henvendelse til instituttet.

Det anbefales at studenten allerede så tidlig som mulig i første semester av hovedfagsstudiet velger tema for hovedoppgavearbeidet.

Det gjøres oppmerksom på at pedagogikkstuderende som ønsker å ta pedagogisk embetseksamen, må gjennomgå de studier og avlegge de eksamener som er foreskrevet i lov og reglement for denne eksamen.

Pedagogikk hovedfag gir etter gjeldende bestemmelser ikke adgang til pedagogisk embetseksamen.

For øvrig vises det til egen orientering om hovedfaget som fås ved instituttet.

UNDERVISNING

Det blir holdt forelesningsrekker og seminarer beregnet spesielt for viderekomne studenter i faget. Særlig nevnes kurs i forskningsmetoder som vil være til hjelp i arbeidet med hovedoppgaven. Melding om undervisning for hovedfag vil for hvert semester bli gitt i forelesningskatalogen.

PENSUM

Hovedfagspensumet består av et kjernepensum og et selvvalgt pensum.

KJERNEPENSUM PEDAGOGISK PSYKOLOGI

- Kjernepensum i pedagogisk psykologi er utvalgt med sikte på å:
- danne grunnlag for et systematisk studium som vil gi studenten innsikt i læreprosessen, med vekt på læring av begreper,
  - bidra til å gi studentene et pedagogisk-psykologisk grunnlag for forståelse av ulike læreforutsetninger hos elever, også handicappede,
  - bidra til å gi innsikt i den sosiale sammenheng som undervisning og oppdragelse foregår i.

Birch, D. and Veroff, J.: *Motivation. A study of action*. Belmont 1966.

Kirk, S. A. & Gallagher, J. J.: *Educating exceptional children*, 3. utg. 1979, kap. 6, 7, 10.

Nyborg, M.: *Læring, begrepslæring og begrepsundervisning*. Pedagogisk forskningsinstitutt, Oslo 1978. Kap. I-IV.

Schmuck, R. A. and Schmuck, P. A.: *Group processes in the classroom*, 3. utg. 1979, kap. 1-8.

PEDAGOGISK HISTORIE, PEDAGOGISK FILOSOFI. PEDAGOGISK SOSIOLOGI OG KOMPARATIV PEDAGOGIKK

Det utvalgte pensum tar sikte på å gi innsikt i:

- norsk skolehistorisk forskning ved studiet av en vitenskapelig avhandling eller en nærmere bestemt del av denne,
- opprinnelse, utvikling og egenart til aktuelle pedagogiske metoder, problemer i forbindelse med det faglige innhold i skolen, og vekselvirkningen mellom samfunn og pedagogikk,
- sentrale pedagogiske grunnlagsproblemer og begreper, de forskjellige pedagogisk-filosofiske retninger og deres relasjon til demokratiske og totalitære styringsformer,
- pedagogikken som sosialt fenomen, forholdet mellom skole og samfunn og mellom enkelte enheter i sosialiseringprosesser,
- komparativ pedagogikk som forskningsdisiplin.

- Bjørndal, B.: *Frå formaldaning til allmenndaning*. Stavanger 1964, s. 81–157.
- Brubacher, John S.: *A History of the Problems of Education*. 2. Ed. N.Y. 1966. Kap. 2, 5, 7–10, 19.
- Brubacher, John S.: *Modern Philosophies of Education*. 4. Ed. N.Y. 1969. Kap. 6, 7, 11, 15–17.
- Grue-Sørensen, K., Rand, P., Dahlløf, U.: *Komparativ pedagogikk*. Oslo 1971.
- Young, M. F. D.: *Knowledge and Control. New Directions for the Sociology of Education*. London 1971. s. 117–189.
- Hoëm, A.: *Kunnskapsoverføring som sosialt fenomen*. *Tidsskr. f. samf. forskn.* 1972, s. 251–263.

DIDAKTIKK

Kjernepensum i didaktikk er valgt ut med sikte på at studentene skal:

- gjøre seg kjent med ulike standpunkt til didaktiske problemstillinger
- få oversikt over ulike læreplanteorier
- få kjennskap til sentrale synspunkter med relasjon til evaluering.

Lundgren, Alf P.: *Att organisera omvärlden. En introduksjon till läreplanteori*. Stockholm 1979. Kap. 1–8, 13.

Nielsen, B.: *Praksis og Kritik*. Kbh. 1973.

Stenhouse, L.: *An Introduction to Curriculum Research and Development*. London 1975. Kap. 1–2, 4–10.

Franke-Wikberg, S. & M. Johansson: *Utvärdering av undervisning*. Lund 1976, s. 1–61.

METODE

Studiet i metode har det tosidige formål å gi grunnlag for kritisk analyse og vurdering av andres forskningsarbeid så vel som for selvstendig forskningsvirksomhet. Hovedfagsstudiet bygger på

grunnfagsstudiet, og tar sikte på å gi en videre utdyping og utviding av kunnskapene innen det metodiske problemområdet. Undervisningen omfatter en felles innføringsdel og alternative enheter som bygger på denne. Ut over innføringsdelen velger den enkelte student innholdet i sitt metodestudium ut fra valg av hovedoppgave. Deltakelse i kurs kan gjøres til en forutsetning for veiledning i tilknytning til oppgaveskrivingen.

Innføringsdelen gir en generell oversikt over forskningsprosessen ved studium av følgende emner:

Forskningsetikk. Vitenskapsteori. Vitenskapelig tilnæringsmåte. Formulering av forskningsproblem. Teori- og hypotese-danning. Valg av forskningsopplegg, hensikt og prinsipper. Ulike forskningsstrategier. Pålitelighets- og gyldighetsproblemer, herunder indre og ytre validitet og spørsmålet om objektivitet. Rapportering.

Clausen, H. P.: *Hva er historie?* Oslo 1968, s. 37–121.

Elster, J.: *Forklaring og dialektikk*. Oslo 1979, kap. 4.

Elster, J.: Metoder og prinsipper i hermeneutisk forskningstradisjon. *Nordisk psykiatrisk tidsskrift*, 1979, s. 135–149.

Hellevik, O.: *Kausalanalyse av krystabeller*. Oslo 1980. Del I–II.

Kerlinger, F. N.: *Foundations of behavioral research*, 2. utg. London 1973, kap. 1–3 (ikke sidene 42–45), 6, 8, 9 (bare sidene 153–156) 13 (ikke sidene 232–238), 14, 17–19, 22–29 (ikke sidene 501–510), 30, 31 (ikke sidene 550–554).

Shipman, M. D.: *The limitations of social research*. London 1972, kap. 1, 2, 8, 10–12.

SELVVALGT PENSUM

I tillegg til kjernepensumet skal studenten sette opp et selvvalgt pensum som i omfang utgjør ca. 1/3 av det samlede pensum. Det selvvalgte pensumet skal støtte opp under studentens valg av spesialiseringsområde i tilknytning til hovedoppgavearbeidet, men skal ikke være identisk med det stoffet som direkte inngår i hovedoppgaven. Litteratur som er lagt opp ved mellomfag, kan ikke gå inn i pensum til hovedfag. Det selvvalgte pensumet utarbeides i samråd med faglærer/faggruppe og godkjennes av instituttet tidlig i det semestret eksamen skal avlegges.

Pensumliste, godkjent av instituttet, leveres ved eksamensoppmelding.

EKSAMEN

Eksamen består av:

- a) en 4-timers skriftlig prøve i forskningsmetodikk (innføringsdelen).

Ved vurdering av denne prøven benyttes skalaen bestått/ikke bestått. Denne prøven skal ordinært være bestått før studenten oppnår rett til veiledning i arbeidet med hovedoppgaven. Det kan gis dispensasjon fra denne regel når særlige grunner taler for det.

- b) to 8-timers skriftlige prøver som omfatter den delen av pensum som ikke er dekket av prøven i forskningsmetodikk. Det gis to oppgaver av essaytypen hver dag, hvor kandidaten begge dager besvarer én av oppgavene. Alle oppgaver utformes slik at de åpner for integrering av flere emneområder. Det gis én samlet karakter for de to prøvene etter gradert skala.

- c) en hovedoppgave.

Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge den avsluttende eksamen. Hovedoppgaven må være innlevert senest ved oppmelding til eksamen. (Se fristen for oppmelding i forelesningskatalogen.) Et sammendrag (ca. 1 side) av hovedoppgaven skal innleveres samtidig med hovedoppgaven. Ved vurdering av hovedoppgaven benyttes gradert skala.

- d) en muntlig prøve.

Den muntlige prøven holdes til slutt og omfatter det selvvalgte pensum og evt. hovedoppgaven.

Etter muntlig eksamen blir det gitt en karakter for hovedfags-eksamen basert på karakteren (1) på hovedoppgaven, (2) på den skriftlige prøven i kjernepensum og (3) til muntlig eksamen. Fastsettingen av denne endelige karakteren skjer ved at hovedoppgave, skriftlig prøve og muntlig prøve blir vektet i forholdet 4 : 2 : 1.

STUDIEPROGRESJON FOR PEDAGOGIKK GRUNNFAG, MELLOMFAG OG HOVEDFAG

Opptaks- krav	Examen philosophicum. Om krav for oppmelding til hovedfag, se reglement § 4.					
Grunnfag	2 semestre	<p>Introduksjonskurs Forskningsmetoder Studium som gir innføring i pedagogikkens fagområder: Pedagogisk psykologi med allmennpsykologisk innføring, didaktikk, pedagogisk historie, pedagogisk filosofi og pedagogisk sosiologi. Kan avsluttes med skriftlig eksamen.</p>				
Mellomfagstillegg	1 semester	<p>Fordypelse i emner som har betydning for forståelse av pedagogiske problemer. Denne fordypelse består i utarbeidelse av en semesteroppgave samt et studium av et nærmere angitt faginnhold innenfor to av følgende hovedområder: pedagogisk psykologi – pedagogisk sosiologi, pedagogisk historie og pedagogisk filosofi – og didaktikk. Avsluttes med eksamen som består i utarbeidelse av en semesteroppgave og en muntlig eksamen i tilknytning til oppgaven og den valgte litteratur.</p>				
Hovedfag	4 semestre	<table style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; vertical-align: top;"> <p>Utarbeidelse av hovedoppgave</p> </td> <td style="width: 50%; vertical-align: top; border-left: 1px dashed black;"> <p>Studium av forskningsmetodikk, kjernepensum og selvvalgt pensum</p> </td> </tr> <tr> <td colspan="2" style="text-align: center; padding-top: 10px;"> <p>Avsluttes med skriftlig og muntlig eksamen</p> </td> </tr> </table>	<p>Utarbeidelse av hovedoppgave</p>	<p>Studium av forskningsmetodikk, kjernepensum og selvvalgt pensum</p>	<p>Avsluttes med skriftlig og muntlig eksamen</p>	
<p>Utarbeidelse av hovedoppgave</p>	<p>Studium av forskningsmetodikk, kjernepensum og selvvalgt pensum</p>					
<p>Avsluttes med skriftlig og muntlig eksamen</p>						

PSYKOLOGI

GRUNNFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 27. mai 1966 med endringer t.o.m. 1977

MÅLSETTING

Studiet tar sikte på å gi studentene en første innføring i den psykologiske vitenskap. De som vil avlegge embetseksamen i psykologi må først ha bestått grunnfagseksamen i psykologi med ikke dårligere karakter enn *Laudabilis*. Grunnfagseksamen i psykologi kan også inngå i en fagkrets som fører fram til *cand.philol.* eller *cand.mag.*-eksamen ved Det historisk-filosofiske fakultet. Ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet gir denne eksamen vektall 20.

Studiet egner seg videre som støttedisiplin for magistergrads-studerende med en vitenskapelig avhandling som forutsetter et visst kjennskap til psykologisk teori og metoder.

Grunnfagseksamen alene vil derimot ikke kunne kvalifisere for praktisk-psykologisk arbeid eller yrkesutøvelse.

KRAV TIL STUDIET

Studiet tar sikte på å gi et elementært kjennskap til og en forståelse av den moderne psykologi. Dette omfatter en innføring i psykologisk tenkemåte og et kjennskap til vesentlige forskningsresultater, metodeproblemer og teorier.

UNDERVISNING

Undervisning vil bli gitt ved forelesninger og seminarer. Studentene kan ikke gjøre regning med at alle deler av pensum vil bli gjennomgått i undervisningen. Derfor må studentene legge opp sin egen leseplan. Studentene anbefales å følge undervisningen da denne tar sikte på å lette tilegnelsen av pensum ved en utdyping av sentrale problemer innen dette.

Nedenfor er ført opp den litteratur som er å betrakte som pensum. Studentene bør likevel ikke begrense sin lesning til bare

dette pensum. Ved supplerende lesning kan de få økt forståelse og utdyping av pensumskunnskapene. Ved eksamen vil oppgavene bli gitt slik at de kan besvares på grunnlag av pensum.

I samråd med faglæreren og med Styrets samtykke kan enkelte pensumbøker byttes ut med andre bøker av tilsvarende omfang og vanskelighetsgrad.

For dem som velger psykologi som støttedisiplin for et hovedfag eller magistergradsstudium, kan det være hensiktsmessig å skifte ut mindre deler av pensum eller supplere med psykologisk litteratur som er til særlig nytte for arbeidet med den vitenskapelige oppgaven. Det forutsettes at de studerende rådfører seg med faglærere i psykologi i disse spørsmål.

PENSUM

GENERELL PSYKOLOGI

Hilgard, Atkinson & Atkinson: *Introduction to Psychology*, (7. ed.). N.Y.: Harcourt, Brace & Jovanovich. Hele boken unntatt kap. 19.

Dette er en grunnbok i studiet. Den gir en introduksjon til de forskjellige forskningsfelter innen psykologien.

PSYKOLOGIENS HISTORIE

Schultz, D.: *A History of Modern Psychology*, London: Academic Press.

Boken gir en oversikt over psykologiens historie og legger særlig vekt på en fremstilling av de forskjellige moderne psykologiske skoleretninger.

SPESIELLE EMNER

Hergenhahn, B. R.: *Introduction to Theories of Learning*. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.

Bower, T. G. R.: *Development in Infancy*. San Fransisco: W. H. Freeman.

Boken tar opp temaer i persepsjonpsykologien ut fra et utviklingspsykologisk perspektiv.

- Hetherington, E. M. og Parke, R. B.: *Child Psychology: A Contemporary Viewpoint*. 2nd. Ed. N.Y.: McGraw-Hill.
- Wrightsman, L. S.: *Social Psychology, Second Brief Edition*. Monterey.: Brooks/Cole.
- Hem, L. og Holter, H. (Red): *Sosialpsykologi, Bind I*. Oslo: Universitetsforlaget, (Kap. 2, 5, 17, 18, 19, 20, 21, 22).
- Martin, B.: *Abnormal Psychology*. N.Y.: Holt, Reinhart & Winston.

KURSORISK PENSUM

Studentene skal dessuten legge opp ett norsk arbeide (ca. 200 s.) i psykologi (bok, monografi eller sekvens av artikler av en forfatter). Det er utarbeidet en egen liste over anbefalt kursorisk litteratur som fås ved henvendelse i ekspedisjonen, Psykologisk institutt, rom B-841, Eilert Sundts Hus.

EKSAMEN

Eksamen i psykologi grunnfag består av to skriftlige prøver, hver på 8 timer, og en muntlig prøve. Eksamen holdes hvert semester.

SOSIALANTROPOLOGI (ETNOGRAFI)

GRUNNFAG – MELLOMFAG – HOVEDFAG

Studieplan, godkjent av rektor 27. mars 1969
med endringer t.o.m. 1977

INNLEDNING

Sosialantropologien beskjeftiger seg med det sammenliknende studium av kultur og samfunn. Faget betegnes også som «social anthropology» i England, som «cultural anthropology» i USA, «anthropologie sociale» i Frankrike, og som «Völkerkunde» og «Ethnologie» i tysktalende land. En kunne også kalle faget sammenliknende sosiologi som flere fremtredende forskere har foreslått. Når en sammenlikner sosialantropologi og sosiologi er det slående hvor like disse fagene er når det gjelder forutsetninger i grunnleggende teori, men hvor forskjellige de er i mye av hva forskere i de to tradisjoner faktisk gjør. Det kan være mange årsaker til dette, og noen gir en god anledning til å understreke sosialantropologiens særtrekk.

Sosialantropologiens viktigste metode for innsamling av primærmateriale er kalt feltarbeid, og hovedvekten ligger på såkalt deltakende observasjon. Denne metode har vist seg nyttig i forståelsen av sammenhengen mellom forskjellige aspekter ved samfunn og forståelse av hvilke ideer og verdier samfunnsmedlemmer handler ut fra. Metoden har sine begrensninger i og med at den intense deltakende observasjon ikke lar seg praktisere i alle situasjoner. Sosialantropologer vil i slike situasjoner gjøre bruk av andre metoder som er mer vanlig i sosiologien (intervjuer, statistiske metoder etc.), men vil likevel insistere på at man bare ved deltakende observasjon får data som gir mulighet til å registrere den totale sammenheng som sosial handling finner sted i og dermed til å forklare de forutsetninger som folk har for å handle som de gjør.

De sentrale problemstillinger i sosialantropologien er rettet mot analysen av kulturer og samfunn slik de fungerer som totale

systemer og å forstå grunnlaget for vedlikehold og endring av kulturelle og sosiale former. En er også ute etter å kartlegge variasjon i samfunnsformer og å bruke denne formvariasjon analytisk til å finne frem til regelmessigheter i oppbygning av samfunn i sin alminnelighet. Ved å se på kulturer og samfunn som totale systemer har sosialantropologene kunnet påvise en rekke interessante sammenhenger mellom forskjellige aspekter av kultur og samfunn innen et område, og disse sammenhengene er blitt presentert i monografier – sosialantropologiens sentrale fremstillingsform.

Tradisjonelt har sosialantropologer vært opptatt av studiet av ikke-europeiske kulturer eller såkalte primitive samfunn («primitiv» viser til et teknologisk og ikke nødvendigvis et kulturelt nivå). I den senere tid har sosialantropologer også drevet forskning i «europeiske» samfunn og også blitt mer opptatt av «europeiske» samfunn for så vidt som disse mer og mer påvirker ikke-europeiske samfunn. Sosialantropologien har derfor også fått en viktig oppgave som formidler av kunnskap mellom kulturer og i utviklingsproblematikk.

Nye studenter bes kontakte Institutt for sosialantropologi hvor det foretas registrering av alle nye studenter.

GRUNNFAG

Grunnfagkurset strekker seg over to semestre med anledning til å begynne både i høst- og vårsemestret.

Grunnfagskurset tar sikte på å gi studentene

- a) en elementær trening i samfunnsvitenskapelig teori og metode som disse er utviklet gjennom sosialantropologien,
- b) kunnskap om de viktigste regionale variasjoner i kultur og samfunnsformer.

Studenter vil finne at kurset nødvendigvis må bli et kompromiss mellom disse to siktemål, og pensumlisten er forsøkt lagt opp slik at den samme litteratur skulle kunne dekke begge siktemål.

Kurset er ordnet i to hovedavsnitt. (Serie A og Serie B).

Serie A inneholder underavsnitt som teori og metode, og avsnitt som presenterer de ulike institusjonelle rammer for sosialt liv som antropologien vanligvis opererer med. Serie B representerer et forsøk på å integrere analytisk innsikt i et samlende perspektiv på det vi kan kalle nivåer i sosial og kulturell integrasjon.

Seriene tenkes presentert i *parallelle* forelesningstilbud over to semestre.

Studenter som leser på egen hånd vil også ha nytte av å ordne sin lesing slik at de i størst mulig grad tilegner seg stoff fra Serie A og B parallelt.

PENSUM

SERIE A

1. INNFORING

Keesing, R. M.: *Cultural Anthropology: A Contemporary Perspective*. New York & London. Holt, Rinehart & Winston 1976
Kap. I, 8–11.

Barth, F.: Et samfunn må forstås ut fra sine egne forutsetninger. *Forskningsnytt Nr. 4*, 1972.

Bohannan, L.: Shakespeare in the Bush. *Natural History*, Vol. 75, August 1966.

Sharp, L.: Technological Innovation and Culture Change. P. B. Hammond (ed.): *Cultural and Social Anthropology*, New York 1964. Opprinnelig under tittelen «Steel Axes for Stone Age Australians» i E. H. Spicer (ed.): *Human Problems in Technological Change*, New York 1952. Også BOBBS-MERRILL A-208.

Larsen T.: Er alle stygge andunger egentlig svaner? *Antropolognytt Nr. 2*, 1979.

Leach, E.: An Anthropologist's Reflections on a Social Survey, i D. G. Jongmans & P. C. W. Gutkind (eds.): *Anthropologists in the Field*, Van Gorcum & Co. N.V., Assen 1967.

Goffman, E.: *Vårt rollespill til daglig*, Introduksjon og kap. 1, Dreyers Forlag, Perspektivbøkene, 1974.

Haugen, I.: Om forvaltning av utilgjengelighet, i *Tidsskrift for samfunnsforskning* 1978, Bd. 19.

Berremen, G.: *Behind Many Masks: Ethnography and Impression Management in a Himalayan Village*, BOBBS-MERRILL A-393.

2. FAGHISTORIE OG ANALYSEMODELLER

a) *Den sosiologiske arven:*

Marx, K.: *Introduksjon til Kapitalen*, bind 1, avs. 1 og 2, Forlaget Kurasje, København.

Marx, K.: *Innledning til Grundrisse*, avs. 3 i *Marx: Till kritiken av den politiska ökonomin*, Arbeterkulturens Förlag, Stockholm 1970.

Engels, F.: *Familien, privateiendommens og statens opprinnelse*, kap. 1 og 9, Ny Dag, Oslo 1970.

Aron, R.: *Main Current in Sociological Thought 2*, kapitlet om Durkheim delene 1, 3, 4, 5 og kapitlet om Weber del 1, 2 og 6. Penguin Books, England 1970.

b) *Sosialantropologi:*

Kuper, Adam: *Anthropologists and Anthropology, The British School 1922-72*, kap. 1, 2 og 3. Peregrine Books 1973.

Kaplan, D. og Manners, R.: *Culture Theory*, kap. 2. New York, Prentice Hall, 1972.

Solheim, J.: *Med hvilken rett kan man hevde at moderne antropologiske forskere som f.eks. Bailey og Barth «står på skuldrene til» forskere fra den strukturfunksjonalistiske tradisjon*. Stensil, Institutt for sosialantropologi.

Barth, F.: *Betydningen av transaksjoner som analytisk begrep*, i J. L. Høst og C. Wadel: (red.) *Fiske og lokal-samfunn*, Universitetsforlaget 1980.

Levi-Strauss, C.: *Structural Anthropology*, kap. 2, Garden City, New York 1967.

3. SLEKTSKAP, FAMILIE, HUSHOLD OG LOKALORGANISASJON

Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 13 og 14.

Barth, F.: *Role Dilemmas and Father-Son Dominance in Middle Eastern Kinship Systems*, i F. K. L. Hsu (ed.): *Kinship and Culture*, Chicago Aldine, 1971.

Stenning, D. J.: *Household Viability among the Pastoral Fulani*, i J. Goody (ed.): *The Developmental Cycle of Domestic Groups*, Cambridge Papers in Social Anthropology No. 1, 1958.

Freeman, D.: The Family System of the Iban of Borneo, i J. Goody (ed.): *Op. cit.* 1958.

Rudie, I.: Household Organization: Adaptive Process and Restrictive Form, *Folk* 11–12, 1969–70.

Dozier, E. P.: Hano: A Tewa Indian Community in Arizona, Holt, Rinehart & Winston, New York 1966 (Spindlerserien).

4. ØKONOMI, ORGANISERING AV PRODUKSJON, BYTTE, KONSUM

Keesing, R. M.: *Op. cit.* Kap. 15.

Bohannan, P./Dalton, D.: *Markets in Africa*, innledningen. Anchor Books, Doubleday & Co., Inc., New York 1965.

Bohannan, P.: The Impact of Money on an African Subsistence Economy i *Journal of Economic History*, Vol. 19, 1959.

Bohannan, L. og Bohannan, P.: Land Rights among the TIV i P. B. Hammond (ed.): *Cultural and Social Anthropology*, Macmillan Publishing Co., New York 1975.

Godelier, M.: «Salt Currency» and the Circulation of Commodities Among the Baruya of New Guinea, (Saltpengar hos Baruya på Nya Guinea i *Økonomisk Antropologi – Analysen av førkapitalistiske samfunn*, Tiden, Stockholm 1971.)

Barth, F.: Economic Spheres in Darfur, i R. Firth (ed.): *Themes in Economic Anthropology*, ASA Monographs No. 6, Tavistock Publications, London 1967.

Sørbo, G.: «Da vannet kom til Girba, ble det tørt på Butana», – om overbeiting, tørke og økonomisk politikk i det østlige Sudan, *Antropologiska Studier* 1975, Stockholm Universitet.

Barth, F.: Capital Investment and Social Structure of a Pastoral Nomad Group in South Persia i Firth, R. & Yamey, B. S. (eds.): *Capital, Saving and Credit in Peasant Society*, Aldine Publishing Company, Chicago 1964.

5. KJØNN, ALDER, ETNISITET

Keesing, R. M.: *Op. cit.* Kap. 24.

Rosaldo, M. Z.: Woman, Culture and Society: A Theoretical Overview, i Rosaldo, M. Z. & Lamphere, L. (eds.): *Woman Culture, and Society*, Stanford University Press, Stanford 1974.

- Schlegel, A.: Male and Female in Hopi Thought and Action i Schlegel, A. (ed.), *Sexual Stratification*. New York, Columbia University Press 1977.
- Ortner, S.: Is Female to Male as Nature is to Culture? i Rosaldo & Lamphere (eds.), *Op.cit.*
- Eidheim, H.: When Ethnic Identity is a Social Stigma, i H. Eidheim: *Aspects of the Lappish Minority Situation*, Universitetsforlaget, Oslo 1974.
- Grønhaug, R.: Fremmedarbeidere i Norge. Etnisitet og klasse. *Sosialt Forum/Sosialt Arbeid*, September 1975.

6. KLASSE, KASTE

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap 16.
- Fried, M. H.: On the Evolution of Social Stratification and the State, i M. H. Fried (ed.): *Readings in Anthropology*, Vol. II, Thomas Y. Crowell Company, New York 1968.
- Arrighi, G. L./ Saul, J. S.: Class Formation and Economic Development in Tropical Africa, i Arrighi and Saul (eds.): «Socialism and economic development in tropical Africa», *Journal of Modern African Studies*, Vol. 6 No. 2 1968, pp. 141–69, også i Bernstein (ed.): *Underdevelopment and Development*, Penguin Books 1973.
- Elder, J. W.: Change in the Jajamani System of an Uttar Pradesh Village, i K. Ishwaran (ed.): *Change and Continuity in India's Villages*, Southern Asian Institute Series, N.Y. 1970.
- Srinivas, M. N.: *Social Structure: Religion and Society among the Coorgs of South India*. Kap. 2, del 1 og 2, Clarendon Press, Oxford 1952.

7. POLITIKK

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 17 og 18.
- Sahlins, M. D.: Poor Man, Rich Man, Big Man, Chief: Political Types in Melanesia and Polynesia, i *Comparative Studies in Society and History* 5. 1963, også BOBBS-MERRILL A-339.
- Gluckman, M.: *Custom and Conflict in Africa*, Kap. 1 og 2, Oxford: Blackwell 1955 og senere utgaver.
- Barth, F.: Segmentary Opposition and the Theory of Games: A Study of Pathan Organization, del I og II, *Journal of the Royal Anthropological Institute* 1959, også BOBBS-MERRILL A-37.

- Asad, T.: Market Model, Class Structure and Consent: A Reconsideration of Swat Political Organization, i *Man* 1972.
- Bailey, F. G.: Parapolitical System, i M. J. Swartz (ed.): *Local Level Politics*, Aldine Publishing Company, Chicago 1968.
- Swartz, M. J.: Rules, Resources and Groups in Political Contexts, i Swartz (ed.) op. cit.
- Aubert, V.: Konflikter i par og trekant, i *Tidsskrift for samfunnsforskning* nr. 2, 1961.

8. VERDENSBILDE

- Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 19 og 20.
- Leach, E.: Ritual, *International Encyclopedia of the Social Sciences*.
- Worsley, P.: Millenarian Movements in Melanesia, *Journal of the Rhodes-Livingstone Institute*, Vol. XXI. March 1957, også BOBBS-MERRILL A-248.
- Kopytoff, I.: Ancestors as Elders in Africa, i P. R. Hammond (ed.): *Cultural and Social Anthropology*, 2nd edition. Macmillan, New York 1975, og i *Africa* bd. 41, 1971.
- Nadel, S. F.: Witchcraft in Four African Societies. An Essay in Comparison, i Ottenberg, S. & P. (ed.): *Cultures and Societies in Africa*, Random House, New York 1960.
- Gluckman, M.: *Op.cit.*, kap. 4 og 5.
- Horton, R.: The Kalabari World View, *Africa* Bd. 32, 1962.
- Turner, V. W.: Betwixt and Between. The Liminal Period in «Rites de Passage», i Victor W. Turner (ed.): *The Ritual Process*, Aldine Publishing Co., Chicago 1969.

SERIE B

1. ØKOLOGISKE PERSPEKTIVER PÅ KULTUR OG SAMFUNN

- Keesing, R. M.: *Op. cit.* Kap. 4-7, 12.
- Barth, F.: Ecologic Relationships of Ethnic Groups in Swat, North Pakistan, *American Anthropologist*, Vol. 58, No. 6, 1956. Også BOBBS-MERRILL A-9 og i A. P. Vayda (ed.): *Environment and Cultural Behavior*, New York 1969.
- Geertz, C.: *Agricultural Innvolution*, Part I, Kap. 1 og 2, University of California Press. Berkeley 1963.
- Rudie, I.: Økologi og Kultur, i A. Hofseth og A. Vinje (red.): *Økologi og økofilosofi*, Oslo 1975.

Dyson-Hudson, W.: Subsistence Herding in Uganda, *Scientific American*, February 1969.

2. REGIONAL ETNOGRAFI

a) Israel Ruong: *Samerna*, Kap. 2, 4, 5, 6, 11, 13, 14, 15, 17, 19, Stockholm 1969.

b) *Norske lokalsamfunn og organisasjonsformer*:

Gullestad, M.: Lokalsamfunnsbegrepet og dets anvendelse i studiet av bysamfunn, i Wadel og Thuen (red.): *Lokale samfunn og offentlig planlegging*, 1978.

Gullestad, M.: Livet i en gammel bydel, i Wadel og Thuen: op.cit.

Wadel, C.: Sosiale nettverk og «sosialt arbeid» i en småby, i Wadel og Thuen (red.) op.cit.

Rasmussen, A.: Lokalkulturens gjennomslagskraft i skolesituasjonen, i Wadel og Thuen (red.) op.cit.

Chiaromonte, L.: Fiskeeffektivitet: En analyse av de faktorer som er av avgjørende betydning for fangststørrelser under linefiske i Lofoten, i Høst og Wadel (red.): *Fiske og lokalsamfunn*, Universitetsforlaget 1980.

Midré, G./Solberg, A.: Sosial integrasjon og sosial kontroll, i Høst og Wadel (red.) op.cit.

c) I samråd med faglæreren legges dessuten opp et pensum på ca. 350 sider fra én region. Forslag til pensum for forskjellige regioner kan fås ved henvendelse til instituttets ekspedisjon. I hvert kurs vil én region bli særskilt gjennomgått og det anbefales å legge opp denne region.

3. SAMFUNNSFORMASJONER, INTEGRASJON I SAMFUNN

Keesing, R. M.: *Op.cit.* Kap. 21, 22, 23.

Meillassoux, C.: On the Mode of Production of the Hunting Band, i P. Alexandre (ed.) *French Perspectives in African Studies*, Oxford University Press, London 1973.

Meillassoux, C.: From Production to Reproduction, i *Economy and Society I*, 1, Routledge and Kegan Paul, London 1972.

Draper, P.: Kung Women: Contrasts in Sexual Egalitarianism in Foraging and Sedentary Contexts, i R. Reiter (ed.) *Towards an Anthropology of Women*, Monthly Review Press, New York and London 1975.

Sahlins, M. D.: Notes on the Original Affluent Society, i Lee R.

- B. & I. DeVore (eds.): *Man the Hunter*, Aldine Publishing Company, Chicago 1968.
- Godelier, M.: Begreppet «samhällsformation» – Inkaindianernas exempel, i *Bas och överbygnad – Studier i marxistisk antropologi*. Kontrakurs, Stockholm 1975.
- Galtung, J.: En strukturell teori on imperialism, *Journal of Peace Research VIII*, 1971, No. 2, pp. 81–117, også i *Fred, vold og imperialism*, Dreyers Forlag, 1974.
- Kleivan, Helge: Culture and Identity, *Folk* 1970.
- Chase-Smith, R.: The Multinational Squeeze on the Amuesha People of Central Peru, *IWGIA Document No. 35*, København 1979.
- Van den Berghe, P.: Ethnicity and Class In Highland Peru, i L. Despress (ed.) *Ethnicity and Resource Competition in Plural Societies*, The Hague, 1975.

4. MONOGRAFIER

I listene over utfyllende lesning finnes en rekke monografier. 2 av disse vil i hvert kurs bli valgt ut for gjennomgåelse og dermed bli obligatorisk pensum. Valget av monografier vil fortrinnsvis bli gjort med tanke på å dekke to av fire temaer: Jegere og sankere, jordbrukere i stammesamfunn, husdyrnomader, sammensatte ervervsformer.

5. VALGFRITT PENSUM

I tillegg skal i samråd med faglærer legges opp ca. 150 sider valgfritt pensum, hvor studentene kan tilgodese eventuelle særinteresser.

EKSAMEN

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Før eksamen må kandidaten sørge for at pensumlisten blir godkjent av faglærer. Samtidig med eksamensmeldingen må kandidaten oppgi hvilken av følgende eksamensformer han velger:

- To skriftlige prøver, hver av varighet 8 timer, og en muntlig prøve.
- En skriftlig hjemmeeksamen med en innleveringsfrist på 10 dager (offentlige fridager unntatt søndager kan komme i tillegg) over ett av minst 3 oppgitte emner. Besvarelsens

størrelse skal ligge innenfor rammen av 3000 ord (ca. 8 maskinskrevne sider) pluss/minus 10 %. I tillegg kommer en muntlig prøve som under a).

Det er en forutsetning for anvendelse av eksamensform b) at kandidaten innleverer en skriftlig tentamensbesvarelse før eksamen avlegges, og under samme betingelser med hensyn til tidsfrist og størrelse som for denne. Utlevering av tentamensspørsmålene skjer i vårsemestret innen 15. februar, i høstsemestret innen 20. september. Tentamensresultatet får ingen innflytelse på eksamenskarakterene.

Kandidatene kan søke veiledning hos faglærer under tentamen, men ikke under eksamen.

MELLOMFAG

Første del av mellomfaget er identisk med grunnfag. Mellomfagstillegget skal normalt ta ett semester. Det består av et felles, obligatorisk pensum, og et valgfritt pensum som gir mulighet til spesiell fordypelse innenfor bestemte områder.

OBLIGATORISK PENSUM

A. ANALYTISKE PERSPEKTIVER

TRANSAKSJON

F. Barth: *Models of Social Organization*. (Royal Anthropological Institute Occasional Paper No. 23), London 1966.

Blau: Social Exchange, *Encyclopaedia of the Social Sciences*.

R. Grønhaug: Transaction and Signification, Bergen u.å. Stensil.

Sansom: A Signal Transaction and Its Currency, i B. Kapferer (ed.): *Transaction and Meaning*, Philadelphia 1976.

STRUKTUR, FUNKSJON

R. Firth: Function, ss. 237–45, i *Yearbook of Anthropology*, Chicago 1955.

M. Fortes og E.E. Evans-Pritchard: Introduction i *African Political Systems*, London 1940.

J. Van Velsen: The Extended-case Method and Situational

Analysis, i A.L. Epstein (ed.); *The Craft of Social Anthropology*, London 1967.

STRUKTURALISME

C. Lévi-Strauss: Do Dual Organizations Exist? i *Structural Anthropology*, London 1968.

E. Leach: *Lévi-Strauss*. Kap. 1 og 2, London 1970.

H. Nutini: Some Considerations on the Nature of Social Structure and Model Building: A Critique of Claude Lévi-Strauss and Edmund Leach, i *American Anthropologist* 67, 1965.

EVOLUSJON OG SOSIOBIOLOGI

M.D. Sahlins & E. Service: *Evolution and Culture*, Ch. 2: Evolution: Specific and General, Michigan 1960.

R. Fox: The Cultural Animal, i R. Fox: *Encounter with Anthropology*, Penguin Books 1975.

MARXISTISKE PERSPEKTIVER

A. Giddens: Contradiction, Power, Historical Materialism, i *Central Problems in Social Theory*, London 1979.

M. Godelier: Infrastructures, Societies and History i *Current Anthropology* 19: 736–71, 20: 109–11. 1978–79.

M. Bloch: Property and the End of Affinity, i M. Bloch (ed.): *Marxist Analyses and Social Anthropology*, London: Malaby Press 1975.

B. INTEGRASJON I SAMFUNN

KATEGORIER OG INTERESSEGRUPPER

D. Handelman: The Organization of Ethnicity i *Ethnic Groups*, Vol. 1, ss. 187–200, 1977.

A. Cohen: *Two-Dimensional Man*, Ch. 1, 4 og 5, London 1974.

R. Bendix & S.M. Lipset: Karl Marx' Theory of Social Classes, i *Class, Status and Power*, ed. by R. Bendix & S.M. Lipset, New York, 2nd ed. 1966.

M. Weber: Class, Status and Party. Samme sted.

J.C. Mitchell: Race, Class and Status in South Central Africa i A. Tuden & L. Plotnicov (eds.): *Social Stratification in Africa*, New York 1970.

- M. Sahlins: Social Stratification in Kinship Societies, i A. Béteille (ed.): *Social Inequality*, Penguin Books 1969.
- E. Ardener: Belief and the Problem of Women.
- E. Ardener: The «Problem» Revisited.
Begge i S. Ardener (ed.): *Perceiving Women*, London 1975.
- R. Grønhaug: Vandrigen fra syd til nord i 1950–70 årene: Erfaringer og perspektiv, i R. Grønhaug (red.): *Migrasjon, utvikling og minoriteter*, Oslo 1979.
- F. Barth (ed.): *Scale and Social Organization*. Conclusions, s. 253–73, Oslo 1978.
- I. Rudie: Fra kjernefamilie til kollektiv: En modell for analyse og hushold. Stensil, 1979.
- L. Dumont: Nationalism and Communalism, i *Religion, Politics and History in India*, Paris, 1970.

C. KULTUR OG KOMMUNIKASJON

KOMMUNIKASJON, KULTURREFORMER, METATEORI

- R. Burling: *Man's Many Voices*, Ch. 7, 11, New York 1970.
- W. Labov: The Logic of Nonstandard English i P. P. Giglioli (ed.): *Language and Social Context*, Penguin Books 1972.
- H.J. Gans: Poverty and Culture: Questions about Methods of Studying the Life Styles of the Poor, i P. Townsend (ed.): *The Concept of Poverty*, London 1970.
- L. Hansen: Om studenterlivet – (ikke kun) for begyndere, i *HUG* Nr. 20/21, 1979, Tidene Skifter, Dragør, Danmark.
- F.L.K. Hsu: The Cultural Problem of the Cultural anthropologist. *American Anthropologist* 81, 1979.
- P. Winch: Understanding a Primitive Society, i B. Wilson (ed.): *Rationality*, London 1970.
- A. Giddens: The Form of Explanatory Accounts, i *New Rules of Sociological Method*, London 1977.

D. FAGETIKK

- M.A. Rynkiewich & J.P. Spradley (eds.): *Ethics and Anthropology: Dilemmas in Fieldwork*, New York 1976. Følgende tre kapitler:

1. F. Cohen: *The American Indian Movement and the Anthropologist: Issues and Implications of Consent.*
2. B.J. Mann: *The Ethics of Fieldwork in an Urban Bar.*
3. *Statement on Ethics: Principles of Professional Responsibility, Adopted by the Council of the American Anthropological Association, May 1971.*

Denne delen av pensum er på ca. 750 sider, og skal utgjøre ca. halvparten av totalpensum.

VALGFRITT PENSUM

Denne delen av pensum kan velges i tilknytning til mer spesialiserte forelesningsrekker som blir tilbudt. Det bør ikke fastlåses i detaljer hvilke temaer det skal undervises i til enhver tid, men det er et hovedkrav at forelesningsrekkene skal representere sentrale analytiske angrepsmåter i antropologien. Undervisningen er for tiden orientert om følgende problemområder:

Kultur og kommunikasjon, symbolbruk.

Økonomiske og politiske perspektiver på u-landsproblemer.

Det spesielle fokus innen disse hovedområdene, og hvilke andre temaer som kan tenkes å bli aktuelle, vil i stor utstrekning avhenge av de enkelte foreleseres spesielle orientering og forutsetninger. Studentene rådes til å konsentrere seg særlig om ett av de forelesningstilbud som finnes, men kan også bruke stoff som er oppført under andre hovedområder.

I tilknytning til forelesningstilbudene blir det utarbeidet litteraturlister som blant annet er ment som et hjelpemiddel for studentene ved pensumvalg. Pensumlister settes opp i samråd med faglærerne, og må godkjennes av disse. Det er anledning til å skrive en semesteroppgave over selvvalgt emne i stedet for skriftlig eksamen. Ved denne eksamensform gis en pensumreduksjon på ca. 300 sider. Kandidaten gir beskjed om hvilken eksamensform som velges samtidig som eksamensmelding innleveres.

EKSAMEN

Eksamen kan avlegges hvert semester i en av følgende former:

- A. En skriftlig prøve på åtte timer og en muntlig prøve innenfor mellomfagstillegget. Grunnfagskarakteren innregnes i den endelige karakter for mellomfagseksamen i forholdet 2 : 1.
- B. En skriftlig prøve som består av en semesteroppgave over selvvalgt emne, godkjent av en av faglærerne, samt en muntlig prøve. Oppgaven leveres inn, i vårsemesteret innen første mandag etter 1. mai, i høstsemesteret innen første mandag etter 1. november. Muntlig prøve består av eksaminasjon innenfor kandidatens pensumliste. Kandidaten kan også eksamineres i sin semesteroppgave. Grunnfagskarakteren innregnes i den endelige karakter for mellomfagseksamen i forholdet 2 : 1.

En forutsetning for å avlegge eksamen i mellomfagstillegget er at grunnfagseksamen er bestått.

Grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagseksamen *kan* avlegges i samme semester. De to prøvene sensureres da separat, og karakterene slås sammen. Eventuell bestått eksamen i mellomfagstillegget annulleres dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

HOVEDFAG MÅLSETTING

Hovedfagstudiet tar sikte på å gi studenten kunnskap om og forståelse av kulturformer og deres variasjon. Dette innebærer at studenten må tilegne seg sosialantropologisk teori og metode slik at han/hun er istand til selvstendig (a) å bedømme en faglig undersøkelse eller argumentasjon og (b) å gjennomføre hovedskrittene i en faglig undersøkelse fra problemavgrensning og datainnsamling til analyse og presentasjon. Studiet tar også sikte på å muliggjøre anvendelsen av sosialantropologisk ekspertise i samfunnslivet.

STUDIETID

Hovedoppgavens art og omfang vil kunne gjøre det nødvendig med avvik fra den oppsatte normale studietid. De to første

semestre bør brukes til å utdype kjennskapet til sosialantropologisk teori og metode i sin alminnelighet. I annet semester bør studenten også foreta problemavgrænsing og annen planlegging m.h.t. hovedfagsoppgaven. Det er vanligst å samle inn materiale for hovedoppgaven gjennom et langvarig feltarbeid. Den siste del av studiet vil gå med til å utarbeide hovedoppgaven, samt videre fordypelse i relevant litteratur.

PENSUM

Pensum omfatter grunnfags- og mellomfagspensum og bygger videre på dette pensum, dvs. utvides, for det første i generell teori og metode, for det annet i etnografisk (regional) kunnskap og for det tredje i et spesialpensum omkring avhandlingen.

Et spesielt hovedfagspensum er under utarbeidelse.

EKSAMEN

Hovedfagseksamen vil kunne avlegges hvert semester. Eksamen omfatter 2 skriftlige prøver på 8 timer hver, samt en muntlig prøve. Avhandlingen gis en karakter for seg, og denne gis samme vektall som den skriftlige og muntlige prøve tilsammen ved fastsettelsen av den endelige hovedfagskarakteren.

SOSIALPEDAGOGIKK

GRUNNFAG–MELLOMFAG–HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 7. juni 1974
med endringer t.o.m. 1980

STUDIEPLAN

Det er adgang til å avlegge grunnfags-, mellomfags- og hovedfagseksamen i sosialpedagogikk. Som en utdyping av ulike områder innen studieplanen, utarbeider Undervisningsutvalget jevnlig presiseringer på de ulike studienivå. Presiseringene fås ved henvendelse til Ekspedisjonskontoret ved Pedagogisk forskningsinstitutt.

STUDIETS MÅL OG KUNNSKAPSFELT

Sosialpedagogikk har som sitt studie- og forskningsfelt individers og grupperes sosialiseringssprosess.

Denne prosessen blir forsøkt forstått og forklart ut fra individets særegenheter, de samfunnsmessige betingelser og samspillet mellom individ og samfunn.

I denne sammenheng blir undervisning og oppdragelse, samt de ulike sosialiseringsinstitusjonene, blant annet skolen, sentrale i studiet. Dette forutsetter en forståelse av de eksisterende forhold i samfunnet og dermed et historisk og filosofisk perspektiv.

Spørsmål som sosialpedagogikken i denne sammenheng arbeider med, vil være

- a) *hvor, hvordan og hvorfor* sosialisering skjer,
- b) innholdet i sosialiseringen,
- c) muligheter for endring av den aktuelle praksis ut fra grunngitte verdier.

Sentralt i kunnskapstilegnelsen er utvikling av forståelse for *totalitet og sammenheng* i faget. Kunnskapen skal ideelt sett *integres* i en helhetlig sammenheng.

I denne sammenhengen er *didaktikk* og *pedagogisk filosofi* vesentlig.

Didaktikk innbefatter i første rekke undersøkelse og drøfting av *sammenhengen* mellom formål, innhold, metode/strategi, arbeidsformer og organiseringen av læringsforløpet.

Pedagogisk filosofi innbefatter i første rekke a) *begrunnelse/rettferdiggjørelse* av oppdragelseskursen i den sosialpedagogiske praksis, b) analyse av begreper som danning, tilpassing, autoritet, indoktrinering o.l. og c) faglig refleksjon.

Som grunnlag for denne tilnærmingen til hele det sosialpedagogiske kunnskapsfelt, er det nødvendig at sosialpedagogikken, som del av et universitetsstudium, knytter seg til en (a) vitenskapsteoretisk evt. erkjennelsesteoretisk referanseramme og begrepsapparat. – Pedagogikk er hovedsaklig *undersøkelser* og *drøftinger* av utdanning, oppdragelse og undervisning der vi er forpliktet på å *søke argumenter* og *gi begrunnelse*. Samtidig vil det være nødvendig å se at ethvert fenomen eller enhver problemstilling i sosialpedagogikken vil eksistere i en gitt (b) *sosial* og *historisk* sammenheng.

Disse tilnæringsmåtene (a og b) vil være en grunnlagsorientering som er felles og som må gjentas innenfor de ulike problemområder/problemstillinger i sosialpedagogikken.

Studiet av de prosesser som er nevnt foran, av de didaktiske sammenhenger eller av den pedagogiske filosofi *hver for seg* vil imidlertid aldri kunne bli et fullstendig studium av *pedagogikk*, selv når det skjer i et vitenskapsteoretisk perspektiv og settes inn i en historisk og sosial sammenheng. I studium av *pedagogikken* må ideelt sett *alle* disse forhold settes i relasjon til hverandre i den faglige erkjennelse og betraktes i et verdiperspektiv både under studiet av pedagogiske fenomener og i utøvelsen av pedagogisk praksis.

Studiet tar sikte på å kvalifisere studentene til ulike pedagogiske yrkesmessige funksjoner. Studiet legger bl.a. vekt på å utvikle studentenes

- kritiske bevissthet
- samfunnsmessige og tverrfaglige forståelse av pedagogikkens fagområde

- evne til å kombinere ulike synspunkt i den hensikt å kunne beskrive, analysere og handle i forhold til pedagogiske problemer.

Dette skjer bl.a. gjennom studiets organisering omkring *problemområder og prosjekt*.

På grunnfag arbeider studentene med et begrenset antall problemområder som er fastlagt i studieplanen.

På mellomfag og hovedfag foregår det faglige arbeidet hovedsaklig i tilknytning til prosjekter, enten organisert av Undervisningsutvalget eller av studenter i samråd med veiledere i samsvar med vedtatte retningslinjer.

Det forutsettes også at studentene, sammen med de ansatte, deltar aktivt både i utviklingen av selve faget og den faglige driften av studiet. Dette gjøres bl.a. gjennom *integreringsseminar*. Integreringsseminar er forum for *faglig* og *administrativ* drøfting og utvikling av studiet, for studenter på samme studienivå.

På hvert studie-nivå arbeider hver enkelt student i en *kjernegruppe* som normalt består av 3–6 deltakere. Kjernegruppen har jevnlig (ukentlige) møter og er den primærgruppe som arbeider sammen om tilegnelse av faglig innsikt og der den enkelte student får anledning til å legge fram og drøfte sine problemer og læringserfaringer i studiet. Kjernegruppen utarbeider også i fellesskap en grupperapport som utgjør en del av dokumentasjonen.

PRAKSIS

Praksis er en obligatorisk del av det sosialpedagogiske studiet både på mellom- og hovedfag. Praksiskravet er noe ulikt formulert på de ulike nivå (se beskrivelse for hvert nivå), men har som felles mål å utvikle forståelse for og innsikt i sammenhengen mellom teori og praksis. Det er på begge trinn viktig å holde fast på at praksis i studiesammenheng alltid består av både *handling* og *refleksjon over handlingen*. For at praksiskra-

vet skal være tilfredsstillt forutsettes det at den pedagogiske virksomheten blir analysert og vurdert ved hjelp av fagets begreper og ut fra faglig innsikt. Ren beskrivelse av pedagogisk virksomhet vil ikke være tilfredsstillende.

Heller ikke enhver form for praksis er aktuell. Praksis i studiesammenheng må være *pedagogisk relevant* og knyttes til fagets kunnskapsfelt. Dette betyr at studenten selv skal begrunne og relatere den valgte praksis i forhold til sitt studium. Derfor må også drøfting av praksisopplegget mellom student og veileder skje før praksisen innledes, og opplegget må godkjennes av veileder. Det utarbeides ikke lister over godkjente praksissteder og -former, i stedet skal studentene utvikle forståelse av hva som må til for at praksis skal bli en meningsfull del av studiet i sosialpedagogikk. Veiledningsutvalget tar stilling til og godkjenner opplegget i samsvar med vedtatte retningslinjer.

På grunnfag stilles ikke krav om praksis i vanlig form. Derimot forutsettes det at alle studenter reflekterer over sin egen studie- og lærings situasjon og over opplegget av studiet på dette nivået med utgangspunkt i aktiv deltakelse i studiemiljøet.

Som en oppsummering kan følgende forhold nevnes som må ivaretas for at noe skal aksepteres som praksis i studiesammenheng:

- praksis må ha relevans i forhold til sosialpedagogikkens kunnskapsfelt, evt. til kunnskapsfeltet på vedkommende studienivå.
- den må foregå i tilknytning til institusjon/organisasjon: som har pedagogiske funksjoner.
- den må fra studentens side kunne begrunnes på en slik måte at den fremstår for student og veiledere som studiemessig verdifull.
- den skal drøftes med veilederne og aksepteres av dem før den tas inn i den enkelte students studieopplegg.
- den skal trekkes inn i studentens dokumentasjon (gruppe og/eller individuell) på en slik måte at den både blir beskrevet og gjort til gjenstand for refleksjon i lys av fagets teori.
- det skal i studentens individuelle studieplan gjøres rede for praksisens art, omfang, varighet og hvor den har foregått. Det skal vedlegges en bevitnelse fra arbeidsgiver, prosjektleder eller lignende.

DOKUMENTASJON

Evalueringen tar sitt utgangspunkt i studiets mål og innhold, og blir forsøkt lagt opp mest mulig i samsvar med studiets undervisnings- og arbeidsformer.

Til hver av studiets eksamener skal studentene legge fram et dokumentasjonsmateriale som omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) rapport(er) fra et praktisk-pedagogisk arbeid (ikke grunnfag)
- d) individuell studieplan.

Studenten(e) skal gjennom disse rapportene (oppgavene) dokumentere både teoretisk innsikt og evne til å se praktisk-pedagogiske problem i lys av relevant teori.

Det er mulig å kombinere oppgavene tematisk med hverandre, f.eks. slik at individuell oppgave og praksisrapport er samarbeidet. Det er imidlertid et krav om at minst 50 % av arbeidsinnsatsen skal være individuell.

Vurderingen av studentenes arbeider skjer dels gjennom en *prosessevaluering* (fortløpende vurdering), og dels gjennom en *produktevaluering* (slutt-evaluering). Prosessevalueringen skjer gjennom jevnlig kontakt med et veiledningsutvalg på to personer, i løpet av studietiden. Dessuten skjer prosessevalueringen gjennom studentenes jevnlige vurderinger av egen og medstudenters faglige utvikling i integreringsseminarene og i kjernegruppene.

Produktevalueringen (herunder vurdering av prosessen) skjer på det dokumentasjonsmøte hvor den gruppen studentene tilhører, veilederne og den eksterne sensor er til stede.

I forbindelse med eksamensoppmeldingen skal studentene levere en *individuell studieplan*. Denne planen skal være til hjelp for veiledere og sensor i forbindelse med vurderingen, og skal inneholde:

- en angivelse av tema for individuell oppgave
- en angivelse av tema for gruppeoppgave og hvem som har arbeidet sammen i gruppen
- en angivelse av tema for praksisrapporten
- en litteraturliste som inneholder studentens selvvalgte pensum

- og som må være godkjent av veileder. (Dette selvvalgte pensum utgjør $\frac{1}{3}$ på grunnfag og $\frac{2}{3}$ på mellom- og hovedfag.)
- en redegjørelse for undervisningsdeltakelse og veiledning
  - en redegjørelse for studentens øvrige deltakelse i studiemiljøet.

Sammen med innlevering av dokumentasjonsmateriale skal den individuelle studieplan ajourføres, særlig m.h.t. veiledningsprosessen. Dette er spesielt ment som hjelp til den eksterne sensor.

Ved sensuren brukes *Bestått/Ikke bestått*. Kriteriene for Bestått/Ikke bestått fastlegges i forbindelse med redegjørelsen for de enkelte eksamensnivå: grunnfag, mellomfag, hovedfag.

En student anses for å ha fremstilt seg til eksamen i og med sitt første møte med eksamenskomiteen i det avsluttende semester. Eksamen skal være avsluttet innen neste semesters begynnelse. Hvis en student som har meldt seg til eksamen, ønsker å trekke seg, må dette skje senest en måned før vedkommende semesters avslutning.

Høstsemestret avsluttes 20. desember og vårsemestret avsluttes 15. juni. Ved melding til eksamen gjelder de samme oppmeldingskrav som ved øvrige studieordninger ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

GRUNNFAGET

MÅL FOR GRUNNFAGSSTUDIET

Grunnfagets normalstudietid er beregnet til to semestre.

- Grunnfaget sikter mot å gi en bred innføring i sosialpedagogikkens kunnskapsfelt. Grunnfaget skal være fundament under det videregående sosialpedagogiske studium. Arbeidet med sentrale problemstillinger innen sosialpedagogikken blir viktig, likeså tilegninger av sentrale begrep. Dette skjer i tilknytning til problemområder som er definert i studieplanen. Problemområdene vil kunne skifte, ut fra erfaringer med studieopplegget. De gjeldende problemområder er beskrevet under punktet «Kunnskapsinnhold» nedenfor.

- Grunnfaget sikter dernest mot å gi studentene erfaring i å arbeide i grupper og ta ansvar for hverandres læring. Disse gruppene, kjernegruppene, organiseres ved studiets begynnelse, og skal arbeide jevnt hele året. Denne arbeidsprosessen skal være under stadig vurdering av studentene selv og av veilederne, som også gir hjelp og veiledning i arbeidet.
- Gjennom hele grunnfagsstudiet skal studentene reflektere over den pedagogiske situasjon de er i, vurdere denne og bidra til å forbedre den. Studentene skal ikke bare ta ansvar for sin egen del av studiet, men også for fremdriften av det sosialpedagogiske studiet.
- Denne aktive deltakelsen i det sosialpedagogiske studiet skal også danne utgangspunkt for analyse, refleksjon og samhandling i andre pedagogiske situasjoner som studentene samtidig eller senere kommer i kontakt med.
- Grunnfaget sikter også mot en viss individuell fordypelse innen deler av de hovedområder det arbeides med på grunnfag. Om mulig kan den individuelle fordypelse skje i tilknytning til praktisk pedagogisk arbeid.
- En del av læringen på grunnfag vil skje gjennom litteraturstudier. Pensum på grunnfaget er 3000 sider. 2000 av disse skal bestå av et kjernepensum (se s.) som er felles for alle grunnfagets studenter. 1000 sider velger studenten i samråd med sine veiledere.

KUNNSKAPSINNHOOLD

Kunnskapsinnholdet på grunnfag konsentreres om følgende tre problemområder:

PROBLEMOMRÅDE 1: SKOLE, PEDAGOGIKK OG SAMFUNN

I dette problemområdet skal en arbeide med skolens historiske utvikling og skolens funksjon i vårt samfunn. Vi tenker her på skolen som en av samfunnets institusjoner for læring og danning. Vi definerer skolen vidt, og inkluderer f.eks. også ulike former for voksenopplæring.

For å forstå skolen som institusjon er det nødvendig å se den som en funksjon av dette samfunnets utvikling. Vårt skoleverk slik det fremstår i dag, er skapt gjennom en historisk prosess. For

å forstå dagens situasjon, forutsettes det derfor forståelse av den utviklingsprosess som har foregått.

I denne sammenheng er det særlig viktig å drøfte vårt skoleverks utvikling ut fra de politisk/økonomiske faktorer som utgjør samfunnets grunnlag og å vurdere de idéhistoriske strømninger i lys av dette.

Skolens og utdanningens hensikt eller intensjoner forsøkes vanligvis utformet i *formålsbeskrivelser*. I dette hovedområdet vil det være sentralt å ta opp forholdet mellom skolens formulerte formål og dens reelle funksjon for ulike grupper elever. Videre vil det være viktig å studere hvilke begrunnelser som foreligger for at ulike formål stilles opp for skolen og for at skolen får bestemte funksjoner i samfunnet.

Et nyttig redskap i denne drøftingen er bl.a. *kvalifikasjonsanalyser*. Med kvalifikasjonsanalyser forstår vi analyser av utdanningen og oppdragelsen utifra deres allmenne samfunnsmessige funksjon. Utdanningen og oppdragelsen skal utstyre samfunnets medlemmer med bestemte ferdigheter, holdninger og kunnskaper som gjør dem egnede til å fungere i samfunnet – såvel i, som utenfor arbeidsprosessen.

PROBLEMOMRÅDE 2: SKOLENS INDRE LIV

Problemområde 2 skal ta for seg det området av didaktikken som gjelder skolens indre liv. Det indre livet i skolen, selve skoletilværelsen for lærer og elev, er «møtestedet» mellom samfunnets krav og skolens tradisjoner, og mellom lærerens forutsetninger og elevens forutsetninger. Dette gir seg utslag i krav om opprettholdelse eller forandring av formål, mål, metode/strategi, innhold, arbeidsformer og organisering og evaluering av undervisnings- og læringsforløp. I dette feltet oppstår det konflikter.

Under dette problemområdet tar en opp beskrivelse og analyse av skolens hverdag slik den kan finnes i ulike deler av skolesystemet og forsøker å finne forklaringer på hvorfor den er slik og hvordan den er i forhold til de planer og idealer som eksisterer for skolen (læreplaner, lover, instruksjoner).

Ulike grunnsyn og modeller for undervisning belyses (formidling, tilrettelegging) med tilknytning til eksempler fra skolen. Sammenhengen mellom praktiske handlingsanvisninger for un-

dervisning (slik de kan finnes i ulike undervisningsmodeller, didaktiske håndbøker o.l.), filosofisk «overbygg» og de samfunnsmessige forhold omkring skolen drøftes.

Det legges vekt på å utvikle kjennskap til og vurdering av praksis ut fra problemorientering, prosjektorganisering og deltakerstyring, bl.a. fordi dette er sentrale begreper i vårt eget studieopplegg.

Det legges videre vekt på å analysere sammenhenger mellom idégrunnlag og didaktiske konsekvenser i undervisningen, enten dette skjer ved at en søker idégrunnlaget bak en eksisterende praksis eller en forsøker å trekke didaktiske konsekvenser av et alternativt idégrunnlag.

Arbeidet med dette hovedområdet skal også bidra til at studentene får et bedre faglig grunnlag for analyse og vurdering av det «indre liv» på sitt eget studium.

PROBLEMOMRÅDE 3: KOMMUNIKASJON OG SOSIALISERING

På dette problemområdet vil en arbeide med tre temaer:

A Grunnbegreper.

B Kunnskapsoverlevering/-tilegnelse i vårt samfunn.

C Pedagogiske tiltak.

A. GRUNNBEGREPER

Med utgangspunkt i begreper som oppdragelse, kunnskap og sosialisering skal en på dette området ta opp sentrale fenomener som samhandling, språk, tenkning, kommunikasjon og formidling. Videre skal en ta opp forholdet mellom virksomhet og kommunikasjon og mellom kommunikasjon og språk.

Hensikten er så å belyse disse begrepene og sammenhenger mellom dem i *pedagogiske situasjoner*.

Dette anses som grunnbegreper i analyse og beskrivelse av pedagogiske prosesser – som også innebærer utvikling av tenkning og sosial identitet. I den grad det er mulig, skal studiet gi orientering om forskjellige tradisjoners syn på begrepene.

B. KUNNSKAPSOVERLEVERING/-TILEGNELSE I VÅRT SAMFUNN

Begrepene ovenfor skal også brukes på den norske virkelighet, også den som ligger utenfor skolen.

Læring skjer i et sosialt fellesskap og – i stor utstrekning – i samhandling med andre mennesker. Det blir viktig å studere hvilke muligheter som tilbys barn (og voksne) for læring i ulike sosiale fellesskap. Hvordan er den læring barn opplever i samhandling med andre barn, med voksne, med familien og med andre i forhold til skolens læringstilbud? Hva slags sosial læring legger samfunnet til rette for? Hvilken kunnskap formidles og hvilke kommunikasjonsmønstre benyttes? Familien blir en sentral institusjon i denne sammenhengen, likeså påvirkning gjennom fritidsmiljøet. Det kan være formålstjenlig også å rette søkelyset på den sosiale læring som skjer innenfor for eksempel det etablerte psykiske helsevernet og kriminalomsorgen.

Her drøftes de samfunnsmessige betingelser for oppdragelse i lys av den aktuelle samfunnsutvikling. Sentralt er en drøfting av kommunikasjonen mellom barn og voksne i vårt samfunn, særlig i lys av arbeidsprosessens utvikling.

C. PEDAGOGISKE TILTAK

Med pedagogiske tiltak menes i denne sammenheng tiltak som kan legge forholdene til rette for sosial læring innenfor vårt samfunn. Hvilke ulike former for samhandling har vi?

Hvilke endringer forutsetter de? Redegjørelse for og drøfting av den offentlige innstillingen om barns og unges oppvekstvilkår i Norge (NOU, 1:78) blir her sentral.

UNDERVISNING

En viktig del av undervisningen utgjøres av arbeidet i kjernegruppen. Innholdet i problemområdene tilegnes videre gjennom forelesninger, veiledning, litteraturstudier og seminar- og gruppediskusjoner – særlig i tilknytning til integreringsseminarene.

Når et problemområde skal avsluttes, tas innhold og arbeidsmåte opp til drøfting og kritikk i integreringsseminaret.

STUDIREFLEKSJON

Studiet sosialpedagogikk er i seg selv et eksempel på en del av den pedagogiske virkeligheten som faget handler om, og denne virkeligheten er felles for alle studentene. På den måten egner studiesituasjonen seg også for *observasjon, beskrivelse og analyse*

av en pedagogisk virksomhet som den enkelte student selv inngår i. Dette utnyttes også på grunnfag for å venne studentene til å analysere, vurdere og reflektere over den pedagogiske arbeidssituasjon de til enhver tid er deltakere i.

Det er derfor en forutsetning at slik refleksjon over studiet, både som lærings situasjon for en selv og som eksempel på et pedagogisk opplegg som stadig skal forbedres, inngår som et viktig ledd for alle studenter. Rapport om dette arbeidet skal inngå i grupperapporten (se pkt. om dokumentasjon).

PRAKSIS

Det organiseres ingen praksis i vanlig forstand på grunnfaget. Studenter som har relevant pedagogisk praksis utenfor studiet kan imidlertid trekke inn erfaringer fra denne i studiet når den belyser eller kan belyses av kunnskapsfeltet. Dette kan skje i forbindelse med behandlingen av problemområdene i grupperapporten eller i tilknytning til den problemstilling som behandles i den individuelle rapporten.

VEILEDNING/VURDERING

Studiet bygger på *prosessevaluering*.

Det innebærer at studentenes faglige arbeid blir fulgt opp av veileder(e). I første semester velger kjernegruppen en felles veileder.

Til annet semester velger den enkelte student en veileder i tillegg, i tilknytning til den individuelle oppgaven. Det organiseres jevnlige møter mellom student(er) og veileder(e).

Hovedfunksjonen til veiledningsmøtene er igangsetting, oppfølging og diskusjon av studieprosessen og studieinnholdet. Gjennom veiledningen får veilederen også kjennskap til studie- og læringsprosessen hos studentene. I veiledningen er det også viktig at kriteriene for vurdering tas opp, konkretiseres, drøftes og begrunnes. På denne måten er det meningen at studentene også skal få et selvstendig forhold til den vurdering som drives i studiet.

DOKUMENTASJON

Dokumentasjonsmaterialet omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) individuell studieplan.

KRAV OG KRITERIER

Det individuelle arbeidet skal knyttes til kunnskapsinnholdet på grunnfaget. Oppgaven relateres til problemområdene som en utdyping av en problemstilling. Den kan evt. knyttes til en praksis som en har utenfor studiemiljøet. Denne praksis må i så fall være klart relevant i forhold til grunnfagets kunnskapsinnhold og må godkjennes av veiledningsutvalget.

Gruppearbeidet skal utarbeides i nær tilknytning til problemområdene som det undervises i i grunnfaget. Rapporten kan inneholde problemstillinger, disposisjoner, kortere redegjørelser og drøftinger av forskjellige begreper, anvendelse og kritikk av det stoffet som blir formidlet i forbindelse med problemområdene. Rapporten skal inneholde en mer helhetlig drøfting av en problemstilling med tilknytning til et problemområde.

Den skal også inneholde beskrivelse av og refleksjon over studie- og læringsprosessen. Oppgavene skal inneholde innholdsfortegnelse og konkrete litteraturhenvisninger.

Den individuelle studieplanen skal leveres maskinskrevet sammen med eksamenspåmeldingen. Studieplanen skal ajourføres særlig med hensyn til veiledningsprosessen og skal i ajourført form leveres sammen med det øvrige dokumentasjonsmaterialet. Innholdet i den individuelle studieplanen er angitt i den allmenne delen av studieplanen.

Det er mulig å kombinere oppgavene tematisk med hverandre. Det er imidlertid et krav om at minst 50 % av arbeidsinnsatsen skal være individuell.

I den individuelle studieplanen skal det også redegjøres for *hvordan* en tilfredsstillende de ulike dokumentasjonskravene.

Det er ikke nødvendig og heller ikke ønskelig at det bare legges vekt på skriftlige produkter. Dokumentasjonsmøtet(ene) er en viktig del av evalueringsprosessen. Her kan det foregå

mundlig dokumentasjon eller dokumentasjon ved hjelp av andre fremstillingsformer, lydbånd, dias, videobånd osv.

Bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker kunnskapsinnholdet i grunnfaget slik det er definert gjennom kjernepensum, selvvalgt litteratur og i beskrivelsen av studiets problemområder
- gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeidene er bygget opp som en helhet som omfatter
- redegjørelse for hvordan den/de valgte problemstilling(er) belyser det/de aktuelle problemområde(r)
- redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
- anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff
- har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget og refleksjon over studie- og læringsprosessen.

Ikke bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker studiets innhold slik det er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist modenhet i behandlingen av stoffet slik dette er angitt ovenfor
- ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget og refleksjon over studie- og læringsprosessen.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

MELLOMFAGET

Mellomfaget består av grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til ett semester.

MELLOMFAGSTILLEGGET

Det er særlig tre forhold som karakteriserer mellomfagstillegget i forhold til grunnfaget.

- det forutsettes at studentene konsentrerer sin arbeidsinnsats

innenfor et relativt avgrenset område slik at det med rimelighet kan snakkes om *fordypning*.

- det er ikke fastsatt noe spesielt problemområde eller tema som er felles for alle studenter. Studentene kan i samråd med sitt veiledningsutvalg velge innenfor rammen av det sosialpedagogiske kunnskapsfeltet.
- tilknytning av studiet til praksis, med utgangspunkt i problemer i praktisk pedagogisk virksomhet, er det sentrale. Dette kan skje gjennom tilknytning til studentenes egen arbeidssituasjon når dette er en relevant pedagogisk praksis, eller gjennom arbeid med prosjekt som er felles for flere studenter.

En del av læringen på mellomfaget vil skje gjennom litteraturstudier. Pensum på mellomfagstillegget er 1500 sider. 500 av disse skal bestå av et kjernepensum (se s. 135) som er felles for alle mellomfagets studenter, 1000 sider velger studenten i samråd med sine veiledere.

UNDERVISNING OG PRAKSIS

På mellomfagstillegget organiseres det praksis. Dette skjer i form av *prosjekt*.

Studiets praksis knyttes her til opplevelser og erfaringer en kan få ved å følge, studere og reflektere over en pedagogisk virksomhet på nært hold, uten selv å inngå i den aktive rollen som «lærer» eller «elev». Det understrekes at studenten ikke er tiltenkt noen passiv observatørrolle. Den som observerer skal sette det som observeres inn i en sammenheng og være følsom overfor den posisjon han/hun selv inntar eller kommer i, i forhold til den/det som observeres. Karakteristisk for denne formen for praksis er at studenten ikke inngår som selvstendig og ansvarlig aktør i pedagogiske situasjoner, men skaffer seg kjennskap til dem ved å følge med i situasjonene, snakke med deltagerne i dem, drøfte begrunnelser for den virksomhet som utøves og se dem i forhold til eventuelt alternative måter å drive virksomheten på.

For studenter som tar praksis gjennom prosjektdeltakelse anses kravet til omfang og varighet ivaretatt gjennom deltakelse i prosjekt gjennom hele semesteret.

På mellomfagstillegget aksepteres imidlertid også selvstendig og ansvarlig utøvelse av pedagogisk virksomhet – som fullverdig dekning av praksiskravet for studenter som selv kan skaffe seg slik praksis.

Undervisningen på mellomfagstillegget knyttes nært til prosjektene. For hvert prosjekt arrangeres det et prosjektseminar der arbeidet planlegges i fellesskap, erfaringene rapporteres og drøftes og fagstoff med relasjon til prosjektets problemstillinger legges frem og diskuteres. Her vil også de individuelle problemstillinger presenteres og kommenteres.

De studenter som ikke er knyttet til prosjekt får sitt undervisningstilbud særlig gjennom et *praksisseminar*. Også disse studentene danner kjernegrupper f.eks. på basis av felles praksisvirksomhet. Enkeltstudenter og kjernegrupper benytter praksisseminaret som et felles faglig drøftingsforum som dels tar opp erfaringer fra den praksis ulike deltakere har tilknytning til og dels mer almene forhold om teori-praksisrelasjonen. Gruppedokumentasjonen knyttes også til kjernegruppens medvirkning til arbeidet i praksisseminaret.

VEILEDNING/VURDERING

Studiet bygger på *prosessevaluering*. Det innebærer at studentenes faglige arbeid blir fulgt opp av en veileder. Hovedfunksjonen til veilederne er igangsetting, oppfølging og diskusjon av selve studieprosessen og studieinnholdet.

DOKUMENTASJON

Dokumentasjonsmaterialet omfatter:

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) praksisrapport(er)
- d) individuell studieplan.

KRAV OG KRITERIER

I *det individuelle arbeidet* skal den enkelte student gjøre rede for sine konkrete praksiserfaringer og for hvordan disse – og andre studenters praksiserfaringer – sammen med relevant teori

kan belyse den problemstilling som er valgt for oppgaven. For studenter som arbeider i prosjekt skal denne problemstillingen ha tilknytning til prosjektets praksisfelt.

Gruppearbeid skal dokumentere gruppens faglige drøfting og den praktiske virksomhet i prosjekt/praksisseminaret og i kjernegruppene.

Egen praksisrapport leveres ikke, men erfaringer fra praksis, nedfelles i individuell og/eller grupperapport.

Den individuelle studieplan leveres maskinskrevet sammen med eksamensoppmeldingen. I ajourført form leveres den også ved innleveringen av det øvrige dokumentasjonsmateriale, jfr. det som tidligere er nevnt i den almenne del og til grunnfag.

Til dokumentasjon må studentene både kunne beskrive en praktisk pedagogisk situasjon og sin deltakelse i denne samt vise evne til refleksjon om den beskrevne situasjonen. I refleksjonsdelen bør studenten kunne trekke inn relevant litteratur som belyser den situasjon han/hun har beskrevet. Det gjelder for mellomfagstillegget som for grunnfaget at det skriftlige materiale skal fylle de formelle krav til innholdsfortegnelsen og konkrete litteraturhenvisninger. Det er viktig at studenten uttrykker seg klart og lettfattelig. Imidlertid er det ikke nødvendig at alt dokumentasjonsmateriale er skriftlig, se side 116 – grunnfag.

Bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker kunnskapsinnholdet i mellomfagstillegget slik det er definert gjennom kjernepensum og selvvalgt litteratur
- gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeid(ene) er bygget opp som en helhet som omfatter
- redegjørelse for problemstilling og begrunnelse for problemstillingens faglige relevans
- redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
- anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff
- sammenfatning av problemstilling, kunnskapsstoff og konklusjoner
- har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i.
- har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget.

Ikke bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker studiets innhold slik det er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert modenhet i behandlingen av stoffet slik dette er angitt ovenfor
- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
- ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

KRAV TIL FULLT MELLOMFAG

Mellomfagstillegget er et ett semesters studium som bygger på avsluttet grunnfag. Formelt vil det være adgang til å dokumentere grunnfagskrav og krav til mellomfagstillegget i samme semester. Når studenten velger dette, er kravene til arbeidsform og dokumentasjon de samme som til grunnfag pluss mellomfagstillegget. Arbeidet på grunnfaget skal tilfredsstille de krav til dokumentasjon som er angitt i grunnfagsplanen. På samme måte skal dokumentasjonen av mellomfagstillegget knyttes til studieformer og det innhold som det arbeides med i dette semestret, og den skal fremtre som uavhengig av grunnfagsdokumentasjonen.

For fullt mellomfag gis

Bestått når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon oppfyller kravene stilt for grunnfaget og mellomfagstillegget

Ikke bestått når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon *ikke* har oppfylt de samlede kravene til grunnfag og mellomfagstillegget.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

HOVEDFAGET

MÅL FOR HOVEDFAGSSTUDIET

Sosialpedagogikk hovedfag tar sikte på å kvalifisere for samme yrkesfunksjoner i samfunnet som kandidater med høyere utdanning i pedagogikk normalt er blitt rekruttert til. Samtidig er det viktig at studiet av sosialpedagogikk på hovedfagsnivå også bidrar til å utvikle faget og fagets kunnskapsfelt. Dette vil ikke minst skje gjennom *forsknings-* og *prosjektarbeid* som drives i hovedfaget. Hovedfagets innhold bestemmes derved både i forhold til utviklingen av faget og i forhold til yrkesfunksjoner.

Hovedfagsstudiet innebærer både en *spesialisering/fordypelse* omkring det tema/problemområde som tas opp i hovedoppgaven og en allmenn felles kvalifisering gjennom arbeid med et felles faglig kunnskapsfelt. Arbeidet med denne felles faglige «basis» er viktig for å sikre en rimelig bredde i hovedfagsstudiet. Når det gjelder litteraturstudiet på hovedfag, utgjør 1000 av de 3000 sidene et kjernepensum (se s. 132) som er felles for alle hovedfagsstudenter. Normal studietid for hovedfag er tre semestre.

I hovedfaget blir det satset på oppbygging av fagmiljøer som har noe kontinuitet over tid og som studenter og lærere knytter sin faglige forsknings- og studievirksomhet til. Det tas sikte på

- utvikling og styrking av fagmiljøer knyttet til prosjekter
- utvikling og styrking av fagmiljøer knyttet til sentrale fag-/interesseområder.

KUNNSKAPSFELT

Kunnskapsfeltet er knyttet til hovedområdene som er beskrevet nedenfor.

VITENSKAPSTEORI OG PEDAGOGISK TEORI

Som grunnlag for dette hovedområdet forutsettes kjennskap til elementære metoder/statistikk/skoleretninger. En vil her gå nærmere inn på forskjellige skoleretninger i vitenskapsteorien og belyse ulike pedagogiske forsknings- og vitenskapstradisjoner ut fra disse. Det vil bli brukt tekster som i størst mulig grad direkte tar opp pedagogiske/samfunnsvitenskapelige forhold.

praksis utfyller hverandre. Den enkelte students praksis må derfor henge nøye sammen med det øvrige hovedfagsarbeidet.

Praksis kan gjennomføres på to måter:

- ved deltakelse i *prosjekt*. Et slikt prosjekt kan være et studiearbeid som strekker seg over en viss tid og der studenter inngår i et samarbeid med deltakere i et pedagogisk praksismiljø. Som eksempel kan nevnes pedagogisk aksjonsforskning eller andre typer av pedagogisk utviklingsarbeid.
- studenter som har vært eller er i *relevant pedagogisk virksomhet*, kan bruke dette som praksis dersom praksiserfaringene knyttes til individuelt og/eller gruppearbeid på *faglig forsvarlig måte* i samråd med veiledningsutvalget og i følge vedtatte retningslinjer. Undervisningsutvalget fatter også avgjørelse i tvilstilfelle.

For studenter som tar praksis gjennom prosjektdeltakelse anses kravet til omfang og varighet ivaretatt gjennom deltakelse i prosjekt over minst ett semester. Prosjektlederen vil ha som oppgave å påse at studenten i tilfredsstillende grad får erfaring med den praktiske siden av prosjektarbeidet utenfor studiet.

For studenter som ikke deltar i prosjektarbeid tilrettelagt av studiet, kreves det at praksis utgjør 3 måneder ved arbeidsplass utenfor studiet.

Innenfor rammen av studiet kan det for tiden ikke gis tilbud om organisert praksis utover den som er knyttet til prosjekt.

For studenter med lang pedagogisk yrkespraksis før studiet kan det gis dispensasjon fra kravet om omfang av praksis i studiesammenheng.

DOKUMENTASJON

Dokumentasjonsmaterialet omfatter på hovedfag

- a) individuelt arbeid
- b) gruppearbeid
- c) praksisrapport
- d) individuell studieplan.

UTDANNINGSPOLITIKK OG UTDANNINGSVIRKELIGHET

Arbeidet med dette hovedområdet skal gi kjennskap til den statlige utdanningsplanleggingen og danne grunnlag for forståelse av utdanningsplanleggingen og hvordan den virker inn på skolehverdagen og skolens pedagogiske selvforståelse. Hvordan er forholdet mellom planer og virkelighet, hvilke deler av de tiltak som en ønsker å realisere finner ikke grobunn, og hvorfor skjer ikke dette? Det blir lagt vekt på at skolen ikke ses som en isolert institusjon, men i forhold til andre sosialiseringsinstanser og til samfunnet som helhet.

PEDAGOGISK UTVIKLINGSARBEID/PROSJEKTARBEID

I dette området forsøker en å konkretisere de problemstillingene som reises under de to foregående problemområdene ved konkret å se hvordan de mer prinsipielle idéer nedfeller seg i praksis gjennom læreplaner, reformer, forsøksopplegg, prosjekter osv. Området skal utvikle forutsetninger for å forholde seg til reformer, pedagogiske funksjonsvanskeligheter osv. på en faglig måte. Innen dette hovedområdet tas også opp prinsipper og betingelser for pedagogisk utviklingsarbeid.

PEDAGOGISK PSYKOLOGI

Dette området har som formål å gi et grunnlag for forståelse og analyse av de psykologiske aspekter i oppdragelse og undervisning. Det legges vekt på at studentene tilegner seg et visst kjennskap til ulike psykologiske tenkemåter og metoder.

Utvalget av stoff gjøres fortrinnsvis slik at en sikrer en viss bredde i kjennskapet til psykologiske temaer. Eksempelvis bør en ta opp stoff som behandler såvel individets emosjonelle som kognitive reaksjonsmåter, og både utviklings- og sosialpsykologiske perspektiver bør være representert. Stoffutvalget på dette området under hovedfaget ses i sammenheng med utvalget av stoff under problemområde 3 på grunnfaget.

PRAKSIS

Praksis på hovedfagsnivå inngår som en viktig og nødvendig del av studiet og skal stå i nær tilknytning til teori, slik at teori og

KRAV OG KRITERIER

Det individuelle arbeidet, gruppearbeidet og praksisrapporten kan kombineres på ulike vis. På hovedfaget er det et krav om at det må leveres minst to forskjellige arbeider, hvorav ett kan defineres som *hovedoppgave* og ett som en *tilleggsdel*. Det er også krav om at minst halvparten av arbeidet på hovedfaget skal være individuelt arbeid.

Den individuelle oppgaven skal knyttes til hovedfagets kunnskapsfelt. Gjennom denne oppgaven skal studenten vise en teoretisk innsikt i og evne til vitenskapelig drøfting av vesentlige pedagogiske problemstillinger. Dette innebærer bl.a. en selvstendig og kritisk vurdering og anvendelse av ulike pedagogiske teorier. Oppgaven *kan* skrives innen et prosjekt og vil da ofte være kombinert med en praksisrapport. Her er kriteriet for bestått at studenten setter den praktiske virkelighet inn i en teoretisk sammenheng. Studenten skal gjennom sin individuelle oppgave vise sosialpedagogisk forståelse. Dette vil si at studenten skal vise at hun/han makter å sette pedagogiske spørsmål inn i en samfunnsmessig sammenheng.

Gruppearbeidet skal være et felles faglig arbeid, gjerne valgt i tilknytning til prosjektene. Gruppeoppgaven skal dokumentere gruppemedlemmenes felles læring, samt vise studentenes evne til å delta i en gruppeprosess og få til et felles produkt.

Praksisrapporten kan enten skrives innenfor et prosjekt eller ta utgangspunkt i studentens tidligere eller aktuelle pedagogiske virksomhet utenfor studiet. Den kan kombineres med det individuelle arbeidet, gruppearbeidet eller være en selvstendig rapport. Studenten skal kunne analysere og reflektere over den pedagogiske praksis som er beskrevet.

Den individuelle studieplanen skal her redegjøre for hvordan studenten har dekket kravet om faglig bredde/dybde og kravet om praksis. Se ellers om den individuelle studieplans innhold under den generelle delen. Også på dette nivå må den individuelle studieplanen ajourføres og utdypes ved innlevering av dokumentasjonen.

Bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser at hun/han behersker hovedfagets kunnskapsfelt gjennom kjennskap til 3 av de 4

hovedområder som hovedfaget omfatter slik disse er beskrevet i studieplanen og gjennom kjennskap til hovedfagets kjernepensum og selvvalgt litteratur.

- gjennom sin samlede dokumentasjon viser modenhet i behandlingen av stoffet ved at arbeidene er bygget opp som en helhet som omfatter
  - redegjørelse for problemstilling
  - redegjørelse for relevant og aktuell innsikt på området
  - selvstendig anvendelse av relevant og aktuelt kunnskapsstoff med egen diskusjon av kunnskapsstoffet
  - sammensetning av problemstilling, kunnskapsstoff, diskusjon og konklusjoner.
- gjennom sin samlede dokumentasjon viser refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
- har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget
- har levert et vitenskapelig arbeid, *en hovedoppgave*, enten som individuell oppgave eller som gruppeoppgave. Hovedoppgaven skal være karakterisert ved
  - redegjørelse for oppgavens hensikt og problem
  - at den knytter seg til aktuell viten på området
  - at den viser selvstendig forståelse av anvendt litteratur
  - redegjørelse for felt for undersøkelsen/kildemateriale/observasjonsmateriale
  - adekvat og korrekt redegjørelse for resultatene på en slik måte at leseren kan se sammenhengen mellom utgangspunkt, det behandlede materialet og de slutninger som trekkes
  - diskusjon av resultatene med sammenkobling til problemstillingen og det teoretiske utgangspunkt og på en slik måte at forfatterens bidrag trer klart fram
  - sammenfattende vurdering og konklusjon
  - litteraturhenvisninger i samsvar med en standardisert framgangsmåte.

Ikke bestått gis når kandidaten

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har vist at hun/han behersker hovedfagets kunnskapsfelt slik det er angitt ovenfor

- gjennom sin samlede dokumentasjon ikke har dokumentert modenhet i behandlingen av stoffet slik det er angitt ovenfor
- ikke har dokumentert refleksjon over forholdet mellom fagets teori og den praksis kandidaten har deltatt i
- ikke har dokumentert regelmessig og aktiv faglig deltakelse i studieopplegget
- ikke har oppfylt kravene til vitenskapelighet i sin hovedoppgave.

Beslutningen om bestått/ikke bestått tas etter en helhetlig vurdering, likevel slik at alle de ovenfor nevnte kriterier for bestått må være oppfylt.

IKRAFTTREDEN, FRISTER OG DISPENSASJONER

Denne studieplan trådte i kraft fra høsten 1979. Studenter som har begynt sitt studium på et bestemt studienivå vårsemesteret 1979 eller tidligere, kan fortsette på vedkommende studienivå etter den tidligere studieplan med de endringer som er vedtatt av Kollegiet fram til utgangen av 1978, men må ha avsluttet studiet på vedkommende nivå, for grunnfag innen avslutningen av vårsemesteret 1980, for fullt mellomfag innen avslutningen av høstsemesteret 1980, for mellomfagstillegg innen avslutningen av høstsemesteret 1979 og for hovedfag innen avslutningen av vårsemesteret 1981.

Fakultetet kan gi dispensasjon fra disse fristene når særlige grunner foreligger.

For hvert semester angis det i presiseringene til studieplanen frister for søknad om registrering av kjernegrupper, søknad om veiledningsutvalg, godkjenning av individuell studieplan og innlevering av dokumentasjonsmateriale. Dispensasjon fra disse frister kan gis når særlige grunner tilsier det.

KJERNEPENSUM I SOSIALPEDAGOGIKK

GRUNNFAG

PROBLEMOMRÅDE 1

SKOLE, PEDAGOGIKK OG SAMFUNN

- Bech, C.: Utdanning, økonomi og likhet. I A. Hoëm (red.): *Samfunnsrettet pedagogikk*. Universitetsforlaget 1977, s. 21–42.
- Dokka, H.-J.: *Vår nye skole*. NKS 1975, kap. 1–6 (s. 11–148) og kap. 8 (s. 159–188).
- Hänsel, D.: Lærerrollens motsigelsesfullhet. I: (forfatterkollektiv) *Skolereformer i det kapitalistiske samfunn*. Rhodos 1975, s. 228–257).
- Lindbekk, T.: *Skolesosiologi*. Tapir 1974:
- Kap. 2: Veksten i ressursmengden tildelt skolen (s. 10–27).
  - Kap. 3: Skoleverkets oppbygning som ressursdisponerende enhet (s. 28–47).
  - Kap. 5: Skolen som ressursdisponerende enhet: Den eksterne innflytelse (s. 59–68).
  - Kap. 6: Forhold som påvirker skolesøkning og skolekarriere (s. 120–171).
- Lundberg, S. m.fl.: *Jämlikhetsmyt och klassherravälde*. Bo Cavefors 1976; Callewaert, S. & Nilsson, B. A.: Skolans inre arbeid i relation till skolans roll i samhället (s. 135–157).
- Altvater, E.: Kvalifikasjonsbegreppets historiska bakgrund (s. 238–253).
- Altvater, E.: Kvalifikation och yrkesutbildning (s. 254–286).
- Nielsen, K. Aa.: Pedagogikken og kapitalakkumuleringa sine krav til arbeidskrafta. Stensil SPS-1980.
- Solstad, K.-J.: *Riksskole i utkantstrøk*. Universitetsforlaget 1978:
- Kap. 2: Sentralisering i den obligatoriske skolen (s. 3–41).
  - Kap. 3.4.2.: Skolens rolle i urbaniseringsprosessen (s. 133–174).

PROBLEMOMRÅDE 2

SKOLENS INDRE LIV

- Brock-Utne, Birgit og Haukaa, Runa: *Kunnskap uten makt*. Universitetsforlaget 1980:

- Kap. 1: Jenter i grunnskolen (s. 22—60).
- Kap. 2: Jenter i videregående utdanning og postgymnasial yrkesutdanning (s. 61—83).
- Engen, T.-O.: Avvikende atferd og sosial bakgrunn. I A. Hoëm (red.): *Samfunnsrettet pedagogikk*. Universitetsforlaget 1977, s. 139—156.
- Illeris, K. m.fl.: *Prosjektarbeide*. Borgen 1977, s. 11—31.
- Keddie, N.: Klassrumskunnskap. I S. Lundberg m.fl. (red.): *Jæmlikhetsmyt og klassherravælde*. Bo Cavefors 1976, s. 95—134.
- Kvale, S.: De motsigelsesfylte karakterene. *Kontrast* nr. 6/1976.
- Lundgren, U.: *Att organisera omvärden. En introduktion till läroplanteori*. Liber 1979.
- Kap. 5: Förutsetningar för en rationell läroplan (s. 90—104).
- Kap. 7: Läroplansforskning (s. 124—140).
- Kap. 8: Att utvärdera läroplaner (s. 141—166).
- Kap. 10: Vem har ordet? (s. 178—199).
- Kap. 12: Om vad talar man? (s. 198—220).
- Kap. 13: Att organisera omvärlden (s. 231—239).
- Mellin-Olsen, S. og Rasmussen, R.: *Skolens vold*. Pax 1975.
- Monsen, L. (red.): *Kunnskapssosiologi og skoleutvikling*. Universitetsforlaget 1978:
- Hoëm, A.: Kunnskapsoverføring som sosialt fenomen (s. 44—53).
- Mellin-Olsen, S.: Læring i kunnskapssosiologisk perspektiv (s. 86—98).
- Jangård, H.: Skolen og arbeiderkulturen på kollisjonskurs (s. 99—116).
- Hermann, J. & Reisby, K.: Vidensformidling i skolerne (s. 73—85).
- Høgmo, A. & Solstad, K.-J.: Lofotprosjektet – en skole også for det lokale samfunn (s. 117—132).
- NOU 1978:2 *Vurdering, kompetanse og inntak i skoleverket*. Evalueringsutvalgets innstilling nr. 2. Kap. 1, 2 og 3.
- Telhaug, A.: Ungdomsskolens differensieringsproblem på ny. Ideologier og empiri. I *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* nr. 1/1977, s. 5—23.
- Ziehe, T.: Subjektiv betydning og erfaring. Om Glocksee-skoleforsøgets didaktiske konsept *Kontext* nr. 35, 1978.

PROBLEMOMRÅDE 3

KOMMUNIKASJON OG SOSIALISERING

- Donaldson, M.: *Children's Minds*. Fontana/Collins 1978. Kap. 2—6 og 8—9.
- Gordon, T.: *Snakk med oss lærer*. Dreyer 1979. Kap. 3, 4 og 5.
- Hall, C. S.: *Freuds psykology – en grundbog*. Reitzel 1960.
- Langli, L.: Utdanning og tilknytning. I A. Hoëm (red.): *Samfunnsrettet pedagogikk*. Universitetsforlaget 1979 (s. 97–116).
- Liljeström, Rita: *Våre barn og andres unger*. Det norske samlaget 1979. Kap. 1, 2, 4 og 6.
- Nordland, Eva: En samlet politikk for oppvekstmiljøet. Stensil – SPS.
- Ottomayer, K.: *Människan under kapitalismen*. Røda Bokforlaget 1978 (s. 60–137).
- Vislie, Lise og Reithaug, Tone: Språk og samhandling. En studie i voksen–barn kommunikasjon. Stensil 1980:
Kap. 2: Om kommunikasjon (s. 5–15).
Kap. 3: Språk i kommunikasjonsperspektiv (s. 16–23).
Kap. 4: Voksen–barn kommunikasjon (s. 24–58).
- Vygotsky, L.: *Thought and language*. MIT Press 1962. Kap. 4–7 (s. 33–153).

SOSIALPEDAGOGISKE FAGPERSPEKTIVER

- Dale, E. L.: *Hva er oppdragelse?* Del 1 og 2. Gyldendal 1980.
- Hellesnes, J.: *Sosialisering og teknokrati*. Gyldendal 1975. Kap. 1 og 2.
- Illeris, K. m.fl.: *Samfundet og pædagogikken*. Munksgaard 1978, s. 9–21 og 39–156.

INNSTILLING OM OPPRETTELSE AV DET SOSIALPEDAGOGISKE STUDIEALTERNATIV

- Kalleberg, R.: Fra kritikk av positivismen til kritikken av kapitalismens politiske økonomi. Stensil ved Institutt for sosiologi.
- Løvlie, L.: Universitetspedagogikken – eller debatten som ble vekk. I *Etablert pedagogikk – makt eller avmakt*. (Red.) Fakkell/Gyldendal 1972, s. 29–35.

- Skjervheim, H.: Eit grunnproblem i pedagogisk filosofi. I E. L. Dale (red.): *Kritisk pedagogikk*. Pax 1976, s. 21–32.
- Telhaug, A.: Teoretiske motsetninger i allmenn pedagogikk i Norge. *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* nr. 7/1978, s. 226–242.
- Utaker, A.: Fag – Profesjon – Teknikk. Tre aspekter ved moderne vitenskap. I *SPOR* nr. 4/1978.
- Wagner, W.: *Angst og bløff på universitetet*. Kbh. 1978, s. 20–90.

GRUNNFAGET, TOTALT ANTALL SIDER: 1993.

MELLOMFAG

PROSJEKTARBEID, UTVIKLINGSARBEID

- Askeland, K.: *Pedagogisk poem. Om prosjektorganisering i pedagogikken*. Liber læromedel 1979, s. 74–155.
- Brock-Utne, Birgit.: Deltakende observasjon som metode innen pedagogisk forskning. SPS – stensil 1980.
- Hoëm, A.: *Samfunnsrettet pedagogikk*. Universitetsforlaget 1979:
- Kap. 3: Tjeldvoll, A.: Lokalsamfunn, skole og ekspertise (s. 43–66).
- Kap. 4: Edvardsen, E.: Forholdet mellom strategi og dialog i pedagogisk praksis (s. 67–84).
- Haavind, H.: Er samfunnsvitenskapen mannsvridd? Stensilserie A nr. 15/1975, Institutt for samfunnsvitenskap, Universitetet i Tromsø.
- Kvale, S.: Det kvalitative forskningsinterview – ansatser til en fænomenologisk-hermeneutisk forståelsesform. I *Kvalitative metoder i dansk samfunnsforskning*. Lejrbosymposiet 1978, s. 160–185.
- Løvlie, L.: Skoleforskning som pedagogisk problem. I *Norsk Pedagogisk Tidsskrift* nr. 4/1974, s. 143–157.
- Svingby, Gunilla: Varför pedagogisk utvecklingsarbete? SPS – stensil 1977.
- Teori og praksis, nr. 1/1973:
- Langsted, O: Om aktionsforskningens opståen og begrebets tvetydighed (s. 7–35).
- Pahuus, M.: Aktionsforskning og reformisme (s. 37–47).

- Hem, L.: Aktionsforskning som mulighet for den partiløse marxist (s. 49–71).
- Tse-Tung, M.: *Om praksis*. Forlaget Oktober A/S. 1. opplag 1971.

«SOSIALPEDAGOGIKK – UTENOM SKOLEN»

- Broady, D. m.fl.: Fyra teser om ungdomskulturen. I *KRUT* nr. 9/1979, s. 4–13.
- Borgnakke, K.: Discofeber – kulturindustri, musikken och sinnligheten. I *KRUT* nr. 9/1979, s. 58–78.
- Frønes, I.: *Et sted å være, et sted å lære*. Tiden 1979. Kap. 2, 4–5.
- Linge, P. og Willie, H. P.: *Barn i arbeid, lek og læring*. Aschehoug 1980, s. 20–58; s. 81–118.
- Mathisen, K. O. og Werner, Anita: Massemediens innflytelse på publikum. Kapittel i NOU-rapport om massemediens makt, s. 1–69.
- Werner, Anita: Om fjernsynsforskning og sosialiseringsteori. I «Barnas verdensbilde – og fjernsynets». Stensil juni 1979, s. 8–14.

MELLOMFAGET TOTALT ANTALL SIDER: 510.

HOVEDFAG

VITENSKAPSTEORI

- Asheim O.: Om handlingsformidling. Et bidrag til klargjøring av teknologibegrepet. I *Refleksjon og handling*. Festskrift til Hans Skjervheim. Gyldendal 1976, s. 9–18.
- Brock-Utne, Birgit og Haukaa, Runa: *Kunnskap uten makt*. Universitetsforlaget 1980:
Kap. 5: Modeller til å forklare kvinners utdanningsatferd (s. 164–180).
- Elster, J.: *Forklaring og dialektikk*. Pax 1979.
Kap. 1: Om forklaringer (s. 10–19).
Kap. 4: Samfunnsvitenskapens metode (s. 62–120).
- Kvale, S.: Det teknologiske paradigme i psykologisk forskning. I *Häften för kritiska studier*, nr. 1/1974, s. 35–46.
- Kvale, S.: Hermeneutikk og fortolkning av atferd. I *Nordisk Psykologi*, 2/1977, s. 90–105.

- Krørup, K.: Subjekt-subjekt forholdet som sosialpsykologisk reduksjonisme. I *Kvalitative metoder i dansk samfundsforskning* (red.). Lejersbosymposiet 1978, s. 43–53.
- Løvlie, L.: Pedagogikk og dialektikk. Oppland distriktshøgskoles skrifter nr. 22/1979. Kap. 1–2, 6–8.
- Nielsen, K. Aa: Samfundsvidenskabens samfundsmæssige rolle og fagkritikk. *Nordisk Forum* nr. 5/1975, s. 51–67.
- Utaker, A.: Fra filosofikritikk til vitenskapskritikk. SPORs skriftserie, s. 6–22 og 88–130.

SOSIALISASJON OG KVALIFIKASJON

- Furth, H. G.: *Piagets teori om erkendelsesprocessen*. Rhodos 1976: Del VI: Udvikling og læring (s. 299–348).
- Hoëm, A.: *Sosialisering*. Universitetsforlaget 1978: Del I: Den teoretiske modellutvikling (s. 5–99).
- Krause-Jensen, E. (red.): *Socialisationskritik*. Rhodos 1977: Krause-Jensen, E.: Magten, videnskapen og menneskelegemet (s. 10–37).
- Schmidt, L.-H.: Noter til kritikken af den politiske socialisation (s. 108–132).
- Schanz, H.-J.: Undertrykkelse og udbytting (s. 182–203).
- Otten, D.: *Kapitaludvikling og kvalifikationsudvikling*. Kurasje 1975, s. 5–53.
- Utaker, A.: Psykoanalyse og samfunn. Filosofisk institutt, Bergen, stensilsérie nr. 51/1979.

INSTITUSJON OG SOSIALISERING

- Berger, L. & Luckmann, T.: *The social construction of reality*. Penguin 1966, s. 65–109.
- Bergom-Larsen, M.: Anteckningar kring familien. I Arnfred & Syberg (red.): *Kvindesituation og kvindebevægelse under kapitalismen*. GMT Grenå 1974, s. 28–45.
- Foucault, M.: *Det moderne fengsels historie*. Gyldendal 1977, s. 155–175.
- Stierlin, H.: *Konflikt og forsoning*. Fakkell 1974, s. 43–124 (kap. 3–6).
- Ve, Hildur: Sosialisering, kjønn og klasse. I *Kvinnens bilde*. Pax 1977, s. 103–122.

KUNNSKAPSORGANISERING OG DIDAKTIKK

Herbst, P.: *Alternativ til hierarkisk organisasjon*. Tanum/Nordli 1977, s. 28/60.

Mathiesen, A.: *Uddannelsesøkonomi og politik*. Munksgaard 1977.

Afsnitt III: Uddannelsesplanlægning som statsinterventjonisme, s. 133–165.

Monsen, L.: Tverrfaglighet i forskning og undervisning. U-landsseminarets skriftserie nr. 10/1979.

Nielsen, K. Aa.: Kvalifikationsudvikling og universitetsreformer. I *Nordisk Forum* nr. 7/1975, s. 29–45.

Stenhouse, L.: *An introduction to curriculum research and development*. Heinemann 1977. Kap. 1–3 (s. 1–39).

Young, M. (red.): *Knowledge and control*. Collier-MacMillan 1971:

Bernstein, B.: On the classification and framing of educational knowledge (s. 47–69).

Bourdieu, P.: Systems of education and systems of thought (s. 189–207).

HOVEDFAG, TOTALT ANTALL SIDER: 1011.

REGLER, FRISTER OG FORPLIKTELSER

DEN INDIVIDUELLE STUDIEPLAN

Den individuelle studieplan må primært forstås som et hjelpemiddel for student og veileder i deres felles bestrebelse på å etablere målrettethet, bredde og progresjon i studiet. I tillegg går den individuelle studieplan inn som en del av de totale dokumentasjonskrav på ethvert studienivå.

Den individuelle studieplan skal inneholde:

- en angivelse av tema for individuell oppgave
- en angivelse av tema for gruppeoppgave og hvem som har arbeidet sammen i gruppen
- en angivelse av tema for praksisrapporten
- en litteraturliste som inneholder studentens selvvalgte pensum og som må være godkjent av veileder. (Dette selvvalgte

pensum utgjør 1/3 på grunnfag og 2/3 på mellom- og hovedfag.)

- en redegjørelse for undervisningsdeltakelse og veiledning
- en redegjørelse for studentens øvrige deltakelse i studiemiljøet.

Sammen med innlevering av dokumentasjonsmateriale skal den individuelle studieplan ajourføres, særlig m.h.t. veiledningsprosessen. Dette er spesielt ment som hjelp til den eksterne sensor.

I eksamenssemestret skal et forslag til studieplan leveres til lederen for studentens veiledningsutvalg for godkjenning ca. 2 uker før fristen for oppmelding til eksamen.

For høsten er fristen for levering av individuell studieplan 10. september og for vårsemestret 15. februar.

Ved oppmelding til eksamen skal et godkjent eksemplar av den individuelle studieplan legges ved. Den første siden av den individuelle studieplanen skal skrives på et standardisert skjema som finnes utlagt på studiet.

Når eksamenskommissjonen er godkjent sørger undervisningsutvalget for at kommissjonen får tilsendt et eksemplar av den individuelle studieplan.

NORMAL STUDIETID

Sosialpedagogikk kan studeres som grunnfag, mellomfag og hovedfag. Alle stipuleringer om normal studietid er regnet i forhold til studenter som har studiet som hovedbeskjeftigelse.

Normal studietid for grunnfag er 2 semester, mens mellomfaget beregnes til 2 semester (Grunnfag: 2 semester + mellomfagstillegget: 1 semester). Hovedfaget kan normalt studeres i løpet av 3 semester etter avlagt mellomfagseksamen, slik at den totale studietid for hele faget vanligvis blir 6 semester (2 + 1 + 3).

Forholdet mellom fullt mellomfag og mellomfagstillegget er for mange uoversiktlig – ikke minst med tanke på dokumentasjonen, og nedenfor følger en oppsummering av regler som omhandler dette forhold.

1. En alminnelig regel er at den student som ønsker å ta mellomfag melder seg til grunnfagseksamen, for deretter å ta

mellomfagstillegget med egen dokumentasjon etter ytterligere et semester.

Det er likevel fremdeles mulig å melde seg opp til fullt mellomfag. Man må da både dokumentere grunnfagspensum og mellomfagstillegget.

2. For den som har adgang til å melde seg til mellomfagstillegget etter å ha tatt grunnfag eller en ekvivalent til grunnfag fra andre institusjoner eller studier (f.eks. tradisjonelt pedagogikkstudium), er det grunn til å understreke at alle sider av eksamenskravene må dokumenteres på en balansert måte. Studenten skal med sitt mellomfagstillegg gå ut av studiet med *sosialpedagogikk* mellomfag og må da ha innebygget i sin dokumentasjon en tilstrekkelig innsats med sikte på dette. Hovedregelen er at dokumentasjonen skal svare til et halvt års godkjent arbeidsinnsats.
3. Studenter som *ikke* har tatt sosialpedagogikk grunnfag, men har ekvivalent utdanning, må søke instituttet om adgang til å ta sosialpedagogikk mellomfag før studiet påbegynnes. Slik godkjenning avgjøres av interimsstyret på bakgrunn av redegjørelse for tidligere utdanning.

For studenter som kommer til sosialpedagogikk fra andre studier enten for å begynne på mellomfags- eller hovedfagsnivå – gjelder det at de i starten av sitt studium på SPA må skaffe seg den brede tverrfaglige oversikt og forståelse av begreper som er sentrale i studiet på lavere nivåer. Dette er en nødvendig forutsetning for et videregående stadium i sosialpedagogikk. Et slikt grunnlag kan det ta noe tid å skaffe seg, og det kan derfor for enkelte føre til behov for en utvidelse av normalstudietiden.

VEILEDNING OG VEILEDNINGSUTVALG

Alle studenter i sosialpedagogikk har rett til å få oppnevnt et veiledningsutvalg som normalt består av to personer. I den grad det er mulig skal den ene være ansatt som lærer ved Det sosialpedagogiske studiet. Det er interimsstyret som oppnevner veiledningsutvalget etter søknad fra den enkelte student og anbefaling fra undervisningsutvalget. Det oppnevnes en leder for utvalget. Begge veilederne (eller iallfall minst én) skal være med i studentens eksamenskommissjon. Innen den frist som settes for

hvert semester (høstsemestret 10. september og vårsemestret 15. februar) skal hver enkelt student som begynner på et nytt studienivå, søke om å få oppnevnt veiledningsutvalg. *Grunnfagsstudenter* velger innen fristen i 1. semester bare 1 veileder (normalt den som leder studentens veiledningsgruppe). Den andre velges i slutten av første studiesemester (høstsemestret 20. november og vårsemestret 15. mai). Dette skjer i tilknytning til arbeidet på integreringsseminaret og ved at studenten fyller ut et skjema med opplysninger om hovedtemaer i vedkommendes studium. Studenten kan da selv foreslå medlemmer i veiledningsutvalget. Det er viktig at en forsøker å koordinere valget av veiledere innen integreringsseminarene for å få en viss konsentrasjon av veiledere på ulike nivåer og for å hindre overbelastning på enkelte veiledere. Det kan foreslås flere enn to veiledere, som i så fall føres opp i prioritert rekkefølge.

Veiledningsutvalget oppnevnes for en periode som svarer til normalstudietiden for vedkommende studienivå. Funksjonstiden kan forlenges dersom studenten blir forsinket i studieprogresjonen. Dette avtales mellom studenten og utvalget og lederen gir melding til interimsstyret (via undervisningsutvalget) om forlengelsen.

Dersom det skulle være ønskelig å få forandret et veiledningsutvalg i perioden, kan studenten søke om dette. Årsaker til dette kan f.eks. være at enkelte veiledere ikke lenger kan påta seg arbeidet med veiledningen, studenten skifter tema underveis og får behov for en annen veileder eller det kan oppstå prinsipiell uenighet mellom utvalget og studenten om hvorvidt grunnlaget for dokumentasjon er tilfredsstillende.

Både utvalget og studenten kan ta initiativ til veiledningsmøter. Det er viktig at det snarest mulig opprettes kontakt mellom veiledere og student, slik at veiledningen kan komme i gang tidlig i studiet. Sen start på veiledningen gir økende sjanse for forsinkelser i studiearbeidet og vansker med å få tid til å ta hensyn til synspunkter på arbeidet som veilederne måtte ha.

De økonomiske ressurser for studiet er slik at hver student kan få veiledning av eksterne (betalte) veiledere i et omfang tilsvarende (gjennomsnittlig) 4 timer (i form av direkte kontakt med én veileder). Det er viktig at den enkelte student tar hensyn til dette og ikke overstiger sin «kvote» uten å konferere med økonomiut-

valget. Om enkelte veiledere i spesielle tilfeller er villig til å gi veiledning ut over dette, har studenten ansvar for å gjøre vedkommende kjent med at dette ikke medfører økte økonomiske forpliktelser for studiet.

De faste lærernes veiledningskapasitet kommer i tillegg til den veiledning som er omtalt ovenfor. Studenter som i stor grad får veiledning av disse lærerne må derfor regne med å redusere sitt forbruk av betalte veiledningstimer.

DOKUMENTASJON

Studentene melder seg til eksamen på vanlig måte (se pkt. om frister etc.). Så snart eksamenskomitéen er oppnevnt tar arbeidet med planlegging av dokumentasjonsmøtene til. Dette utføres av dokumentasjonsutvalget. På planen angis tid for *første møte* med eksamenskomitéen. Dersom studenten tar kontakt med eksamenskomitéen tidligere (bortsett fra vanlig kontakt med veiledningsutvalgets medlemmer) regnes dette tidspunkt som første møte med komitéen.

Evalueringen ved eksamen i sosialpedagogikk innebærer også en prosessevaluering. Dette vil bl.a. si at den avsluttende evaluering ikke nødvendigvis trenger å innskrenke seg til ett møte med eksamenskomitéen. Det vil ikke være uvanlig at en under det første møte kommer frem til forhold i det fremlagte dokumentasjonsmaterialet som etter komitéens mening trenger utdyping, supplering eller presisering. Etter et videre arbeid med dette kan så student(er) og komité møtes igjen og fortsette dokumentasjonen, evt. til et tilfredstillende resultat er oppnådd. All dokumentasjon må likevel være avsluttet før nytt semester tar til.

Ønsker en student å *trekke seg* fra eksamen etter oppmelding, skjer dette ved skriftlig melding til eksamensinspektøren ved fakultetet senest én måned før vedkommende semesters avslutning. Høstsemestret avsluttes 20. desember og vårsemestret 15. juni. Dersom studenten ikke har trukket seg fra eksamen på denne måten, regnes det som *stryk*. Dersom studenten ikke i rett tid innleverer dokumentasjonsmaterialet eller unnlater å møte til dokumentasjonsmøter, regnes også dette som *stryk*.

Formelt regnes det som at studenten har fremstilt seg til eksamen når han/hun første gang møter eksamenskomitéen.

SOSIALØKONOMI

EKSAMENER VED SOSIALØKONOMISK EMBETS- EKSAMEN SOM DEL AV SAMFUNNSVITENSKAPELIG EMBETSEKSAMEN

Økonomisk avsnitt og/eller statistisk avsnitt under første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen erstatter en, respektive to, mellomfagseksamener under samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

For nærmere orientering vedrørende faget og pensum se Sosialøkonomisk embetseksamen (side 201).

Det foreligger forslag om innføring av sosialøkonomi grunnfag og mellomfag. Man venter at grunnfagsundervisningen vil begynne høstsemestret 1981. Grunnfaget vil være identisk med første avsnitt i første avdeling i Sosialøkonomisk embetseksamen (se s. 201). Mellomfaget vil bestå av grunnfaget og et mellomfagstillegg. Mellomfagstillegget tar sikte på å gi fordypet kjennskap til emner som inngår i grunnfaget, og til å gi en innføring i emner som er spesielt relevante for kandidater som skal undervise i sosialøkonomi i den videregående skole og for studenter som studerer andre fag under Samfunnsvitenskapelig embetseksamen. Nærmere opplysninger fås ved henvendelse til Sosialøkonomisk institutt og studieveilederen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

SOSIOLOGI

GRUNNFAG – MELLOMFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 20. desember 1963
med endring t.o.m. 1980

INNLEDNING

Sosiologien er vitenskapen om menneskelig samliv, slik det arter seg på det globale plan, det nasjonale plan, eller i samfunnsenheter av varierende størrelse, helt ned til smågrupper og individer. Hovedvekten ligger gjerne på studiet av sosiale og mellommenneskelige forhold i vår egen tid i industrialiserte land. Sosiologer viser også stor interesse for utviklings- og utkantproblemer.

Sosiologien studerer de ulike samfunnsenheters indre oppbygging og virksomhet og de konflikt- og samholdstendenser, interesse- og maktforhold som preger disse enhetene. Den vil også belyse samspill og konflikt mellom flere sosiale enheter. Sosiologien søker å forstå ulike typer samfunn og gruppers egenart, og hvorledes samfunnsforhold er betinget av, og virker inn på økonomiske, teknologiske og kulturelle forhold. Samfunnsformene blir også vurdert i forhold til såvel den geografiske som den menneskelige natur.

Sosiologien ser samfunnets og individets problemer i lys av de mer grunnleggende samfunnsforhold problemene springer ut av. Mange sosiologer søker å bidra til befolkningens kritiske, og konstruktive forståelse av samfunnet. Med forankring i denne forståelse håper de å bidra til løsninger av problemer som oppstår innen eller mellom grupper; det være seg i forholdet mellom sosiale klasser, mellom de styrende og de styrte, mellom kulturelle grupper eller raser, på arbeidsmarkedet, i privat og offentlig omsorg, i skolen, i nabolaget og i forbindelse med samfunnets forvaltning av straff og belønning.

I sosiologiens metoder inngår statistikk og matematiske mo-

deller, intervjuteknikk, deltagende observasjon og bruk av historiske og samtidige dokumenter og registre. Sosiologen danner sine begreper såvel ut fra teoretiske betraktninger som på grunnlag av innsamlet materiale mens virkeområdet strekker seg fra teoretisk grunnlagsforskning til forskning med et mer praktisk siktepunkt.

Mange ferdig utdannede sosiologer arbeider ved forskningsinstituttene og universitetene. I stigende grad blir faggruppen engasjert i forskning, utredning og administrativt arbeid for statlige og kommunale organer, i større organisasjoner, i informasjonsarbeid og i rådgivnings- og konsulentvirksomhet av varierende art. I takt med den økende vekt på samfunns- og samtidsorientering vil ventelig endel sosiologer gå inn i skoleverket.

Det er derfor vanskelig å fremsette pålitelige prognoser om fremtidige arbeidsvilkår og virkeområder for de som idag begynner å studere sosiologi. Både sosiologien som fag og sosiologens yrkesrolle er fortsatt i støpeskjeen.

STUDIEPLAN

Embetseksamen i sosiologi – cand. sociol. – består av to avdelinger med samlet studietid beregnet til vel 6 år. Se side .

Magistergradseksamen avlegges innenfor rammen av gjeldende magistergradsordning. Det henvises til Reglement for magistergraden ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo bak i Studiehandboken, samt til de spesielle magistergradsforskrifter som gjelder. Forskriftene for Oslo fås på Instituttet for sosiologi. Studenter som tar sikte på denne eksamen, bør tidligst mulig søke kontakt med Instituttet for sosiologi.

Sosiologi som hovedfag til cand. polit. eksamen er *ikke* innført ved Universitetet i Oslo. Studenter interessert i denne eksamensform bør henvende seg til Universitetet i Bergen eller Universitetet i Trondheim.

Grunnfagsstudiet er beregnet til to semestre, og er identisk med mellomfagsstudiets første del. Mellomfagsstudiets annen del (mellomfagstillegget) tar normalt ett semester. I begynnelsen av hvert semester arrangeres et orienteringsmøte.

GRUNNFAG

PENSUM

Gjelder fra og med høsten 1981.

Det blir anledning til å avlegge eksamen i dette pensumet fra høsten 1981.

A. INNFØRING I SOSIOLOGI

- A. Aubert: *Sosialt samspill*, Oslo 1979, (270 s.).
S. Bråten: *Modeller av menneske og samfunn*, Oslo 1981, (230 s.).
H. W. Smith: *Strategies of Social Research*, New Jersey 1981, 2. utg., s. 3–216 og 265–411, (tils. 359 s.).
D. Østerberg: *Sosiologiens nøkkelbegreper*, Oslo 1977, (120 s.).

B. KLASSISKE TEKSTER

- D. Østerberg (red.): *Handling og samfunn*, Oslo 1978, s. 7–36, 60–67, 71–114, 125–143, 152–172, 193–203, 206–211, 233–255, 268–276, 284–289 (tils. 148 s.).
E. Sundt: *Sædelighetstilstanden i Norge*, Oslo 1968, Kap. 1, 3, 4, 7 og 10 (tils. 125 s.).
K. Marx: *Verker i utvalg II*, Oslo 1970, s. 144–219, (75 s.).
K. Marx: *Verker i utvalg V*, Oslo 1970, s. 185–267, (82 s.).
E. Durkheim: *Selvmordet*, Oslo 1978, (200 s.).
M. Weber: *Den protestantiske etikk og kapitalismens ånd*, Oslo 1973, s. 25–78 og 96–114, (tils. 75 s.).
M. Weber: *Makt og byråkrati*, Oslo 1971, kap. III–V, samt s. 194–220, (tils. 110 s.).
W. F. Whyte: *Street Corner Society*, Chicago 1973, del 1: I & II og del 3 (tils. 113 s.).

C. TEORETISK OG METODISK UTDYPNING

- T. Adorno: *Kategoriene statikk og dynamikk i sosiologien i Essays i utvalg*, Oslo 1976 (15 s.).
V. Aubert (red.): *Sosiologen i samfunnet*, Oslo 1973, s. 11–50, 99–112, 151–172, 216–223 (tils. 80 s.).
F. Barth: *Models of Social Organisation*, London 1966, (25 s.).
Følgende artikler fra *Periferi og sentrum i historien*, Studier i historisk metode 10, Oslo 1975:
J. Galtung: *Sosial posisjon og sosial atferd*, (15 s.).

- S. Rokkan: Sentrum og periferi, økonomi og kultur, s. (25 s.).
 J. A. Seip: Modellenes tyranni, (22 s.).
 O. Hellevik: *Kausalanalyse av krysstabeller*, Oslo 1980, del I–V, (120 s.).
 G. Hernes: *Makt og avmakt*, Bergen 1975, del 2, (65 s.).
 S. Lukes: *Power, A Radical View*, London 1974, (47 s.).
 S. Lysgaard: *Arbeiderkollektivet*, Oslo 1967, kap. 3–4 (tils. 63 s.).
 Følgende artikler fra A. M. Berg m.fl. (red.): *I kvinners bilde*, Oslo 1977:
 Å. Berge: Kvinneperspektiv på sosiologisk forskning, et fagkritisk bidrag (20 s.).
 A. Kalleberg: Familieteori og familieideologi, (20 s.).
 H. Ve: Sosialisering, kjønn og klasse (17 s.).
 P. Stromberger & W. Teichert: *Einführung in soziologisches Denken*, Weinheim und Basel 1978, del A, B og C minus kap. 8 (200 s.). Inntil boken forefinnes i norsk oversettelse er den å regne som kursorisk pensum.
 W. F. Whyte: *Street Corner Society*: Chicago 1973, s. 279–358 (79 s.).

D. SAMFUNN, HISTORIE OG SOSIAL ENDRING

- P. Herbst: *Alternativ til hierarkisk organisasjon*, Oslo 1976, (90 s.).
 N. Christie: *Hvor tett et samfunn*, Oslo 1975, s. 17–119 (102 s.).
 T. Parsons: *The System of Modern Societies*, Harvard 1971, (140 s.).
 I. Wallerstein: *Det moderne verdenssystem*, Oslo 1978, bind 1, (220 s.).
 E. Boserup: *Kvinde i u-land*, København 1974, (180 s.).
 G. Hernes: *Ulikhetens reproduksjon*, Oslo 1974 (NAVF), (22 s.).
 F. Eeg-Henriksen: Kvinner som arbeidskraftreserve, i A. M. Berg m.fl. (red.): *I kvinners bilde*, Oslo 1977, (10 s.).
 J. P. Olsen: *Aksjoner og demokrati*, Bergen 1980, s. 12–79 (67 s.).

E. SELVVALGTE SKRIFTER

(Årlig oppdatert liste over skrifter for selvvalg)

Under dette punkt skal en velge ett av følgende fire emner som fordypningsområde:

1. Allmenn sosiologi.
2. Klassiske tekster og kommentarer.
3. Teoretisk og metodisk utdypning.
4. Samfunn, historie og sosial endring.

En kan enten legge opp skrifter som utdyper det obligatoriske pensum, eller skrifter som er innrettet på et spesielt sosiologisk problem.

Pensum under E skal være 800 sider, hvorav 300 sider skal være valgt blant skrifter merket som konkret samfunnsstoff under 4: Samfunn, historie og sosial endring.

Lista fås ved henvendelse til Ekspedisjonen, Instituttet for sosiologi.

Det er anledning til å legge opp gammelt pensum (se Studiehandbok for 1980/81) til og med vårsemesteret 1982. Studenter som ønsker å legge opp gammelt pensum etter den tid, kan søke om dette.

UNDERVISNING

Undervisningen for grunnfag og første del av mellomfag strekker seg over to semestre. Det er ikke formelle krav om deltakelse i undervisningen.

Tradisjonelt har undervisningen for grunnfag blitt gitt i to hovedkurs, et generelt innføringskurs og et kurs i metode over to semestre. I de øvrige pensumområdene er det vanligvis blitt forelest i hvert annet semester.

Ved innføring av nytt grunnfagpensum fra og med høstsemesteret 1981, regner en med at undervisningsopplegget kan bli noe forandret. Det vises derfor til nærmere opplysninger i forelesningskatalogen.

EKSAMEN

Grunnfagseksamen holdes i slutten av hvert semester. Før oppmelding til eksamen må kandidaten sørge for at pensumlisten blir godkjent (se forelesningskatalogen). Samtidig med eksamensmeldingen må kandidaten oppgi hvilken av følgende eksamensformer han/hun velger:

- a) To skriftlige prøver, hver av varighet 8 timer, og en muntlig prøve.

b) En skriftlig hjemmeeksamen med en innleveringsfrist på 10 dager (offentlige fridager unntatt søndager kan komme i tillegg) over ett av minst 3 oppgitte emner. Besvarelsens størrelse skal ligge innenfor rammen av 3000 ord (ca. 8 maskinskrevne sider) pluss/minus 10 %. I tillegg kommer en muntlig prøve som under a).

Det er en forutsetning for anvendelse av eksamensform b) at kandidaten innleverer en skriftlig tentamensbesvarelse i samme semester som eksamen skal avlegges, og under samme betingelser med hensyn til tidsfrist og størrelse som for denne. Utlevering av tentamensspørsmålene skjer i vårsemesteret innen 15. februar, i høstsemesteret innen 20. september. Tentamensresultatet får ingen innflytelse på eksamenskarakterene.

Det er også en forutsetning at det skal være en rett for kandidatene å kunne søke veiledning hos faglærer under tentamen, men ikke under eksamen.

Eksamensform b) gjelder som en prøveordning fra og med våren 1981 til og med høsten 1982.

MELLOMFAG

Mellomfagseksamen består av grunnfagseksamen og eksamen i mellomfagstillegget. Mellomfagstillegget er beregnet til ett semester.

I mellomfagstillegget skal kandidaten fordype seg i et område etter valg. Følgende områder kan antydes:

Generell sosiologi (teori, metode)	Familiesosiologi
Politisk sosiologi	Utviklingssosiologi
Lagdelingssosiologi	By- og regionsosiologi
Organisasjonssosiologi	Utdanningssosiologi
Økonomisk sosiologi	Etniske minoriteter
Massekommunikasjonssosiologi	Religionssosiologi
Avvikssosiologi	Kultursosiologi
Arbeidssosiologi	Kvinnesosiologi

Det vil ofte være naturlig å kombinere verker innenfor generell sosiologi (teori, metode, fagets historie, metateori) med pensum fra spesialområdet.

PENSUM

Instituttet utarbeider veiledende litteraturlister innen de enkelte spesialområder. Innen en nærmere fastsatt frist skal kandidaten legge fram en pensumliste godkjent av undervisningsutvalget eller faglærer godkjent av dette. Pensumlisten skal normalt omfatte ca. 1200 sider, men mer eller mindre avhengig av stoffets tyngde. Pensumlister må ikke omfatte innslag av pensum fra andre eksamener.

Pensum skal bestå av arbeider innenfor den faglig avgrensede sosiologi, eller av slike arbeider sammen med andre arbeider av sosiologisk interesse i en rimelig balanse.

UNDERVISNING

I den utstrekning det er mulig gis det undervisning og veiledning innen de ulike spesialområder. Instituttet kan imidlertid ikke forplikte seg til i hvert semester å dekke alle spesialområder.

SEMESTEROPPGAVE

Innen en nærmere fastlagt frist kunngjort i forelesningskatalogen skal kandidaten levere inn en maskinskrevet semesteroppgave i to eksemplarer med et omfang på ca. 15–20 maskinskrevne sider (5–7000 ord). Semesteroppgavene inngår i eksamen (se under avsnitt om eksamen). Semesteroppgavene inngår i instituttets undervisningsmateriell og kan nyttes i seinere semesters undervisningstiltak – etter studentens samtykke. Semesteroppgaven skal inneholde et sammendrag på ca. 10 linjer, og må være godkjent før kandidaten får fremstille seg til den skriftlige prøve.

EKSAMEN

For å melde seg til eksamen i mellomfagstillegget kreves at kandidaten har bestått grunnfagseksamen i sosiologi i tidligere

semestre *eller* at kandidaten melder seg opp til grunnfagseksamen samtidig som han/hun melder seg opp til eksamen i mellomfagstillegget. I siste tilfelle annulleres eventuell bestått eksamen i mellomfagstillegget dersom kandidaten ikke består grunnfagseksamen.

Skriftlig eksamen består av en 8 timers prøve. To oppgaveformer kan bli anvendt, eventuelt i kombinasjon: enten kan det bli gitt en serie oppgaver på områder som listet ovenfor, hvorav kandidaten fritt kan velge det oppgitte antall oppgaver han/hun blir bedt om å besvare, eller oppgaver kan bli gitt for navngitte studenter under hensyntagen til deres spesielle pensumvalg.

Ved skriftlig sensur skal semesteroppgaven og skriftlig prøve telle likt, og skriftlig karakter gis på grunnlag av disse to arbeidene.

Den muntlige del av eksamen er frivillig. Kandidater som ønsker å gå opp til muntlig må gi instituttet beskjed om dette senest 24 timer etter sensur.

Grunnfagskarakteren innreknes i den endelige karakter for mellomfag i forholdet 2:1.

STATISTIKK

GRUNNFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 25. oktober 1968

Statistikk er antagelig det ikke-samfunnsvitenskapelige fag som samfunnsforskeren har mest bruk for. På grunn av fagets matematiske karakter er det et krevende fag og vanskelig å studere på egen hånd. Man kommer lengst ved å følge en systematisk opplagt undervisning og delta aktivt i øvelser og seminarer.

Det inngår elementære statistikk-kurs i undervisningen i de fleste samfunnsfagene ved fakultetet. Disse kursene omfatter vesentlig det en kan kalle konstaterende statistikk, dvs. hvordan en rent regnemessig kan behandle observasjonsmaterialer som er samlet inn for å belyse bestemte problemer. Den teoretiske statistikken, statistisk metodelære, er utviklet som hjelpemiddel ved *tolkingen* av observasjonsmaterialet i relasjon til problemet.

Statistisk metodelære er en gren av anvendt matematikk. Den bygger på sannsynlighetsregningen og tar mange forskjellige grener av matematikken til hjelp. Selv om Statistikk grunnfag er forsøkt bygd opp så det skal kreve lite av matematiske forkunnskaper, så må man ha noe matematikk. Undervisningen i denne er dels lagt til et eget kurs, MS. 1, dels til de enkelte statistikk-kursene SS. 1 til SS. 5 som alle inngår i grunnfaget.

Statistikk grunnfag tar sikte på å lære samfunnsvitenskapsstudenten grunntankene og en del spesielle metoder i statistisk metodelære, slik at han eller hun skal kunne formulere statistiske problemer og løse dem hvis de er enkle, eller hvis det allerede finnes adekvate statistiske metoder for løsningen av dem. Ellers må man ta kontakt med en fagstatistiker for å få i stand et samarbeid om løsningen.

De kurs som har fått betegnelsene SS. 1 til SS. 5 samt MS. 1 i denne studieplan er obligatoriske. På lengre sikt regner en med å

organisere nye kurs, og at det blir noen valgfrihet med hensyn til sammensettingen av kurs i grunnfaget.

For et videregående studium av statistisk metodelære kreves det atskillig matematikk. Et slikt studium hører naturlig inn under Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet. Hvis man tar sikte på statistikk som hovedfag med et samfunnsvitenskapelig anvendelsesområde, bør man ta selve statistikkstudiet helt fra begynnelsen av ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet og studere samfunnsfag parallelt. I sin hovedfagsoppgave kan man velge et emne som angår samfunnsvitenskapelige problemstillinger.

STUDIET OG UNDERVISNINGEN

Studiet av et grunnfag skal normalt kunne gjennomføres på ett år. Når det gjelder statistisk metodelære får man erfaringsmessig det beste utbytte ved å trekke studiet noe lenger ut og heller arbeide med andre fag parallelt.

I oversikten nedenfor er gitt en tidsplan som kan gjennomføres på tre semestre hvis man bruker ca. $2/3$ av sin tid på statistikken og resten f. eks. dels på programmeringskurs for EDB, som vil være nyttig under øvelsene i de videregående statistikk-kurs, dels på enkelte mellomfags- eller hovedfagskurs.

Grunnfagskurset er delt opp i emnekurs som alle må tas. Det anbefales å ta kursene i den gitte rekkefølge, idet de bygger på hverandre som angitt i oversikten. De første kursene, SS. 1 og MS. 1 begynner hvert høst-semester.

Alle kurs forutsetter matematikk som til examen artium på engelsklinjen samt det elementære statistikkurs i fagundervisningen. Normalt bør derfor statistikk grunnfag ikke være det første grunnfag i studiet.

Hvert kurs er tillagt et vekttall som gir uttrykk for omfanget, slik at samlet vekttall 10 forutsetter en arbeidstid på ett semester. Samlet vekttall for et grunnfag er altså 20. I hvert emne er det normalt 2 timer forelesninger og 2 timer øvelser pr. uke i ett semester.

Ved emneeksamenene er en del hjelpemidler tillatt etter avgjørelse av faglærer.

Kursoversikt.

Semester nr.	Kursbetegnelse	Vekt-tall	Emne	Bygger på
1 Høst I	SS. 1	4	Elementære sannsynlighetsteoretiske grunnbegreper. Innføring i matematikk.	Matematikk som til engelskartium og elementært kurs i statistikk.
	MS. 1	3		
2 Vår I	SS. 2	4	Statistisk metode-lære	SS. 1 og MS. 1
	SS. 3	2	Teori for utvalgsundersøkelser.	SS. 1
3 Høst II	SS. 4	2	Spesielle hypoteseprøvmingsmetoder.	For begge: SS. 1, MS. 1 og SS. 2
	SS. 5	5	Analyse av samvariasjonsproblemer.	
I alt vekt-tall		20		

EMNEINNHOLD

SS. 1. ELEMENTÆRE SANNSYNLIGHETSTEORETISKE GRUNNBEGREPER

Elementær sannsynlighetsregning, sannsynlighetsfordelinger, stokastiske variable, forventning, varians, kovarians. Binomisk og hypergeometrisk fordeling. Tilfeldig utvalg. Punktestimering. Hypoteseprøving, signifikansnivå, styrkefunksjon, noen enkle tester.

MS. 1. INNFØRINGSKURS I MATEMATIKK

Derivasjon og integrasjon. Noen grunnbegreper fra mengdelæren. Litt elementær vektoralgebra, matrisealgebra.

SS. 2. STATISTISK METODELÆRE

Sannsynlighetsfordelinger i en og flere variable, generell teori og variabeltransformasjoner. Viktige spesielle fordelinger (bio-

nomisk, hypergeometrisk, Poisson, eksponensial, normal, kji-kvadrat og t-fordeling, multinomisk og binormal). Generell estimerings- og hypoteseprøvingsteori.

SS. 3. TEORI FOR UTVALGSUNDERSØKELSER

Litt kombinatorikk. Utvalgsmetoder. Tilfeldige utvalg og andre utvalgstyper. Skjevhet. Stratifisering. Kvoteutvalg. Estimeringsmetoder.

SS. 4. SPESIELLE HYPOTESEPRØVINGSMETODER

Viktige spesielle testmetoder, med særlig vekt på de fordelingsfrie (ikke-parametriske).

SS. 5. ANALYSE AV SAMVARIASJONSPROBLEMER

Forsøksplanlegging, modeller, viktige analysemetoder: regresjon, korrelasjon, varians-, faktor- og klyngeanalyse.

EKSAMEN

I hvert emne holdes eksamen i slutten av det semester undervisningen blir gitt.

Det holdes en skriftlig prøve på 6 timer for hvert emne.

Fristen for oppmelding til eksamen angis i forelesningskatalogen.

Tillatte hjelpemidler leveres til kontroll før eksamen. Tid og sted for innlevering blir gjort kjent ved oppslag.

KARAKTERER

For hvert emne gis en karakter etter reglene i § 8, første avsnitt i Reglement for samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

Karakteren for statistikk grunnfag blir beregnet som et veiet gjennomsnitt av karakterene i de enkelte emner, med emnevekt-tallene som vekter.

PRØVER VED ANDRE UNIVERSITETS- FAKULTETER ELLER HØGSKOLER

Den som godtjør å ha avlagt tilsvarende prøve ved andre fakultet eller høyskoler kan søke Det akademiske kollegium om å få godkjent denne som del av statistikk grunnfag svarende til ett eller flere bestemte emner.

Bestått eksamen i den godkjente 20-gruppe i statistikk ved Det matematisk-naturvitenskapelige fakultet (jfr. studieplanen ved dette fakultet) godkjennes som statistikk grunnfag.

PENSUM

SS. 1. ELEMENTÆRE SANNSYNLIGHETSTEORETISKE GRUNNBEGREPER

Fra Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts of Probability and Statistics*.

- Kap. 1, II, III og V
- Kap. VI t.o.m. avsnitt 5
- Kap. VIII
- Kap. IX avsnitt 1 og 5
- Kap. X avsnitt 3
- Kap. XI avsnitt 1, 2
- Kap. XII avsnitt 1, 3, 6
- Kap. XIII

MS. 1. INNFORINGSKURS I MATEMATIKK

Lang, Serge: *A First Course in Calculus*.

- Kap. I
- Kap. III
- Kap. V
- Kap. VII § 1, 2
- Kap. VIII § 1, 2, 3
- Kap. IX § 1, 2, 3
- Kap. X § 1, 2, 4
- Kap. XI § 1, 2

Amundsen, H. T.: *Litt determinant og matriseregning for statistikere og økonomer*. Del II Matriser, kap. 6, 7 og 8.

Sydsæter, Knut: *Stensilert supplement til Lang*.

- § 1. Den aksiomatiske metoden.
- § 2. Logiske slutninger.
- § 3. Matematiske bevis.
- § 4. Mengdelære.
- § 5. Matematisk induksjon.
- § 6. Summasjonsnotasjon.
- § 7. Funksjoner av flere variable.
- § 8. Multipl integrasjon.

Quale, E.: *Vektoralgebra*. Stensil.

SS. 2. STATISTISK METODELÆRE

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metodelære*. En elementær innføring.

Kapitel 2, avsnittene 5, 6, 7, 8 og 9.

Kapitel 3, avsnittene 1–5. Kapitel 4, 5 og 7. Kapitel 8, avsnitt 1 og 2.

Dessuten leses kursorisk avsnittene 1.7, 2.1–2.3, 2.10.

Kapitel 8. Appendix A–E.

Statistisk metodelære II.

Resten av kapitel 8. Kapitel 9. 0–9. 5, 9.7 og 9.8. Kapitel 10.0–10.2, 10.4. Kursorisk lesning: Kapitel 11.

Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts of Probability and Statistics*.

Kapitel 4.1 og 4.2. Kapitel 7.1 og 7.2.

Kapitel 9.2, 9.3, 9.4.

Kapitel 10.1.

Dessuten må pensum i SS1 holdes vedlike, spesielt kapitel 13. Som innledende og kursorisk lesning anbefales dessuten de 11 første kapitler av Hays, W. L.: *Statistics for the Social Sciences*.

Senere kapitler vil være pensum i SS4 og SS5.

SS. 3. TEORI FOR UTVALGSUNDERSØKELSER

Amundsen, Herdis Thorén: *Utvalgsundersøkelser. Det elementære teoretiske grunnlaget*.

Quale, Elsa: *Stensilert supplement til Amundsen, H. T.: Utvalgsundersøkelser. Det elementære teoretiske grunnlaget*. (Deles ut på forelesningene.)

Samfunnsøkonomiske studier nr. 33: Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser.

Pensum i SS1 må holdes ved like, dessuten bør SS2 leses parallelt.

SS. 4. SPESIELLE HYPOTESEPRØVINGSMETODER

Hays, W. L.: *Statistics for the Social Sciences*. Kapittel 17 og 18.

Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts and Probability and Statistics*. Kapittel 11.3 og 12.

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk metodelære*. En elementær innføring. Avsnitt 3.6. *Statistisk metodelære II*. Avsnitt 9.6, 9.9, 10.3, 10.5, 13.4, 14.0–14.3, 14.6.

Enkelte testmetoder og observatorer som ikke er bevist eller ikke tatt med i ovenstående pensum, vil bli gjennomgått under forelesningene. Pensum i SS1 og SS2 må holdes ved like, spesielt kapittel 3 og 5 i *Statistisk Metodelære*, en elementær innføring, og kapittel 9 i *Statistisk metodelære II*.

SS. 5. ANALYSE AV SAMVARIASJONSPROBLEMER

Hays, William L.: *Statistics for the Social Sciences*. Kapittel 12–16.

Amundsen, Herdis Thorén: *Statistisk Metodelære*. En elementær innføring. Kapittel 7.

Statistisk Metodelære II. Kap. 12, 13.0–13.3.

Hodges, J. L. and Lehman, E. L.: *Basic Concepts of Probability and Statistics*. kap. 9.2–9.5 og 10.2.

Elementer av faktoranalyse og av klyngeanalyse vil bli forelest. Et lite stensilert kompendium er skrevet av Elsa Quale.

Som utfyllende lesning anbefales:

Solomon, Herbert, ed.: *Mathematical Thinking in the Measurement of Behavior*, spesielt part III: A Survey of Mathematical Models in Factor Analysis.

Blalock, Herbert M., Jr.: *Causal Inferences in Nonexperimental Research*, behandler noen regresjonsmodeller som kan brukes ved visse problemstillinger.

TILLATTE HJELPEMIDLER VED EKSAMEN

EMNENE MS. 1 og SS. 1

1. Logaritmetabell og slike numeriske tabeller som er tillatt ved examen artium.
2. Regnestav eller minikalkulator.
3. Serge Lang: *A First Course in Calculus*.
4. H. T. Amundsen: *Litt determinant- og matriseregning*.
5. a. Knut Sydsæter: *Supplement til Lang*. Stensil.
b. E. Quale: *Vektoralgebra*. Stensil.
6. Hodges and Lehman: *Basic Concepts of Probability and Statistics*.

EMNENE SS. 2, SS. 4 OG SS. 5.

I tillegg til ovenstående også:

7. H. T. Amundsen: *Statistisk metodeleære I og II*.
8. Hays, W. L.: *Statistics for the Social Sciences*.

EMNET SS. 3

I tillegg til ovenstående også:

9. H. T. Amundsen: *Utvalgsundersøkelser. Det elementære teoretiske grunnlaget*.
E. Quale: *Supplement til H. T. Amundsen: Utvalgsundersøkelser. Det elementære teoretiske grunnlaget*. Stensil.
10. Samfunnsøkonomiske studier nr. 33: Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser.

Ved enhver eksamen kan eksamenskommissjonen bestemme at ytterligere hjelpemidler skal tillates. Disse vil i så fall bli delt ut til kandidatene ved eksamen. Slike hjelpemidler må kandidaten ikke forsyne med kommentarer, merker, notater eller henvisninger.

Av heftene under punkt 4 og 7 vil det bli skaffet til veie rene eksemplarer som utdeles til kandidatene ved eksamen. Disse hjelpemidler må leveres tilbake etter eksamen og må ikke forsynes med kommentarer, notater, merker eller henvisninger.

De øvrige hjelpemidler som kandidatene selv må bringe med, må før eksamen innleveres til kontroll på en bestemt tid som blir kunngjort ved oppslag.

STATSVITENSKAP

GRUNNFAG – MELLOMFAG – HOVEDFAG

Vedtatt av Det akademiske kollegium 10. mai 1957
med endringer t.o.m. 1975

INNLEDNING

Statsvitenskap er studiet av den politiske virksomhet i og mellom samfunn.

Formålet med studiet er å øke forståelsen av hvorledes det politiske system fungerer, hvilke samfunnsmessige forhold som betinger de forskjellige politiske systemer, og hvilke virkninger de forskjellige politiske systemer har.

Den politiske virksomhet omfatter atferd og fenomener av så forskjellig karakter at det er hensiktsmessig å dele statsvitenskapsstudiet inn i flere hovedområder:

1. *Politisk teori* omfatter politisk idehistorie, grunnlagsproblemer og analytiske tilnæringsmåter til studiet av politikk.
2. *Politisk atferd* er betegnelsen på studiet av den virksomhet som tar sikte på å påvirke det politiske system, bl.a. valg, folkemening og representasjon.
3. *Offentlig politikk og administrasjon* er betegnelsen på studiet av politiske systemer, politiske institusjoner, offentlige avgjørelsesprosesser, og innholdet i offentlige beslutninger.
4. *Internasjonal politikk* omfatter studiet av atferd mellom nasjoner og utformingen av denne.

Inndelingen i disse områdene angir til en viss grad arbeidsdelingen innen faget, men må i første rekke ses som et praktisk hjelpemiddel for organiseringen av undervisningen. De bør derfor ikke oppfattes som klart adskilte fagområder.

Det er anledning til å avlegge eksamen i statsvitenskap grunnfag, mellomfag og hovedfag.

Det er også anledning til å avlegge magistergradseksamen i

statsvitenskap. De som tar sikte på magistergraden anbefales å begynne med grunnfag og mellomfag. (Se forøvrig reglement om magistergraden på side 273.)

Alle studenter må i begynnelsen av hvert semester registrere seg ved Institutt for statsvitenskap ved å fylle ut et semestermeldingsskjema.

GRUNNFAG

Grunnfaget tar sikte på å gi en generell innføring i de fire statsvitenskapelige hovedområder: politisk teori, politisk atferd, offentlig politikk og administrasjon, og internasjonal politikk. Det vil bli lagt spesiell vekt på at studenten skal utvikle en selvstendig faglig forståelse og oppøve evnen til å bygge ut resonnementer på en systematisk måte. Grunnfaget gir også en innføring i metode og statistikk gjennom en egen forelesningsrekke med en separat eksamen.

PENSUM

Pensumliste fås ved henvendelse til instituttet.

PENSUM I METODE/STATISTIKK ER FØLGENDE:

Hellevik, Ottar: *Forskningsmetode i sosiologi og statsvitenskap*
Oslo, Universitetsforlaget, 1980.

med unntak av sidene

48–52 (Nærmere om deduksjon)

129–140 (Sammensatte skalaer)

235–240 (Regresjonsanalyse)

253–256 (Forklaring av utfallet av kontrollen)

256–257 (Multivariat korrelasjons- og regresjonsanalyse)

257–271 (Sammenslåing av variabler til indekser)

271–286 (Gruppering av enheter)

341–344 (Estimering).

UNDERVISNING

Grunnfaget er beregnet å strekke seg over to semestre. Nye kurs settes i gang hvert semester.

Ingen kurs er obligatoriske, men studentene oppfordres til å følge og delta aktivt i dem.

Det gis hvert semester forelesninger i hoveddelens fire hovedområder:

1. Politisk teori.
2. Internasjonal politikk.
3. Offentlig politikk og administrasjon.
4. Politisk atferd.

Undervisningen i ulike politiske systemer gis i tilknytning til forelesningene i hovedområde nr. 4.

Forelesningene blir slik lagt opp at det er naturlig å velge områdene 1 og 2 i første semester og områdene 3 og 4 i annet semester.

I tilknytning til de fire hovedforelesningene holdes det seminarer. Studentene forutsettes å delta aktivt i disse seminarer, også med oppgaveskriving.

På undervisningsplanen er satt av tid til kollokvier. Studentene forutsettes å legge opp kollokvier på egen hånd.

Det gis kurs i metode/statistikk som strekker seg over 2 semestre. Kurset består av ukentlige forelesninger og ukentlige seminarer. Nye kurs settes i gang hvert semester.

EKSAMEN

Grunnfagseksamen består av:

- Eksamen i hoveddelen, 2 skriftlige prøver på 8 timer hver. Det holdes også en muntlig prøve i hoveddelen.
- Eksamen i metode/statistikk, 1 skriftlig prøve på 4 timer.

Grunnfagseksamen holdes hvert semester. Undervisningen er lagt opp slik at studentene skal ta eksamen (både i hoveddelen og i metode/statistikk) etter 1 års studium. Det kan således bli gitt eksamensoppgaver i hoveddelen som forutsetter at man kjenner pensum i metode/statistikk, og det kan bli gitt oppgaver i metode/statistikk som forutsetter pensum i hoveddelen kjent.

Den endelige grunnfagskarakter beregnes slik at eksamen i hoveddelen (de to 8-timers prøver og muntlig) gis 16 vektall og eksamen i metode/statistikk 4 vektall.

MELLOMFAG

Mellomfaget består av grunnfaget og et mellomfagstillegg av et semesters varighet.

Mellomfagstillegget tar sikte på å gi utdypet kjennskap til og forståelse av hovedområdene politisk atferd og komparativ politikk, offentlig politikk og administrasjon, og internasjonal politikk.

PENSUM

Pensumliste fås ved henvendelse til instituttet.

UNDERVISNING

For grunnfagsdelen, se denne.

Mellomfagstillegget er beregnet å strekke seg over et semester. Det gis forelesninger i hvert av hovedområdene:

- 1) Politisk atferd og komparativ politikk.
- 2) Offentlig politikk og administrasjon.
- 3) Internasjonal politikk.

I tilknytning til hovedforelesningene holdes det seminarer. Studentene forutsettes å delta aktivt i disse, også med oppgaveskrivning.

Det er også satt av tid til kollokvier. Kollokvievirksomheten forutsettes organisert og drevet av studentene selv.

EKSAMEN

Mellomfagseksamen holdes hvert semester. *Alle kandidater må som vedlegg til eksamensmeldingsskjemaet levere en liste over det pensum som legges opp i den valgfrie del.* Listene vil deretter bli behandlet av undervisningsleder på mellomfag. Dersom kandidaten ikke har fått annen beskjed innen 3 uker før innleveringsdatoen for semesteroppgaven, kan det valgfrie pensum betraktes som godkjent.

Mellomfagseksamen kan tas på to måter. Det må fremgå av eksamensmeldingen hvilken måte den enkelte kandidat skal gå opp etter:

A. *Mellomfagstillegget.*

Forutsetter bestått eksamen i grunnfagets hoveddel. Eksamen består av en semesteroppgave, en skriftlig prøve på åtte timer, og en muntlig prøve.

Tema for semesteroppgaven velges fritt av studenten selv. Semesteroppgaven skal ikke overstige 10 sider. Innleveringsfristen for semesteroppgaven faller ca. 2 uker etter dagen for den skriftlige prøve. Den nøyaktige dato for innleveringsfristen blir gjort kjent ved oppslag. Kandidater som ikke har levert semesteroppgave innen fristens utløp forutsettes å ha trukket seg fra eksamen.

Ved beregning av karakteren *før* muntlig prøve i mellomfagstillegget teller semesteroppgaven $\frac{1}{3}$ og skriftlig eksamen $\frac{2}{3}$.

Både ved den skriftlige og den muntlige prøve blir kandidaten prøvet i den del av det obligatoriske pensum som går ut over grunnfagpensum. Ved den muntlige prøve kan det dessuten bli eksaminert i tilknytning til semesteroppgaven og i tilknytning til det valgfrie pensum.

Samtidig med eksamen i mellomfagstillegget avlegges eksamen i grunnfagets kurs i metode/statistikk (4 timer) dersom denne tidligere ikke er bestått. Karakteren for grunnfaget, inkludert eksamen i metode/statistikk, teller $\frac{2}{3}$, og karakteren for mellomfagstillegget $\frac{1}{3}$, ved beregning av den endelige karakter for mellomfagseksamen.

B. *Fullt mellomfag.*

Eksamen består av tre skriftlige prøver på åtte timer, en semesteroppgave, og en muntlig prøve.

Om semesteroppgaven, se under punkt A.

To av de skriftlige prøvene tilsvarer prøvene under grunnfaget, den tredje svarer til den skriftlige prøve som er nevnt under punkt A.

Ved den muntlige prøve kan det eksamineres både i de obligatoriske pensumdeler i grunnfag og mellomfagstillegget, i

tilknytning til semesteroppgaven, og i tilknytning til det valgfrie pensum under mellomfagstillegget.

Samtidig med eksamen i mellomfag hoveddel avlegges eksamen i grunnfagets kurs i metode/statistikk (4 timer) dersom denne tidligere ikke er bestått. Denne eksamen har vektallet 4, mens eksamen i mellomfagets hoveddel har vektallet 26.

Tidligere avlagt grunnfagseksamen i statsvitenskap regnes ikke med i karakteren for mellomfaget.

HOVEDFAG INNLEDNING

Den som skal begynne på hovedfagsstudiet, må ha bestått mellomfagseksamen i statsvitenskap, (grunnfagseksamens hoveddel, metode/statistikk og mellomfagstillegget). Karakteren må være 2,7 eller bedre enten i hele mellomfaget eller i mellomfagstillegget. Det anbefales at eksamen i de to andre fag under den lavere grad er avlagt.

Studenter som har tatt grunnfagseksamen etter gammel studieordning (før 1969) uten metode og statistikk, må avlegge eksamen i grunnfagets kurs i metode med statistikk før de begynner på hovedfaget dersom de heller ikke har avlagt andre prøver i statistikk under samfunnsvitenskapelig embetseksamen (se s. 29).

Statsvitenskap hovedfag består av *i alt 30 vektall*. Disse oppnås på følgende måte:

- 4 ved et obligatorisk metodekurs (STV-651).
- 15 ved 5 kurseksamener i 3-vektallskurs, som velges fritt blant de kurs det blir gitt undervisning i de enkelte semestre.
- 1 ved deltakelse/oppgaveskriving i tilknytning til et seminar. Dette vektall kan – etter kurslederens skjønn – også oppnås innenfor et kurs.
- 10 ved en vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

De valgfri kursene kan hentes fra emnegruppene metodelære og grunnlagsproblemer, offentlig politikk og administrasjon, politisk atferd og internasjonal politikk.

Studentene skal videre delta i minst 1 seminar. Seminardelta-

kelsen og en godkjent seminaroppgave kreditteres med 1 vekt-tall. Godkjennelse av semesteroppgaven skjer ved en kommisjon bestående av seminarleder og en sensor. Tilsvarende deltakelse og oppgaveskrivning kan etter kurslederens skjønn skje innenfor rammen av ordinære kurs.

Hovedoppgaven skal bygge på en selvstendig undersøkelse av et nærmere avgrenset problem, og skal vise at studenten har innsikt i vitenskapelige metoder og selv kan bruke dem.

Studenten bør allerede i hovedfagets første semester velge tema for sin undersøkelse. Temavalg og opplegg skal drøftes med én eller flere av lærerne i faget før det videre arbeid settes i gang. Det er utarbeidet et stensilhefte (POLITICO Nr. 23) om arbeidet med hovedoppgaven, som kan fås ved henvendelse til Instituttet.

Studentene bør så tidlig som mulig få oppnevnt et veiledningsutvalg i arbeidet med hovedoppgaven. Retningslinjer for veiledningen kan fås ved henvendelse til Instituttet.

Hovedoppgaven skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge avsluttende eksamen. Fristen for innlevering av hovedoppgaven blir kunngjort i forelesningskatalogen.

Studenter som har tatt sine 20 kursvekt-tall før hovedoppgaven innleveres kan innlevere hovedoppgaven når som helst i semestret. Studenten skal da kunne avslutte muntlig prøve innen 1½ måned fra innleveringsdatoen, eksklusive feriene. I denne tidsfrist kan ikke medregnes tiden 15. mai–15. juni, eller 15. november–15. desember. Dette innebærer at dersom man ønsker avsluttende eksamen i samme semester hovedoppgaven leveres, må oppgaven leveres innen 1. april i vårsemesteret og innen 1. oktober i høstsemesteret.

Hovedoppgaven skal leveres til instituttet i 6 innbundne eksemplarer.

Sammen med hovedoppgaven leveres et sammendrag av hovedoppgaven. Sammendraget skal være kort – én side kan være en passende norm – og skrevet slik at en utenforstående får mulighet til å danne seg et inntrykk av innholdet i oppgaven. Mer konkret bør sammendraget gi opplysninger om

- 1) hovedproblemstilling(er)
- 2) kilder for data

- 3) metoder som er brukt for innsamling og analyse av data
- 4) viktigste resultater

UNDERVISNING

METODELÆRE OG GRUNNLAGSPROBLEMER

- STV 601 Grunnlagsproblemer
- STV 602 Normativ politisk teori
- STV 603 Sentrale empiriske tilnæringsmåter
- STV 604 Beslutningssystemer
- STV 605 Utvalgte emner i politisk teori. Områdekurs.
- STV 606 Politisk-økonomiske modeller
- STV 607 Problemer og metoder i studiet av historiske politiske systemer
- STV 608 Moderne demokrati: pluralisme
- STV 609 Demokrati og arbeid
- STV 631 Områdekurs
- STV 651 Metode
- STV 654 Multivariat analyse

OFFENTLIG POLITIKK OG ADMINISTRASJON

- STV 701 Administrativ teori, organisasjonsteori, byråkratiteori
- STV 702 Politiske og administrative systemer
- STV 703 Norske parlamentariske beslutningsprosesser
- STV 704 Norsk offentlig administrasjon
- STV 721 Utvalgte områder av offentlig politikk. Områdekurs.
- STV 722 Forhandlingssystemer og konfliktløsning
- STV 723 Lokal administrasjon og politikk
- STV 724 Offentlig planlegging
- STV 725 By- og regionplanlegging
- STV 726 Administrativ rasjonalisering
- STV 727 Byråkrati
- STV 728 Teoretiske tilnæringer i studiet av offentlig politikk.
- STV 730 Offentlig budsjettering

POLITISK ATFERD

- STV 801 Valg og politisk atferd
- STV 802 Partier og politisk lederskap
- STV 803 Massekommunikasjon og massemedia
- STV 804 Utviklingsproblematikk
- STV 805 Politiske og andre eliter

- STV 806 Interessegrupper
- STV 807 Profesjoner
- STV 808 Analyse av partiets atferd
- STV 809 Politisk representasjon, teori og empiri
- STV 810 Revolusjon og revolusjonsteori
- STV 811 Ad-hoc-bevegelser
- STV 812 Militærets politiske rolle
- STV 813 Lagdeling og politiske ressurser
- STV 814 Politisk deltakelse – teori og empiri
- STV 815 Folkeavstemninger
- STV 816 Holdningsdannelse og offentlig opinion
- STV 817 Utviklingsprosesser og statsform
- STV 851 Områdekurs

INTERNASJONAL POLITIKK

- STV 901 Utenrikspolitiske beslutningsprosesser
- STV 902 Sammenliknende utenrikspolitikk
- STV 903 Interaksjon og struktur i det internasjonale system
- STV 904 Integrasjon mellom stater
- STV 905 Internasjonal organisasjon
- STV 906 Konflikt og konfliktløsning
- STV 907 Sikkerhetspolitikk
- STV 908 Internasjonale forhandlinger
- STV 909 Utviklingslandene i internasjonal politikk
- STV 910 Teori i studiet av internasjonal politikk
- STV 912 Internasjonal økonomi
- STV 913 Transnasjonale selskaper
- STV 914 Internasjonal ressurspolitikk
- STV 951–959 Områdekurs

EKSAMEN

- (a) Kourseksamener som hver består av en semesteroppgave og en avsluttende 4-timers skriftlig eksamen.
Kourseksamen kan bare avlegges i det semester kurset blir gitt.
- (b) En hovedoppgave.
- (c) En avsluttende muntlig prøve i tilknytning til hovedoppgaven.

PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 10. februar 1977 med endringer t.o.m. 1979.

§ 1.

Pedagogisk embetseksamen består av fire avdelinger og gir rett til tittelen *candidatus paedagogiae*.

§ 2.

Første avdeling består av eksamen i to grunnfag, eller jamgod utdanning etter avgjørelse av kollegiet.

§ 3.

For andre, tredje og fjerde avdeling fastsetter kollegiet etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i, prøveformen og obligatoriske kurs og praksis. I fjerde avdeling skal studenten velge spesialiseringsområder og levere en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

Eksamenskravene fastsettes slik at andre og tredje avdeling normalt skal kunne gjennomføres på to semestre hver, og fjerde avdeling på fem semestre iberegnet ett semesters praksis.

§ 4.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått examen philosophicum¹⁾.

Før melding til tredje avdelings eksamen må studenten ha bestått andre avdeling og ha ett års pedagogisk praksis.

Før melding til fjerde avdelings eksamen må studenten ha bestått tredje avdeling. Andre eller tredje avdelings eksamen må være bestått med karakteren *laudabilis* eller likeverdig karakter. Før melding til avsluttende eksamen kreves at hovedoppgaven og praksis er godkjent.

¹⁾ Jfr. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Oslo og Universitetet Bergen

§ 5.

For hver avdeling gis en samlet karakter for prøvene. For hovedoppgaven gis særskilt karakter.

Ved bestått eksamen er karakterene:

laudabilis prae ceteris	1,0–1,5
laudabilis	1,6–2,5
haud illaudabilis	2,6–3,2
non contemnendus	3,3–4,0

Studenter som får dårligere karakter enn 4,0 har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

Kollegiet kan etter forslag fra fakultetet bestemme at det for enkelte prøver gis karakteren bestått/ikke bestått.

§ 6.

På vitnemålet for fullført pedagogisk embetseksamen oppføres de eksamener som første avdeling består av, karakteren med grad og tallverdi for annen, tredje og fjerde avdeling, hovedoppgavens tittel og karakter, kandidatens spesialiseringsområde og praksis fra fjerde avdeling. Dersom kandidaten er fritatt for eksamen etter § 8, føres dette på vitnemålet. For å få vitnemål for bestått pedagogisk embetseksamen må tredje og fjerde avdeling være avlagt ved universitetet.

§ 7.

En student kan ikke framstille seg til noen del av embetseksamen mer enn tre ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet dispensere fra denne bestemmelsen. Etter gjentatt eksamen gjelder den best oppnådde karakter.

En kandidat som har meldt seg til eksamen ved en avdeling, kan ikke avlegge ny eksamen ved en lavere avdeling og få den godkjent som del av pedagogisk embetseksamen uten at han seinere avlegger eksamen ved de etterfølgende avdelinger.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av collegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 8.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet frita for eksamen eller prøve.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
  2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon.
- Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglement inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriften gir hjemmel til det.

*

Etter reglene for overgang til ny studieordning, godkjent av kollegiets arbeidsutvalg 24. juni 1977, vil siste ordinære eksamen for 4. avdeling etter gammel studieordning bli arrangert våren 1981. (Reglement og studieplan for gammel studieordning står i Studiehandboka for 1976/77).

Studenter som har tatt 2. avd. etter gammel studieordning, må ta en tilleggseksamen i didaktikk før overgang til ny studieordning. Dessuten må en fylle praksiskravet til ny studieordning. Nærmere opplysninger om ovennevnte tilleggseksamen i didaktikk og overgangsregler fås ved henvendelse til instituttet.

ALLMENN ORIENTERING

Pedagogikk er læren om oppdragelse og undervisning. Siktepunktet for pedagogikkstudiet er å oppnå innsikt i oppdragelses- og undervisningsprosessens egenart, former, betingelser og mål, slik at kandidaten skal bli i stand til å analysere, forstå, vurdere og utøve pedagogisk virksomhet.

Den pedagogiske vitenskap må i sin analyse av pedagogisk virksomhet trekke inn synspunkter av både normativ og deskriptiv art fra en rekke vitenskaper. Av sentrale hjelpevitenskaper for pedagogikkstudiet kan nevnes filosofi, historie, psykologi og sosiologi.

Embetsstudiet fører fram til pedagogisk embetseksamen (cand. paed.-eksamen). For andre utdanningstilbud i pedagogikk vises det til magistergradsstudiet og til studium i pedagogikk omtalt under cand.polit.-eksamen.

Hovedtrekkene i studiets oppbygging er angitt i den skjematiske oversikten side 187. Som det framgår av denne og av reglement for pedagogisk embetseksamen, forutsetter studiet avlagt examen philosophicum og 1 års pedagogisk praksis. Embetsstudiet består av fire avdelinger. Normal studietid for første avdeling er fire semestre, for annen avdeling to semestre, for tredje avdeling to semestre, og for fjerde avdeling fem semestre, slik at den samlede studietid normalt vil være 6½ år.

3-årig lærerutdanning ved de pedagogiske høyskoler eller tilsvarende lærerutdanningsinstitusjoner der utdanningen inneholder pedagogiske studier av ett års omfang, samt examen philosophicum og 1 års pedagogisk praksis, godkjennes som 1. og 2. avdeling og gir grunnlag for melding til 3. avdelings eksamen.

FØRSTE AVDELING

Første avdeling består av eksamen i to grunnfag eller jamgod utdanning etter avgjørelse av kollegiet, jfr. reglementets § 2. Kollegiet har fastsatt følgende nærmere retningslinjer for hvilken utdanning som kan godkjennes som første avdeling.

Som første avdeling godkjennes:

- I. 2 grunnfag.
  - a) Alle grunnfag ved universitetene (unntatt pedagogikk).
  - b) All utdanning godkjent som grunnfag, spesifisert og uspesifisert (unntatt pedagogikk og fag med sperre for pedagogikk).
- II. 2 års utdanning på universitets- og høyskolenivå.
  - a) En godkjenner utdanningsenheter av to års varighet, to ettårsheter eller tre enheter av annen varighet som tilsammen utgjør to år.
Det må være faglig sammenheng innenfor den enkelte utdanningsenheten, og enhetene må ikke overlappe hverandre.
  - b) For at studiet skal godkjennes, er det en forutsetning at individuell prøving inngår i evalueringen.

- c) Utdanning som inneholder pedagogikk kan bare godkjennes hvis pedagogikk utgjør en svært begrenset del av studiet.
2-årig lærerutdanning blir godkjent som 1. avdeling.

ANDRE AVDELING

Andre avdeling tilsvarer grunnfag i pedagogikk ved Universitetet i Oslo.

Som 2. avdeling godkjennes også Spesiallærerskolens 1. avd.

3-årig lærerutdanning ved pedagogisk høgskole godkjennes som 1. og 2. avdeling (jfr. ovenfor). 2-årig lærerutdanning som påbygges med en halvårsenhet i pedagogikk ved de pedagogiske høgskoler eller tilsvarende lærerutdanningsinstitusjoner, slik at utdanningen samlet inneholder pedagogiske studier av ett års omfang, godkjennes som 2. avd. (For godkjenning av resten av lærerutdanningen som 1. avdeling, må fagenhetene omfatte 2 års studium.)

For at annen utdanning i pedagogikk skal godkjennes som 2. avdeling, må den være godkjent av kollegiet som grunnlag for videre studier til pedagogisk embetseksamen, dvs. være innpasset i embetsstudiet. Det er ikke tilstrekkelig at utdanningen er godkjent som «tilsvarende pedagogikk grunnfag», dvs. inngår som valgfri del av en cand.mag.grad.

TREDJE AVDELING

De allmennteoretiske studiene fortsetter i tredje avdeling. Det blir lagt vekt på utviklingsteori, læringspsykologi, spesialpedagogikk, undervisnings- og oppdragelsesproblemer, historiske, filosofiske og sosiologiske problemstillinger.

Studiet forbereder derved til spesialstudier og selvstendige undersøkelser.

Pensum er definert i form av emner og veiledende litteratur. Litteraturen presiserer emnene nærmere, og angir et rimelig nivå og omfang.

Undervisningen på 3. avdeling vil bli gitt både i form av forelesninger, seminar og korte kurs.

Instituttet vil kunne definere enkelte undervisningstilbud som obligatoriske for studentene.

En gjør oppmerksom på at for studenter som skal opp til 3. avdelingseksamen høsten 1981, er det studieplanen i studiehandboka 1980/81 som gjelder, mens planen i foreliggende studiehandbok gjelder for studenter som skal opp våren og høsten 1982.

LITTERATUR – 3. AVDELING

1. PEDAGOGISK PSYKOLOGI (UTVIKLINGSTEORI, LÆRINGSPSYKOLOGI, SPESIALPEDAGOGIKK)

Læringspsykologi, med hovedvekt på språklæring.

Birch, D. & Veroff, J.: *Motivation. A study of action.* Belmont 1966.

Nyborg, M.: *Læring, begrepslæring og begrepsundervisning.* Pedagogisk forskningsinstitutt, Oslo 1978. Kap I–IV.

Peterson, L. R.: *Learning.* Glenview, Ill. 1975.

Bandura, A.: *Social Learning Theory.* Englewood Cliffs 1977. Kap. 1, 2 og 5.

Wickelgren, W. A.: *Learning and Memory.* Englewood Cliffs 1977. Kap. 1, 6 og 8–10.

Schmuck, R. A. & Schmuck, P. A.: *Group processes in the Classroom.* 3. ed. 1979. Kap. 1–8.

Utviklingsteori, med innføring i psykogene utviklingsproblemer.

Hall, C. S. & Lindzey, C.: *Theories of personality.* 2. ed. 1970. Kap. 2, 4, 6–7, 11, 15.

Hall, C.S. & Lindzey C.: *Theories of personality,* 3. ed. 1978. Kap. 2, 5, 11, 12, 15 og 17.

White, R. W. & Watt, N. F.: *The abnormal personality.* 4. ed. 1973. Kap. 3–9.

Spesialpedagogiske problemområder, med innføring i fysiogene læreproblemer.

Kirk, S. A. & Gallagher J. J.: *Educating exceptional children*. 3. ed. 1979. Kap. 4–10.

DIDAKTIKK OG OPPDRAGELSESTEORI

Eisner, E. W. & E. Vallance (red.): *Conflicting Conceptions of Curriculum*. Berkeley, California 1974. Introduction, kap. 1, 2, 6, 8–12, Conclusion.

Franke-Wikberg, S. & M. Johansson: *Utvärdering av undervisning*. Lund 1976, s. 1–61.

Illeris, K.: *Problemorientering og deltagerstyring*. København 1976, s. 11–150.

Lundgren, Ulf P.: *Att organisera omvärlden. En introduktion till läreplanteori*. Stockholm 1979. Kap. 1–8, 13.

Patterson, C. H.: *Foundations for a Theory of Instruction and Educational Psychology*. New York 1977. Kap. 1, 3–6.

Spodik, B. & H. J. Walberg (red.): *Studies in open Education*. New York 1975, kap. 1, 3, 5, 7, 8, 11, 12, 14.

Stenhouse, L.: *An Introduction to Curriculum Research and Development*. London 1975, kap. 1, 2, 4–10.

Bollnow, O. F.: *Eksistensfilosofi og pedagogikk*. København 1977.

Liljestrøm, R.: *Våra barn og andras ungar*. Kap. 1, 2, 4–6.

Bom, A.: *Småbørn og medier. En utviklingspsykologisk analyse*. Kap. 9–17.

3. PEDAGOGISK HISTORIE, PEDAGOGISK FILOSOFI OG PEDAGOGISK SOSIOLOGI (HISTORISKE, FILOSOFISKE OG SOSIOLOGISKE PROBLEMSTILLINGER)

Skolens lærestoff og arbeidsmåter i idéhistorisk perspektiv.

Brubacher, J. S.: *A History of the Problems of Education*. 2. Ed. N. Y. 1966. Kap. 7–10.

Komparativ pedagogikk. De gymnasiale utdannelser i de nordiske land.

Grue-Sørensen, K., Rand, P., Dahllöf, U.: *Komparativ pedagogik*. Oslo 1971.

Gymnasutdanning: 16–19-åringenes utdannings situasjon i Norden II. En sammenlignende studie. N.U.B. 1978:18, s. 9–57 og 75–107.

Utvikling av yrkesskoler for håndverk og industri i vårt land i dette hundreåret.

Innstilling II om det videregående skoleverket fra skolekomiteén av 1965. Oslo 1969. Kap. IV.

Telhaug, A. O.: *Vår nye videregående skole*. Oslo 1975. s. 9–172.

Barnehagen i Norge.

Førskoler. NOU 1972: 39, s. 14–53, 112–133.

Førskolelærerutdanning. NOU 1975: 65. s. 5–14, 30–38.

Moralfilosofiske problemer i forbindelse med oppdragelsesidealene «frihet» og «likhet».

Barrow, R.: *Moral philosophy for Education*.

London 1975. Kap. 1–6.

Enhetsskolens samfunnsmessige forutsetninger og konsekvenser.

Dokka, H.-J. m. fl.: *Enhetsskoleproblemet i den norske skole*. (Fås kjøpt ved instituttet.)

Solstad, K. J.: *Riksskole i utkantstrok*. Oslo 1978.

Telhaug, A. Oftedal: *Pedagogikk og politikk*. Oslo 1978, s. 41–90.

Likhet i utdanning.

Hernes, G., Knudsen, K.: *Utdanning og ulikhet*. Levekårsundersøkelsen. NOU 1976: 46. Kap. O, s. VII–XI, kap. 6, s. 79–90.

Bowles, S., Gintis, H.: *Schooling in capitalist America*. London 1976. Kap. 3,4.

Galtung, J., Beck, C., Jaastad, J.: *Educational growth and educational disparity*. Universitetet i Oslo u. å. (*stensil*) S. 1–32.

FJERDE AVDELING

På fjerde avdeling søkes teoretiske studier, hovedoppgave, øvinger og praksis under supervisjon og ekskursjoner best mulig integrert.

Progresjonen vil på denne avdeling kunne variere noe fra student til student. Imidlertid vil studiet av forskningsmetode være en naturlig innledning til arbeidet med hovedoppgaven.

Hovedoppgavearbeidet skal ha sammenheng med den faglige spesialisering studenten velger i denne del av studiet, og bør derfor påbegynnes tidlig i fjerde avdeling. Hovedoppgaven må være levert og godkjent før oppmelding til avsluttende eksamen kan finne sted. Et sammendrag (ca. 1 side) av hovedoppgaven skal innleveres sammen med hovedoppgaven.

Praksis vil både kunne danne utgangspunkt for og støtte opp under hovedoppgaven og den teoretiske spesialisering. Den bør derfor søkes integrert gjennom store deler av avdelingen. Praksis må imidlertid være gjennomført og godkjent før oppmelding til avsluttende eksamen.

De teoretiske studier vil kunne starte på forskjellige tidspunkt for den enkelte student, men vil for alle studenter få størst vekt mot slutten av avdelingen.

STUDIEINNHold

Foruten arbeidet med hovedoppgaven og praksis, skal studentene konsentrere sitt studium om utvalgte emner. Disse kan deles inn i tre studieområder:

- A. Et *fellesområde* som består av obligatoriske studieemner.
  - B. To *spesialiseringsområder* hvorav studentene må velge det ene.
  - C. Et *selvvalgt* område.
-
- A. *Fellesområdet* består av følgende studieemner:
    - fagdidaktikk
    - etikk
    - forskningsmetode.

B. *Spesialiseringssområdene.*

Spesialiseringssområdene er lagt opp med sikte på å kvalifisere studentene til pedagogisk virksomhet enten innenfor

(B.1) *Pedagogisk-psykologisk rådgivning* eller innenfor

(B.2) *Undervisning, undervisningsveiledning og ledelse.*

B.1. *Spesialisering til pedagogisk-psykologisk rådgivning.*

Innholdet i denne spesialiseringen omfatter følgende:

1. Teoretisk og praktisk studium som grunnlag for å diagnostisere og gi råd om pedagogisk behandling:
  - 1.1. av barn med overveiende emosjonelt, motivasjonelt, sosialt betingede utviklingshemninger, herunder atferdsvansker av ulike slag, mistriivsel i skolen, skolevegring, etc.
  - 1.2. av barn med ulike typer av mer spesifikke språkvansker som hovedsvikt; herunder lese- og skrivevansker, sentrale språkforstyrrelser, stamming.
  - 1.3. av barn med generelle lære- og språkvansker.
2. Summarisk studium av overveiende sensorisk betingede lærevansker.
3. Metoder og hjelpemidler i forbindelse med diagnostisering, herunder også diagnostisk undervisning.
4. Med utgangspunkt i det foregående, studeres mulighetene for å etablere tiltak som kan redusere eller forebygge utviklingshemninger.
5. Problemer som knytter seg til selve rådgivningsprosessen, rådgiverens rolle, funksjoner og yrkesetikk.

B.2. *Spesialisering til, undervisning, undervisningsveiledning og ledelse.*

Innholdet i denne spesialiseringen omfatter følgende:

1. Grunnprinsipper for undervisning, veiledning og ledelse med utgangspunkt i læreplanteori, pedagogisk filosofi, undervisningsteori, fagdidaktikk og veiledningsteori.
2. Planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, læreplanutvikling og læremiddelutvikling. Modeller, metoder, teknikker, hjelpemidler. Observasjon og diagnostisering.
3. Utviklingsarbeid i tilknytning til undervisning, veiledning og ledelse.

C. *Selvvalgt område.*

Her velger studenten selv sitt studieinnhold. Dette skal godkjennes av instituttet og ha til formål å støtte opp under studentens siktemål med studiet.

*

For spesialiseringsområdene og fellesområdet er *pensum* definert i form av ovennevnte emner og veiledende grunnbøker (se nedenfor). Grunnbøkene presiserer emnene nærmere, og angir et rimelig nivå og omfang.

For forskningsmetode (se A. «Fellesområdet») er pensum det samme som metoddelen i hovedfagets kjernepensum. (Se s. 87.)

Fellesområdet omfatter foruten pensum til forskningsmetode et studieinnhold tilsvarende 500 sider.

Spesialiseringsområdet omfatter et studieinnhold tilsvarende 2 500 sider.

Det *selvvalgte* området omfatter et studieinnhold tilsvarende 1 000 sider.

GRUNNBØKER – 4. AVDELING

A. *FELLESOMRÅDET*

1. *Fagdidaktikk.*

Studenten legger opp et selvvalgt pensum på ca. 250 sider som omhandler fagdidaktikk prinsipielt og/eller fagdidaktikk for sentrale fag eller fagområder.

2. *Etikk.*

Obligatorisk kurs om profesjonsetiske problemstillinger med tilknytning til pedagogiske grunnlagsproblemer, lover, reglement m.v.

Dette lærestoffet inngår ikke i det pensum som danner grunnlag for eksamen.

3. *Forskningsmetode.*

For forskningsmetode er pensum det samme som metoddelen i hovedfagets kjernepensum.

B. SPESIALOMRÅDENE

B.1. PEDAGOGISK-PSYKOLOGISK RÅDGIVNING

Emneområdene 3, 4 og 5 ovenfor er det naturlig å se i sammenheng med de ulike problem som nevnes under punkt 1 og 2. Litteraturen er derfor ordnet i fire grupper:

- 1: områdene 1.1 samt 3, 4 og 5
- 2: områdene 1.2 samt 3, 4 og 5
- 3: områdene 1.3 samt 3, 4 og 5
- 4: områdene 2 samt 3, 4 og 5

1. BARN MED OVERVEIENDE EMOSJONELT, MOTIVASJONELT OG SOSIALT BETINGEDE LÆREVANSKER

a) Barnepsykiatri:

Rutter, M. & L. Hersov (eds.) *Child psychiatry. Modern approaches.* Oxford 1977. Kap. 1, 3, 12, 16–20, 22, 24, 26, 30–32.

b) Rådgivningsteori:

Bardon, J.I. & V.C. Bennett: *School Psychology.* New Jersey 1974. Kap. 1, 4–6.

Burks, H.M. & Steffle, B.: *Theories of counseling.* N.Y. 1979, kap. 1–2, 6 og 8.

O'Leary, K.D. & S.G. O'Leary: *Classroom management. The successful use of behavior modification.* 2. utg. N.Y. 1977. Kap. 1.

Roness, A.: *Familiebehandling.* Universitetsforlaget 1978. Kap. 2–6.

2. BARN MED SPESIELLE SPRÅKVANSKER OG HJERNESKADDE BARN

a) Talevansker:

Milisen, R.: The Incidence of Speech Disorders. I Travis, L. E.: *Handbook of Speech Pathology and Audiology.* N. Y. 1971. Kap. 24.

Preus, A.: *Stamming og løpsk tale.* Oslo, 1977. Kap. 7, 10 og 15.

Rutter, M. & Hersov, L. (eds.): *Child Psychiatry. Modern Approaches.* Oxford 1977, kap. 29.

Spesialskolerådet og grunnskolerådet: *Undervisning av elever med språk- og talevansker.* Oslo 1975.

Karlstad, B.: Stemmevansker hos barn. Synspunkter på behandling. *Norsk Tidsskrift for Logopedi*, 1976/22, s. 37-46.

b) Lese og skriveproblemer:

Metoden i den første leseundervisningen:

Malmquist, E.: *Läsundervisning i grundskolan*, Lund 1973. Kap. 8 og 9.

Skjelfjord, V. J.: *Metoden i den første leseundervisning. Teorigrunnlag og praktisk utforming*. Oslo 1977.

Utvalgte teorier og synspunkter på lese og skrivevansker: Malmquist, E.: *Att förebygga och behandla läs- och skrivsvårigheter*. Lund 1974. Kap. 1.

Lundberg, I.: Kognitionspsykologiska aspekter på den första läsinläringen. *Skolpsykologi*, 1977/3 s. 165-189.

Skjelfjord, V. J.: *Lesevansker på begynnertrinnet. Teorier og synspunkter*. Oslo, 1977. Stensilert.

Diagnose, forebygging og behandling av lese og skrivevansker:

Malmquist, E.: *Att förebygga och behandla läs- och skrivsvårigheter*. Lund 1974. Kap. 2-13.

Gjessing, H.-J.: *Metodiske anvisninger til forebygging og behandling av leselskrivevansker. Rettledning*. Oslo 1963. eller (i stedet for Gjessing (1963))

Gjessing, H.-J.: *Lese- og skrivevansker. Dyslexi*. Oslo 1977. Kap. V-VI.

c) Hjerneskade og sentrale språkforstyrrelser:

Cruickshank, W. M.: The psychoeducational match. I Cruickshank, W. M. & Hallan, P. D.: *Perceptual and Learning Disabilities in Children*. N. Y. 1975. Kap. 4.

Gaddes, W. H.: Neurological implications for learning. I Cruickshank, W. M. & Hallan, P. D.: *Perceptual Learning Disabilities in Children*. N. Y. 1975. Kap. 6.

Cruickshank, W. M.: The Learning Environment. I Cruickshank, W. M. & Hallan, P. D.: *Perceptual and Learning Disabilities in Children*. Kap. 8.

Langfjæran, B.: *Barneafasi*. Et forsøk på utprøving av Lurias afasimodell. 3 avd. ped. emb.eks. H-74, s. 1-55.

Eisenson, J.: Therapeutich Problems and Approaches with Aphasic Adults. I Travis: *Handbook of Speech Pathology and Audiology*. N. Y. 1971. Kap. 56.

3. BARN MED GENERELLE LÆRE- OG SPRÅKVANSKER

Robinson, N. M. & Robinson, H. B.: «*The mentally retarded Child.*» N. Y. 1976. Kap. 1, 2, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 18, 20.

Nyborg, M.: «*Læring, Begrepslæring, Begrepsundervisning*», Del C. (Kap. V-VIII).

Jensen, A. R.: «A theory of primary and secondary familial retardation.» I Ellis: «*International review of research in mental retardation.*» Vol. 4, N.Y. 1970.

Ellis, N.R.: «Memory processes in retardates and normals.» I Ellis: «*International review of research in mental retardation.*» Vol. 4, N. Y. 1970.

Spitz, H. H.: «Consolidating facts into the schematae of learning and memory of mental retardates.» I Ellis: «*International review of research in mental retardation.*» Vol. 6, N. Y. 1973.

Brown, A. L.: «The role of strategic behavior in retardate memory.» I Ellis: «*International review of research in mental retardation.*» Vol. 7, N. Y. 1974.

4. BARN MED SENSORISK BETINGEDE LÆREEVANSKER

a) Auditive problemer:

Berg, F. S.: *Educational Audiology*, N. Y. 1976. Kap. 1-5.

b) Visuelle problemer:

Undervisning av synshemmede elever. Supplement til Mønsterplanen. Oslo 1976.

B.2. UNDERVISNING, UNDERVISNINGSVEILEDNING OG LEDELSE.

1. GRUNNPRINSIPPER FOR UNDERVISNING, VEILEDNING OG LEDELSE

Bernbaum, G.: *Knowledge and Ideology in the Sociology of Education.* Macmillan 1977, s. 9-70.

Davies, B.: *Social Control and Education.* London 1976, s. 7-49, 88-175.

Flaa, P. m. fl.: *Innføring i organisasjonsteori*. 2. utg. Oslo 1978.
Gundem, B. B.: *Tradisjon – kritikk – syntese*. Oslo 1980, s. 29–139.

Hoëm, A.: *Sosialisering*. Oslo 1978, s. 5–80, 156–171.

Lewis, A. J. & A. Miel: *Supervision for Improved Instruction*. Calif. 1972, s. 86–164.

Nielsen, F.: *Pdagogisk teori og praksis*.

Om pædagogisk realisme, pædagogisk humanisme og kritisk pædagogik. København 1977, s. 39–49, 89–100, 107–127, 131–147, 166–177, 185–204.

Studieplan for allmennlærerutdanning. Oslo 1980, s. 6–30, 226–243.

2. PLANLEGGING, GJENNOMFØRING OG EVALUERING AV UNDERVISNING, LÆREPLANUTVIKLING OG LÆREMIDDELUTVIKLING

Eggleston, J. (ed): *Teacher Decision-Making in the Classroom*. London 1979, s. 1–37, 50–81, 181–213.

Eggleston, J.: *The Sociology of the School Curriculum*. London 1979, s. 1–74, 92–118.

Goldhammer, R., Anderson, R. H. & R. J. Krajewski: *Clinical Supervision*. 2. utg. N.Y. 1980, kap. 2–3.

Goodlad, J.: *Curriculum Inquiry. The Study of Curriculum Practice*. N.Y. 1979, s. 1–99, 191–207, 287–302, 343–364.

Gravem, F.: *Vurdering av læremidler for bruk i undervisning*. Begrepsdrøfting, vurderings- og kriterieproblematikk. Oslo 1980.

Handal, G. & P. Lauvås: *Beyond the Chameleon Effect. A Strategy for Counselling with Teachers*. Oslo 1980.

Hargreaves, D. H.: *Interpersonal Relations and Education*. London 1972, s. 130–266.

Tangerud, H.: *Mønsterplanen i søkelyset*. Oslo 1980, kap. 1–2, 5–7.

Wallin, E. m. fl.: *Utforming av undervisning*. Malmø 1975.

Ålvik, T. (red.): *Om undervisning – aktuelle synspunkter og problemer*. København 1980, s. 11–33, 41–105, 173–187.

3. UTVIKLINGSARBEID I TILKNYTNING TIL UNDERVISNING, VEILEDNING OG LEDELSE

Blichfeld, J. F., Haugen, R. & H. Jangård: *Mot en ny skoleorganisasjon*. Oslo 1979, s. 111–171.

- Høgmo, A., Solstad, K. J. & Tiller: *Skolen og den lokale utfordring*. kap. 1, 5, 6, 9, 10.
- Lewis, A. J. & Miel, A.: *Supervision for Improved Instruction*. California 1972, s. 1–85.
- Lieberg, S.: Miljølæreprosjektet. I: *Forsøk med utviklingsarbeid i lærerutdanninga*. Oslo 1976, s. 55–80.
- Lindblad, S.: *Skola och förändring*. Uppsala 1980.
- Sarason, S. B.: *The Culture of the School and the Problem of Change*. Boston 1971.
- Skoleforskning i Norge*. Om videreføring av norsk skoleforskning og utviklingsarbeid. Oslo 1975, s. 46–135, 145–150.
- Strømnes, Å.: *Praktisk lærerutdanning*. Oslo 1975, s. 11–85, 172–203.
- Strømnes, Å.: *Starten i læreryrket*. Oslo 1980, s. 9–33, 157–173.

PRAKSIS

I tillegg til hovedoppgave og studium av utvalgte emner, inngår ett semesters obligatorisk praksis. Denne praksis kan tas som en integrert del av fjerde avdeling, men må være gjennomført og godkjent før oppmelding til avsluttende eksamen finner sted.

Praksis legges opp og gjennomføres i samråd med avdelingens lærere og godkjennes av instituttet. Etter praksisperioden skal studenten legge fram en kort rapport om gjennomføringen av praksis.

Praksisopplegget vil være forskjellig for studenter med ulike spesialiseringsområder.

PRAKSIS FOR PEDAGOGISK-PSYKOLOGISK RÅDGIVING

Praksis vil normalt omfatte ca. 8 uker ved et pedagogisk-psykologisk rådgivingskontor og ca. 9 uker fordelt på institusjoner for barn/ungdom med emosjonelle/atferdsmessige problem, for barn/ungdom med språklige problem og for barn/ungdom med generell evneretardasjon.

Det kan dels bli tale om konsentrert praksis, dels om praksis fordelt over et lengre tidsrom.

PRAKSIS FOR UNDERVISNING, VEILEDNING OG LEDELSE

Praksis består her av et fast praksisprogram på ca. 12 uker. For resten av tiden – ca. 5 uker – velger studenten selv praksis. Den valgte praksisperioden bør brukes til en fordypelse innenfor det faste praksisprogrammet. Også denne praksisen skal godkjennes av instituttet.

Det faste praksisprogrammet består av følgende praksisperioder:

Ca. 3 uker til ekskursjoner og orientering om den pedagogisk-psykologiske rådgivningstjenestes organisasjon og administrasjon.

Ca. 3 uker til planlegging, gjennomføring og evaluering av undervisning, fortrinnsvis i tilknytning til en pedagogisk høyskole eller øvingsskole.

Ca. 2 uker i tilknytning til den pedagogiske veiledningstjeneste, fortrinnsvis ved pedagogiske sentra.

Ca. 2 uker i tilknytning til ledelse, enten lokal skoleadministrasjon (ved en større skole), i en mindre kommune, eller sentralt (f. eks. i tilknytning til ett av de faglige råd).

Ca. 2 uker i tilknytning til læremiddelutvikling. Her blir det kun mulig å delta i deler av en prosess, eller foreta forskjellige studier i prosesser ved å bruke ulike læremidler.

UNDERVISNING

Undervisningen på 4. avdeling vil bli gitt både i form av forelesninger, seminar og korte kurs. I tillegg kommer praksis, veiledning, øvinger og ekskursjoner. Dessuten vil deler av studiet kunne knyttes til deltakelse på mindre prosjekter under veiledning, slik at studentene selv kan gjøre erfaringer innen arbeidsområder som studiet har relevans for.

I og med at studieprogresjonen kan variere noe for den enkelte student, vil en for hvert semester søke å tilpasse undervisningstilbudet til den studentgruppe som til enhver tid arbeider på avdelingen. Dette medfører at undervisningen ikke i detalj kan fastlegges på forhånd men delvis vil bli justert underveis etter de aktuelle behov. Dette forutsetter at studenter på denne avdelingen tar aktivt del i studiemiljøet og i stor grad er

til stede ved instituttet i semestrene, slik at det er mulig med en jevnlig kontakt mellom alle studentene og avdelingens lærere.

For studenter som tar pedagogisk-psykologisk rådgiving som spesialområde, er et praktisk kurs (4 uketimer i ett semester) i testing og observasjon obligatorisk og må være gjennomgått før studenten kan begynne sin praksisperiode. For studenter som tar undervisning, undervisningsveiledning og ledelse som spesialområde, er et mindre omfattende kurs på 2 uketimer obligatorisk.

For begge spesialiseringsområdene er det obligatorisk deltakelse på fem dagekursjoner.

Instituttet vil også kunne definere enkelte andre undervisningstilbud som obligatoriske for studentene (eller for grupper av studenter med samme spesialiseringsområde). Dette vil ikke bli gjort i form av et fast obligatorisk timetall pr. uke, men knyttet til det enkelte undervisningstilbud.

EKSAMEN

1. *avdeling*: Avlegges utenfor instituttet.

2. *avdeling*: Som grunnfag.

3. *avdeling*:

a) Skriftlig eksamen omfatter 2 dager à 8 timers prøve. Det gis 2 essays hver dag, hvor kandidaten begge dager velger en av oppgavene. Alle oppgaver utformes slik at de åpner for integrering av flere emneområder.

b) Muntlig prøve som valgfritt tillegg til skriftlig for studentene. Kandidaten velger om han vil gå opp til muntlig prøve senest 24 timer etter at sensuren for skriftlig eksamen er falt.

4. *avdeling*:

a) En 4-timers skriftlig prøve i forskningsmetodikk.

b) En hovedoppgave.

c) En avsluttende eksamen som består av en skriftlig prøve på 8 timer, en ukes-oppgave over godkjent emne og dessuten en muntlig prøve som tillegg til skriftlig for alle studenter.

Ved den avsluttende eksamen danner hele studieinnholdet (fellesområdet, spesialiseringsområdet og selvvalgt pensum) utgangspunkt for eksamen.

Eksamen for 2., 3. og 4. avdeling holdes i slutten av høstsemesteret og i slutten av vårsemesteret. (Eksamen i forskningsmetode under 2. og 4. avdeling vil kunne bli avholdt tidligere i semesteret.)

MELDING TIL EKSAMEN

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått eksamen philosophicum.

Før melding til tredje avdelings eksamen må studenten ha bestått andre avdeling og ha ett års pedagogisk praksis.

Før melding til fjerde avdelings eksamen må studenten ha bestått tredje avdeling. Andre eller tredje avdelings eksamen må være bestått med karakteren laudabilis eller likeverdig karakter. Før melding til avsluttende eksamen kreves at hovedoppgaven og praksis er godkjent. Ukes-oppgaven må være levert før kandidaten kan gå opp til skriftlig eksamen.

UTDANNINGSPROGRESJON FOR PEDAGOGISK EMBETSEKSAMEN

1. avdeling fire semestre	2. avdeling to semestre	3. avdeling to semestre	4. avdeling fem semestre
<p>Eksamen, eventuelt eksamener fra studier ved universitet, høyskole eller lærerskole sammenlagt av 2 års omfang.</p>	<p>Studium som gir innføring i pedagogikkens fagområder.</p> <p>Avsluttes med eksamen.</p>	<p>Fortsatt og utvidet teoretisk studium med vekt på utviklingsteori, læringspsykologi, spesialpedagogikk, undervisnings- og oppdragsproblemer, historiske, filosofiske og sosiologiske problemstillinger.</p> <p>Avsluttes med eksamen.</p>	<p>Forskningsmetode. Utarbeiding av hovedoppgave med relasjon til studentens spesialisering.</p> <p>Obligatorisk praksis.</p> <p>Teoretiske studier innenfor tre studieområder:</p> <ul style="list-style-type: none"> – et fellesområde som består av obligatoriske studieemner – to spesialiseringsområder hvorav studenten må velge det ene (enten pedagogisk-psykologisk rådgiving eller undervisning, undervisningsveiledning og ledelse) – et selvvalgt område. <p>Avsluttes med eksamen.</p>

EMBETSEKSAMEN I PSYKOLOGI

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 5. mars 1980.

---

§ 1.

Psykologisk embetseksamen består av to avdelinger og gir rett til tittelen *candidatus psychologiae* (cand.psychol.)

§ 2.

Kollegiet fastsetter etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i, antall prøver, prøveformen og obligatoriske kurs, oppgaver og praksis. Opplysninger om dette inntas i studieplanen.

Eksamenskravene fastsettes slik at første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på fem semestre og andre avdeling på seks semestre.

I andre avdeling skal studenten levere en selvvalgt vitenskapelig undersøkelse (hovedoppgave).

§ 3.

Før melding til første avdelings eksamen må studenten ha bestått *examen philosophicum*¹⁾ og ha avlagt grunnfagseksamen i psykologi med laudabel karakter.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha bestått første avdeling og ha levert hovedoppgaven til bedømmelse.

Videre må studenten på tilfredsstillende måte ha gjennomgått de kurs og bestått de prøver som er fastsatt av kollegiet for henholdsvis første og andre avdeling.

Nærmere regler for oppmelding fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 4.

Karakterenes grad og tallverdi er følgende:

Laudabilis prae ceteris 1.0–1.5

¹⁾ Jfr. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo.

Laudabilis	1.6–2.5
Haud illaudabilis	2.6–3.2
Non contemnendus	3.3–4.0

Studenter som får dårligere karakter enn 4.0 har ikke bestått eksamen. For dem settes ingen tallverdi.

Kollegiet kan etter forslag fra fakultetet bestemme at det for enkelte prøver gis karakteren bestått/ikke bestått.

§ 5.

I fag med både skriftlig og muntlig prøve gis det etter den skriftlige prøve en foreløpig karakter. Studenter som ikke har bestått skriftlig prøve, kan ikke framstille seg til muntlig prøve. Etter den muntlige prøve fastsettes den endelige karakter for faget.

For hovedoppgaven gis særskilt karakter.

Regler for beregning av avdelingskarakter og hovedkarakter fastsettes av collegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 6.

På vitnemålet for fullført psykologisk embetseksamen oppføres med grad og tallverdi hovedkarakteren, karakteren for hver avdeling og hovedoppgavens tittel og karakter.

Dersom en kandidat er fritatt for eksamen eller prøve etter § 8 føres dette på vitnemålet. Collegiet kan fastsette hvor stor del av eksamen som må være avlagt ved universitetet for at det skal utferdiges vitnemål for embetseksamen.

§ 7.

En student kan ikke framstille seg til noen del av embetseksamen mer enn tre ganger. Collegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfelle dispensere fra denne bestemmelsen. Etter gjentatt eksamen gjelder den best oppnådde karakter.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av collegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 8.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet frita for eksamen eller prøve

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.

2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

STUDIEPLAN

Godkjent av Det akademiske kollegium 25. 5. 1975

INNLEDNING

Det psykologiske embetsstudium gir en grunnutdannelse for profesjonell psykologisk virksomhet som er regulert ved Lov om godkjenning av psykologer m.v. av 1973. Etter denne loven er embetseksamen i psykologi fra norsk universitet grunnlaget for godkjenning av psykologer.

Profesjonell psykologisk virksomhet finner i dag sted innen helse- og sosialsektoren, skoleverket og arbeids- og attføringssektoren; ofte i samarbeid med andre faggrupper. Dessuten arbeider psykologer ved universiteter, høyskoler, forsknings- og utredningsinstitutter og i offentlig administrasjon.

OPPLEGG

Det psykologiske embetsstudium som leder frem til graden *cand. psychol.*, er delt i to avdelinger. 1. avdeling gir et grundig kjennskap til vitenskapelig psykologi og en innføring i tilgrensede fag (støttediscipliner). 2. avdeling er mer profesjonsrettet. Denne avdeling gir et nødvendig grunnlag for å påta seg arbeidsoppgaver som psykolog, foruten at den også gir mulighet for fordypelse innen ulike delområder av psykologien.

OPPTAKSBESTEMMELSER FOR EMBETSSTUDIETS 1. AVDELING

Opptak til embetsstudiets 1. avdeling krever

1. at man er immatrikulert ved et norsk universitet.
2. at man har bestått examen philosophicum,
3. at man har studierett ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet, og

4. at man har bestått grunnfagseksamen i psykologi ved et norsk universitet med karakter 2,5 eller bedre.

Studenter med andre former for eksamen eller kvalifikasjoner som ønsker å begynne på embetsstudiet i psykologi, må søke spesielt om slikt opptak. Når det gjelder eksamen i psykologi grunnfag henvises til egen studieplan.

Det antall studenter som tas inn i embetsstudiet hvert semester vil bli kunngjort i slutten av foregående semester. Hvis det er flere søkere enn det antall som tas inn i de påfølgende semestre, vil tiden fra avlagt grunnfagseksamen være avgjørende. Hvis nødvendig blir det foretatt loddrekning blant søkere med lik ansiennitet. Etter avlagt eksamen i 1. avdeling kan studenten fortsette i 2. avdeling. Studiets 1. avdeling (med eksamen) kan ikke betraktes som et selvstendig psykologisk studium, og gir ingen kompetanse for selvstendig psykologisk arbeid.

ORGANISERING AV EMBETSSTUDIETS 1. AVDELING

1. avdelings studium bygger på grunnfag og fører dette videre ved at studentene i denne avdeling skal skaffe seg en solid og allsidig kunnskap om de forskjellige områder i psykologien og deres vitenskapelige grunnlag. Gjennom kurser og øvelser vil studentene få et konkret kjennskap til de viktigste teorier og undersøkelsesmetoder. Denne avdeling er sentral i studiet som helhet, idet studentene her skal skaffe seg de teoretiske og metodologiske forutsetninger for den psykologiske tenkemåte som kreves i det etterfølgende yrkesorienterte studium og arbeid. Ut fra samme formål vil studentene i denne avdeling også måtte skaffe seg det nødvendige grunnlag i statistikk og databehandling og i støttedisiplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri.

1. avdelings studium er inndelt i fem semestre. Hvert av de fire første semestrene er organisert om en hovedstamme av undervisningstiltak der den psykologiske kunnskap, dens metoder og teorier blir behandlet ut fra hvert sitt hovedperspektiv. Sentralt i denne undervisningen står en periode med øvelser – demonstrasjoner – praksis, som sammen med et paralleltgående praksisseminar vil knytte det mer abstrakt-teoretiske kunnskapsstoffet til konkrete erfarings situasjoner. En rekke mer frittstående undervisningstilbud vil ta sikte på en nærmere utdyping av spesielle problemstillinger og sentrale perspektiver. Seminarer og gruppe-

aktiviteter tar sikte på at studentene mest mulig aktivt skal tilegne seg stoffet i lærebøkene. I femte semester (eksamenssemester) vil det ved siden av arbeidet med en selvvalgt semesteroppgave, gis undervisning i vitenskapsfilosofi, psykologiens historie, dens plass i samfunnet, bruk av bibliotek, faglitteratur og andre kilder for ulike formål.

Semester I – *Individ og samfunn* – tar opp det psykologiske perspektivet på individets tilknytning til samfunnet, og i denne sammenheng tenkning og språk (kognitiv fungering). Et kurs i statistikk og databehandling er også knyttet til dette semester.

Semester II – *Biologisk psykologi* – har et psykobiologisk perspektiv som tar sikte på en allsidig innføring i det biologiske grunnlaget for individets utvikling og fungering. I dette semester tas støttedisiplinen fysiologi.

Semester III – *Utviklingspsykologi* – tar opp de ulike sider ved individets vekst og forandring gjennom livet i et utviklingspsykologisk perspektiv. Støttedisiplinen sosiologi vil understreke de kulturelle og sosiale sider ved menneskets utvikling.

Semester IV – *Personlighetspsykologi og familiedynamikk* – vil sette individet inn i et personlighetspsykologisk perspektiv i familie-, yrkes- og organisasjonsmessig sammenheng. Støttedisiplinen psykiatri vil ta opp sider ved problematisk personlighetsfungering. Hvert av de fire første semestres obligatoriske undervisning avsluttes med én (1) temarapport som vurderes til bestått/ikke bestått. Hvis rapporten blir vurdert til ikke bestått, vil studenten ved faglærers kommentar få høve til å bearbeide rapporten til innlevering for ny vurdering. Rapporten må være godkjent senest 14 dager etter at det nye semester er startet. Et unntak gjelder for det spesialtilfelle hvor studenten går opp til 1. avdelingseksamen i 4. semester. Han/hun må da ha fått godkjent temarapporten til ordinær tid i samme semester. Nærmere bestemmelser om kursgodkjenning/kontinuering fastsettes av instituttrådet. Det er dessuten knyttet en prøve til statistikkurset og til hver av de tre støttedisiplinene (se omtale av støttedisiplinene nedenfor).

I det avsluttende semester V vil studenten arbeide med en semesteroppgave på 20–25 sider (med dobbelt linjeavstand) over et tema som studenten selv velger å fordype seg i og som godkjennes av en eksamenskomité.

PENSUM

1. avdelings pensum bygger på grunnfagpensum. Pensum for 1. avdeling er satt sammen av pensuene for de fem semestrene. I tillegg kommer pensum til støttedisiplinene. Instituttet plikter å sørge for at det alltid foreligger ajourførte pensumlister. Instituttrådet vedtar hva som til en hver tid er gjeldende pensumliste for 1. avdeling. Det vil med Styrets samtykke være mulig å bytte ut enkelte verker med andre av tilsvarende omfang og vanskelighetsgrad. Alle prinsipielle og større pensumforandringer må legges frem til godkjenning i Instituttrådet. I den grad det foreligger valgfrihet og alternativer til pensumlisten, vil studentene kunne få råd og veiledning av faglærerne ved utvalget.

Selv om studentene foran hver eksamen kan holde seg til et fastlagt pensum, er det studiemessig intet skarpt skille mellom pensumlitteraturen og annen faglitteratur. For å få tilstrekkelig innsikt i de forskjellige psykologiske problemstillinger, er det nødvendig å ha kunnskaper ut over det faste pensum. Det vil være nødvendig å gå til originalverker, konsultere håndbøker og orientere seg i tidsskriftene og å foreta annen utfyllende lesning. Faglærerne vil gi opplysninger og veiledning om slik lesning, som leselister, i forbindelse med undervisningen. Det vil også bli gitt orientering i bruk av bibliotekets tjenester for litteratursøking.

PENSUMLISTER

Pensumlister fås ved henvendelse til ekspedisjonskontoret ved Psykologisk institutt, 8. etasje i SV-bygget.

UNDERVISNING

Selv om den kunnskapsmengde som kreves til eksamen i all hovedsak inneholdes i pensum, kan en student ikke tilegne seg en allsidig psykologisk skolering og tenkemåte bare ved å lese lærebøkene.

Undervisningen er derfor lagt opp med sikte på å integrere teori, metode og praktisk erfaring. De ulike undervisningstilbud er søkt samarbeidet til et hele, slik at pensumstoffet kan belyses fra flest mulige vinkler samtidig. Studentene anbefales derfor å legge opp sin lesning slik at den kan kombineres med den undervisning som gis til enhver tid. Kursplanene vil gi en

detaljert oversikt over hvordan undervisningen i semestertemaene er strukturert. Disse er ment å oppmuntre til aktiv lesning om temaene i flere kilder samtidig, idet disse stiller temaene i forhold til hverandre på noe forskjellig vis og ut fra ulike synsvinkler. En aktiv holdning til lærebokstoffet og en allsidig vurdering letter tilegnelsen og gir det beste grunnlag for en selvstendig kritisk vurdering av ulike tilnærminger.

Selv om hvert semester har sitt hovedperspektiv, vil det bli lagt vekt på at 1. avdeling utgjør et enhetlig studium, og en rekke undervisningstilbud vil nettopp ta opp og understreke dette helhetsperspektivet. Det gjelder særlig kurser i fagene generell metodologi, historie og vitenskapsfilosofi.

Forelesningene vil som regel gi en oversikt og diskusjon av generelle eller spesielle emner innen teoretisk psykologi. Ofte vil de ha med stoff og synspunkter som er så nye at de ennå ikke er kommet med i lærebøkene. Særlig når studentene på egen hånd har søkt å sette seg mer detaljert inn i ulike emner, vil forelesningene kunne sette problemene i sammenheng og stake ut hovedlinjene i de forskjellige stoffområder.

Seminarene gir mulighet for større aktivitet fra studentenes side og forutsetter intimere samarbeid mellom faglærere og studenter. Individuelle arbeidsoppgaver, gruppearbeider, oppgaveskriving o.l. kan organiseres og kombineres. Studentene kan dermed få øvelse i disponering av stoff, kombinasjon av forskjellige emneområder, saklig kritikk og alminnelig diskusjon av emner og problemer.

Kurser kan være av ulike slag. I semestrene I–IV er undervisningen i anvendte metoder, praksisseminarene og praksisøvelsene obligatoriske.

I kursene søker en å demonstrere det empiriske grunnlaget for de teoretiske og metodologiske prinsippene. Kursene tar sikte på å gi den nødvendige trening og grunnlag for kritisk bruk av metodene. En kombinasjon av kurser og øvelser gir den beste muligheten for å utdype hvordan konkrete observasjoner og erfaringer kan settes i forhold til ulike teoretiske tilnærminger. Det vil også gjøre studentene fortrolige med hvordan teoretiske perspektiver, systematiske observasjoner og praktisk utprøving gjensidig utdyper og beriker det psykologiske kunnskapsstoffet.

De ulike former for undervisningstilbud er ment å hjelpe

studentene til å utdype lærebokstoffet og aktivere dets praktiske relevans. Det vil i kurser og seminarer bli lagt vekt på selvstendighet, og i temarapporten vil det bli lagt vekt på forståelsen av teoretiske perspektiver og beherskelse av metoder, samt på disponering, språk og fremstillingsmåte for øvrig.

STØTTEDISIPLINER

Det er knyttet en kursprøve til hver av støttedisiplinene fysiologi, sosiologi og psykiatri. Prøven vurderes til bestått/ikke bestått. Studenter som ikke følger kurset innen en støttedisiplin vil få oppgitt et noe mer omfattende pensum enn hva som kreves på kurset. I et slikt tilfelle må studenten gå opp til en spesiell 6-timers prøve i dette fag (se omtale av eksamen for 1. avdeling nedenfor).

Studentene anbefales å følge kursene i støttedisiplinene. (Det arbeides med en revisjon av støttedisiplinene.)

FYSIOLOGI

Det kreves elementær kjennskap til generell biologi og fysiologi, human genetikk, sanse- og muskelfysiologi samt synapsefysiologi. Det kreves mer inngående kjennskap til sentralnervesystemets anatomi og fysiologi.

I hvert semester vil det bli arrangert et kurs med demonstrasjoner og eventuelle øvelser av ca. 100 timers varighet. Lærebøker og tillegglitteratur vil bli oppgitt på kurset. Det vil bli gitt ut en liten stensil i tillegg med oversikter over de nevropsykologiske data kurset blir supplert med. Kurset avsluttes med en kursprøve. Ved eventuell stryk vil det bli arrangert ny kursprøve i begynnelsen av påfølgende semester.

SOSIOLOGI

Det kreves elementær kjennskap til den alminnelige sosiologi. Disiplinen har et omfang som svarer til ca. 1/4 av sosiologi grunnfag.

I hvert semester vil det bli arrangert et kurs med innføringsforelesninger og seminarer, i alt 6 timer pr. uke i gjennomsnitt. Pensum og tillegglitteratur vil bli oppgitt på kurset. Kurset avsluttes med en prøve. Studentene kan velge mellom en 6-

timers skriftlig prøve eller en særoppgave om et selvvalgt sosiologisk emne. Oppgavens omfang kan variere noe. Antydningssvis kan det anslås til ca. 10–15 A4-sider. Det er tillatt for grupper av studenter å levere større oppgaver i samarbeid.

Fristen for oppmelding til kursprøve og særoppgave er den samme som for melding til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet. Fristen for innlevering av særoppgave er den samme som dagen for den skriftlige prøven, som det opplyses om ved oppslag.

PSYKIATRI

Kurset tar sikte på å gi studentene en elementær innføring i psykiatrisk teori og praksis. Hensikten med dette er delvis å gjøre studentene kjent med fagbakgrunnen til en av de grupper de som senere psykologer ofte vil samarbeide med. Delvis er også formålet med kurset å bidra til at studentenes psykopatologiskunnskaper i noen grad kan få en praktisk-klinisk forankring.

Undervisningen vil gjøre utstrakt bruk av sykehistorier til illustrasjon av psykopatologiske forhold.

Pensum vil bli oppgitt av kurslederne.

Kurset er på 12 dobbelttimer, gjentas hvert semester og holdes ved Gaustad sykehus.

EKSAMEN

Eksamen i 1. avdeling holdes hvert semester. Fristene for oppmelding til de forskjellige eksamener blir kunngjort i Forelesningskatalogen. Disse frister gjelder også for oppmelding til prøvene i støttedisiplinene. Oppmelding til 1. avdelingseksamen skal være bilagt med gjeldende pensumlister i tre eksemplarer (eller pensumliste med endringer som er godkjent av styret). I tillegg skal det leveres bekreftelse på at samtlige avlagte kursprøver i støttedisiplinene, obligatoriske kurs, øvelser og temarapporter er godkjent. Et unntak gjelder for de studenter som velger å gå opp til 1. avdelingseksamen etter 4. semester. De kan ikke avkrevs bekreftelse for bestått psykiatri støttedisiplin og temarapport for 4. semester.

Den avsluttende eksamen for 1. avdeling består av en semesteroppgave på 20–25 sider over et tema som studenten selv velger

å fordype seg i og som godkjennes av en eksamenskomité. Oppgaven må være levert inn senest tre uker før skriftlig eksamen. Videre vil eksamen bestå av en skriftlig prøve på 8 timer i form av et essay ut fra oppgitt tema. Eksamen avsluttes med en muntlig prøve i pensum som fungerer som justering og tilbakemelding i forhold til de skriftlige prøver. Disse prestasjoner karakterettes etter en skala fra 1,0 til 4,0 og slik at semesteroppgaven teller halvparten av den skriftlige karakter, mens endelig karakter for 1. avdeling fastsettes etter justering som foretas gjennom den muntlige prøven. Karakterene fra 1. avdeling og 2. avdeling (som teller likt) vil til sammen utgjøre hovedkarakteren til den avsluttende embetseksamen i psykologi. Til eksamen skal kandidaten kunne dokumentere allsidig og godt kjennskap til og selvstendig, kritisk forståelse av historikk med generell psykologi, metodelære og metodeproblematikk. Det forventes at kandidaten behersker de sentrale teorier, metoder og forskningsresultater i de viktigste av psykologiens enkeltområder, slik som sosial-, kognitiv, biologisk, utviklings- og personlighetspsykologi.

Videre hører til 1. avdelingseksamen en 6-timers skriftlig prøve i hver av støttedisciplinene. Hvis en student i en støttedisiplin har gjennomgått og bestått kursprøven, kan hun/han ved eksamen fritas for den spesielle 6-timersprøve i dette fag. Denne prøven blir vurdert til bestått/ikke bestått. Studenten kan også fritas for denne prøve dersom hun/han har dokumentert tilsvarende kunnskaper i faget gjennom annen prøve. Opplysninger om hvilke prøver som ordinært gir grunnlag for fritak fås på ekspedisjonen ved Psykologisk institutt. Om dispensasjon, se reglement for embetseksamen i psykologi.

Fristen for oppmelding til kursprøve og 6-timersprøve er den samme som for melding til eksamen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Godkjent 1. avdelingseksamen forutsetter:

- a) Bekreftelse på at samtlige temarapporter, obligatoriske kurs-er og øvelser er godkjent.
- b) Bekreftelse på at prøvene i støttedisciplinene er bestått.
- c) Bestått avsluttende eksamen til 1. avdeling.

Studenten kan ikke begynne på noen del av 2. avdelingsstudiet før eksamen i 1. avdeling er godkjent.

2. AVDELING

Denne avdeling er sterkere yrkesorientert enn 1. avdeling og har som målsetning fordypende studier i anvendt og teoretisk psykologi. Studentene skal i denne del av studiet gjøres kjent med de viktigste av fagets teorier og metoder i en bredde og et omfang som gir dem generell kyndighet i fagpsykologisk arbeid på ulike yrkesområder.

Ifølge Psykologloven danner norsk embetseksamen i psykologi grunnlaget for godkjenning som psykolog, og dermed for psykologisk virksomhet på ulike yrkesområder. Faget er imidlertid for omfattende, både teoretisk og praktisk til at den enkelte kan forventes å arbeide like kompetent med alle faglige problemer. For å sikre at de ulike områder av anvendt psykologi skal kunne bli tilført den kompetanse faget gir grunnlag for, gis i 2. avdeling også undervisning med sikte på fordypelse.

Det profesjonsrettede formålet med 2. avdeling sikres først og fremst gjennom at praksis søkes integrert i den løpende undervisning, og i demonstrasjoner og øvelser.

Generelt vil undervisningen i 2. avdeling legge vekt på:

- at studentene får en realistisk oppfatning av de ulike typer praktisk-psykologiske oppgaver psykologer arbeider med og hvilke deler av teoretisk psykologi som er relevant for de ulike områder.
- at studentene lærer å kjenne det forskningsmessige grunnlag for sin praktiske virksomhet.
- at studentene lærer å se behovet for å drive en praksis som kan utnyttes forskningsmessig både når det gjelder å reise nye problemer for grunnforskningen og å muliggjøre systematisk evaluering av egen praktisk virksomhet.

Undervisningen vil, der det er hensiktsmessig, bli lagt til instituttets eksterne praksisinstitusjoner.

2. avdeling vil normalt gjennomføres på 3 år når praksistiden regnes med.

ORGANISERING AV EMBETSSTUDIETS 2. AVDELING

2. avdeling stiller krav til studentene på de følgende fire felter: teoretiske kunnskaper, metodisk skolering, profesjonsrettet

praksis og vitenskapelig arbeid. 2. avdeling består av følgende undervisningselementer:

- Grunnkurs med grunnkurspraksis
- Hovedpraksis med hovedpraksisseminar
- Påbyggingskurs
- Forsknings- og hovedoppgaveseminar
- Studie- og hovedoppgaveveiledning.
- Dessuten omfatter 2. avdelingsplanen bestemmelser om:
  - Hovedoppgave
  - Pensum
  - Eksamen.

GRUNNKURS MED GRUNNKURSPRAKSIS

Grunnkurset innleder 2. avdelingsstudiet.

Kravet til faglig bredde søkes bl.a. ivarettatt ved at den generelle og teoretisk/metodiske skolering i 1. avdeling blir videreført i et kurs i psykologiske arbeidsmetoder som er obligatorisk for samtlige studenter i 2. avdeling. Kurset tar sikte på å gjøre studentene kjent med noen vanlige problemer og arbeidsoppgaver som er aktuelle i psykologisk praksis. I denne sammenheng vil profesjonelle fremgangsmåter for undersøkelse og intervensjon bli drøftet i forhold til de problemer/utfordringer en psykolog møter i sin praksis. Undervisningen forutsettes lagt opp på en slik måte at studentene sikres trening i valg og prioritering av arbeidsmetoder i relasjon til arbeidsoppgaver. Det anses således ikke tilstrekkelig at studentene oppnår en viss fortrolighet med de enkelte arbeidsmetoder.

Grunnkurset vil særlig ta opp problemer og arbeidsoppgaver som møter psykologen innen sentrale yrkesområder som helse-sektoren, skolesektoren og arbeids- og attføringssektoren. Grunnkurset skal ta opp muligheter for evaluering av egen virksomhet som psykolog; dessuten skal grunnkurset gi undervisning i relevant lovverk og fagetiske retningslinjer.

Som ledd i grunnkurset i fagpsykologisk arbeid, skal studentene ha praksis i ekstern institusjon som driver slikt arbeid, f.eks. innen helse-, skole- eller arbeidspsykologi-/attføringssektoren.

I grunnkurspraksis skal studentene arbeide som psykologs medhjelper. For videre utdyping av formålet med grunnkurs-

praksis, se Hovedpraksis. Det er utarbeidet eget reglement for grunnkurspraksis.

HOVEDPRAKSIS MED HOVEDPRAKSISSEMINAR

Det kreves at studentene også gjennomfører en mer omfattende praksis – hovedpraksis – i ekstern institusjon. Denne hovedpraksis strekker seg normalt over 6 mnd. med ca. 28 timer pr. uke. Ordinært vil hovedpraksis gjennomføres i semesteret etter grunnkurset.

Hovedpraksis vil gi studentene erfaring med psykologiske problemer, arbeidsmetoder som benyttes og de praktiske, teoretiske og metodiske forutsetninger for disse. Samtidig skal studentene skaffe seg kjennskap til institusjonen og til samarbeidsformer med personale med annen fagutdanning. Gjennom arbeid med de konkret foreliggende menneskelige problemer, bør studentene også få en klarere forståelse av styrken og begrensningen i den teoretiske psykologi i forbindelse med psykologisk yrkesutøvelse og de etiske problemer som oppstår i denne sammenheng. Studentenes erfaring fra praksisperioden forutsettes trukket inn og bearbeidet i enkelte undervisningstiltak. Ved praksisinstitusjonen vil studentene få spesiell veiledning av en psykolog som er ansatt ved institusjonen og som er knyttet til psykologistudiet for å gi supervisjon og ha tilsyn med denne del av studiet (praksislærer). Studenten vil være å betrakte som psykologs medhjelper i praksistiden.

I hovedpraksis kan studentene bruke noe av tiden til innsamling av materiale til hovedoppgaven. Det vises her til reglement for hovedpraksis.

Det kreves at studentene følger et obligatorisk praksisseminar parallelt med hovedpraksis. I praksisseminaret legges spesiell vekt på drøfting av profesjonalisering, psykologrollen og forholdet til andre samarbeidende yrkesgrupper.

PÅBYGNINGSKURS

Påbygningskursene er innsiktet på faglig fordypelse og konsentrasjon. De skal utdype ulike fagområder med sikte på styrking av kompetansen i forhold til sentrale arbeidsoppgaver i samfunnet. For å nå en tilstrekkelig fordypelse i temaer relevant for et bestemt yrkesområde, må hver student skaffe seg et visst antall

kurspoeng. Et (1) kurspoeng skal normalt tilsvare 1 times katalogført undervisning pr. uke i et semester.

Instituttrådet bestemmer hvor mange kurspoeng de ulike undervisningstilbud gir og hvilke yrkesområder de er relevante for. Instituttrådet fastlegger til en hver tid hvor mange kurspoeng som kreves for å fremstille seg til eksamen.

Når det gjelder de øvrige kurspoeng som trengs (ut over minimum for det valgte yrkesområde) står studentene fritt med hensyn til hvilke påbygningskurs de vil velge. (Under bestemte vilkår kan forskningskurs erstatte påbygningskurs – se nedenfor).

Adgang til påbygningskurs ut over det obligatoriske minimum vil være avhengig av kurskapasitet.

Når det gjelder valg av påbygningskurs anbefales studentene å benytte seg av instituttets tilbud om studieveiledning i lærernes samtaletider.

FORSKNINGS- OG HOVEDOPPGAVESEMINAR

Hvert semester skal det arrangeres forskningsseminarer knyttet til pågående forskning ved instituttet eller til diskusjon av internasjonale forskningstradisjoner.

Forskningsseminarene kan være poenggivende eller ikke-poenggivende avhengig av den arbeidsinnsats studentene gjør i forbindelse med undervisningen. Kurspoeng for forskningskurs kan i bestemte tilfeller erstatte deler av de kurspoeng studentene må ha fra påbygningskurs innen et yrkesområde. Dette gjelder når forskningsseminaret vurderes som særlig relevant for arbeid innen dette området.

For å lette studentenes arbeid med hovedoppgaven, vil det også bli arrangert egne hovedoppgaveseminarer.

HOVEDOPPGAVE

Senest det semesteret studentene melder seg til 2. avdelingseksamen, skal de levere inn et vitenskapelig arbeid (hovedoppgave). I tillegg til påbygningskurs og forskningsseminarer, skal hovedoppgaven sikre den nødvendige konsentrasjon og fordypelse i spesielle områder. Arbeidet skal ordinært være innsamling og/eller analyse av et empirisk materiale, men kan også være av teoretisk art.

Arbeidet skal vise at studenten behersker vitenskapelig fremgangsmåte, såvel som de spesielle problemstillinger og metoder som knytter seg til et valgt emne.

Studenten skal under sitt arbeid med hovedoppgaven ha oppnevnt en fast veileder.

Det er utarbeidet egne retningslinjer for datainnsamling i eksterne institusjoner, og for utforming av hovedoppgaven.

PENSUM

Pensum til 2. avdeling består av pensuene knyttet til grunnkurset og til de påbygningskursene som den enkelte student har valgt. Kursplanene inneholder de til en hver tid gjeldende litteraturlister vedtatt av rådet ved Psykologisk institutt.

I den grad det foreligger valgfrihet og alternativer for sammensetning av pensumlisten, vil studentene kunne få råd og veiledning av faglærerne ved utvalget. Foruten kurslitteraturen vil det også være nødvendig å lese tilleggslitteratur i forbindelse med hovedoppgaven.

Den undervisning som blir gitt i pedagogikk, sosiologi, antropologi og andre fag som grenser til psykologi, kan studentene også ha stort utbytte av. Likevel blir studentene henvist til atskillig lesning på egen hånd. Det henvises til egne lister over anbefalt litteratur for videregående lesning.

EKSAMEN

Avsluttende eksamen i 2. avdeling holdes hvert semester. Eksamen består enten av to 8 timers skriftlige prøver eller en oppgitt 14 dagers oppgave på grunnlag av pensum knyttet til grunnkurset, og en selvvalgt 14 dagers oppgave som ordinært er knyttet til påbygningskursene; samt en muntlig prøve.

Ved de skriftlige prøver skal kandidaten dokumentere sine kunnskaper om og sin forståelse av anvendt psykologi i sin alminnelighet. Det vil bli lagt særlig vekt på evnen til kritisk vurdering og evnen til å se muligheter og begrensninger i anvendelse av ulike teorier og metoder og forskningsresultater.

Til muntlig eksamen vil det bli eksaminert i pensum fra grunnkurs og påbygningskurs, og poenggivende forskningskurs. Eksaminasjon kan også ta utgangspunkt i 14 dagers oppgaven.

For bestått skriftlig eksamen til 2. avdeling gis det en foreløpig karakter fra 1,0–4,0 med en desimals nøyaktighet. Denne meddeles kandidaten, som ikke kan fremstille seg til muntlig prøve før den skriftlige er bestått. Etter den muntlige prøven fastsettes den endelige karakter, også med en desimals nøyaktighet. Kandidater som får dårligere karakter enn 4,0 har ikke bestått eksamen.

Ved beregning av tallkarakterer til 2. avdelingseksamen teller 8 timers- og 14 dagers eksamen likt.

Hovedoppgaven teller ikke med ved fastsettelsen av karakteren ved 2. avdeling, men gis egen karakter med grad og tallverdi. Hvis en kandidat til 2. avdelingseksamen har bestått de skriftlige og muntlige prøver, men ikke fått godkjent den selvvalgte vitenskapelige undersøkelse (hovedoppgaven), kan vitnemål ikke utstedes før godkjent hovedoppgave foreligger. Har en kandidat fått godkjent hovedoppgaven, men ikke bestått de øvrige prøver, gjelder det at han/hun må fremstille seg til de skriftlige og muntlige prøver på ny.

Det er ikke adgang til å fremstille seg til noen del av embetseksamen i psykologi mer enn 3 ganger. Den beste oppnådde karakter blir gjeldende. (Om dispensasjon, se reglementet § 7.)

Karakterene etter 1. avdeling og etter 2. avdeling (som teller likt) vil tilsammen utgjøre hovedkarakteren til den avsluttende embetseksamen i psykologi. På eksamensvitnemålet angis karakteren fra 1. avdeling og 2. avdeling med grad og tallverdi med en desimal. Dessuten angis en hovedkarakter med grad og tallverdi. Hovedoppgavens tittel og karakter med grad og tallverdi med en desimal angis særskilt på eksamensvitnemålet.

ADGANG TIL EMBETSSTUDIET FOR SØKERE FRA ANDRE LÆRESTEDER

Studenter som etter søknad får ekvivalent utdannelse og eksamener fra andre utdannelsesinstitusjoner med deler av embetsstudiet i psykologi, kan etter vurdering i hvert enkelt tilfelle opptas i den utstrekning plasser er blitt ledige ved at ordinære studenter slutter før de har fullført embetsstudiet (Kollegievedtak av 8. 9. 1972). Administrasjonsordningen for rangering av søkerne kan fås ved henvendelse til instituttet.

SOSIALØKONOMISK EMBETSEKSAMEN

REVISJON AV SOSIALØKONOMISK EMBETSEKSAMEN

Det sosialøkonomiske studium er under revisjon, og man venter at undervisningen etter den nye ordning vil begynne høstsemesteret 1981. Det reglement og den studieplan som er gjengitt på de etterfølgende sider vil derfor bare gjelde for de studenter som allerede er i gang. Studenter som påbegynner studiet høsten 1981, vil følge det nye opplegg. Av hensyn til disse skal vi gi en kort redegjørelse om den nye ordning.

Studiets oppdeling i avdelinger og avsnitt.

Oppdelingen i første og andre avdeling blir opprettholdt, og de to avdelinger vil fortsatt ha den samme studietid.

Første avdeling vil bli delt i et Første avsnitt, som skal kunne gjennomføres på 2 semestre, og et Annet avsnitt, som skal kunne tas på 4 semestre. Første avsnitt vil være identisk med sosialøkonomi grunnfag i Samfunnsvitenskapelig embetseksamen (se side 139).

Innholdet i første avdeling.

Første avsnitt vil bestå av to fag: Teoretisk økonomi og Anvendt økonomi (tidligere næringsøkonomi og sosiallære). Dessuten vil det bli gitt et obligatorisk kurs i matematikk.

Annet avsnitt vil bestå av fire fag: Teoretisk økonomi, Anvendt økonomi, Statistiske grunnbegreper og Økonometri. Dessuten vil det bli gitt undervisning i matematikk til en forberedende prøve.

Pensumlister.

Oversikt over pensum til Første og Annet avsnitt av Første avdeling vil foreligge før høstsemesteret 1981 begynner. Listene og en redegjørelse for den nye studieordning vil kunne fås ved henvendelse til Sosialøkonomisk institutt og studieveilederen ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdepartementet 18. september 1978 med endringer t.o.m. 1979.

§ 1.

Sosialøkonomisk embetseksamen består av to avdelinger og gir rett til tittelen *candidatus oeconomiae* (cand. oecon.). Første avdeling består av to avsnitt, et økonomisk avsnitt og et statistisk avsnitt. Bestått første avdelings eksamen gir rett til tittelen *examinatus oeconomiae* (exam. oecon.).

§ 2.

Kollegiet fastsetter etter forslag fra fakultetet hvilke fag det skal avlegges eksamen i, antall prøver, prøveformen og obligatoriske kurs, seminarer og oppgaver.

Eksamenskravene fastsettes slik at første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på seks semestre og andre avdeling på fire semestre.

§ 3.

Før melding til eksamen i det økonomiske avsnitt i første avdeling må *examen philosophicum*¹⁾ og en forberedende prøve i matematikk være bestått. Før melding til eksamen i det statistiske avsnitt i første avdeling må det økonomiske avsnitt være bestått. Før melding til eksamen i andre avdeling må første avdeling og en forberedende prøve i matematikk være bestått.

§ 4.

Karakterenes grad og tallverdi er følgende:

Laudabilis	til og med 2,15
Står til Laudabilis	til og med 2,35
Kan få Laudabilis	til og med 2,55
Kan vel få Laudabilis	til og med 2,75
Haud illaudabilis	til og med 2,95
Står til Haud illaudabilis	til og med 3,15
Kan få Haud illaudabilis	til og med 3,35
Non contemnendus	til og med 3,50

¹⁾ Jfr. reglement for forberedende prøver ved Universitetet i Oslo og Universitetet i Bergen.

Studenter som får dårligere karakter enn 3,50 har ikke bestått. For dem settes ingen tallverdi.

For bestått eksamen kreves dessuten at gjennomsnittskarakteren for forholdsvis økonomisk og statistisk avsnitt i første avdeling, de skriftlige prøver i andre avdeling og karakteren for andre avdeling ikke må være dårligere enn 3.15.

Regler for beregning av gjennomsnitts- og hovedkarakter fastsettes av kollegiet.

Kollegiet kan fastsette annen karakterskala for forberedende prøver i matematikk.

§ 5.

På vitnemålet for fullført første avdelings eksamen oppføres karakteren for forberedende prøve i matematikk, karakteren for hver skriftlig prøve, gjennomsnittskarakteren for eventuelle muntlige prøver, karakteren for henholdsvis det økonomiske og det statistiske avsnitt og for første avdelings eksamen.

På vitnemålet for fullført embetseksamen oppføres karakteren for forberedende prøve i matematikk, karakteren for hver skriftlig prøve, gjennomsnittskarakterer for eventuelle muntlige prøver og hovedkarakteren for embetseksamen.

Kandidater som har tatt eksamen i flere valgfrie fag enn det som teller med ved beregning av hovedkarakteren, kan få karakteren i slike fag påført vitnemålet som særskilt tillegg.

Dersom en kandidat er fritatt for eksamen eller prøve etter § 7, føres dette på vitnemålet.

Kollegiet kan fastsette hvor stor del av eksamen som må være avlagt ved fakultetet for at det kan utferdiges vitnemål for embetseksamen.

§ 6.

Det er ikke adgang til å gå opp til forberedende prøver i matematikk mer enn tre ganger. Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet dispensere fra denne bestemmelsen.

Ny avsnitts- og avdelingseksamen kan avlegges uten at forutgående eksamener tas om igjen. Hvis resultatet av den nye eksamen ønskes medregnet i hovedkarakteren, må eventuelle

senere avlagte eksamener tas om igjen. En kandidat som flere ganger har avlagt eksamen i et av første avdelings avsnitt eller i andre avdeling, kan velge hvilket resultat som skal tas med på vitnemålet og ved utregning av hovedkarakter.

Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

§ 7.

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritta for eksamen eller prøve

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon
  2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.
- Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 8.

De forskrifter kollegiet gir med hjemmel i dette reglement inntas i studieplanen og kan ikke fravikes med mindre forskriften gir hjemmel til det.

STUDIEPLAN

Godkjent av Det akademiske kollegium 5. april 1979

INNLEDNING

Det sosialøkonomiske studium ved Universitetet i Oslo har til formål å gi kunnskap om den økonomiske virksomhet og om de økonomiske og sosiale forhold i samfunnet.

De mangfoldige økonomiske prosesser i samfunnet er bestemt av naturen omkring oss, av psykologiske faktorer og av de tekniske, sosiale og organisasjonsmessige forhold menneskene selv etter hvert har skapt. I det moderne samfunn er den enkeltes private økonomiske forhold fullstendig avhengig av samkvem og samarbeid med andre folk i samfunnet. Uten slikt samkvem og samarbeid ville hver enkelt av oss bare kunne skaffe seg en liten brøkdel av de materielle goder vi har i dag. Selv om den enkelte kan bestemme over hvor mye han vil arbeide, vil derfor arten av

de samfunnsmessige organisasjonsformer som omgir ham avgjøre hvilket økonomisk resultat hans innsats skal føre til.

Dette forhold stiller sosialøkonomisk forskning overfor to forskjellige, men nær sammenknyttede hovedoppgaver. For det første å utforske den økonomiske virksomhet i et samfunn og de resultater den gir under de historisk gitte organisasjonsformer. For det annet å studere hvordan mulige alternative ordninger av det økonomiske liv ville funksjonere, med sikte på å komme frem til forbedringer.

Det er et særpreg ved sosialøkonomien som fag at dens forskningsobjekter for en stor del er forhold som menneskene selv har skapt og som de, prinsipielt sett, har høve til å forandre ved eget valg. Men de grunnleggende forskningsprinsipper i sosialøkonomien er nøyaktig de samme som for andre vitenskaper. I sosialøkonomi som i andre vitenskaper må vi lage oss logiske tankeskjemaer som gir et såpass forenklet bilde av virkeligheten at den blir mer forståelig for oss. Gjennom øvelse i å håndtere slike tankeskjemaer og ved å skaffe oss inngående kjennskap til de konkrete forhold vi søker å analysere, må vi lære oss opp i å bedømme hva slags forenklinger som er på sin plass i hvert enkelt tilfelle.

Hvis det bare gjelder å skaffe seg visse foreløpige generelle idéer om hvordan det økonomiske liv i et samfunn funksjonerer, kan en somme tider komme et stykke på vei ved et omhyggelig og klart formulert verbalt resonnement. Men når det gjelder mer vidtgående og krevende problemstillinger der en tar sikte på å komme frem til praktiske resultater, vil ofte et matematisk formulert tankeskjema være den eneste farbare vei. Forsøk på å mestre de sentrale områder av sosialøkonomien uten å ta matematikken til hjelp ville derfor ikke bare være unødig tidsspille, men det ville være en altfor vanskelig oppgave for de aller fleste studenter.

En sosialøkonom må allerede fra første stund vende seg til å se nøkternt og vitenskapelig på de samfunnsøkonomiske spørsmål. Dette gjelder ikke bare for de studenter som tar sikte på en fremtidig akademisk karriere, men kanskje i enda høyere grad det mye større antall som kommer i praktiske yrker. En sosialøkonom i praktisk arbeid vil ha et særlig behov for solid teoretisk utdanning hvis han vil eie fagmannens evne til å holde

tanken klar gjennom det mylder av detaljer han møter i sitt daglige virke.

DE ENKELTE FAG

En student som begynner å studere sosialøkonomi bør avlegge examen philosophicum meget tidlig i studiet.

De sosialøkonomiske idéer har delvis utviklet seg i sammenheng med filosofien. Moderne sosialøkonomi stiller betydelige krav til logisk resonnement og presisjon. Det er derfor grunn til å arbeide alvorlig med stoffet til examen philosophicum.

Det aller meste av det kunnskapsområde som faller inn under det sosialøkonomiske studiet utgjør en helhet. Rent praktisk er det imidlertid nødvendig å foreta en viss inndeling i fag.

I enkelte fag avlegges eksamen i to trinn. Noen av fagene er valgfrie. Dette er det gjort nærmere rede for i neste kapittel.

OBLIGATORISKE FAG

MATEMATIKK

Matematikk er et sentralt hjelpemiddel både i de fleste områdene i økonomi og statistikk. Det gis derfor et eget undervisningsopplegg i de delene av matematikken som kommer hyppigst til anvendelse senere i studiet. Stoffet er hovedsakelig hentet fra matematisk analyse og lineær algebra. Undervisningen bygger på den minst matematikk-krevende studieretningen i den videregående skolen.

TEORETISK ØKONOMI

Dette er det sentrale og grunnleggende fag i sosialøkonomien. I praktisk talt alle de øvrige fag som inngår i studiet er det av avgjørende betydning at en behersker den økonomiske teori. En studerer her teoretisk de sammenhenger som gjør seg gjeldende mellom de størrelser som karakteriserer den økonomiske situasjon og den økonomiske utvikling, så som sysselsetting, produksjon, forbruk, investering, eksport, import, prisnivå osv. Disse sammenhenger er av forskjellig slag. Noen er av rent nasjonalregnskapsmessig art. Andre sammenhenger karakteriserer for-

holdet mellom innsats og resultat i produksjonen og er av nærmest teknisk art. Endelig har en «atferdsrelasjoner» som karakteriserer personers og bedrifters handlemåte, og som derfor i større utstrekning enn de andre typene er basert på psykologiske faktorer. Ved de aller fleste problemer en sosial-økonom får å arbeide med, må en trekke inn i bildet flere forskjellige slike sammenhenger. Disse kombineres i en «modell» som så danner grunnlaget for de slutninger som kan trekkes. Når en på denne måten opererer med flere sammenhenger samtidig, er bruk av matematikk ofte nødvendig om en vil trekke slutninger på betryggende måte. Tilegnelsen av selve den analyseteknikk som her kommer til anvendelse, utgjør en viktig del av faget teoretisk økonomi.

NÆRINGSØKONOMI

Her får man en oversikt av økonomisk-geografisk karakter over landets næringsliv. Videre behandles de enkelte hovednæringsgrener så som industri, jordbruk, fiske, varehandel osv. Også de grunnleggende ting angående utenrikshandelen og internasjonale økonomiske forhold inngår. En rekke emner som ikke er knyttet til enkelte bestemte næringer inngår også, f.eks. prisregulering, konkurranseregulering, områdeplanlegging og forholdene på arbeidsmarkedet.

Samtidig som de enkelte næringers problemer blir belyst med utgangspunkt i økonomisk teori, legges det også vekt på å få frem samspillet mellom næringene. Alt i alt gir faget næringsøkonomi konkret kunnskap på en rekke viktige felter, og gir grunnlag for konkretisering og anvendelse av mange av de ting som studeres teoretisk i den teoretiske økonomi.

SOSIALLÆRE

Faget omfatter: 1) Befolkningsutviklingen og dens økonomiske og sosiale virkninger. 2) Elementær sosiologi. Herunder blir hovedvekten lagt på en beskrivelse av de økonomiske og sosiale grupper i befolkningen og et studium av sammenhengen mellom arbeidsforhold, levevilkår og atferd. 3) Sosiale forhold. Her behandles den økonomiske og sosiale utvikling, trygder, forbruk og levestandard samt boligspørsmål osv.

TEORETISK STATISTIKK

Dette faget er et viktig hjelpemiddel for sosialøkonomer. Det gjelder for sosialøkonomi som for de fleste andre forskningsområder at mange problemer en blir stilt overfor, er slik at en ikke kan komme frem til helt sikre utsagn. Det vil da være ønskelig å kunne angi *graden* av usikkerhet ved utsagnene. Den teoretiske statistikken går ut på å finne metoder til å tolke et observasjonsmateriale i relasjon til et problem en vil belyse på en slik måte at de utsagn en kommer til, med en viss tallmessig bestemt sannsynlighet kan sies å være riktige. Faget er basert på sannsynlighetsregningen og tar mange forskjellige grener av matematikken til hjelp.

Det gjelder i utpreget grad for dette faget at en må arbeide aktivt med stoffet i tilknytning til forelesninger og øvelser.

Studiet omfatter sannsynlighetsregning, estimerings- og hypoteseprøvingsteori, regresjonsteori, litt tidsrekkeanalyse, teori for representative tellinger m.m. samt enkle økonomiske anvendelser av teorien.

ANVENDT STATISTIKK

Dette faget innbefatter praktiske og tekniske problemer ved innsamling og bearbeiding av statistiske data. Kjernen i faget er prinsipielle problemer i forbindelse med kvantifisering av økonomiske problemstillinger i relasjon til et statistisk observasjonsmateriale. Faget er knyttet til de sosialøkonomiske fag på den ene siden og til teoretisk statistikk på den annen. Videre gir faget et visst innblikk i prinsipper for og bruk av elektroniske regnemaskiner (EDB). Endelig gir det en innføring i og oversikt over Norges offisielle statistikk og andre statistiske publikasjoner.

PENGE- OG FINANSLÆRE

Dette faget er av sentral betydning for forståelsen av den økonomiske politikk. Det behandler konkret statens og kommunenes finanser, pengevesenet, banksystemet og internasjonale valutaforhold. I behandlingen av forskjellige former for økonomisk politikk på disse felter kommer den økonomiske teori til utstrakt anvendelse.

VALGFRIE FAG

INTERNASJONAL ØKONOMI

Faget omfatter hovedtrekk av verdens økonomiske geografi, med naturgrunnlag, befolkningsstruktur, produksjon, handel (på bakgrunn av videregående studier i den internasjonale handels teori) og sosial struktur. En viktig side ved faget er utviklingsproblemene i forskjellige deler av verden.

Mer inngående enn i faget penge- og finansiell behandling behandles valutaforhold og valutapolitikk, og i tilknytning til dette også handelspolitikken. En får kjennskap til de viktigste internasjonale avtaler og organisasjoner som angår handelspolitikk, valutaforhold og internasjonale kapitalbevegelser.

ØKONOMISKE SYSTEMER

Innholdet i dette fag er økonomisk historie, sosialøkonomiens historie, beskrivelse av økonomiske systemer og teorier for økonomiske systemer. Under økonomisk historie blir det lagt vekt på kjennskap til utviklingen av Norges økonomi og samfunnsliv samt utviklingen i de viktigste andre land. Sosialøkonomiens historie er en fortsettelse og utvidelse av studiet av hovedtrekkene i utviklingen av den teoretiske økonomi under høyere kurs i teoretisk økonomi.

Kunnskap om den økonomiske utvikling, økonomisk teori og sosialøkonomiens historie fører frem til beskrivelse av økonomiske systemer i historisk perspektiv og ulike systemer i dag. På denne bakgrunn studeres teorier for økonomiske systemer. Det blir lagt vekt på å beskrive og forklare sammenhengene mellom den tekniske, økonomiske, sosiale, politiske og vitenskapelige utvikling og hvordan denne har nedfeldt seg i eiendomsforhold og styringssystemer.

ØKONOMETRISKE METODER

Det er grunn til å forklare selve problemstillingen litt mer inngående i dette fag enn i de fleste andre fag.

Økonometriens hovedoppgave er å prøve økonomiske teorier på konkrete data for å finne frem til slike teorier som kan anvendes på praktiske økonomiske problemer. En liknende

generell problemstilling møter en på mange forskningsområder, men på det økonomiske område reiser det seg en rekke spesialproblemer som krever sitt eget verktøy og sine særegne metoder.

En gruppe av spesielle, men samtidig dyptgående problemer oppstår på grunn av at økonomiske data i regelen er ikke-eksperimentelle. De er stort sett «passive» observasjoner og registreringer av ting som skjer i det økonomiske liv slik det faktisk utfolder seg for oss. Grunnlaget for å forstå de metoder og resonnementsmåter som trengs i denne forbindelse, er inngående kjennskap til generell økonomisk teori sammen med praktisk øvelse og erfaring i vurdering av konkret observasjonsmateriale.

En annen gruppe problemer knytter seg til det forhold at økonomiske lovmessigheter gjerne vil ha karakteren av gjennomsnittslover med ganske store variasjoner fra det ene enkelttilfelle til det andre. I den matematiske statistikk har en det nødvendige begrepsapparat og verktøy for å studere slike lovmessigheter. Den matematiske statistikk blir derfor et sentralt hjelpemiddel i økonometrien.

Studiet av økonometriske metoder vil således bli en videreføring av kunnskapsstoffet og tenkemåten fra den generelle økonomiske teori ved at en bruker den matematiske statistikk som hjelpemiddel og de konkrete kunnskaper om økonomiske forhold som materiale for utviklingen av mer kvantifiserte økonomiske forskningsresultater.

BEDRIFTSØKONOMI

Dette faget behandler metoder for planlegging, ledelse og kontroll av driften innenfor den enkelte bedrift. Herunder faller bl.a. regnskapsvesen, kostnadsanalyse, kalkulasjon og resultatberegninger. Forskjellige markedsformer såsom fri konkurranse, monopol og mellomformer mellom disse behandles med utgangspunkt i den økonomiske teori.

Visse beskatningsspørsmål av særlig betydning for den enkelte bedrift faller også inn under dette faget.

Av særlig betydning vil bli tilegnelsen av enkelte moderne operasjonsanalytiske metoder som kommer til anvendelse på

problemer om produksjonsplanlegging, lagerplanlegging osv. innenfor bedriftene. Disse metodene benytter matematiske og matematisk-statistiske hjelpemidler.

OFFENTLIG RETT

I faget offentlig rett behandles statsforfatningsrett og forvaltningsrett. Dette er rent juridiske fag som gir en generell innføring i de offentlige myndigheters kompetanse og saksbehandling.

I statsforfatningsretten gis det en oversikt over utviklingen i norsk statsstyre etter 1814, og det parlamentariske system slik det fungerer rettslig og faktisk i dag behandles inngående. Grunnlovens regler om Stortingets og Regjeringens sammensetning og arbeid gjennomgås, og det redegjøres for de rettssikkerhetsgarantier som er stilt opp til vern for borgerne.

I forvaltningsretten er forvaltningslovens og offentlighetslovens regler viet en bred plass, og domstolenes og sivilombudsmannens rettslige kontroll av forvaltningens vedtak behandles. Faget gis således innføring både i det rettslige grunnlag for statsmaktens virksomhet og den mer praktiske fremgangsmåte i offentlig saksbehandling.

MAKROØKONOMISK PLANLEGGING

Faget behandler planleggingsproblemer fra samfunnsøkonomisk synspunkt. Hovedvekten ligger på planleggingen for økonomien som helhet, men en vil også søke å behandle planlegging for mindre sektorer eller enheter når hensynet til virkningene for samfunnsøkonomien kommer inn på en vesentlig måte.

Faget behandler både planlegging på kort sikt, som f.eks. i forbindelse med nasjonalbudsjetter, og på lengre sikt.

Pensum og undervisning tar først og fremst sikte på å forklare teknikk og metoder som brukes eller kan brukes ved planlegging, men som bakgrunn og illustrasjon vil også stoff om den faktiske planlegging i Norge og andre land trekkes inn.

Faget bygger i høyeste grad på den teoretiske økonomi, og deler av penge- og finansiæren er også av stor betydning for faget makroøkonomisk planlegging. Videre er en viss innsikt i økonomiske metoder nødvendig.

MATEMATISK ØKONOMI

Faget tar sikte på å gi innblikk i anvendelser av matematiske metoder i økonomi. Det behandler et utvalg økonomiske problemstillinger, hentet dels fra de mer abstrakte teorier for generell likevekt, økonomisk dynamikk, beslutningsteori, tilpassing på mikro-nivå og annet, dels fra anvendelser av økonomisk teori i mer konkrete situasjoner i forbindelse med økonomisk planlegging, økologiske problemer og operasjonsanalyse.

Faget tar sikte på å gi et visst innblikk i – og erfaring med – matematisk behandling av økonomiske emner, såvel ved teoribygging som ved utarbeidelse av løsninger i problemer med rot i praktiske situasjoner.

I faget benyttes matematikk-kunnskaper utover det som gis til de forberedende prøver i første og andre avdeling. Det gjelder matematiske hjelpemidler fra optimering under bibetingelser i statiske og dynamiske problemer, fra lineær algebra og vektorrom-teori, og fra elementær generell topologi.

STUDIEORDNING M. V.

Studiet til sosialøkonomisk embetseksamen er delt i to avdelinger, første og andre avdeling (regl. § 1). I begynnelsen av hver avdeling gis undervisning i matematikk. Hvert av disse undervisningstilbudene avsluttes med en obligatorisk prøve, og hver av disse prøvene kalles forberedende prøve i matematikk (regl. § 3). Fagene teoretisk økonomi og næringsøkonomi studeres også i begge avdelingene, med «grunnkurs» i første avdeling og «høyere kurs» i andre avdeling. For øvrig er fagkretsen forskjellig i de to avdelingene.

Første avdeling er delt i to avsnitt, det økonomiske avsnitt og det statistiske avsnitt (regl. § 1). Undervisningen legges opp slik at for dem som sikter mot å avlegge prøvene i begge avsnittene, vil det være mest hensiktsmessig å arbeide med begge avsnittene parallelt fra begynnelsen av studiet.

I andre avdeling er det ingen inndeling i avsnitt.

I første avdeling er alle fagene obligatoriske. I andre avdeling består fagkretsen av tre obligatoriske fag og et valgfritt fag. Den enkelte student må velge ett av de valgfrie fagene, ut fra

personlige interesser og anlegg, eventuelt ut fra hva slags arbeid en måtte ta sikte på. En kan gjerne føle seg fram i flere av de valgfrie fagene for en kort tid, men en bør ikke la det gå mer enn ett semester i andre avdeling før en bestemmer seg.

Alt i alt er studiet bygd opp på følgende måte når det gjelder de fagene som teller med ved utregning av avsnittskarakterene, avdelingskarakterene og hovedkarakteren:

Første avdeling

Økonomisk avsnitt:

1. Grunnkurs i teoretisk økonomi.
2. Grunnkurs i næringsøkonomi.
3. Sosillære.

Statistisk avsnitt:

1. Teoretisk statistikk.
2. Anvendt statistikk.

Andre avdeling

1. Høyere kurs i teoretisk økonomi.
2. Høyere kurs i næringsøkonomi.
3. Penge- og finansiell lære.
4. Ett av fagene:
  - a) Internasjonal økonomi.
  - b) Økonomiske systemer.
  - c) Økonometriske metoder.
  - d) Bedriftsøkonomi.
  - e) Offentlig rett.
  - f) Makroøkonomisk planlegging.
  - g) Matematisk økonomi.

Studentene avgjør selv hvor lang tid de vil bruke på de forskjellige delene av studiet. Eksamenskravene skal imidlertid fastsettes slik at første avdeling normalt skal kunne gjennomføres på seks semestre og andre avdeling på fire semestre (regl. § 2, andre avsnitt). For en som begynner i et høstsemester, vil en hensiktsmessig tidsplan for avlegging av de forskjellige eksamener være:

Første semester: Examen philosophicum.

I begynnelsen av annet semester: Forberedende prøve i matematikk i første avdeling.

Femte semester: Eksamen i økonomisk avsnitt.

Sjette semester: Eksamen i statistisk avsnitt.

Sjuende semester: Forberedende prøve i matematikk i andre avdeling.

Tiende semester: Eksamen i andre avdeling.

I den utstrekning undervisningen skjer i regelmessig gjentatte forelesningsserier og/eller seminarer, er turnusene satt opp med sikte på en slik gjennomføringsplan. Regler for rekkefølgen av de forskjellige eksamener er gitt i reglementets § 3.

På forskjellige trinn i studiet må studentene delta i obligatoriske kurser og seminarer og utarbeide obligatoriske oppgaver:

1. Kurs i EDB, med krav om «tilfredsstillende deltakelse».
2. Øvelseskurs i teoretisk statistikk, med krav om «tilfredsstillende deltakelse».
3. Kurs i anvendt statistikk. Dette kurset avsluttes med en øvelsesoppgave i form av en selvstendig undersøkelse av et emne som kandidaten velger i samråd med faglæreren. Oppgaven godkjennes av faglæreren.
4. Spesialoppgave. Emne for oppgaven kan velges innenfor hele kretsen av økonomiske fag. Opplegget og det ferdige arbeidet skal godkjennes av instituttets spesialoppgavekomité. Denne komitéen utpeker også en veileder for hver student. Arbeider av rent beskrivende art godtas ikke. Oppgaven må inneholde økonomisk-teoretiske synspunkter.

EDB-kurset bør tas tidlig i første avdeling. Det må være tatt før melding til eksamen i statistisk avsnitt. Den som har gjennomgått tilsvarende kurs ved annet lærested, kan etter søknad til Det samfunnsvitenskapelige fakultet få dette kurset godkjent i stedet for EDB-kurset ved Sosialøkonomisk institutt.

Statistikkursene må være gjennomgått før melding til eksamen i statistisk avsnitt. Studenter som deltar i øvelseskurset i teoretisk statistikk, kan likevel få melde seg til eksamen i statistisk avsnitt

før kurset er avsluttet mot at de leverer kursattesten straks kurset er fullført – normalt 2–4 uker etter meldingsfristen.

Spesialoppgaven må være fullført og godkjent før melding til eksamen i andre avdeling. Instituttbestyreren kan dispensere fra denne regelen etter forslag fra et av medlemmene i Sosialøkonomisk institutts spesialoppgavekomite. Hensikten med denne oppgaven er bl.a. at studentene skal få en viss øvelse i å arbeide selvstendig med et problem. Størrelsen av arbeidet må avhenge av problemets art, men en kan kanskje si at 20–40 maskinskrevne sider er normalt. Faglæreren har 30 dager til disposisjon for bedømmelse av innlevert oppgave, dager i juleferien og sommerferien ikke medregnet. Denne regel gjelder enhver innlevering, altså også når en oppgave etter første gangs levering måtte trenge rettelser og omarbeidinger for å bli godkjent.

PENSUM OG UNDERVISNING

I avsnittet «Pensumlistene m.v.» står oppført hva som er gjeldende ordinært pensum. Pensumendringer kunngjøres ved oppslag. Institutt- og fakultetssekretariatet og studentutvalget vil forøvrig kunne gi opplysninger om hva som er gjeldende ordinært pensum.

Pensum omfatter også innholdet i de forelesninger som blir holdt, når ikke annet blir meddelt.

Studentene trenger ikke nødvendigvis lese akkurat de bøker m.v. som er oppført i pensumlistene dersom de kan skaffe seg tilsvarende kunnskaper på annen måte. Det er kjennskapet til selve stoffet, ikke til bestemte skrifter, det kommer an på.

Ved en pensumendring vil det i en overgangstid om nødvendig bli gitt alternative eksamensoppgaver.

I undervisningen vil faglærerne gi råd om hvilke deler av pensum som kreves tilegnet fullt ut og hvilke som bare kreves tilegnet i hovedtrekk. Dette vil forøvrig i de fleste tilfelle også fremgå av pensumlistene.

Studentene bør ikke begrense seg til bare å skaffe seg pensumkunnskaper. De bør f. eks. så langt tiden tillater det, studere de bøker og artikler som faglærerne viser til i sine forelesninger. De bør også prøve å orientere seg på egen hånd i den økonomiske litteratur og ta opp spesielle problemer til

nøyere studium. I tillegg til pensum forutsettes også at studentene holder seg ajour med hovedtrekkene i den aktuelle økonomiske utvikling og den aktuelle økonomiske debatt, bl.a. ved å følge med i dagspressen.

Ved eksamen blir oppgavene gitt på grunnlag av pensum, men skriftlige oppgaver vil så vidt mulig bli gitt i en slik form at de ikke frister til slavisk å gjengi utenat lærte avsnitt. Både kunnskaper og resonnementer som går utover pensum, blir belønnet ved eksamen.

Undervisningen foregår i flere former. En har for det første vanlige *forelesninger*. Videre har en *seminarer*. Her forutsettes det at studentene deltar aktivt ved å gjøre greie for visse problemer, svare på spørsmål og stille spørsmål.

I matematikk og statistikk har en også *øvelser* med oppgavegjennomgørelser.

Det er av stor betydning at studentene allerede på et tidlig tidspunkt i studiet danner såkalte *kollokviegrupper*. Dette er studiegrupper med 5–10 studenter, som alle forutsettes å delta aktivt i gruppens arbeid. Arbeidsmåten i en slik gruppe er gjerne at en av deltakerne innleder om et emne, og at problemene deretter diskuteres. Kollokvieformen passer særlig godt i fag som teoretisk økonomi og teoretisk statistikk. Kollokvievirksomhet er en god måte å lære på, og gir også deltakerne øving i å legge frem stoffet muntlig.

Studentene bør også skrive øvelsesoppgaver som gis i løpet av semestret. En lærer stoffet langt bedre når en tvinger seg til å formulere det skriftlig, og trening i skriftlig fremstilling kommer godt med både ved eksamen og i det senere virke.

I første avdeling er undervisningen noe mer skolemessig enn i andre avdeling. Det er lagt opp turnuslister for alle fag som det undervises i, slik at studenter som begynner i et høstsemester, får gjennomgått det viktigste stoffet i en hensiktsmessig rekkefølge i løpet av de tre år første avdeling normalt tar.

I avsnittet «Pensumlister m.v.» er det for de fleste fagene gitt en oversikt over den regelmessig gjentatte undervisning. Detaljer om undervisningen i de enkelte semestre med angivelse av emner, tid og sted finnes i forelesningskatalogen.

ALTERNATIV GJENNOMFØRINGSPLAN FOR ØKONOMISK AVSNITT

Eksamen i økonomisk avsnitt kan erstatte en mellomfagseksamen under samfunnsvitenskapelig embetseksamen. Opplysning om dette er gitt i avsnittet «Sosialøkonomi» i kapitlet «Samfunnsvitenskapelig embetseksamen».

Ved organiseringen av undervisningen i første avdeling er det tatt hensyn til at noen studenter kan ønske å avlegge eksamen bare i økonomisk avsnitt av første avdeling. Forelesningsplanen for økonomisk avsnitt er således satt opp slik at studiet kan gjennomføres etter to forskjellige gjennomføringsplaner. Etter normalplanen for dem som sikter mot full første avdelings eksamen, studeres økonomisk avsnitt og statistisk avsnitt parallelt, som beskrevet i avsnittet «Studieordning m. v.», og planen er satt opp med tanke på at studiet i økonomisk avsnitt begynner med at en følger innføringsforelesninger i første studiemester, et høstsemester, og at eksamen tas i siste del av femte studiemester. Forelesningsplanen for økonomisk avsnitt er imidlertid dessuten satt opp slik at en student som ønsker å gjennomgå økonomisk avsnitt uten samtidig å arbeide med statistisk avsnitt, kan følge alle undervisningstilbudene i planen for økonomisk avsnitt, unntatt innføringsforelesningene, i naturlig rekkefølge i løpet av tre semestre. Denne mulighet er spesifisert i en *alternativ gjennomføringsplan for økonomisk avsnitt*.

Den alternative gjennomføringsplanen for økonomisk avsnitt forutsetter at studiet i økonomisk avsnitt begynner i et vårsemester. Også her avgjør studentene selv hvor lang tid de vil bruke, men normal tid på et mellomfag er tre semestre, og en hensiktsmessig tidsplan vil være:

Første semester (vår): Forberedende prøve i matematikk i slutten av semestret.

Andre semester (høst): Ingen prøver eller eksamener.

Tredje semester (vår): Eksamen i økonomisk avsnitt.

Dersom studenter som har tatt eksamen i økonomisk avsnitt etter dette opplegget, senere skulle ønske å fullføre eksamen i første avdeling, vil det bli overveiet å gi spesiell innføringsundervisning i det statistiske avsnitt.

PRØVER OG EKSAMENER

Forberedende prøve i matematikk i første avdeling holdes vanligvis i begynnelsen og i slutten av hvert vårsemester. Forberedende prøve i matematikk i andre avdeling holdes i slutten av hvert semester. Begge prøvene er skriftlige, og til hver av dem gis det 5 timer. Alle skrevne og trykte hjelpemidler er tillatt, samt lommekalkulatorer.

Ved eksamen i økonomisk avsnitt gis det to skriftlige prøver i teoretisk økonomi og en i hvert av fagene næringsøkonomi og sosiallære. Ved eksamen i statistisk avsnitt gis det en skriftlig prøve i hvert av statistikkfagene. Ved eksamen i andre avdeling gis det igjen to skriftlige prøver i teoretisk økonomi og en i hvert av de øvrige fagene, som nå er næringsøkonomi, penge- og finanslære og et valgfritt fag. Til hver skriftlige prøve gis det 6 timer. Ved eksamen i økonomisk avsnitt blir det således 4 dager med skriftlige prøver, ved eksamen i statistisk avsnitt blir det 2 dager og ved eksamen i andre avdeling 5 dager.

En student har adgang til å avlegge prøve i flere enn ett av de valgfrie fagene, men må da ved melding til eksamen opplyse hvilke valgfrie fag det ønskes avlagt prøve i og hvilket av disse fagene som skal telle med ved beregning av avdelingskarakteren.

Det holdes ingen muntlige prøver i første avdeling.

Ved eksamenen i andre avdeling holdes det en muntlig prøve i hvert av fagene i avdelingen. De muntlige prøvene skal ikke holdes før sensuren for de skriftlige prøvene har falt, og bare de som har bestått de skriftlige prøvene, kan gå opp til de muntlige prøvene. Hvor lang tid det vil gå mellom den skriftlige og den muntlige del av eksamenen i andre avdeling, vil avhenge av størrelsen på eksamenskullet og andre praktiske omstendigheter.

Ved en muntlig prøve i et fag skal en student vanligvis eksamineres i 20–30 minutter. En student kan være oppe i muntlig prøve i flere fag på en dag.

Det må leveres særskilt melding til hver av avsnittseksamenene i første avdeling og til eksamenen i andre avdeling. Meldingsfrister blir gitt i forelesningskatalogen.

Regler om adgang til å ta eksamener om igjen m.v. finnes i reglementets § 6. Bestemmelser om hvilke hjelpemidler som er tillatt ved de skriftlige prøvene finnes i avsnittet «Pensumlister m.v.».

For en som har fullført embetseksamenen, er det adgang til seinere å gå opp til eksamen i ett eller flere av de valgfrie fagene. Det holdes da både skriftlig og muntlig prøve.

Når det gjelder muligheten til å bruke deler av sosialøkonomisk embetseksamen som del av eksamener ved andre fakulteter, vises det til studieplanene for de respektive fakultetene. Studieveilederne vil kunne gi nærmere opplysninger.

KARAKTERSYSTEMET

For dem som har bestått forberedende prøve i matematikk i første avdeling, gis karakterene 1, 2, 3 eller 4, med 1 som beste og 4 som dårligste karakter. Karakteren inngår verken ved utregning av karakteren for første avdeling eller ved utregning av hovedkarakteren. Den påføres såvel vitnemålet for bestått første avdelings eksamen som vitnemålet for bestått embetseksamen.

Ved forberedende prøve i matematikk i andre avdeling gis karakterene «bestått» eller «ikke bestått». Denne karakteren påføres ikke noe vitnemål.

Ved de skriftlige prøvene i de enkelte fag ved første og andre avdelings eksamen og ved de muntlige prøvene ved andre avdelings eksamen gis karakterer som angitt i reglementets § 4. Karakterene for de enkelte skriftlige og muntlige prøver gis med to desimaler med 0 eller 5 som siste siffer. Ingen av enkeltkarakterene for de muntlige prøvene offentliggjøres, men det regnes ut en gjennomsnittskarakter for de muntlige prøvene i andre avdeling som påføres vitnemålet. Ved denne utregning tillegges karakteren for den muntlige prøven i teoretisk økonomi dobbelt vekt.

Avsnittskarakterene i første avdeling er uveide gjennomsnitt av karakterene i de respektive skriftlige prøver. Også i andre avdeling regnes det ut et uveid gjennomsnitt av karakterene i de skriftlige prøver. Det regnes dessuten ut en avdelingskarakter for første avdeling, en avdelingskarakter for andre avdeling og en hovedkarakter for embetseksamenen. Avdelingskarakteren for første avdeling er et veid gjennomsnitt av avsnittskarakterene, hvor økonomisk avsnitt gis vekten $\frac{3}{5}$ og statistisk avsnitt vekten $\frac{2}{5}$. Avdelingskarakteren for andre avdeling beregnes som et veid gjennomsnitt av gjennomsnittskarakteren for de skriftlige

prøver og gjennomsnittskarakteren for de muntlige prøver, idet den første gis dobbelt vekt. Hovedkarakteren for embetseksamen beregnes som et veid gjennomsnitt av avsnittskarakterene i første avdeling og avdelingskarakteren i andre avdeling, med vektene 3/10 for karakteren for økonomisk avsnitt, 2/10 for karakteren for statistisk avsnitt og 5/10 for karakteren for andre avdeling.

Avsnittskarakterene, avdelingskarakterene og hovedkarakteren anføres med grad og tallverdi som angitt i reglementets § 4.

Enhver karakter som er beregnet som et gjennomsnitt av andre karakterer, avrundes til nærmeste hundredel, og det er den avrundede verdi som eventuelt påføres vitnemålet. Når en gjennomsnittskarakter inngår i en videre utregning, regnes imidlertid med den eksakte verdi, ikke den avrundede.

For bestått eksamen kreves at ingen av enkeltkarakterene for de skriftlige prøver og heller ikke gjennomsnittskarakteren for de muntlige prøver i andre avdeling er dårligere enn 3,50. Når det gjelder de øvrige kravene for bestått eksamen, vises til detaljerte regler i reglementets § 4.

Det gis vitnemål for

fullført første avdeling av sosialøkonomisk embetseksamen og for fullført sosialøkonomisk embetseksamen.

I reglementets § 5 er det gitt bestemmelser om hvilke karakterer som skal føres på vitnemålene.

Den som er fritatt for en eller flere prøver, får ingen avsnittskarakter, avdelingskarakter eller hovedkarakter for eksamener som inneholder prøver det er gitt fritak for.

En kandidat som har fullført embetseksamenen, har adgang til seinere å gå opp til eksamen i ett eller flere av de valgfrie fagene. Det holdes både skriftlig og muntlig prøve. For bestått eksamen kreves at karakteren ikke er dårligere enn 3,50 ved noen av prøvene. Resultatene av slike tilleggsksamener påføres vitnemålet med angivelse av tidspunkt for avleggelsen. Resultatene angis både for den skriftlige og den muntlige prøve. Resultatene av slike tilleggsprøver medregnes ikke i hovedkarakteren.

Tilsvarende regler gjelder om en ved eksamen i andre avdeling har gått opp i flere valgfrie fag enn det som teller med ved beregningen av hovedkarakteren.

DIVERSE OPPLYSNINGER

Den sosialøkonomiske forskning og undervisning ved Universitetet i Oslo er knyttet til Sosialøkonomisk institutt.

Instituttets bibliotek inneholder både pensumbøker og andre bøker foruten de viktigste norske og utenlandske tidsskrifter. Studentene anbefales å benytte biblioteket til å bli kjent med litteratur også utenom pensum. Faglærerne vil på forespørsel bistå med rettledning om litteratur på forskjellige felter.

Foruten Instituttbiblioteket finnes et stort spesialbibliotek i Statistisk Sentralbyrå, Dronningens gate 16. Dette inneholder en meget rikholdig og ajourført samling av statistisk og økonomisk litteratur. Videre henledes oppmerksomheten på Universitetsbiblioteket og Nobelinstituttets bibliotek, Drammensveien 19.

Ved siden av Memoranda og andre publikasjoner om spesielle forskningsresultater utgir Sosialøkonomisk institutt en del materiale til bruk i studiet. Noe av det inngår i pensum og selges i Universitetsbokhandelen.

Studentutvalget bistår nye studenter med opplysninger angående studiet.

En av de første dagene i hvert semester avholder Utvalget et spesielt orienteringsmøte for nye studenter. Tid og sted for møtet kunngjøres ved oppslag.

PENSUMLISTER M. V.

Dette avsnittet spesifiserer pensum i de ulike fag og gir en oversikt over undervisning som vil bli forsøkt gitt regelmessig. Det vil også bli gitt undervisning utover det som nevnes nedenfor både i form av seminarer og forelesninger. Når det finnes hensiktsmessig kan undervisning som er oppført som forelesninger bli erstattet av seminarer og omvendt.

FORBEREDENDE PRØVE I MATEMATIKK I FØRSTE AVDELING

Undervisningen strekker seg over ett semester. I matematisk analyse foreleses det 4 timer pr. uke i 15 uker, i lineær algebra 2

timer pr. uke i 8 uker. For studenter med svak matematikkbakgrunn gis det i tillegg i de 6 første ukene av semestret 24 timers suppleringsforelesninger. Det arrangeres også regneøvelser i kollokviégrupper 2 timer pr. uke i 14 uker.

Pensum vil bli gitt ved forelesninger i tilknytning til:

K. Sydsæter & B. Øksendal: *Lineær Algebra*, Oslo 1977,

(avsnitt med liten skrift kan overspringes):

Kapittel 1 unntatt § 3.

Kapittel 2 unntatt § 3, 4, 5.

Kapittel 3 unntatt § 4 (fram til *Mer om Leontief systemet*)

Kapittel 4 unntatt § 6, 7.

Kapittel 6 unntatt § 1, 3.

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse*, Bind I, Oslo 1978, (avsnitt med liten skrift kan overspringes):

Kapittel 1 unntatt § 9.

Kapittel 2 unntatt § 4.

Kapittel 3 unntatt § 4, 5.

Kapittel 4 unntatt § 9.

Kapittel 5 unntatt avsnittet «En generell definisjon av konvekse og konkave funksjoner» i § 7.

Kapittel 6 unntatt § 6.

Kapittel 7 unntatt § 4, 8, 10, 11.

Kapittel 8 unntatt avsnittet «En presis formulering av Lagranges metode» i § 4.

Kapittel 9 unntatt § 4, 5.

Kapittel 10 unntatt § 3, og unntatt avsnittene «Konvergenzkriterier», «Potensrekker» i § 7.

Som hjelpemiddel brukes:

Olden og Østraat: *Matematiske og fysiske tabeller*, Oslo 1970 eller senere utgaver.

K. Sydsæter og B. Thalberg i samarbeid med O. J. Mørkved: *Matematisk Formelsamling*, Oslo 1976 eller senere utgaver.

GRUNNKURS I TEORETISK ØKONOMI

De sentrale deler av pensum vil bli dekket av forelesningsserier. Hvert semester vil det bli holdt repetisjonsseminarer for

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke	Emner
1 (høst)	2	Innføringsforelesninger
2 (vår)	2	Økosirkssystemet, nasjonalregnskap og kryssløp
	2	Makroøkonomiske emner
	1	Mikroøkonomiske emner
3 (høst)	2	Mikroøkonomiske emner
	2	Makroøkonomiske emner
	1	Investeringskalkyler
4 (vår)	2	Markedsteori
	1	Makroøkonomiske emner
	1	Velferdsteori
5 (høst)	2	Repetisjonsseminarer og oppgavegjennomgørelser

eksamenskandidatene, og så vidt mulig også seminarer for dem som tar sikte på eksamen det påfølgende semester. I tillegg til forelesningene og seminarene bør studentene danne kollokviegrupper allerede på et tidlig tidspunkt i studiet. I første studiese-semester vil innføringsforelesningene blant annet gi en oversikt over de forskjellige delene av faget.

Pensum er:

Generell lærebok i sosialøkonomi

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Oslo 1977.

ØKOSIRKSYSTEMET, NASJONALREGNSKAP KRYSSLØPSANALYSE

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst, Innføring i makroøkonomi*, Oslo 1976. Kapitlene I-VIII.

T. Thonstad: *Kryssløpsanalyse*, Oslo 1975. Kapitlene 1-9 og 12.

K. Boye: *Regnskapsanalyse*, Oslo 1977. Denne leses kursorisk.

Studentene må skaffe seg kjennskap til det norske nasjonal-

- regnskapssystem; se spesielt den tekstlige innledning i *Nasjonalregnskap 1962–1978* (NOS), Oslo 1979.
- E. Homb: Nasjonalregnskapet i Norge, Nasjonalregnskap, modeller og analyse i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 26, Oslo 1975 (også trykket i: Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk i *Statistisk Sentralbyrås Håndbøker*, nr. 23, Oslo 1976) og Revidert nasjonalregnskap i *Statistiske analyser*, nr. 14, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1975.

MAKROØKONOMISKE EMNER

- P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst. Innføring i makroøkonomi*, Oslo 1976. Her leses kapittel IX–XV.
- W. H. Branson: *Macroeconomic Theory and Policy*, New York 1972. Kapittel 7 og de deler av kapittel 8 som omhandler «The Money Wage Model» er ikke pensum. Dessuten kan følgende overspringes: s. 182–197 i kapittel 10 (det som står etter «The Friedman Approach: Permanent Income») og kapitlene 12, 13, 14, 17, 20, 21 og 22.
- P. Munthe *Penger, Kreditt, Valuta*, Oslo 1978. Kapitlene I–VII.
- L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1965. Kapittel I–III.
- L. Johansen: Teoretiske betingelser for prisstabilitet. Fra heftet: *Pris- og inntektsproblemer*, utgitt av Sosialøkonomisk studentutvalg 1964. Et særtrykk av artikkelen er utgitt av Sosialøkonomisk institutt.
- T. Haavelmo: *The Race between Population and Economic Progress* Memorandum av 10. mars 1961.
- W. W. Leontief: The use of indifference curves in the analysis of foreign trade. *International Trade*, J. Bhagwati (ed.), London 1969.
- P. Sweezy: *The Teory of Capitalist Development*, London 1942. Det kreves kjennskap til hovedtrekkene i del 1 og kapittel V og VIII. Resten av boken er ikke pensum.
- Som supplerende lesning anbefales:
- H. Bojer: *Verdi, vekst, profitt. En enkel matematisk framstilling av Marx's økonomiske modell*. Memorandum av 8. april 1976.
- L. Johansen: Problemstillinger og utviklingslinjer i økonomisk vekstteori i *Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969.
- H. J. Kreyberg: *Oversikt over Keynesmodellene*, Oslo 1967.

G.Stoltz: Styring av prisutviklingen. Nasjonalregnskap, modeller og analyse i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 26, Oslo 1975.

PRODUSENTENS TILPASNING

- R. Frisch: *Innledning til produksjonsteorien*, 9. utgave, Oslo 1962.

Følgende kan overspringes; Avsnittene 4b, 4c, 4d og 5g. Fra s. 88 øverst til s. 89: «Ved å dividere med $x \dots$ »; Fra s. 116: «Ved pari-passu-loven er pr. definisjon $\epsilon = 1 \dots$ » t.o.m. s. 133;

Fra s. 137: «Vi vil se litt nærmere...» til s. 145: «Ved en analogibetraktning...»;

Fra s. 193: «For å gi en idé...» til s. 196: «Hittil i dette avsnittet...»;

Fra s. 205 øverst til s. 206: «Når det skjer en endring...», Kapittel 11 leses kursorisk.

- J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*. København 1972, kapittel VIII, hæfte 4, sidene 1–27, 32, 35, 44 til pkt. 4 side 53 og 63 til pkt. 4 side 72.

Som supplerende lesning anbefales:

- L. Johansen: *Production Functions*, Amsterdam 1972, kapitlene 1 og 2.
- L. Johansen: Det duale problem i lineær programmering i *Obervator nr. 1*, 1964.
- K. Sydsæter og B. Øksendal: *Lineær Algebra*, Oslo 1977, kapittel 7: Lineær programmering, § 1 Problemstillingen.

KONSUMENTENS TILPASNING

- J. Serck-Hanssen: *Teorier for konsumentenes atferd*, Oslo 1975.

Som supplerende lesning anbefales:

- T. Johansen: *Etterspørselssammenhenger belyst ved egenskaper ved den marginale substitusjonsbrøk*. Memorandum av 25. mai 1968.

- P. Meinich: *Sammenhengen mellom stigende etterspørselskurver og fallende tilbudskurver*. Memorandum av 4. oktober 1961.

ELEMENTÆR MARKEDSTEORI

- P. Meinich: *Elementær markedsteori*, Oslo 1971.

Som et hjelpemiddel ved studium av produsentens tilpasning, konsumentens tilpasning og markedsteori anbefales kapitlene

2, 3 og 4 i J. M. Henderson og R. E. Quandt: *Microeconomic Theory*, New York 1971 og C. E. Ferguson: *Microeconomic Theory*, London 1972.

ELEMENTÆR VELFERDSTEORI

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Del III, Oslo 1977.

L. Johansen: *Klassikernes økonomiske system fra et velferdsteoretisk synspunkt*, Oslo 1969, s. 1–18.

Som supplerende lesning anbefales:

A. Sandmo: *Ressursallokering og økonomisk velferd*, Bergen 1973.

GRUNNKURS I NÆRINGSØKONOMI

I faget næringsøkonomi bør studentene i tillegg til å studere den anbefalte litteratur, følge med i diskusjonen om aktuelle næringsproblemer i aviser og tidsskrifter.

Hvert høstsemester vil det bli satt i gang undervisning over to semestre hvor man ved hjelp av økonomisk teori vil analysere de enkelte næringer og samspillet mellom dem.

Pensum er:

J. Serck-Hanssen: *Strategiske typer i norsk næringsliv*. Oslo 1979. *Langtidsprogrammet 1974–1977*: Stortingsmelding nr. 71 (1972–73), kapitlene 11–23 samt Spesialanalyse 1, Forurensninger, kapitlene 2 og 3. Utdrag til studiebruk er utgitt av Sosialøkonomisk institutt.

P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, kapitlene XIII, XIV og XV. Oslo 1976.

F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, kapitlene 31 og 32 og vedlegg 32 A. Oslo 1977.

Av supplerende litteratur vises til:

B. Furre: *Norsk historie 1905–1940*. Oslo 1972.

E. Hope m. fl.: *Næringsøkonomiske oversikter*, bind I, II og III. Oslo 1972.

G. Stoltz: Økonomisk utsyn 1900–1950 i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 3, Statistisk Sentralbyrå. Oslo 1965. Kapitlene 1–9.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Statistisk Sentralbyrå. Oslo 1965. Kapitlene 1, 2 og 6.

Petroleumsvirksomhetens plass i det norske samfunn. *Stortingsmelding nr. 25*. (1973–74).

Naturressurser og økonomisk utvikling. *Stortingsmelding nr. 50* (1974–75).

A. Rødseth og S. Strøm: Kritiske merknader til norsk energipolitikk i *Sosialøkonomen* nr. 9, 1974.

A. Seierstad: *Norge og oljen*. Oslo 1973.

Det forutsettes at studentene gjør seg fortrolig med *Økonomisk utsyn* fra Statistisk Sentralbyrå og *Nasjonalbudsjettet*, som begge utgis hvert år. Det vises også til

Standard for næringsgruppering, *Statistisk Sentralbyrås håndbøker* nr. 9, Oslo 1972. Se særlig kapittel 1 her.

SOSIALLÆRE

Sosiallæren vil bli gjennomgått ved undervisning i to timer pr. uke over 4 semestre.

ØKONOMISK OG SOSIAL UTVIKLING

Studentene må skaffe seg kjennskap til hovedtrekkene i den økonomiske og sosiale utvikling gjennom studie av følgende litteratur:

B. Furre: *Norsk historie 1905–1940*, Oslo 1971.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965. Her leses avsnittene om endringer i den sosiale lagdeling, endringer i inntektsfordelingen, arbeidsløsheten i etterkrigstiden, samt privat og offentlig konsum.

Som ytterligere hjelpemiddel vises det til:

G. Stoltz: *Økonomisk Utsyn 1900–1950* i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 3, Oslo 1955. Kapittel 11, Trekk av den sosiale utviklingen og Kapittel 12, Forbruk og boligforhold.

Økonomisk Utsyn, (NOS), siste årgang. Her anbefales spesielt avsnittene om produksjon og sysselsetting, pris- og inntektsutvikling, inntektsnytting og sluttord.

Langtidsprogrammet 1978–1981, St. meld. nr. 75 (1976–77), Kapittel 10 (s. 116–120), kapittel 12 (s. 129–136).
Siste års rapporter fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene. Utgis i serien *Norges offentlige utredninger (NOU)*.

SOSIOLOGI

- V. Aubert: Sosiale klasser og lag. *Det norske samfunn*, N. R. Ramsøy og M. Vaa (redaktører) Oslo 1975, Bind 1, Kapittel IV.
- R. Hoëm m. fl.: Kvinners stilling i samfunnet. *Det norske samfunn*, N. R. Ramsøy og M. Vaa (redaktører), Oslo 1975. Bind 2, Kapittel X.
- S. Lysgaard: *Arbeiderkollektivet. En studie i de underordnedes sosiologi*. Oslo 1962. Kapitlene 1–6.

BEFOLKNINGSLÆRE

- P. C. Matthiessen: *Befolkningens vækst*, ny utgave, København 1977.
- P. Munthe: *Sirkulasjon, inntekt og økonomisk vekst*, Oslo 1976, kapittel III, Befolkning og arbeid.
- H. Brunborg: Framskrivning av folkemengden i Norge 1973–2100. Et analytisk eksperiment i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 69, Oslo 1974.
- I tilknytning til undervisningen i formell befolkningslære benyttes:
- E. Hofsten: *Demografins grunder*, Lund 1975.
- Det vises også til:
- J. M. Hoem: *Grunnbegreper i formell befolkningslære*, Oslo 1968, kapittel 1–4.

Det forutsettes at studentene gjør seg fortrolig med de viktigste kilder for norsk befolkningsstatistikk og med publikasjoner som behandler aktuelle befolknings spørsmål.

Viktige statistiske kilder i serien Norges Offisielle Statistikk (NOS) er *Folketellingspublikasjonene*, den årlige publikasjon om *Folkemengdens bevegelse* og avsnittene om befolkning i *Historisk statistikk 1978*.

Følgende publikasjoner behandler befolkningsutviklingen i Norge:

Langtidsprogrammet for den inneværende periode (avsnittene som behandler befolknings spørsmål).

Framskrivning av folkemengden (NOS), siste utgave (to-årlig).

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965. Kapittel III, Befolkningsutvikling og sysselsetting.

Litteraturen nedenfor er eksempler på artikler som det anbefales å nytte som supplement til det ovenstående pensum:

P. Munthe: Befolkningsutviklingens stadier i *Statsøkonomisk tidsskrift*, nr. 4, 1961.

Artikler om aktuelle sosio-demografiske emner i seriene *Statistisk Sentralbyrå, Artikler (ART)* og i *Statistiske Analyser (SA)*.

INNETKTSFORDELING OG FORBRUK

A. B. Atkinson: *The Economics of Inequality*. Oxford 1975. (Tallmaterialet kan overspringes.)

Sosialpolitikk, Spesialanalyse 2, særskilt vedlegg til *Langtidsprogrammet 1974–1977*. St.meld. nr. 71 (1972–73), kapitlene 1–5.

En krever kjennskap til hovedinnholdet i:

H. Heli: *Kompendium om sosialtrygd*. Oslo 1971.

T. Rødseth: *Utredning om lavtlønnsproblemer i Norge* (s. 24–44 i kapittel 2) Oslo 1969.

Som supplerende lesning anbefales:

Levekårsundersøkelsen i *NOU* 1976:28 Kapittel 1: Teori om levekår og avsnittene 2.1 Inntekt og økonomiske ressurser, 2.2 Økonomisk aktivitet utenom markedet og 2.3 Fordelingsvirkninger av den offentlige sektor.

I. Ståhl: Er bolig mangelen et prisspørsmål eller et sosialt problem? i *Sosialøkonomen* nr. 1 1972.

Kapitlene om inntektsfordeling og forbruk i den litteratur som er oppført under avsnittet *Økonomisk og sosial utvikling* ovenfor.

Sosialpolitikk, Spesialanalyse 2, særskilt vedlegg til *Langtidsprogrammet 1974–1977*, St. meld. nr. 71 (1972–73), kapitlene 6–10.

De private husholdningers forbruk 1973 i *Statistiske Analyser* nr. 24, Statistisk Sentralbyrå.

Sosialt Utsyn 1980, i *Statistiske Analyser* nr. 45, Statistisk sentralbyrå, kapitlene 6 og 7.

ALTERNATIV GJENNOMFØRINGSPLAN FOR ØKONOMISK AVSNITT

Dette alternativet er beregnet på studenter som bare ønsker å ta økonomisk avsnitt ved Sosialøkonomisk institutt. Økonomisk avsnitt erstatter en mellomfagseksamen under Samfunnsvitenskapelig embetseksamen, se avsnittet Sosialøkonomi under Samfunnsvitenskapelig embetseksamen side 139 i Studiehandboka.

Karakterskalaen som benyttes ved sosialøkonomisk embetsek-

Forelesningsplanen er:

Studie-semester	Antall timer pr. uke	Emner
1 (vår)	2	Økosirkssystemet, nasjonalregnskap og kryssløp
	1	Mikroøkonomiske emner
	2	Makroøkonomiske emner
	2	Økonomisk og sosial utvikling
	2	«Mellomfagsseminar»
2 (høst)	2	Mikroøkonomiske emner
	2	Makroøkonomiske emner
	2	Næringsøkonomi
	4	Sosiallære
	2	«Mellomfagsseminar»
1	Investeringskalkyler	
3 (vår)	2	Markedsteori
	1	Makroøkonomiske emner
	1	Velferdsteori
	2	Næringsøkonomi
	2	Sosiallære
4	«Mellomfagsseminar»	

samen er forskjellig fra den som brukes under samfunnsvitenskapelig embetseksamen. Karakteren til økonomisk avsnitt kan omregnes til karakter under samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

I tillegg til dette kommer undervisningen i matematikk i første semester.

Lesepensum er gitt under fagene Forberedende prøve i matematikk, Grunnkurs i teoretisk økonomi, Grunnkurs i næringsøkonomi og Sosiallære nevnt foran.

TEORETISK STATISTIKK

Studiet av de statistiske fag bør sees som en helhet og i sammenheng med de økonomiske fag. Oppdelingen i to fag er gjort av praktiske grunner.

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke		Emner
	Forelesninger	Øvelser	
2 (vår)	2	2	Grunnbegrepene: Statistiske observasjonsmaterialer. Sannsynlighetsregning. Sannsynlighetsfordelinger.
3 (høst)	3	2	Sannsynlighetsfordelinger (fortsatt). Tolking av observasjonsmaterialer.
4 (vår)	2	2	Regresjon i to variable. Litt om utvalgsundersøkelser. Prinsipper for tolking av observasjonsmaterialer.
5 (høst)	2 (i ca. 4 uker)	0	Utvalgsundersøkelser.
6 (vår)	2	2	Regresjon i flere variable. Repetisjon og utdyping. Orientering om spesielle problemer. Obligatorisk seminar (20 timer). Øvelser for eksamenskandidater.

I teoretisk statistikk søker en å legge opp undervisningen slik at den teori som etter hvert blir gjennomgått, skal være til nytte i faget anvendt statistikk. I dette siste faget prøver en å velge stoff som kan belyse problemer i økonomisk teori. Hensikten med undervisningen er altså at fagene skal utfylle hverandre gjen-

sningsplanene i teoretisk og anvendt statistikk som står nedenfor, er beregnet på studenter i det ordinære emnestudiet.

Pensum er:

H. Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære*, Oslo 1972.

H. Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære II*, Oslo 1978. Her er avsnittene 9.9, 10.3, 10.5, samt kapitlene 13 og 14 ikke pensum.

H. Thorén Amundsen: *Utvalgsundersøkelser*, Oslo 1978.

R. Frisch og T. Haavelmo: *Utdrag av forelesninger i teoretisk statistikk*. Oslo 1971.

Det vil bli meddelt under gjennomgåelsen hvilken vekt som må legges på de forskjellige avsnitt i det trykte pensum. Se også den stensilerte «Veiledning for faget teoretisk statistikk».

Følgende hjelpemidler blir brukt i undervisningen:

H. Thorén Amundsen: *Oppgaver i teoretisk statistikk*. Oslo 1971–72 eller senere utgaver.

D. V. Lindley og J. C. P. Miller: *Cambridge Elementary Statistical Tables*. Cambridge 1953 eller senere utgaver.

Som oppslagsbok ved lesing av statistisk litteratur på de andre skandinaviske språk eller engelsk vises til:

Nordisk statistisk nomenklatur. Utgitt av Statistiska Samfundet i Finland, 1974.

ANVENDT STATISTIKK

Studie-semester nr.	Antall timer pr. uke	Emner
2 (Vår)	2	Datamaskiner med kurs sist i semesteret
3 (Høst)	1	Makrostatistikk: Kilder og metoder
4 (Vår)	2	Statistisk teknikk (10 timer) Obligatorisk seminar (12 timer)
6 (Vår)	4	Statistisk analyse av produksjon og forbruk Spesielle emner.

Den obligatoriske statistiske seminaroppgave bør leveres ved begynnelsen av 5. studiesemester.

Til innføring leses:

W. Allen Wallis og H. V. Roberts: *Hva er statistikk?* Oslo 1967 eller den amerikanske utgaven: *The Nature of Statistics*. New York 1962.

O. Hellevik: *Gallupdemokratiet*. Oslo 1972.

Pensum ellers er:

S. Longva: *Økonomiske indekstall. Prinsipper og beregningsmetoder*, Oslo 1971.

A. Amundsen: Metoder i analysen av forbruksdata i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 6, 1960.

O. Aukrust og J. Bjerke: Realkapital og økonomisk vekst i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 4, 1958.

J. S. Cramer: *Empirical Econometrics*. Kapitlene 1, 3, 4 (t.o.m. avsnitt 45), 7 (t.o.m. avsnitt 130), 8 (t.o.m. avsnitt 154), 9 (t.o.m. avsnitt 180). Amsterdam 1969.

K. F. Wallis: *Topics in Applied Econometrics*, kapittel 2. London 1973.

De viktigste deler av Norges offisielle statistikk står omtalt i Utsnitt om prinsipper og definisjoner i offisiell statistikk i *Statistisk Sentralbyrås håndbøker*, nr. 23, Oslo 1976.

Sosialt Utsyn 1980 i *Statistiske Analyser* nr. 45, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1981.

Her legges det særlig vekt på kapitlene 1 (Befolkning), 5 (Arbeidsliv) og 6 (Inntekt og forbruk).

Arkivstatistikk og personregister står omtalt i

O. Aukrust og S. Nordbotten: Dataregistrering, dataarkiv og samfunnsforskning i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 34, 1969.

En innføring i prinsippene for utvalgsundersøkelser gir Prinsipper og metoder for Statistisk Sentralbyrås utvalgsundersøkelser. *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 33, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1977. Vedlegg 1: Elementer av teorien for sannsynlighetsutvalg, er ikke pensum.

Om det norske nasjonalregnskap leses:

E. Homb: *Nasjonalregnskapet i Norge*.

P. Sevaldson: *Nasjonalregnskap og analyse av produksjonsstrukturen*.

L. Bjørnland: *Fastprisberegninger i det norske nasjonalregnskap*. Alle i Nasjonalregnskap, modeller og analyse i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 26. Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1975.

Studentene bør være fortrolig med følgende samleverk og hjelpemidler:

Statistisk Årbok (NOS)

Historisk statistikk 1978 (NOS)

Veiviser i norsk statistikk (NOS)

Publikasjoner fra Statistisk Sentralbyrå (Stensilert hefte som utkommer årlig).

Til støtte for EDB-undervisningen brukes:

D. D. McCracken: *A Guide to Fortran IV Programming*, New York 1965.

Som supplerende lesning anbefales:

W. H. Desmonde: *Computers and their uses*, New Jersey 1972.

Litteraturen nedenfor er eksempler på statistiske analyser på en del områder, og vil bli brukt i undervisningen. Studentene bør ha lest denne litteraturen, men detaljkunnskap om utledninger og tallmateriale vil ikke bli krevd.

Analyse av forbruk og etterspørsel:

A. Amundsen: Konsumelastisiteter og konsumprognoser bygd på Nasjonalregnskapet i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 7, 1963.

H. Bojer: *Regresjonsanalyse av Forbruksundersøkelsen 1967*. Sosialøkonomisk institutt 1973.

J. Bjerke: Estimering av konsumfunksjoner på grunnlag av nasjonalregnskapsdata 1865–1968 i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 53, 1972. (Avsnitt 3.e t.o.m. 3.h kan overspringes).

E. Biørn: Estimering av makro-konsumfunksjoner for etterkrigstiden: Metodospørsmål og empiriske resultater i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 63, 1974, Avsnitt 1–4.

Analyse av produktfunksjoner:

Om økonomiske vekstmodeller. Tillegg til kapittel II i Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965.

K. Bruland, F. Reisegg og O. Rømer Sandberg jr.: *Produktfunksjon og grenseproduktiviteter for mjølkebruk og kornbruk i leirjordsbygdene på Sør-Østlandet*. Memorandum av 21. januar 1965.

Personlig Inntektsfordeling:

Den personlige inntektsfordeling 1958, 1962 og 1967 i *Statistiske Analyser* nr. 2, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1972.

Befolkningslære:

H. Brunborg: Framskrivning av folkemengden i Norge 1973–2100. Et analytisk eksperiment i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 69, Oslo 1974.

Nyttige hjelpemidler er:

T. Thonstad: *To eksempler på analytiske produktfunksjoner*. Memorandum av 1. juni 1964.

T. Kobberstad: *Enkle eksempler på aggregering av økonomiske relasjoner*. Memorandum av 21. mai 1970.

FORBEREDENDE PRØVE I MATEMATIKK I ANDRE AVDELING

Undervisningen strekker seg over et høstsemester, med prøve i midten av desember og i midten av mai.

Pensum vil bli gitt ved forelesninger, og omfatter foruten en utdyping av emner fra forberedende prøve i matematikk i første avdeling, differenslikninger, differensiallikninger, konvekse og konkave funksjoner av flere variable, lineær og ikke-lineær programmering. Som kursorisk pensum inngår en elementær innføring i variasjonsregning og optimal kontrollteori, samt elementær teori for egenverdier, kvadratiske former og ikke-negative matriser.

HØYERE KURS I TEORETISK ØKONOMI

Pensum i andre avdeling i teoretisk økonomi bygger videre på pensumstoffet i første avdeling i teoretisk økonomi. Pensum i første avdeling gjelder derfor også for andre avdeling. Det videre pensum i andre avdeling omfatter:

INNFØRING OG METODESPØRSMÅL

T. Haavelmo: *Innledning til høyere kurs i økonomisk teori*, Oslo 1971.

T. Haavelmo: *Teknikk og metoder ved oppstilling av teoretisk-økonomiske modeller*, forelesningsreferat ved L. Johansen, Oslo 1970. Se også forelesningsreferat ved E. S. Andersen, O. Magnussen og A. Sørsveen med samme tittel, Oslo 1969.

R. Frisch: *Statikk og dynamikk i den økonomiske teori i Nationaløkonomisk Tidsskrift*, København 1929. Her leses fra og med punkt 3 til og med punkt 6. I punkt 5 utgår siste avsnitt. (Den dynamiske likevekt i byttemarkedet uten produksjon.) Foreligger som særtrykk, Oslo 1964. En krever kjennskap til hovedinnholdet i:

Langtidsplanlegging og modeller. Modellbruk og modellutvikling i den langsiktige økonomiske planlegging i *NOU* 1976:8, Kapitlene 1–10.

MIKROTEORI, MARKEDSTEORI OG VELFERDSTEORI

J. M. Henderson og R. E. Quandt: *Microeconomic Theory*, New York 1971 (Kapittel 8 leses kursorisk).

Som alternativ til deler av ovennevnte bok anbefales

E. Malinvaud: *Lectures on Microeconomic Theory*, Amsterdam 1972.

Det øvrige pensum er:

- L. Johansen: *Production Functions*, Amsterdam 1972. Kapittel 1, 2 og 3 (t.o.m. 3.3). Kapittel 8 er kursorisk pensum. Resten av boka er ikke pensum, men deler av den vil øke forståelsen for endel av det øvrige pensum i andre avdeling.
- T. Haavelmo: *Generell markedsteori*, forelesningsreferat ved G. Bramness, Oslo 1970.
- T. Haavelmo: *Økonomisk velferdsteori*, forelesningsreferat ved A. Amundsen og H. J. Kreyberg, Oslo 1968.
eller
- J. de V. Graff: *Theoretical Welfare Economics*, Cambridge 1971.
- L. Johansen: *Samfunnsøkonomisk lønnsomhet*. Oslo 1977.
- G. Bramness: Et velferdsteoretisk grunnlag for cost-benefit analysen, i *Sosialøkonomen* nr. 3. 1975.
- B. Mattson: *Samhällsekonomska kalkyler*, Lund 1970.
Som supplerende lesning anbefales:
- K. J. Cohen og R. M. Cyert: *Theory of the Firm: Resource Allocation in a Market Economy*, Englewood Cliffs, N. J. 1975, Part 3.
- F. R. Førsund: Generelle økonomiske prinsipper for løsning av forurensningsproblemene, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, nr. 2, 1972.
- T. Haavelmo: *Fra teorien om rasjonering og prisregulering*. Forelesningsreferat ved T. Johansen. Memorandum av 12. desember 1958.
- R. Rees: *Public Enterprise Economics*. London 1976, Kapitlene 7 og 9 kan overspringes.

TILPASNING UNDER USIKKERHET OG SPILLTEORI

- K. J. Arrow: *Aspects of the Theory of Risk-Bearing*, Lectures 2 and 3, Yrjō Johnson Lectures, Helsinki 1965.
- M. Bacharach: *Economics and the Theory of Games*, London 1976. Pensum er: Kapitlene 1, 2, 3, 4.1–4.5, 5.1–5.7.
- K. H. Borch: *The Economics of Uncertainty*, kapittel 1–4. Princeton 1968.
- L. Johansen: Spillteori som grunnlag for samfunnsanalyse, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, 1974.

Det anbefales å lese kapitlene i Borchs bok før Arrows «Lectures».

Som supplerende lesning til Arrow og Borch anbefales:

J. Mossin: *Theory of Financial Markets*, Prentice Hall 1973.

Det vises dessuten til artikkelen av J. Tobin: Liquidity Preferences as Behavior Towards Risk i *Review of Economic Studies*, februar 1958. Denne artikkelen er pensum i penge- og finanslære.

MAKROØKONOMISKE EMNER

W. H. Branson: *Macroeconomic Theory and Policy*, New York 1972.

L. Johansen: *Artikler om økonomisk vekst*, Oslo 1969.

B. Södersten: *Internationell økonomi*. Stockholm 1978. Del 1 og 2.

P. Sweezy: *The Theory of Capitalist Development*, London 1942.

T. Thonstad: *Innføring i kryssløpsanalyse*, Oslo 1973. Her leses kapittel 1–16.

Som supplerende lesning anbefales:

M. K. Evans: *Macroeconomic Activity*, New York 1969.

T. Haavelmo: *Investerings-teori*, referat ved B. Thalberg, Oslo 1969. (Alternativt: T. Haavelmo: *A Study in the Theory of Investment*, Chicago 1960. Se også kapittel V og VI i T. Haavelmo: *Orientering i makro-økonomisk teori*, Oslo 1969.)

T. Haavelmo: *Sysselsettingsteori*, referat ved K. Edvardsen, Oslo 1970.

T. Haavelmo: *Trekk av fordelingslæren*, referat ved J. Serck-Hanssen, Oslo 1967.

M. G. Mueller (ed.): *Readings in Macroeconomics*, New York 1966.

SOSIALØKONOMIENS HISTORIE

Hovedtrekkene i utviklingen av den teoretiske økonomi studeres ved:

R. B. Ekelund og R. F. Hebert: *A History of Economic Theory and Method*. McGraw-Hill 1975, Kapitlene 1, 3, 4, 6, 7, 9, (appendiks overspringes), 11, 12, 13 (appendiks overspringes), 14, 15.

Som supplerende lesning anbefales:

- M. Boserup (utvalg og kommentar): *Deres egne ord*, I og II, København 1968 og 1972.
- D. Horowitz (ed.): *Marx and Modern Economics*, London 1968.
- E. K. Hunt and J. G. Schwartz (ed.): *A Critique of Economic Theory*, Penguin Modern Economics Readings, 1972.

UTVALGTE ARTIKLER

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte tidsskriftartikler og kortere avhandlinger.

Inntil videre gjelder følgende liste:

1. G. Becker: A Theory of the Allocation of Time, i *The Economic Journal*, 1965.
2. R. J. Gordon: Recent Developments in the Theory of Inflation and Employment, i *Journal of Monetary Economics*. No. 2, 1976, pp. 185–219.
3. O. C. Herfindahl: Depletion and Economic Theory. Selection 7 (pp. 64–89) i Orris C. Herfindahl: *Resource Economics. Selected Works*. Ed. D. Brooks. The Johns Hopkins Press, Baltimore and London 1974. Også trykt i *Extractive Resources and Taxation*, ed. M. Gaffney, University of Wisconsin Press 1967, pp. 68–90.
4. T. C. Koopmans: *Three Essays on the State of Economic Science*, New York 1957. Kapitlene 1 og 2 i Allocation of Resources and the Price System. Det kreves bare kjennskap til selve opplegget i artikkelen.
5. K. J. Lancaster: A New Approach to Consumer Theory, i *The Journal of Political Economy*, nr. 2, 1966.
6. O. Lange: On the Economic Theory of Socialism. Finnes i O. Langes og F. M. Taylors bok av samme navn, London 1948.
7. A. Sandmo: Investment and the Rate of Interest, i *Journal of Political Economy*, No. 6, 1971.
8. R. M. Solow: *Capital Theory and the Rate of Return*, Amsterdam 1963. Et utdrag av artikkelen finnes også i boken *Capital and Growth*, i serien Penguin Modern Economics Readings, 1971.

OPPSLAGSVERKER

Det gjøres oppmerksom på oversikter over problemstillinger og litteratur innen ulike områder av økonomikken i samleverket *Surveys of Economic Theory*, I–III, London 1966–67.

Det vises også til bøkene i serien Penguin Modern Economics Readings, særlig *Economics of Education*, *Growth Economics*, *Inflation*, *International Trade* og *The Labour Market* og til

N. Thygesen og P. Nørregaard Rasmussen (red.): *Udviklingslinier i makroøkonomisk teori*, København 1969.

HØYERE KURS I NÆRINGSØKONOMI

Pensum bygger videre på de kunnskaper som studentene har fått gjennom studiet av næringsøkonomi i første avdeling og omfatter følgende områder: konkurranseproblemer og reguleringspolitikk, distriktsøkonomi, transportøkonomi, arbeidsmarkedsproblemer, utenriksøkonomi. I tillegg til det skrevne pensum vil en søke å gjennomgå emner innen disse fagområdene ved forelesninger i hvert semester. Videre vil en søke å holde eksamensseminarer i næringsøkonomi hvert semester.

I større utstrekning enn i første avdeling vil det ved andre avdelings eksamen forutsettes at studentene har satt seg inn i dagsaktuelle problemstillinger. En del emner som ikke er nevnt ovenfor, vil bli behandlet i spesialforelesninger.

BAKGRUNNSSTOFF

G. Stoltz: *Økonomisk Utsyn 1900–1950 i Samfunnsøkonomiske studier* nr. 3, Oslo 1955.

B. Furre: *Norsk historie 1905–1940*, Oslo 1972.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965.

Langtidsprogrammet 1978–1981, i St. meld. nr. 75 1976/77. Kapittel 10.7, kapittel 12 og Vedlegg III.

Norsk industris utvikling og framtid i St.meld.nr. 67, 1974–75, Kapitlene 3, 4, 5 og 6 i Del 2.

Økonomisk utsyn for siste år: Kapitlene om produksjon og sysselsetting, inntektsnytting og sluttord.

Norges ressursituasjon i global sammenheng i *NOU* 1974:55, Kapittel 10: Et samlet syn.

KONKURRANSEPROBLEMER OG REGULERINGSPOLITIKK

Omfatter offentlig pris- og fortjenesteregulering, privat konkurranseregulering, trustlovgivning, konsesjonslover, statsdrift kontra privatdrift m.v.

Litteratur:

- O. Haugland, V. Ringstad, m.fl.: *Maktutredningen – Om konsentrasjon og marknadsmakt*. Oslo 1978. Kapitlene 1–9.
- A. Lindbeck: Prissystemet i långtidsplaneringen. Fra artikkelsamlingen *Svensk ekonomisk tillväxt – en problemanalys*, Stockholm 1966.
- J. Serck-Hanssen: *Strategiske typer i norsk næringsliv*. Oslo 1979.

DISTRIKTSØKONOMI

Det kreves kjennskap til de viktigste problemer som danner bakgrunn for distriktspolitikken i Norge. Videre kreves kjennskap til de viktigste virkemidler i norsk distriktpolitikk. Det vises her til: *Om regionalpolitikken og lands- og landsdelsplanleggingen* i St. meld. nr. 27 (1971–72), spesielt kapitlene 3, 5 og 6.

Etableringskontroll og lokaliseringsveiledning i NOU 1974:46.

Spesielt kapitlene IV–XI.

Videre anbefales det at studentene skaffer seg kunnskap om teorier og metoder som er av særlig relevans for analyse av distriktspolitiske problemstillinger gjennom studie av følgende litteratur:

- F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Oslo 1977, kapitlene 31 og 32 og Vedlegg 32 A.
- T. Lindholt: Economic-base-teorien og regionale multiplikator-modeller, i *Sosialøkonomen* nr. 2, 1970.
- E. S. Mills: *Urban Economics*, Glenview, III., 1972, kapitlene 1, 3, 4, 5 og 7.
- Jan Serck-Hanssen: *Notater om regionaløkonomiske emner*. Memorandum av 7. september 1977.

TRANSPORTØKONOMI

Omfatter strukturtrekk og de viktigste problemer for innenlands transport (jernbane, bil, kystfart, fly). Litteratur:

- O. C. Hiort: *Innenlandske transportere. Struktur – utvikling – problemer*, Oslo 1969.

- G. Bramness og V. Christiansen: *Køer som rasjoneringsmetode*. Oslo 1976. Kapitlene V.2–V.4 og kapittel VI.4.
Som supplerende lesning anbefales:
Innenlandsk samferdsel av A. Strømme Svendsen i *Næringsøkonomiske oversikter*, Bind III, E. Hope, red., Oslo 1972.

ARBEIDSMARKEDPROBLEMER

Omfatter arbeidsmarkedets funksjonsmåte samt organisasjonene på arbeidsmarkedet, kollektiv tariff-forhandling, statens stilling til arbeidstvister.

Litteratur:

- A. Rees: *The Economics of Work and Pay*, New York 1973.
Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965. Her leses kapittel VII.
For øvrig vises det til følgende pensum i andre fag:
T. Haavelmo: *Sysselsettingsteori*, forelesningsreferat ved K. Edvardsen, Oslo 1970.
F. C. Holte: *Sosialøkonomi*, Oslo 1977, Vedlegg 16c En modell for beregning av virkningene av et inntektsoppgjør.
Som supplerende lesning anbefales:
T. Rødseth: *Utredning om lavtlønnsproblemer i Norge*, Lønns- og Prisdepartementet, Oslo 1969.
Siste års rapporter fra Det tekniske beregningsutvalg for inntektsoppgjørene, som utgis i serien *Norges offentlige utredninger (NOU)*.

UTENRIKSØKONOMI

- B. Ohlin: *Utrikeshandel och handelspolitikk*, Stockholm 1965. Del III.
B. Södersten: *Internasjonell økonomi*. Stockholm 1978. Del III.
Oversikt over de senere års handelspolitikk vil bli dekket ved forelesninger.

PENGE- OG FINANSLÆRE

De deler av pensum i teoretisk økonomi i første og andre avdeling som får særlig anvendelse som grunnlag for resonnementene innenfor penge- og finansiell lære, gjelder også som pensum i dette fag. Det vises spesielt til:

W. H. Branson: *Macroeconomic Theory and Policy*, New York 1972, kapitlene 5, 9, 12–15 og 17.

Videre leses:

PENGETEORI, PENGE- og KREDITTVESEN, PENGEPOLITIKK

- G. Stoltz: *Innføringsnotater i penge- og kredittlære*, Norges Handelshøyskoles Studentkontor 1960. Sidene 21 og 22 i 1960-utgaven kan overspringes.
- G. Stoltz: *Forelesninger i makroteori*, Norges Handelshøyskole 1973. Kapitlene 2, 7 og 9 kan overspringes.
- L. Johansen: Bankenes rolle i en makroøkonomisk modell, i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, desember 1956.
- L. Eide og K. Holli: *Det norske penge- og kredittsystem* i Norges Banks skriftserie nr. 9, Oslo 1980.
- Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965. Kapittel IX. Kredittmarkedet.
- Finansieringsselskaper og låneformidling* i NOU 1974:1. Avsnittene 1 (s. 15–17) og s. 7 (s. 40–43) i kapittel II, kapittel IV (s. 48–56), avsnitt 8 i kapittel V (s. 70–76) og avsnittene 1–3 i kapittel VI (s. 77–85).
- Innstilling fra Den penge- og kredittpolitiske komité*, avgitt 30. desember 1963. Kapittel IV og Vedlegg 2. De deler av innstillingen som er pensum kan også leses i *Utdrag fra innstilling fra Den penge- og kredittpolitiske komité*, Oslo, 1974.
- P. Meinich: Pengepolitiske reservekrav eller utlånsrelasjon? i *Sosialøkonomen*, nr. 5 og 6, 1971.
- P. Meinich: *Utdrag av forelesninger om penger og kreditt*, Oslo 1976.
- J. Tobin: Liquidity Preference as Behavior towards Risk, i *The Review of Economic Studies*, februar 1958. Denne artikkelen er også trykt i følgende artikkelsamlinger: R. S. Thorn (ed.): *Monetary Theory and Policy*, New York 1966; S. A. Archer og C. A. D'Ambrosio (ed.): *The Theory of Business Finance: A book of Readings*, New York 1967; M. C. Mueller (ed.): *Readings in Macroeconomics*, New York 1966; D. D. Hester og J. Tobin (ed.): *Risk Aversion and Portfolio Choice*, New

York 1967 og J. Tobin: *Essays in Economics*. Volume 1: Macroeconomics, Amsterdam 1971.

P. Munthe: *Penger, Kreditt og Valuta*, Oslo 1978. Kapitlene I, VIII–X og VII–XV og Teknisk tillegg: Kursberegninger.

B. Södersten: *Internationell ekonomi*, Stockholm 1978. Kapitlene 23, 26, 27, 28, 29, 30 og 31.

De som ønsker det kan lese tilsvarende kapitler i en engelsk utgave av boken: B. Södersten: *International Economics, Second edition, London 1980*. Kapittelnummereringen i den engelske utgaven avviker imidlertid delvis fra den svenske utgaven. I den engelske utgaven er følgende kapitler pensum: 22 og 25–30.

Innstilling om lov om pengevesenet og Norges Bank, avgitt 8. juni 1953 av Penge- og bankkomitéen av 1950. Avsnitt II: Historisk oversikt vedkommende pengevesenet i Norge og Norges Bank.

Innstilling om I. Lov om sparebanker og II. Lov om forretningsbanker, avgitt 19. desember 1958 av Penge- og bankkomitéen av 1950. Første del, II: Landets Kredittinstitusjoner.

De ovenfor nevnte utdrag av innstillingene fra Penge- og bankkomitéen av 1950 kan også leses i *Pengeordninger og pengepolitikk*, Norges Handelshøyskole, Bergen 1962.

Det kreves et visst kjennskap til lovgivningen om penge- og kredittvesenet, særlig *Lov av 25. juni 1965 om adgang til regulering av penge- og kredittforholdene*.

Som supplerende lesning til artikkelen av J. Tobin anbefales: J. Mossin: *Theory of Financial Markets*, Englewood Cliffs, N. J. 1973.

OFFENTLIGE FINANSER, FINANSTEORIER OG FINANSPOLITIKK

L. Johansen: *Offentlig økonomikk*, Oslo 1965.

N. T. Furunes: Realøkonomiske hovedtrekk ved MODIS IV representert i en enkel Keynesmodell, Nasjonalregnskap, Modeller og Analyse, en artikkelsamling til Odd Aukrusts 60-årsdag i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 26, Oslo 1975.

Statsbudsjettet (St.prp. nr. 1) studeres i sammenheng med

Stortingets bevilgningsreglement. Hovedvekten legges på å bli kjent med prinsippene for oppstillingen. Som hjelpemiddel benyttes G. Stoltz: *Statsbudsjett og statsregnskap*, Norges Handelshøyskole, Bergen 1962 eller senere utgaver.

Hovedtrekkene av det norske skattesystem studeres gjennom Det norske skattesystemet, Hefte 1, Direkte skatter 1974 i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 24, Oslo 1974 og Hefte 2, Indirekte skatter og trygdeordninger 1976, i

Samfunnsøkonomiske studier nr. 31, Oslo 1977, gjennom skatte-lovgivningen og gjennom den årlige proposisjon om skatter og avgifter til statskassen som legges fram i forbindelse med Statsbudsjettet.

Som ytterligere hjelpemiddel anbefales:

Om inntektsfordeling og skattepolitikk i St. meld. nr. 61 (1976–77), og siste utgave av Aktuelle skattetall i serien *Rapporter fra Statistisk Sentralbyrå*.

Andre sider ved kommunene og deres økonomi enn det som knytter seg direkte til beskatningen studeres gjennom:

A. Engh: *Kommunalkunnskap. Kommunal Forvaltning*, Oslo 1968.

I. Det kommunale selvstyre, s. 9–32.

II. De kommunale styreorganer, s. 33.

III. Kommunenes økonomi, s. 120–160 (en kan legge mindre vekt på administrative detaljer).

Som supplerende lesning til kapittel VI i Leif Johansens lærebok anbefales:

R. Rees: *Public Enterprise Economics*, London, 1976.

Nyttige hjelpemidler i studiet av penge- og finansiell læring er også kapitlene om pengemessige forhold og offentlige finanser i *Økonomisk utsyn*, (NOS).

Nasjonalbudsjettet.

Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965.

Innstilling fra Formuesfordelingskomiteén, Bergen 1968.

INTERNASJONAL ØKONOMI

Pensum består av lesepensum og regulære forelesninger/seminarer.

Sentrale emner vil bli gjennomgått i en forelesningssyklus over 4 semestre, med 2 uketimer pr. semester. I tillegg til dette vil det fra tid til annen bli holdt forelesninger over spesielle emner.

Pensum er:

UTENRIKSHANDELSTEORI

R. E. Caves and R. W. Jones: *World Trade and Payments. An Introduction*. ~~2nd ed. Boston 1977~~ Parts I-III.

Følgende artikler fra J. Bhagwati (ed.): *International Trade. Selected readings*, London 1969. Nr. 1 (Leontief), nr. 3 (Lancaster), nr. 4 (Jones), nr. 5 (Leontief), nr. 7 (Samuelson), nr. 9 (Lipsey), nr. 10 (Stolper and Samuelson), nr. 12 (Corden) og nr. 14 (Findlay and Grubert).

VALUTA

R. E. Caves and R. W. Jones: Op.cit. Parts 4, IV-V.

B. Tew: *The Evolution of the International Monetary System 1945-77*. London 1977.

~~R. M. Stern: *The Balance of Payments. Theory and Economic Policy*, London 1973.~~

R. P. Dornbusch: *Open Economy Macroeconomics*, Wiley 1980.

KAPITALBEVEGELSER OG UTVIKLINGSØKONOMI

A. P. Thirlwall: *Growth and Development with Special Reference to Developing Economies*, London 1972.

Følgende artikler fra J. H. Dunning (Ed.): *International Investment*, London 1972. Nr. 1 (Thomas), nr. 2 (Dunning), nr. 3 (Nurkse), nr. 5 (MacDougall), nr. 9 (Cooper), nr. 10 (Penrose), nr. 11 (Caves), nr. 12 (Vernon), nr. 13 (Robertson), nr. 15

(Dunning), nr. 16 (Meier), nr. 17 (Streeten) og nr. 18 (Johnson).

A. I. MacBean and V. N. Balasubramanyan: *Meeting the Third World Challenge*, London 1976.

S. Kuznets: *Modern Economic Growth. Rate, Structure and Spread*, London 1966, særlig kapitlene 6–9.

Studentene må ha kjennskap til de store trekk i verdenshandelens struktur. Opplysningene finnes i GATT's årlige publikasjon *International Trade*.

Det forutsettes at studentene kjenner de viktigste internasjonale økonomiske organisasjoner, deres oppbygging, virksomhet og aktuelle problemer. Til disse regnes: The International Monetary Fund (IMF), The International Bank for Reconstruction and Development (IBRD), International Development Association (IDA), General Agreement on Tariffs and Trade (Gatt). Videre forutsettes et visst kjennskap til organene for økonomisk samarbeid i Vest-Europa: OECD, EF, EFTA, COMECON. En oversikt over de viktigste organisasjoner for globalt og regionalt økonomisk samarbeid er gitt i:

H. Åkerman (red.): *Ekonomiskt samarbete över gränserna*, Stockholm 1971.

J. H. Richards: *International Economic Institutions*, London 1970.

Det henvises også til organisasjonenes årsberetninger. De europeiske organisasjoner er mer utførlig behandlet i P.E.P.:

European Unity. A Survey of the European Organisations. London 1968.

I tilknytning til studiet av utviklingslandenes problem bør studentene skaffe seg opplysninger om den faktiske struktur og utvikling i disse land. Befolkningsproblemerne i utviklingslandene er behandlet i flere av de nyere lærebøker i demografi.

Det kreves også at studentene kjenner hovedtrekkene i den bistand som ytes utviklingslandene og de problemene som er knyttet til denne bistandsvirksomhet. En kortfattet oversikt

finnes i *Innstilling om den videre utbygging av Norges bistand til utviklingslandene*. Fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 18. mars 1966, Oslo 1967, kapittel B–F. For den senere utvikling henvises det til den årlige publikasjon fra Development Assistance Committee, OECD: *Development Assistance. Efforts and Policies*, Paris.

ØKONOMISKE SYSTEMER

ØKONOMISK HISTORIE

- D. Dillard: *Moderne økonomisk historie, den økonomiske utvikling i Vest-Europa, USA og Sovjet 1870–1939*, Oslo 1973.
- M. Dobb: *Studies in the Development of Capitalism*, London 1972.

SOSIALØKONOMIENS HISTORIE

- E. Roll: *History of Economic Thought*, 4. Edition, London 1973 eller
- R. B. Ekelund og R. F. Hebert: *A History of Economic Theory and Method*, McGraw-Hill 1975.
- M. Dobb: *Theories of Value and Distribution since Adam Smith*, Cambridge 1973.
- D. Horowitz (ed.): *Marx and Modern Economics*, New York 1968.

ØKONOMISKE SYSTEMER OG DERES HISTORISKE UTVIKLING

- A. Lindbeck (ed.): *Ekonomiska System*, Stockholm 1971.
- M. Friedman: *Capitalism and Freedom*, Chicago/London 1964.
- O. Lange: *On the Economic Theory of Socialism*. Finnes i O. Langes og F. M. Taylors bok av samme navn, London 1948.
- P. M. Sweezy: *The Theory of Capitalist Development*, London 1942.
- P. A. Baran and P. M. Sweezy: *Monopolkapitalen*, Oslo 1971.
- M. Dobb: *The Soviet Economic Development since 1917*, London 1966.
- Det vises til:
- J. A. Schumpeter: *History of Economic Analysis*, New York 1955. Del II: Side 232–243 og kap. 7, del III: Side 463–483,

samt kap. 5 og 6, del IV: Kap. 2, 5, 6 og 7 samt appendix til kap. 7, del V: Kap. 2 og 5.

- A. Smith: *An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations*. London 1776 eller senere utgaver. Book I, kap. 1–9, og Book III.
- D. Ricardo: *The Principles of Political Economy and Taxation*, London 1817 eller senere utgaver. Kapitlene I–VI.
- T. R. Malthus: *A Summary View of the Principles of Population*. Trykt i: D. V. Glass (ed.): *Introduction to Malthus*, London 1953.
- K. Marx: *Capital*, Moskva 1971. Chapter I og XXVI–XXXII, eller i en noe forkortet norsk utgave, *Karl Marx verker i utvalg*, Oslo 1970, bind 5: Sidene 25–48 og bind 6: Side 76–115.
- M. Hoel: *Kryssløp, Arbeidsverdier og Priser*, Memorandum av 12. sept. 1974. Også trykt i *Statsøkonomisk tidsskrift*, 1974 s. 57–88.

ØKONOMETRISKE METODER

Faget bygger videre på pensum til første avdeling i teoretisk og anvendt statistikk og har nær tilknytning til pensumstoffet i teoretisk økonomi. Pensum består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

Forelesningsplanen er:

Hvert høstsemester: Et kurs på 2 timer i uken om prinsipper og metoder for økonometriske undersøkelser.

Hvert vårsemester: Et kurs på 2 timer om uken om aktuelle anvendelser på praktiske økonomiske problemer.

I tillegg til disse pensumforelesninger må det med varierende mellomrom bli gitt andre forelesninger om spesielle emner.

Det vises til pensum i teoretisk statistikk, spesielt til kapitler som behandler flervariabel analyse (regresjon m.v.):

H. Thorén Amundsen: *Statistisk metodeleære II*, Oslo 1978.

Fra pensum i anvendt statistikk vises det til:

J. S. Cramer: *Empirical Econometrics*, Amsterdam 1969.

K. F. Wallis: *Topics in Applied Econometrics*, London 1973.

Det videre lesepensum omfatter:

- A. Amundsen: *Om identifikasjon av økonometriske modeller*. Memorandum av 2. april 1973.
- T. Haavelmo: *Utsnitt av økonometrisk metodeleære*, forelesningsreferat ved B. Thalberg, Oslo 1964.
- E. Malinvaud: *Statistical Methods of Econometrics*, Amsterdam 1970. Her leses kapitlene 2, 3, 4, 16 og 17 i sin helhet og dessuten de enklere deler av de øvrige kapitler, jfr. henvisninger til disse gitt i bokens forord. Alternativt kan dette lesepensum i samråd med faglærer, dekkes av andre lærebøker, bl. a. av:
- L. R. Klein: *A Textbook of Econometrics*, Second Edition Englewood Cliffs, N. J. 1974 (utsolgt fra forlag høsten 1977), eller av: J. Johnston: *Econometric Methods*, 2nd Edition, Mc. Graw-Hill 1972.
- Dessuten leses: *Studies in Econometric Methods* i *Cowles Commission Monograph* No. 14, New York 1953. Her leses s. 1-48 og s. 75-111.
- L. Johansen: *A Multi - Sectoral Study of Economic Growth*, Second Enlarged Edition, Amsterdam 1974.
- L. Johansen: *Production functions*, Amsterdam 1972. Kapittel 8.

Det kreves kjennskap til hovedinnholdet i en del utvalgte tidsskriftartikler og kortere avhandlinger. Den til enhver tid gjeldende liste over slike arbeider fastsettes av faglærerne. Inntil videre gjelder følgende liste:

1. A. P. Barten: The Systems of Consumer Demand Functions Approach: A Review i *Econometrica*, Jan. 1977, pp. 23-52.
2. A. Brown and A. Deaton: Models of Consumer Behaviour: A Survey, i *The Economic Journal*, 1972, pp. 1145-1235. Også i *Survey of Applied Economics*, Vol. I, London 1973, pp. 177-268.
3. Z. Griliches: Distributed Lags: A Survey, i *Econometrica*, Jan. 1967, pp. 16-59.
4. D. W. Jorgenson: Econometric Studies of Investment Behaviour: A Survey, i *Journal of Economic Literature*, December 1971, pp. 1111-1147.
5. J. Tinbergen: A positive and a Normative Theory of Income Distribution i *The Review of Income and Wealth*, 1970, pp. 221-234.

I listen nedenfor er vist til en del litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til det ovenstående pensum.

- J. Aitchison and J. Brown: *The Lognormal Distribution*, Cambridge 1957.
- M. K. Evans: *Macroeconomic Activity*, New York 1969.
- Z. Griliches and V. Ringstad: *Economies of Scale and the Form of the Production Function*, Amsterdam 1971.
- T. Haavelmo: The Probability Approach in Econometrics, i *Econometrica* 1944, Supplement.
- D. W. Jorgenson and C. D. Siebert: A Comparison of Alternative Theories of Investment Behavior, i *The American Economic Review* 1968, pp. 681–712.
- L. Phlips: *Applied Consumption Analysis*, Amsterdam 1974.
- R. A. Pollak and T. J. Wales: Estimation of the Linear Expenditure System, i *Econometrica* 1969, pp. 611–628.
- R. E. Quandt: On the Size Distribution of Firms, i *American Economic Review*, 1966, pp. 416–432.
- R. Stone and D. A. Rowe: The Market Demand for Durable Goods, i *Econometrica*, 1957, pp. 423–443.

BEDRIFTSØKONOMI

Pensum i dette fag består av: I. Sentrale emner som blir gjennomgått ved regelmessige forelesninger og II. Et lesepensum.

Pensum og undervisning tar i vesentlig grad sikte på å vise hvordan økonomisk teori og visse operasjonsanalytiske metoder kan brukes som hjelpemidler ved planlegging og kontroll av bedriftens drift og investering. Det forutsettes et visst kjennskap til lineær algebra og matriseregning. Videre vil et visst kjennskap til økonometriske metoder være til nytte.

Pensum er:

- A. Danielsson: *Företagsekonomi – en översikt*, Lund 1976.
- J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, Hæfte 3 og 4, København 1971, 1972.
- K. J. Cohen and R. M. Cyert: *Theory of the Firm: Resource*

Allocation in a Market Economy, Englewood Cliffs, N. J. 1975. Kap. 1, 2, 4, 5, 9 og 20 overspringes.

J. Mossin: *Operasjonsanalytiske emner*, Oslo 1972.

S. Danø: *Linear Programming in Industry. Theory and Application*, Wien 1960.

L. Johansen: Det duale problem i lineær programmering, *Observator nr. 1*, 1964.

Forøvrig vises til pensum i regnskapsanalyse i 1. avdeling, grunnkurs i teoretisk økonomi. Studentene forutsettes dessuten å tilegne seg forståelse for vurderingenenes betydning ved oppstilling av et regnskap. Emnet er behandlet i J. Rasmussen og K. Scherfig: *Driftsøkonomi*, Hæfte 1, København 1971, siden 31 og utover.

I følgende liste gis en del litteratur som studentene anbefales å benytte etter sine interesser som supplement til ovenstående pensum.

INVESTERINGSANALYSE

B. V. Carsberg and H. C. Edey (eds.): *Modern Financial Management*, Penguin Modern Management Readings, 1969.

E. F. Fama and M. H. Miller: *The Theory of Finance*, Hinsdale, Illinois, 1972.

W. H. Jean: *Finance*, Dryden Press, 1973.

MIKROØKONOMI

I. Horowitz. *Decision Making and the Theory of the Firm*, New York 1970.

A. Koutsoyiannis: *Modern Microeconomics*, London 1975. Denne bok behandler stort sett de samme emner som Cohen og Cyert i pensum. Noen emner som kostnadsteorier, stordriftsfordeler og -ulempes samt oligopolitisk adferd, behandles mer inngående her enn i Cohen og Cyert.

OPERASJONSANALYSE

W. J. Baumol: *Economic Theory and Operations Analysis*, Englewood Cliffs, N. J. 1961.

G. Hadley: *Linear Programming*, Reading, Mass. 1962.

G. Hadley: *Nonlinear and Dynamic Programming*, Reading, Mass. 1964.

- G. F. Hadley and T. M. Whitin: *The Analysis of Inventory Systems*, Englewood Cliffs, N. J. 1963.
- H. Raiffa: *Decision Analysis. Introductory Lectures on Choices under Uncertainty*, Reading, Mass. 1958.

OFFENTLIG RETT

Det vil etter behov bli holdt forelesninger og/eller seminarer i faget.

INNFØRINGSLITTERATUR

- T. Eckhoff: Juridisk metode i *Jussens Venner* 1968 (Bind II), s. 133–65. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*, 1972 og 2. oppl. 1975.

STATSFORFATNINGSRETT

- J. Andenæs: *Statsforfatningen i Norge*, 4. rev. utg. Oslo 1976.
- T. Eckhoff: Utviklingslinjer i norsk statsstyre og forfatningsrett, i *Tidsskrift for Rettsvitenskap*, 1964 s. 171 flg. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*, 1973 og 2. oppl. 1975.
- P. Stavang: Negativt flertall i norsk parlamentarisme, i *Lov og Rett* 1971 s. 145–66. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*.
- I. Wilberg: Om parlamentarisme og ministeransvarlighet, i *Nordisk Administrativt Tidsskrift* 1962 s. 223–47. Også trykt i *Noen statsrettslige emner*.

FORVALTNINGSRETT

- T. Eckhoff: Legalitetsprinsippet, TfR 1963 s. 225 flg. i *Noen statsrettslige emner*.
- T. Eckhoff: Delegasjon av avgjørelsesmyndighet i forvaltningen, NAT 1961 s. 472 flg. i *Noen statsrettslige emner*.
- T. Eckhoff: Effektivitet og rettssikkerhet i den offentlige forvaltning, NAT 1958 s. 15 flg. i *Noen statsrettslige emner*.
- T. Eckhoff: Domstolskontroll med forvaltningen i Norge JV serie nr. 1 (1964), i *Noen statsrettslige emner*.
- A. Frihagen: *Forvaltningsrett*, Del 2, 3. rev. utg. Bergen 1975.
- I. Wilberg: Ombudsmannskontrollen med kommunalforvaltningen i Norge, Festskrift til Stephan Hurwitz s. 535–46, i *Noen statsrettslige emner*.

Offentlighetsloven. En kort orientering utarbeidet i juni 1971 av Justisdepartementet.

Stortingets ombudsmann for forvaltningen. En orientering om ordningen. Utgitt av Stortingets ombudsmann for forvaltningen, 1968.

MAKROØKONOMISK PLANLEGGING

Faget makroøkonomisk planlegging bygger i sterk grad på den teoretiske økonomi. Også deler av penge- og finansiell læren er av stor betydning. Det gjelder særlig de deler som har tilknytning til økonomisk politikk.

Analyseteknikk er viktig i forbindelse med makroøkonomisk planlegging. Blant annet kommer elementer av lineær algebra med matriseregning til anvendelse. Videre vil et visst kjennskap til økonometriske metoder være en fordel.

Pensum er:

L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning. Part 1, General Aspects*, Amsterdam 1977. Avsnitt 1.3 er å betrakte som kursorisk pensum. Det samme gjelder de mange henvisninger til spesielle forfattere i en del av de øvrige avsnitt.

L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning. Part 2, Centralization, Decentralization, Planning under Uncertainty*, Amsterdam 1978. Store deler av boken er å betrakte som kursorisk pensum. Faglæreren vil gi nærmere rettleiding.

Som supplerende stoff leses følgende artikler av L. Johansen:

Hvem beslutter i dag – og om 20 år? i boka *Norge 1987*, Oslo 1968.

Prinsipielle betraktninger om prognoser og langtidsplanlegging, Memorandum av 12. mai 1970.

Prognoser i samfunnsmessig sammenheng, Memorandum av 6. september 1971.

Som supplerende stoff leses dessuten:

R. Frisch: *Preface to the Oslo Channel Model*, Memorandum av 20. oktober 1961.

Pensum videre er

R. Dorfman, P. A. Samuelson and R. M. Solow: *Linear programming and Economic Analysis*, London 1958. Kap. 1-7 og 9-10. En kan legge mindre vekt på kap. 5, og behandlingen av diettproblemet og internasjonal handel betraktes bare som illustrerende eksempler. I kap. 10 leses avsnitt 10-7 og det etterfølgende bare kursorisk. (Ikke alle finner forklaringen av grunnelementene i teorien for lineær programmering i den her nevnte bok like god. Som alternativ eller supplerende lesning på dette punkt vises til S. Danø: *Linear Programming in Industry. Theory and Application*, Wien 1960, eller W. A. Spivey: *Linear Programming. An Introduction*, London 1963.)

I tilknytning til studiet av lineær programmering anbefales det at man leser L. Johansen: Det duale problem ved lineær programmering, i *Observator* nr. 1, 1964 og L. Johansen Regionaløkonomiske problemer belyst ved lineær programmeringsteori, i *Sosialøkonomen* nr. 2, 1965.

Pensum når det gjelder planleggingsmetoder i Norge er: *Economics of Planning*, No. 1-2, 1968, Norwegian Issue, eller spesiell utgave under tittelen *Economic Planning in Norway; Methods and Models*, Oslo 1970. Her leses de fire første artiklene (av Bjerve, Bjerkholt, Holte og Johansen).

For øvrig studeres hovedtrekkene i den økonomiske politikk og utviklingen i Norge etter krigen ved Norges økonomi etter krigen i *Samfunnsøkonomiske studier* nr. 12, Oslo 1965, og løpende nasjonalbudsjetter og langtidsprogram.

For oversikt over planleggingsmetoder som benyttes i forskjellige vest- og østeuropeiske land, vises til forskjellige FN-publikasjoner, spesielt følgende: *Economic Planning in Europe*, Part 2 of *Economic Survey of Europe in 1962*, ECE, Genève 1965. *Macro-Economic Models for Planning and Policy-Making*, ECE, Genève 1967. (Her er Construction and Application of Macro-Economic Models; A Background Paper, av Sevaldson og Trzeciakowski, særlig viktig). *Long-Term Planning*, ECE, New York 1971. *Multilevel Planning and Decision-Making*, New

York 1970. En kortfattet oversikt for enkelte land finnes i kapittel 3 i C. J. Åberg:
Plan och Prognos, Stockholm 1971 i SOU 1971:70.

Det gjøres også oppmerksom på de kortfattede oversikter under stikkordet «Planning, Economic» i *International Encyclopedia of the Social Sciences*.

*

I L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning*, som er oppført som pensum ovenfor, er gitt utførlige litteraturhenvisninger under de forskjellige avsnitt. Disse er bare ment som støtte for de som ønsker å gå nærmere inn på spesielle områder.

I listen nedenfor er gitt henvisninger til en del arbeider om norsk økonomisk planlegging. Disse er i liten utstrekning tatt med i referanselistene i læreboka. Henvisningene er ikke å oppfatte som pensum, men bare som kilder og støttelesning som studentene kan benytte etter behov og interesser:

- O. Aukrust: Tjue års økonomisk politikk i Norge: Suksesser og mistak, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 15, Oslo 1965.
- O. Aukrust: Prim I. A Model of the Price and Income Distribution Mechanism of an Open Economy, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 35, Oslo 1970.
- O. Aukrust: Econometric Models in Short-Term Planning: The Norwegian Lesson i *Statistisk Sentralbyrå, Arbeidsnotater* 19, september 1976.
- T. Berg: *Utviklingstendenser i norsk makroøkonomisk langtidsplanlegging*. Planleggingsavdelingen, Finansdepartementet, Oslo 1976.
- O. Bjerkholt og S. Longva: The Integration Fiscal Budgeting and Income Policy in Modis IV i *Statistisk Sentralbyrå, ANO* IO 74/18 28. mars 1974.
- O. Bjerkholt og S. Longva: Basic Framework of an Input-Output Planning Model, with a Commodity-Sector Approach i *Sosialøkonomen* nr. 6, 1971.
- P. J. Bjerve: *Planning in Norway*, Amsterdam 1959. Det vises særlig til kap. I, II, III, VIII og X.
- P. J. Bjerve: Teknisk revolusjon i økonomisk analyse og politikk? i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, hefte 1, 1966.

- H. Bojer: *Notat om sammenhengen mellom Richard Stone's lineære utgiftsfunksjoner og Ragnar Frisch's «Complete Scheme of Computing all Direct and Cross Elasticities in a Model with many Sectors»*. Memorandum av 13. september 1966.
- K. Eide: *Planlegging og organisasjon*, Oslo 1973.
- R. Frisch: *Economic Planning Studies*, Dordrecht 1976.
- N. T. Furunes: The Environment of MODIS IV, i *Statistisk Sentralbyrå*, ANO IO 7⁵/₃ 28. januar 1975.
- T. Hersoug: *Behandling av eksport og import i norske og utenlandske planleggings- og prognosemodeller*. Memorandum av 1. februar 1971.
- L. Johansen: *A Multi-Sectoral Study of Economic Growth*, Amsterdam 1974. (Second, enlarged edition.)
- L. Johansen: Ragnar Frisch's Contributions to Economics i *The Swedish Journal of Economics*, No. 4, 1969.
- Langtidsplanlegging og Modellbruk, i NOU 1976:8.
- L. Lorentzen og T. Skoglund: MSG-3. En modell for analyse av den langsiktige økonomiske utvikling i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 83, Oslo 1976.
- Nasjonalregnskap, Modeller og Analyse. (En artikkelsamling til Odd Aukrusts 60-årsdag) i *Samfunnsøkonomiske studier* 26, Statistisk Sentralbyrå, Oslo 1975.
- Planlegging og Budsjettering i Staten*. Redigert av T. Moe og P. Schreiner. Oslo 1976.
- K. Ross: Kredittmodell for Norge, teori og resultater i *Penger og Kreditt*, nr. 4 1976.
- P. Schreiner: The Role of Input-Output in the Perspective Analysis of the Norwegian Economy. Trykt i *Input-Output Techniques* (eds. A. Brody and A. P. Carter), Amsterdam 1972.
- P. Sevaldson: Data Sources and User Operations of Modis, a Macroeconomic Model for Short-Term Planning, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 41, Oslo 1971.
- P. Sevaldson: Modis II. A Macro-economic Model for Short-Term Analysis and Planning, i *Statistisk Sentralbyrå, Artikler* nr. 23, Oslo 1968.
- P. Sevaldson: En produksjons-konsum-kryssløpsmodell for økonomisk planlegging i Norge i *Statsøkonomisk Tidsskrift*, hefte 2, 1962.

- A. Øien: Datamaskinbaserte modeller i samfunnsøkonomien og deres virkemåte i praksis i *Sosialøkonomen* nr. 2, 1972.
- Ø. Østerud: *Samfunnsplanlegging og politisk system*, Oslo 1972.

MATEMATISK ØKONOMI

Deler av faget bygger på emner fra teoretisk økonomi, spesielt teorier for tilpasning på mikro-nivået. Det gjøres utstrakt bruk av matematikkunnskapene fra de forberedende prøver i første og andre avdeling. I tillegg til dette nyttes det en del matematiske hjelpemidler hentet blant annet fra elementær topologi, teorien for differensiallikninger, teorien for implisitt gitte funksjoner, vektorrom-teori (blant annet separasjonssetninger).

Noen av disse matematiske hjelpemidlene er innholdet i det lesepensum i matematikk som nedenfor er beskrevet, for andre hjelpemidlers vedkommende vil henvisninger bli gitt i forelesningene. Noe av de ekstra matematikkunnskapene som kreves vil bli forelest som ledd i de vanlige forelesningene, noe av kunnskapene vil studentene måtte tilegne seg på egen hånd, eller hente fra spesielle matematikkforelesninger som ellers holdes ved instituttet.

Det gis to forelesningstimer pr. uke i fire semestre. I tillegg kommer et eksamensseminar på to timer pr. uke.

MATEMATISKE EMNER

Statiske optimeringsproblemer.

A. K. Dixit: *Optimization in Economic Theory*, Oxford, 1976, s. 24-94.

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse. Bind II*, Oslo 1978, s. 207-227.

F. S. Hillier og G. L. Lieberman: *Introduction to Operations research*, San Fransisco, 1974, s. 15-107 og (kursorisk) s. 722-737.

Dynamiske optimeringsproblemer:

K. Sydsæter: *Matematisk Analyse. Bind II*, Oslo 1978, s. 316-399.

BESLUTNINGSTEORI OG SPILLTEORI

H. Raiffa: *Decision Analysis*, Reading 1968, s. 1–100.

M. Bacharach: *Economics and the Theory of Games*, London, 1976.

TILPASNING PÅ MIKRONIVÅ

G. Debreu: *Theory of Value*, New York 1959, s. 28–73.

B. Stigum: *Consumer Choice under Uncertainty*, 30 sider.

(Vil bli publisert som Memorandum ved Sosialøkonomisk institutt.)

B. Stigum: *Entrepreneurial Choice under Uncertainty*, 30 sider.

(Vil bli publisert som Memorandum ved Sosialøkonomisk institutt.)

SYSTEMER FOR RESSURSALLOKERING

Generell likevektsteori:

G. Debreu: *Theory of Value*, New York 1959, s. 74–97.

G. Debreu and H. Scarf: «A Limit Theorem on the Core of an Economy», *International Economic Review*, Vol. 4, s. 235–246, 1963.

J. R. Hicks: *Value and Capital*, 2nd ed., Oxford 1946, s. 62–77.

S. Karlin: *Mathematical Theory in Games, Programming and Economics*, Vol. 1, Reading, 1959, s. 234–265, 273–280, 301–329.

L. Johansen: «A Calculus Approach to the Theory of the Core of an Exchange Economy», *American Economic Review*, December 1978.

Temporær likevektsteori:

J-M. Grandmont: «On the short Run Equilibrium in a Monetary Economy», i *Allocation Under Uncertainty, Equilibrium, and Optimality*, Proceedings of an I.E.A. Workshop in Economy Theory, Bergen, Norway 1971, ed. by J. Dréze, London 1974.

J. R. Green: «Temporary General Equilibrium in a Sequential Trading Model with Spot and Future Transactions», *Econometrica*, Vol. 41, 1973, s. 1103–1123.

Supplerende lesning:

J. R. Hicks: *Value and Capital*, 2nd. ed. Oxford 1946, s. 115–282.

«Ulikevektsteori»:

- J-M. Grandmont: «The Logic of the Fix-price Method», *The Scandinavian Journal of Economics*, Vol. 79, s. 169–185.
- E. Malinvaud: *The Theory of Unemployment Reconsidered*, New York 1977, s. 1–128.

Matematiske planleggingsmetoder for ressursallokering behandles i:

- L. Johansen: *Lectures on Macroeconomic Planning*, Part 2, Amsterdam 1978, s. 75–100 og s. 115–160.
- E. Malinvaud: «Decentralized Procedures for Planning», i *Activity Analysis in the Theory of Growth and Planning*, E. Malinvaud and M.O.L. Bacharach, eds., London 1967.

ØKONOMISK DYNAMIKK

Matematisk-økonomisk vekstteori:

- H. Wan: *Economic Growth*, New York 1971, s. 1–146 og s. 294–373.

Ressursproblemer av økologisk art:

- C. W. Clark: *Mathematical Bioeconomics: The Optimal Management of Renewable Resources*, New York 1976, s. 1–125.
- F. R. Førsvund og S. Ø. Strøm: *Miljø og ressurs økonomi*, Oslo 1980, kpt. 17 «Utnytting av ikke-fornybare ressurser».
- M. Hoel: *Naturressurser og økonomisk vekst*, Memorandum, Sosialøkonomisk institutt, Oslo, 22. juli 1977.

OPERASJONSANALYTISKE EMNER

- F. S. Hillier and G. J. Lieberman: *Introduction to Operations Research*, San Fransisco, 1974.

Transportproblemer	s. 108–147	
Nettverksproblemer	s. 214–247	
Markovkjeder	s. 351–370	s.534–561
Kø-teori	s. 379–404	s. 435–442
Lagerholdproblemer	s. 472–483	s. 494–511

HJELPEMIDLER VED EKSAMEN

Ved alle de skriftlige deler av Sosialøkonomisk embetseksamen er følgende hjelpemidler tillatt:

1. Rettskrivningsordlister.
2. Logaritmetabeller og slike numeriske tabeller som er tillatte ved examen artium på reallinjen.
3. Lommekalkulatorer.
4. K. Sydsæter og B. Thalberg i samarbeid med O. J. Mørkved: *Matematisk Formelsamling*, Oslo 1976 eller senere utgaver.
5. *Statistisk årbok*, en av de siste utgaver.
6. *Historisk Statistikk 1978*. Oslo 1978.
7. *Nasjonalregnskap 1865–1960*. Oslo 1965.

Ved det økonomiske avsnitt av første avdelings eksamen og ved andre avdelings eksamen er dessuten følgende hjelpemidler tillatt:

8. *Norges Lover* (Lovsamling utgitt av Det juridiske fakultet).
9. Lovsamlinger for de enkelte år utgitt av Stortinget, for årene mellom den utgave av Norges Lover som kandidaten benytter, og eksamen.

Ved det statistiske avsnitt er tillatt de hjelpemidler som er nevnt under punktene 1–7. Dertil kommer:

10. Herdis Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære*. Oslo 1972.
Herdis Thorén Amundsen: *Statistisk metodelære II*. Oslo 1978.
Herdis Thorén Amundsen: *Utvalgsundersøkelser*. Oslo 1978.
11. D. V. Lindley og J. C. P. Miller: *Cambridge elementary statistical tables*. Cambridge 1953 eller senere utgaver.

Ved enhver eksamen kan eksamenskommisjonen bestemme om ytterligere hjelpemidler skal tillates. Studentene må derfor være forberedt på at det ved enkelte oppgaver kan bli utlevert til dem andre hjelpemidler til bruk under eksamensbesvarelsen. Slike hjelpemidler må kandidaten ikke forsyne med kommentarer, merker, notater eller henvisninger.

Av de hjelpemidler som er nevnt under punktene 4, 6, 7, 10 og

11 vil det bli skaffet til veie rene eksemplarer som utdeles til kandidatene ved eksamen. Disse hjelpemidler må leveres tilbake etter eksamen og må ikke forsynes med kommentarer, notater, merker, eller henvisninger.

Alle de hjelpemidler som kandidaten selv vil medbringe, skal før eksamen innleveres til *kontroll på en bestemt tid som blir kunngjort*. Vil en kandidat senere innlevere hjelpemidler, må han ha særskilt tillatelse som bare vil bli gitt når vektige grunner taler for det.

Om henvisninger i de under pkt. 8 og 9 nevnte hjelpemidler gjelder følgende:

Tillatt er henvisninger til andre ved eksamen tillatte hjelpemidler og til nyere lover (traktater, resolusjoner osv.) som opphever eller endrer en bestemmelse oppført i et tillatt hjelpemiddel. Henvisningen kan innledes med ord som se, jfr., cfr., sammenlikn (sml.), opphevet (opph.), endret, og skal ellers bare inneholde lovens tittel eller dato (eventuelt nummer) og den paragraf eller underavdeling av paragraf det gjelder; alminnelig brukte lovforkortelser (grl., o. l.) kan brukes. En henvisning kan også f.eks. lyde «se FAL paragraf 34»; «opphevet ved 1. 6/6 1947 nr. 11»; men en ny lovtekst kan ikke skrives av og føyes inn.

Alle henvisninger skal være lett leselige. Alminnelige understrekninger er tillatt, men ikke bruk av prikkete streker, bølgestreker eller særlige tegn av noen art (systematisk bruk av ulike farger o.l.).

Det er ikke tillatt å innarbeide henvisninger med sikte på å disponere stoffet for eksamensoppgaver.

Henvisninger til domssamlinger er ikke tillatt.

Tilføyelser i registrene er ikke tillatt.

De under nr. 1–2 nevnte hjelpemidler skal være uten tilføyelser, notater, merker eller henvisninger.

Ved eksamen skal alle oppgaver være skrevet med blekk eller blå kulepenn.

EMBETSEKSAMEN I SOSIOLOGI

Reglement

Fastsatt av Kirke- og undervisningsdept. 2. oktober 1970
med endringer 1979

---

§ 1.

Innledning

Embetseksamen i sosiologi består av to avdelinger.

§ 2.

Første avdeling

Første avdeling består av mellomfagseksamen i sosiologi og eksamen i et grunnfag, mellomfag eller støttfag valgt blant fageksamener fastsatt av departementet etter innstilling fra Det akademiske kollegium. Oppgave over valgfagene inntas i studieplanen.

Eksamen avlegges etter det reglement vedkommende fageksamen hører under.

Mellomfagseksamen eller eksamen i mellomfagstillegget i sosiologi må være bestått med ikke dårligere karakter enn 2,7.

§ 3.

Andre avdeling

Andre avdelings eksamen består av to skriftlige oppgaver og to muntlige prøver i sosiologi og en vitenskapelig sosiologisk undersøkelse (hovedoppgave) i et selvvalgt emne.

Det er adgang til å innlevere som hovedoppgave flere enkeltarbeider dersom disse tilsammen etter sitt innhold utgjør et hele. Som hovedoppgave kan også godtas delarbeid i en gruppeundersøkelse dersom det representerer en innsats hvor art og omfang lar seg identifisere av sensurkomiteen i den utstrekning som er nødvendig for bedømmelsen. Komiteen bør når det er nødvendig innhente erklæringer fra de øvrige forfattere og i tvilstilfelle avgi særskilt innstilling om hvorvidt arbeidet kan antas til bedømmelse etter bestemmelsene i denne paragraf.

Ingen student har adgang til å framstille seg til noen del av denne eksamen mer enn tre ganger. Regler om adgang til å avbryte eksamen og til å kontinuere fastsettes av kollegiet etter forslag fra fakultetet.

Før melding til andre avdelings eksamen må studenten ha avlagt første avdelings eksamener.

§ 4.

Praksis

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fastsette at det skal kreves praksis. Nærmere opplysninger inntas i studieplanen.

§ 5.

Karaktergiving

Ved andre avdelings eksamen gis karakteren: Bestått/Ikke bestått.

Karakteren bestått svarer til tallkarakteren 3.00 eller bedre ved samfunnsvitenskapelig embetseksamen.

§ 6.

Eksamensvitnemål

På eksamensvitnemålet angis hovedoppgavens tittel, hvilket valgt grunnfag, mellomfag eller støttfag kandidaten har avlagt eksamen i og ved hvilken institusjon. Det gis en kort beskrivelse av spesialområdet, det felles stoff alle studenter har lagt opp og art av praksis.

§ 7.

Fritak for eksamen eller prøve

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet fritak for eksamen eller prøve.

1. når tilsvarende krav er oppfylt ved en annen institusjon.
2. på grunnlag av eksamen eller prøve i et velegnet fag utenfor fagkretsen, avlagt ved universitetet eller en annen institusjon. Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet. Opplysninger om generelle fritak inntas i studieplanen.

§ 8.

Dispensasjon

Kollegiet kan etter innstilling fra fakultetet i særlige tilfelle dispensere fra bestemmelsen i § 3 tredje ledd første punktum og § 4.

Kollegiets avgjørelse kan påklages til departementet.

§ 9.

Ikrafttreden

Dette reglement tar til å gjelde 2. oktober 1970.

MÅLSETTING

Cand. sociol-studiet har til formål å kvalifisere studenter til å arbeide med sosiologiske problemstillinger av teoretisk og praktisk art på et faglig forsvarlig nivå. Det skal gi studentene en allsidig innføring i ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier, kvalifisere til å utføre vitenskapelig utrednings- og forskningsarbeid og gi studentene mulighet for å få innsikt og trening i anvendelse av sosiologisk kunnskap i praktiske sosiale problemstillinger og arbeidsoppgaver.

Studiet tilbyr ulike spesialiseringsmuligheter og gir høve til å kvalifisere seg til ulike typer forsknings-, utrednings- og planleggingsarbeid, og til ulike former for anvendt sosiologisk arbeid.

De sosiologiske problemstillinger den ferdige kandidat vil stå over for i sitt arbeid som sosiolog vil være meget varierte, og de sosiale situasjoner han/hun vil befinne seg i vil til dels være problem- og konfliktfylte. I mange situasjoner vil det kreves en selvstendig vurderingsevne hos sosiologer og en evne til å kunne kombinere relevante synspunkter og kunnskaper til belysning av de ofte nye og spesifikke problemer og arbeidsoppgaver sosiologer får å gjøre med. Cand. sociol-studiet tar sikte på å gi studentene kvalifikasjoner for slikt arbeid.

Cand. sociol-studiet er lagt opp som et tre-årig hovedfagsstudium, hvor det inngår et ett-årig undervisningstilbud i fellesstoffet i studiet, et halvt års praksis, og 1½ års spesialisering og arbeid med hovedoppgave. Selv om 3 år kan regnes som en normal studietid, må en regne med at kandidater med bestemte spesi-

serings- og praksis-interesser kan komme til å bruke studietid som fraviker fra den normale.

Cand. sociol-studiet bygger på sosiologi mellomfag, som må være bestått med karakter 2,7 eller bedre i mellomfaget eller i mellomfagstillegget, og ett sidefag til sosiologien. (Studieplan for sosiologi mellomfag se side). Med sidefag menes da et grunnfag, mellomfag eller støttfag i annet vitenskapelig fag som gir kunnskap om og innsikt i samfunnsforhold. Sidefaget kan velges blant følgende fag:

Samfunnsvitenskapelige fag

Geografi

Historie

Idéhistorie

Lingvistik

Religionsvitenskap

Sammenliknende språkvitenskap

Folkeminnevitenskap

Folkelivsgransking

Arkeologi

Kriminologi

Rettsvitenskap

Filosofi

Sosialmedisin

Statistikk/matematikk

Etter nærmere søknad kan også andre fag tas som sidefag når de kan sies å støtte opp under kandidatens spesialisering i hovedfaget.

UNDERVISNING I FELLESSTOFFET

A. *Ulike sosiologiske tilnæringsmåter, emner og teorier:* Dels behandles metodologiske og teoretiske problemstillinger hos sosiologiens klassikere, og dels gis en innføring i nyere metodologiske og teoretiske problemstillinger på ulike felter i sosiologien.

B. *Statistiske metoder:* Det gis et kurs i bruk av statistiske metoder i sosiologi. Det behandler undersøkelses-opplegg, datainnsamling, og data-analyse.

PRAKSIS

Praksis tar sikte på å gi kandidaten sosial erfaring og evne til å sette slike erfaringer inn i et sosiologisk perspektiv.

Praksis godkjennes av et instituttoppnevnt utvalg, og skal tas etter avlagt mellomfagseksamen i sosiologi.

Varigheten av praksis er 6 mndr.

Det kreves innlevert praksisrapport innen 7 mndr. etter at praksis er avlagt.

Nærmere bestemmelser om praksis og praksisrapport finnes i et eget reglement for praksis som fås ved henvendelse til Instituttet for sosiologi. Kandidaten plikter å gjøre seg kjent med dette reglementet.

SPESIALISERING

Studentene står fritt i valg av spesialområde. Undervisningstilbudet omfatter spesialkurs på ulike felter, og kursopplegget vil ta hensyn til studentenes og lærernes faglige interesser. Hvert år arrangeres det imidlertid kurs på de felter som er nevnt nedenfor:

1. Samfunnskunnskap. (Konkret kunnskapsstoff om det norske samfunnet).
2. Samfunnsplanlegging, by- og regionforskning.
3. Sosiale forhold og sosialpolitikk (sosiale problemer, minoritets- og avviksproblematikk og sosialpolitiske temaer).
4. Økonomi, makt, lagdeling, konflikt.
5. Systemteori, kommunikasjon, sosialpsykologi.
6. Familie og sosialisering.
7. Kultursosiologiske emner og massekommunikasjon.
8. Organisasjonssosiologi.
9. Utviklings sosiologi og sosial endring.
10. Datainnsamling og data-analyse.
11. Formalisering i sosiologi og matematiske modeller.
12. Grunnlagssosiologiske og metodologiske emner.
13. Utdannings sosiologi.
14. Kvinnesosiologi.

Kursene kan dels være generelle orienterende kurs om større deler av disse feltene, eller spesialiserte om mer avgrensede temaer. Kurser innen ulike delområder arrangeres så hyppig at det innen normal studie-tid for spesialiseringen gis dekkende undervisning for ulike spesialiseringsretninger. Foruten kurs på de ovennevnte felter, gis også kurs eller seminarer om emner som ikke uten videre faller inn under disse felter.

HOVEDOPPGAVE

Hovedoppgaven består i et vitenskapelig arbeid som skal gi kandidaten trening i å anvende sosiologisk teori og metode på et sosiologisk problemområde. Oppgaven kan knytte seg til en arbeidsoppgave av praktisk-sosiologisk art og redegjøre for den.

Studentene vil i sitt arbeid med hovedoppgaven få faglig veiledning ved Instituttet for sosiologi.

PENSUM OG EKSAMEN

Pensum skal omfatte et fellesstoff i de emner som tas opp i undervisningen i fellesstoffet, og i tillegg et spesialpensum i et spesialområde av sosiologien. Emne- og litteraturlister for fellesstoffet og for de forskjellige spesialkursene vil fås på Instituttet for sosiologi.

Cand. sociol-studiet har en forholdsvis omfattende avsluttende eksamen – nærmere omtalt nedenfor – og har forøvrig ingen spesielle obligatoriske kurs- eller deksamener.

Hovedoppgaven og pensumliste skal fremlegges i begynnelsen av det semester studenten akter å avlegge cand.-sociol-eksamen. Fristen for innlevering av hovedoppgaven blir kunngjort i forelesningskatalogen.

Eksamen holdes hvert semester og består av to skriftlige og to muntlige prøver. En av de muntlige prøvene består av en kritisk diskusjon av kandidatens hovedoppgave og det spesialfelt den knytter seg til. Den andre muntlige prøven og de to skriftlige dekker alle felter i kandidatens pensum. Om kandidatens besvarelser finnes faglig forsvarlige, gis karakteren «bestått» uten nærmere gradering. Strykgrensen tilsvarer 3,0 på karakter-skalaen 1,0–4,0 slik at dårligere prestasjoner enn 3,0 blir bedømt til «ikke bestått».

MAGISTERGRADEN

Reglement

magister artium-graden

ved Universitetet i Bergen og Universitetet i Oslo

Fastsatt ved kongelig resolusjon 10. februar 1967 med endringer
4. februar 1971.

---

§ 1.

Grad som magister artium kan oppnås på grunnlag av en vitenskapelig prøve i hovedfag under Det juridiske, Det historisk-filosofiske og Det samfunnsvitenskapelige fakultet.

Hvilke fag som kan være hovedfag ved magistergradsprøven, fastsettes av departementet etter forslag fra vedkommende universitet. Ingen kan forlange å ta magistergraden i fag som ikke henhører under noen ved vedkommende universitet ansatt professors eller dosents fagkrets.

§ 2.

Den som ønsker å ta magistergraden, sender melding om det til vedkommende fakultet med opplysning om sine studier. Ved melding til eksamen betales samme avgift som foreskrevet for embetseksamener.

§ 3.

Vedkommende fakultet skal gi forskrifter om hvilket kunnskapsmål som er nødvendig innenfor ethvert hovedfag.

For støttefagenes vedkommende må fakultetet enten i hvert enkelt tilfelle, etter innstilling fra faglæreren, godkjenne fagenes omfang og fagkombinasjonen, eller gi generelle regler for hvilke fag som kan godkjennes til hvert enkelt hovedfag samt for hvilket kunnskapsmål som kreves. Uten hensyn til slike generelle regler kan fakultetet dog etter søknad gi samtykke til å nytte andre støttefag enn de der angitte.

Studenten må på forhånd ha bestått de forberedende prøver ved Universitetet i den utstrekning som er foreskrevet for den til hans hovedfag nærmest svarende embetseksamen. Departementet kan etter forslag fra Universitetet gjøre vedtak om hel eller delvis fritaking for forberedende prøve i latin for visse fag.

§ 4.

Innenfor sitt hovedfag skal studenten legge fram en vitenskapelig undersøkelse over et selvvalgt emne. Magistergradsprøven omfatter dessuten skriftlig og muntlig prøve i hovedfaget og i de to støttefag.

Fakultetsrådet kan etter forslag fra fagseksjon/institutttråd, fastsette at det i det enkelte fag skal kreves avlagt grunnfags- og/eller mellomfagseksamen i hovedfaget og om det skal kreves laud.

§ 5.

Prøven i støttefagene avlegges før eller sammen med prøven i hovedfaget, enten i begge støttefag samtidig eller i ett fag om gangen. I hvert fag omfatter prøven 2 skriftlige eksamensdager og en muntlig eksaminasjon. Avlegges prøvene i hovedfaget og støttefagene samtidig, skal antallet skriftlige eksamensdager i de 3 fagene begrenses til 4.

Når det oppnevnes en særskilt komité for et støttefag, bør faglæreren i hovedfaget oppnevnes som medlem av komitéen; hvis eksamen i ett eller begge støttefag tas samtidig med hovedfaget, oppnevnes en samlet komité.

I fag som kan tas som grunnfag eller mellomfag ved embetseksamen, avlegges vanlig grunnfags- eller mellomfagseksamen istedenfor støttefagsprøven. Vedkommende fakultet kan dog gi dispensasjon fra denne bestemmelse og tillate arrangert særlig støttefagsprøve også i slike fag, dersom studentens studiemål og vitenskapelige interesser gjør det ønskelig. I særlige tilfelle kan fakultetet også godkjenne som støttefag andre eksamener enn de nevnte. Dersom studenten ønsker å anvende som støttefag et fag hvor fakultetet ikke finner eksamen eller pensum fullt tilstrekkelig for formålet, kan faget allikevel bli godkjent på betingelse av at studenten avlegger en tilleggsprøve i faget samtidig med hovedfagsprøven.

§ 6.

Prøven i hovedfaget avlegges etter at den vitenskapelige undersøkelse er godkjent som laudabel. Den består i 2 skriftlige og en muntlig prøve. Den muntlige prøve består i en offentlig forelesning over et oppgitt emne med en ukes frist og i eksaminasjon i hovedfagets disipliner. Vedkommende fakultet kan under særlige omstendigheter frafalle kravet om offentlig fremføring av forelesninger.

Den som har bestått en av universitetenes embetseksamener eller en dertil svarende eksamen, kan av vedkommende fakultet bli fritatt for prøvene i hovedfaget i den utstrekning dette kan sies å være dekket ved tidligere prøver.

Vitnemål om godkjente prøver ved ett av de norske universiteter har tilsvarende gyldighet ved et annet.

§ 7.

Både for hovedfaget og for støttefagene, også når de blir tatt som grunnfag eller mellomfag ved embetseksamen, er det en forutsetning for godkjenning til magistergraden at kandidatens samlede prestasjon i hvert fag er laudabel.

Når særlige grunner foreligger, kan fakultetsrådet etter søknad dispensere fra kravet som laudabel karakter.

Hvis eksamen i et støttefag ikke blir godkjent, må alle prøver i dette faget tas opp igjen. Det samme gjelder for hovedfaget, men således at noen ny vitenskapelig undersøkelse ikke kreves fremlagt.

Når alle prøver er godkjent, tildeler vedkommende fakultet magistergraden.

MAGISTERGRADSSTUDIET

Ved Universitetet i Oslo er det adgang til å avlegge magistergradsprøven i følgende fag under Det samfunnsvitenskapelige fakultet:

Pedagogikk
Psykologi
Samfunnsøkonomi

Sosialantropologi

Sosiologi

Statsvitenskap

Magistergradsforskrifter for hvert enkelt fag med opplysninger om støttefag etc., fås ved henvendelse til de aktuelle institutter og hos studieveilederen.

Magistergrad i psykologi gir ikke uten videre rett til å bruke tittelen psykolog. Etter lov om godkjenning m.v. av psykologer må de som har annen utdanning enn embetseksamen i psykologi fra norsk universitet, søke om godkjenning i hvert enkelt tilfelle.

Magistergradsstudiet er mer spesialisert i sitt opplegg enn studiet til embetseksamen. Hovedfaget og avhandlingen inntar en mer dominerende plass i studiet som helhet, og avhandlingen forventes å være større og ligge på et noe høyere nivå enn for embetseksamen.

Støttefagene har til oppgave å supplere hovedfaget, gi prøven den nødvendige bredde, og gjøre den til et avrundet hele. Det ene støttefaget må støtte opp om kandidatens spesialområde innenfor hovedfaget.

Det er vanskelig å gi faste regler for støttefag, og det er derfor mulig at visse fag og fagkombinasjoner risikerer ikke å bli godkjent. For enkelte fags vedkommende er det i forskriftene tatt inn fortegnelse over hvilke fag som generelt er godkjent som støttefag. Alle andre fag som ønskes benyttet som støttefag må det imidlertid – i god tid før melding til magistergradseksamen – søkes godkjenning for. Søknadsskjema fås ved fakultetssekretariatet og instituttene. Søknaden sendes det institutt hovedfaget hører inn under. Deretter blir det behandlet av Eksamens- og undervisningsutvalget ved fakultetet. Ved melding til eksamen i forbindelse med magistergrad brukes det vanlige skjema for eksamensmelding.

Alle magistergradsstudenter bør så tidlig som mulig diskutere studieopplegg og fagkombinasjoner med faglærere ved det institutt hovedfaget hører inn under.